

NAGY JÓZSEF

A Börzsöny hegység edényes flórája
Vascular flora of the Börzsöny Mountains

ROSALIA

A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság tanulmánykötetei

1. BARINA ZOLTÁN (2006): A Gerecse hegység flórájának katalógusa. (Flora of the Gerecse Mountains.) – Magyar Természettudományi Múzeum és a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 612 pp. ISBN 963 7093 91 5
2. NAGY JÓZSEF (2007): A Börzsöny hegység edényes flórája. (Vascular flora of the Börzsöny Mountains.) – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 378 pp. ISBN 978 963 87687 0 4

A BÖRZSÖNY HEGYSÉG EDÉNYES FLÓRÁJA
Vascular flora of the Börzsöny Mountains

NAGY JÓZSEF

Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Budapest, 2007

A kézirat lezárva / Manuscript closed: 2007. július

Lektorok / Reviewers:

SIMON TIBOR, DSc

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék
Eötvös Loránd University, Faculty of Sciences, Institute of Biology

KIRÁLY GERGELY, PhD

Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar, Növénytani Tanszék
University of West Hungary, Department of Botany

LŐKÖS LÁSZLÓ, PhD

Magyar Természettudományi Múzeum, Növénytár
Hungarian Natural History Museum, Department of Botany

VOJTKÓ ANDRÁS, PhD

Eszterházy Károly Főiskola, Növénytani Tanszék
Eszterházy Károly College, Department of Botany

Angol fordítás / English translation:

CSÓKA ANNAMÁRIA

Borító terv / cover design: NÉMETH JÁNOS

E kötet megjelenését az Ipoly Erdő Zrt támogatása tette lehetővé

ISBN 978 963 87687 0 4

ISSN 1787-825X

© Nagy József

© Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Minden jog fenntartva. A kiadó engedélye nélkül nem sokszorosítható,
valamint elektronikus keresőrendszerekben nem tárolható és publikálható.

Nyomdai előkészítés / Typeset: Pars Ltd., Budapest

Nyomás / Printed by: Prospektcop Bt., Budapest

Kárpáti Zoltán emlékének ajánlom

Tartalom – Contents

MAGYAR RÉSZ – HUNGARIAN VERSION

Kedves Olvasó!	9
Bevezetés	11
A Börzsöny hegység természeti adottságai	13
A tájegység földrajzi helyzete, lehatárolása és részlettájai	13
Geológia, geomorfológia	14
Vízrajz	15
Éghajlat	16
Talajok	18
Településhálózat	18
A flóra és vegetáció kutatásának története	21
Növényföldrajzi jellemzés	27
A növényzet általános jellemzése	27
A Börzsöny hegység endemikus és reliktum növényei, valamint a flóraelemcsoportok jelentősebb képviselői	32
A Börzsöny hegység florisztikai felosztása	33
A flóralista összeállításának alapelvei	93
Adattípusok	94
Enumeráció	101
Irodalomjegyzék	319
Angol nyelvű összefoglaló	325
Fajok névmutatója	359
Duna–Ipoly Nemzeti Park	377
Ipoly Erdő Zrt	378

ANGOL RÉSZ – ENGLISH VERSION

Introduction	325
Natural conditions of the Börzsöny Mts	327
Geographical location, limits and parts of the landscape unit	327
Geology, geomorphology	328
Hydrography	329
Climate	329
Soils	330
Settlement network.	330
History of the survey of the flora and vegetation	331
Phytogeographical characterisation	336
General characterisation of the vegetation	336
Floristical division of the Börzsöny Mts	340
Description of the floristical subregions	343
Principals of the compilation of the flora list.	353
Datatypes	354
Enumeration	101
Literature	319
Taxon index	359

Kedves Olvasó!

A Rosalia sorozatot a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság három megyét lefedő működési területén a gyakorlati természetvédelmi munkánkat megalapozó kutatások bemutatására indítottuk. A sorozat címéül igazgatóságunk címerállatának, a havasi cincérnek a tudományos nevét választottuk. A kötetek kiadásához jó alapot teremt, hogy Igazgatóságunk számos kutatási és oktatási intézménnyel és kutatóval tart fenn szoros kapcsolatot, akikkel kölcsönösen segítjük egymás munkáját. A kutatások intenzitását az utóbbi években tovább növelték a működési területünkön megvalósuló olyan hazai és uniós programok, mint az NKFP, a LIFE vagy az INTERREG pályázatok.

A Duna–Ipoly Nemzeti Park 1997-ben alakult meg. A tízéves évfordulóra elkészített ismeretterjesztő kiadványok mellett szerettünk volna Igazgatóságunk tanulmánykötet-sorozatában is új könyvet megjelentetni. Természetes módon merült fel az ötlet, hogy az ünnepi kötet a Nemzeti Park jelentős részét kitevő Börzsöny hegység növényvilágát feldolgozó munka legyen, hiszen Nagy József botanikus évtizedes kutatásainak egységes flóraműben történő összefoglalása eddig még nem történt meg. A kötetet a terület egyik legnagyobb gazdálkodó szervezetével, az Ipoly Erdő ZRT-vel közösen adtuk ki, ami jól példázza az elmúlt tíz évben a Nemzeti Parkban végzett közös munkát, összefogást.

A tanulmánysorozat első kötete a Gerecse hegység flóráját dolgozta fel. A jelenlegi második kötetet követően 2007–2008 folyamán további terveink között szerepel a rákosi vipera védelmét, a pilisi len élőhelyét és a váci Naszály kutatásait bemutató monográfiák kiadása.

Abban a reményben adjuk ki ezt a monográfiát, hogy nagy örömmel veszik majd kézbe mindazok, akik érdeklődnek a Börzsöny növényvilága iránt, esetleg munkájukhoz hasznos információkkal szolgál, vagy csak egyszerűen tudni szeretnének természeti környezetünk értékeiről.

Budapest, 2007. augusztus

Füri András
igazgató

Bevezetés

KITAIBEL Pál 203 évvel ezelőtt jegyezte fel a Börzsöny hegységen átutazva mintegy 70 növényfaj tudományos nevét, ezzel kezdetét vette a terület botanikai feltárása. Közel 50 év elteltével olyan kiváló követői akadtak, mint FEICHTINGER Sándor, GRUNDL Ignác és az osztrák Anton KERNER, akik a tudomány javára és a maguk örömére jární kezdtek e szép tájat megalapozva ismereteinket annak növényvilágáról. Napjainkig kutatók generációinak sora követte példájukat, és halmozta fel azt a bőséges, bár szétszórta fellelhető ismeretanyagot, ami biztos alapul szolgált a hegység flóraművének összeállításához.

A Börzsöny növényvilágával SIMON Tibor ösztönzésére 1993-tól kezdtem foglalkozni. Eleinte csak a Központi-Börzsöny területét célozva meg, majd annak megismerését követően az egész tájegységre kiterjesztettem a bejárásokat. Így az elmúlt 14 év alatt mintegy 450 terepnapot töltöttem a börzsönyi flóra és vegetáció kutatásával.

Természetesen ez a munka nem volt független az országban a közelmúltban fiatal kutatók által elkészített, hasonló léptékű, tájegységi flóra feldolgozásoktól. Egymást felülmúló, kitűnő példák álltak rendelkezésre, ami nagyban megkönnyítette e kötet szerzőjének munkáját és növelte hitét abban, hogy könyve is építőköként szolgál egy nagyobb egész, a magyar növényvilág mélyebb megismeréséhez. Bízom benne, hogy az elkészült flóramű hasznos ismeretforrássá válik a magyar botanika, a hivatalos természetvédelem, a területen erdőgazdálkodást folytató szakemberek és a tudományos ismeretterjesztés számára egyaránt.

A munka lezárása nem jelenti azt, hogy nem lehetett volna tovább gyarapítani a könyv tartalmát újabb és újabb előfordulási adatokkal. JÁVORKA Sándortól tudjuk, hogy a flórát teljesen kikutatni sohasem lehet. Állandó változása, gazdagodása, szegényedése még ilyen rövid, alig több, mint egy évtizedes időszak alatt is tapasztalható volt. A könyv egy állapotot rögzít, azt amit a jelenlegi kutatottsági szint lehetővé tesz, de ami bizonyosan hagy feladatot a jövő kutatóinak is.

Végezetül köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik e munka elkészítésében segítségemre voltak, és akik nélkül talán létre sem jöhetett volna. Elsősorban a Duna–Ipoly Nemzeti Park Börzsönyi Tájegysége munkatársainak TESZÁRY Károlynak és kollégáinak, továbbá a Királyréti Erdészet szakembereinek, köztük is BARTON Zsoltnak, akik helyismeretükkel és a terepbejárásokhoz nyújtott segítségükkel, valamint adataik önzetlen átengedésével járultak hozzá a teljesebb flóramű létrejöttéhez. Az MTM Növénytár munkatársainak, akik a herbárium és könyvtári adatgyűjtést lehetővé tették, és akikkel hasznos eszmecserék sorát folytathattam. Külön tisztelettel gondolok FELFÖLDY Lajosra, aki a kutatást teljesebbé tevő herbáriumkészítés fontosságára és szépségére számos fiatal kutató kollégámé mellett az én figyelmemet is felhívta. Köszönettel tartozom a Pécsi Tudomány egyetem Botanika doktori iskolája vezetésének, BORHIDI Attilának és

munkatársainak, akik magas színvonalú szakmai továbbképzést biztosítottak számomra. A Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar Növénytan Tanszéke vezetőjének RIMÓCZI Imrének, aki a munkahelyi infrastrukturális hátteret biztosította. Számos kutató kollégának, akik értékes adatokat adtak át a készülő flóramű számára. Lektoraimnak, akik kritikus munkájukkal járultak a könyv színvonalának emeléséhez. Szüleimnek, akiknek feltétlen támogatása nélkülözhetetlen volt az eredményes kutatómunka végzéséhez.

Budapest, 2007. július

A szerző

A Börzsöny hegység természeti adottságai

A tájegység földrajzi helyzete, lehatárolása és rész tájai

A Börzsöny hegység az Északi-középhegység nyugati tagja. Délkeleti lejtői a Gödöllői-dombvidék és az Alföld felé, a nyugatiak a Kisalföld irányába tekintenek. Szerkezetileg a tőle északra fekvő Osztrovszki- és Selmebányai-hegységekkel együtt az Északi-Kárpátok vulkanikus övezetéhez tartozik. Szoros kapcsolatban áll a Duna jobb partján, tőle délre elterülő Szentendre–Visegrádi-hegységgel, amit a Duna szorosának két oldalán található andezitféleségek egyezése is bizonyít.

Területe közel 450 km². Természetes határait északról és nyugatról az Ipoly-völgy, délről a Duna völgye, kelet felől a Nógrádi-medence alkotja.

A kutatás során tájegységhatárnak a Duna mentén Verőce és Szob között a vasútvonalat, az Ipoly-völgy irányába Szobtól a Lelédhídi-majorig az országutat, majd a hegylábak és az Ipoly-völgy síkjának találkozási vonalát tekintetem. Így észak felé haladva a Liliompusztá, Széppatakpusztá, ipolytölgyesi pincék, Ganádi-szőlőhegy, Górhely lábá, Magas-part, Tilalmas-árok, Börzsöny-turistaház, Bogár-hegy nyugati lábá vonal, majd a perőcsényi bekötőúttól Bernecebarátiig ismét az országút jelenti a határt. Északon Bernecebarátitól Parassapusztáig a hegylábak és az Ipoly-völgy homoktalajú síkjának találkozási vonala, majd Parassapusztától Drégelypalánkig az országút határol. A hegység keleti, a Nógrádi-medencével közös természetes határa elmosódó. Munkám során a 2-es út, drégelypalánki Felső-hegy, Hévíz-patak-völgy, vasútvonal, Drégelyvár vasúti megállóhely, Szomolyapuszta, Úr-hegy, diósjenői vasútállomás vonal mentét, majd Diósjenőtől délre a Csikó-berek, nógrádi Török-hegy, Madarász-hegy, Rác-hegy, Hosszú-bérc gerince, a Les-völgyet keresztezve a Nagy-Hársas-hegy keleti lejtője, Szendehely, Katalinpuszta, Fenyves-hegy, Fenyves-hegy vasúti megállóhely, Verőce vonalat tekintetem határnak.

A hegységet LÁNG (1955) földrajzilag négy morfológiai részlettájjra osztja: Északi-Börzsöny, Központi-Börzsöny (Magas-Börzsöny), Délnyugati-Börzsöny és a Dél-Börzsöny a kismedencékkel.

1. Dél-Börzsöny a kismedencékkel

A Szob–Márianosztra–Kóspallag–Szokolya–Les-völgy–Szendehely–Katalinpuszta–Katalin-völgy vonal és a Duna által közrezárt mintegy 110 km²-es terület. Nagyrészt dombvidék vagy völgymedencés terület. Legmagasabb pontjai a 484 m magas Szent Mihály-hegy és a 482 m magas Hegyes-tető. Magába foglalja az üledékes kőzetekkel

bélelt Szokolyai-, a Kóspallagi-medencét és részben a Márianosztrai-félmedence területét is. A Szokolyai-medencétől keletre eső, a Naszály felé átmenetet jelentő Nagy-Kő-hegy, Magas-hegy, Csapás-hegy csoportot is indokolt a Dél-Börzsöny területéhez sorolni.

2. Délnyugati-Börzsöny

A közel 80 km²-es, zárt Délnyugati-Börzsönnyt északkelet felől a Nagybörzsönnyt Kóspallaggal összekötő Hosszú-völgy, délkelet felől a Kóspallag–Márianosztra–Szob vonal, nyugati irányból az Ipoly-völgy határolja és választja el a hasonló geológiájú Kovácspataki-hegyektől. Legmagasabb pontja a 608 m-es Nagy-Sas-hegy.

3. Központi-Börzsöny

Északról a Kemence-völgy, nyugatról a Kemence–Nagybörzsöny, délről a Nagybörzsöny–Kóspallag–Szokolya, keletről a Szokolya–Les-völgy–Berkenye–Nógrád–Diósjenő vonal által közrezárt 150 km²-es terület. Legmagasabb és legzártabb belső területeit Magas-Börzsönnynek is nevezik. Észak–dél irányú, 12 km hosszú főgerincének legmagasabb pontja a 938 m magas Csóványos.

4. Északi-Börzsöny

A hegység Kemence-völgytől északra elterülő, közel 100 km²-es része. Kemence, Bernecebaráti, Hont, Drégelypalánk, Nagyoroszi, Borsosberény és Diósjenő községek veszik körül. Erősen lekopott, gyengén hullámos felszínű részlettáj. Legmagasabb pontja a keleti peremen elhelyezkedő 661 m-es Kámor.

Geológia, geomorfológia

A hegység kialakulása a miocén kori vulkánossággal kezdődött. Időtartamát a legújabb kutatási eredmények szerint (KORPÁS 1998) 15,2 és 14,5 millió évvel ezelőtre teszik. A hegység talapzatát oligocén és miocén kori tengeri üledékek (slírkavics, kvarchomok, homokkő, kavics) alkotják. Fő tömegét különböző andezitek és tufáik építik fel. A börzsönnyi vulkanitok összetétele meglehetősen egységes, SiO₂ tartalmuk 53 és 63% között változik, ami bázisos andezittől a savanyú andezitig terjedő intervallumot jelent. Az andezit rétegvulkáni képződmények teljes vastagsága 250–1100 m között változik.

A Központi-Börzsöny mai képét meghatározó egykori vulkáni kúp alapátmérője 12–14 km, eredeti relatív magassága 1200 m lehetett (BALLA 1978). A vulkáni kúp nagy része már lepusztult, és belsejében az eredeti kráterből származó 3,7–5,5 km átmérőjű kaldera jött létre. Ezt gyűrűszerűen határolják a hegység mai legmagasabb gerincei és csúcsai, amelyeknek a külső oldalán sugárirányban szétfutó völgyek alakultak ki. E völgyeket északról a Kemence-völgy íve és a Hegyhát gerince zárja le. Megemlítenéd,

hogy a harmadkor után megindult nagyobb mértékű hegységképző folyamatok során egy kiemelkedő tönkbe vágta be völgyét az Ős-Duna a Visegrádi-szoros területén.

A keleti hegységperemen a vulkáni kőzetek fekszik, nyugaton a fedője van a felszínen. A vulkáni kőzetekre települt, Pannon-tenger által lerakott lajtamészke és agyagmárga Bernecebarátitól Nagybörzsöny, Letkés, Szob, Zebegény, Nagymaros vidékén át egészen Szokolyáig és Magyarkútig számos ponton ismert.

A további kőzetfelelések közül a homok, a vulkanitok fekvő vagy fedő üledékeiből származik. Felszíni elterjedése a Börzsöny hegység keleti és nyugati előterében jellemző.

Maradvány kavicsok a vulkanitok fekvő üledékeinek kibúvási közeléből származnak. A hegység keleti peremén gyakoriak, típusosan a szokolyai Széles-mezőn fordulnak elő.

A lösz összefüggő felszíni előfordulásai a vulkanitok fedő üledékeinek területére korlátozódnak a Duna (Nagymaros) és az Ipoly völgyében.

A Börzsöny hegység annak ellenére, hogy lekopott röghegység változatos felszínformákkal rendelkezik. A mai formakincs meghatározó elemeit LÁNG (1955) osztályozta. A vulkánikus hegységformák közül a központi óriás kaldera mellett nagy jelentőségűek a rendkívül kemény andezitekből álló kúp alakú hegyek, amelyeknek egész sora található a Délnyugati-Börzsöny területén. A legtekintélyesebb felületű és vastagságú kőzettömegek a hatalmas vulkáni tufa- és lávatarak. Ilyenek Verőce környékének, továbbá a Központi- és az Északi-Börzsöny lepusztult lávatarakói. A hegység nagyobb völgyei tektonikai preformációval létrejött, mélyen bevágódott eróziós völgyek. Gyakori, hogy a vetődések aszimmetrikus keresztmetszetű völgyeket és lejtőket hoztak létre oly módon, hogy a völgyek két oldala nem egyenlő mértékben emelkedett ki. Sajátos jellemvonás, hogy a hegység területén nincsenek fennsíkok.

A negyedidőszaki képződmények közül KORPÁS (1998) szerint általánosan elterjedtek magas térszíneken (Nagy-Inóc, Nagy-Hideg-hegy, Csóványos, Magosfa, Nagy-Mána, Miklós-tető stb.) a periglaciális lejtőtörmelékek. Anyaguk vulkanitokból áll, maximális vastagságuk néhány méter. A csúcsok, gerincek szép maradványformái az andezit-agglomerátum sziklatarajok és a 10–20 m magas bástyák (Oltár-kő, Szabó-kövek). A lejtők jellegzetes periglaciális formakincséhez tartoznak a meredek, lávpad kibúvá-sokkal szabdaltságon kiformálódott 2–5 m magas krioplanációs falak és lépcsők, valamint a csúszóblokkok tömbjei.

Vízrajz

A jelenlegi vízhálózat kialakulása a pliocén végétől kezdődően a pleisztocén folyamán történt, amikor a hegység tönkje darabokra törve különböző magasságokra kiemelkedett. A jelenlegi viszonyok mellett a lehulló csapadéknak átlagosan az egyötöde folyik le, a többi része elpárolog. A legtöbb vizet, évi 4–500 mm-t, a csapadék 60%-át az erdő párologtatja el. Emellett párologtatja a talajfelszín, és a növényzeten fennakadó víz is veszteséget jelent. A lefolyó víz nagy része a hóolvadásból vagy zivatarok csapadékából származik, és csak kis hányad a forrásokból. A patakok vízhozama általában kicsi, árvizek időtartama sokszor csak órákban mérhető. A felszín alatti vizek közül az eruptív

közetekben a részvíznek jelentős a szerepe. A források zömmel részvízet szolgáltatnak. Az ilyen források száma nagy, de vízhozamuk csekély, kevés köztük az állandó vízű. A hegység ismert forrásainak száma 330 felett van. Rétegvíz a keleti hegységperem kavicssos, homokos üledékein bukkan a felszínre. A vízfolyások sűrűsége a Csóványostól és a Nagy-Hideg-hegytől északra eső legcsapadékosabb területen éri el maximumát, meghaladja a 1,5 km/km² értéket (LÁNG 1955). Természetes állóvizek a hegység területén nem fordulnak elő. Mesterséges tavak a Kóspallagi-víztározó, a Királyréti- és a Bajdázói-tó, valamint a törökmezői, a nagybörzsönyi és a perőcsényi horgásztó.

Lefolyástalan mélyedésekben néhány száz négyzetméteres időszakos vagy állandó vízű erdei lápszemek alakultak ki. Ilyen a királyréti Büdös-tó, a Magyar-hegyen a Tó-lak, a letkési Fekete-mocsár, Verőcén a Nőtécsei-tó és a Borsosberénytől nyugatra fekvő hegyláb több, vízállásos mélyedése.

A terület az Ipoly és a Duna vízgyűjtőjéhez tartozik, végeredményben pedig a Duna szállítja el a hegység lefolyó vizeit. A Délnyugati- és a Központi-Börzsönyt átszelő vízválasztó délnyugat felől északkeleti, majd keleti irányban az Alsó-Cikó-Nagy-Galla-Nagy-Kopány-Nagyirtáspuszta-Nagy-Inóc-Nagy-Hideg-hegy-Csóványos-Foltán-kereszt-Hosszú-bérc-Rákos-hegy vonal mentén húzódik. A jelentős völgyek közül az Ipolyba szállítja vizét a bernecebaráti Nagy-völgy, a Kemence-völgy és oldalvölgyei köztük a Fekete-völgy, továbbá a Magyar-völgy és a Hosszú-völgy. A vízválasztótól délre futó Bezina-völgy és a Misa-réti-völgy az Ódamásdi-völgyön keresztül, a zebegényi Malom-völgy, a Török-patak völgye és a Les-völgy közvetlenül a Dunába torkollanak.

Éghajlat

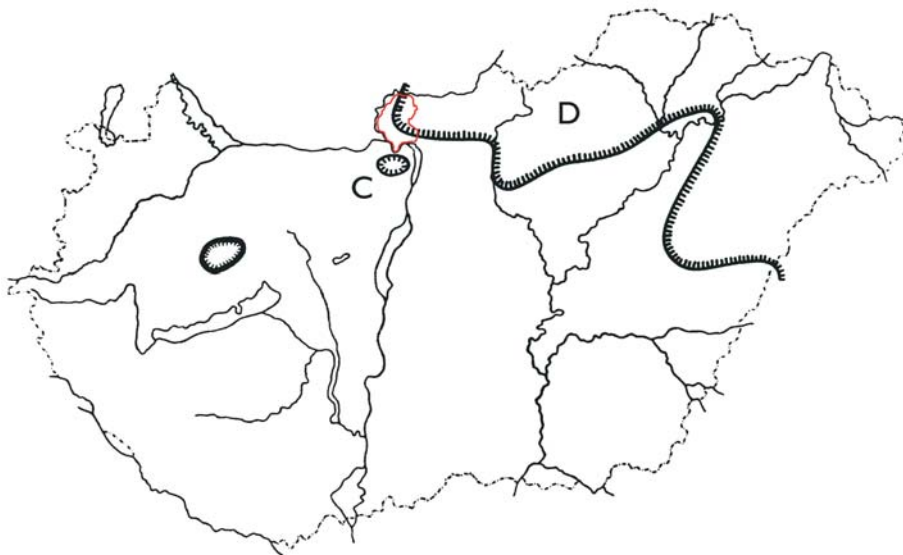
A Börzsöny hegység éghajlatának jellemzése a meteorológiai mérőhálózat ritkasága és a hiányos vagy megszakadt mérési adatsorok miatt, különösen a hőmérséklet vonatkozásában többnyire csak becsült adatokkal lehetséges. Ilyen mért és becsült adatok találhatóak LÁNG (1955) és PÉCZELY (1967) munkáiban.

A hegység szigetszerűen 7–800 m-re emelkedik ki a környező alacsony területek szintjéből, útjában állva a különböző irányú szeleknek. A legtöbb párát szállító nyugati-as és délies szelek légtömegeinek felemelkedése és az észak–dél irányú főgerincen való átkelése eredményezi a terület csapadékos, hegyvidéki éghajlati jellegét.

ZÓLYOMI (1942) szerint a Köppen-féle C és D klímátípusok határvonala (januári -2 °C -os izoterma) keresztül húzódik a hegység déli részén, szétválasztva a hideg telű, szélsőségesebb Központi-Börzsönyt az alacsonyabban fekvő, enyhébb telű, kiegyenlített klímájú Dél- és Délnyugati-Börzsönytől. ZÓLYOMI térképén ez a határvonal a hegység nyugati oldalán északnak fordul (1. ábra). LÁNG (1955) szerint a Börzsöny 350–400 m feletti részei tartoznak a Df klímájú területek közé, a déli alacsonyabb részek a mérsékelt meleg és egyenletes csapadékeloszlású Cf típusúhoz. Valószínű, hogy a 800 m-nél magasabb területek a változatos klímaévek ellenére is mindig D klímátípusúak. A magasan fekvő központi területen a januári középhőmérséklet -3 °C , a júliusi

16 °C, az évi középhőmérséklet 6,5 °C lehet. A fagyos napok száma 120-ra, a hótakaró időtartama 100 napra becsülhető. A napsugárzás éves időtartama 1800–1900 órára tehető. Aszályos időszak bekövetkezésének valószínűsége igen nagy szórást mutat, de általában nyárutón, őszelön gyakori.

A hegységet lefedő csapadékmérési adatok az 1901–1940-ig tartó időszakról állnak rendelkezésre. Ekkor az éves átlagos csapadékmennyiség a Nagy-Hideg-hegy–Csóványos–Sasfészek-bérc–Királyháza térségben volt a legmagasabb 850 mm feletti értékkel. Feltűnő a keleti hegységperemen Diósjenő nagyon magas, 792 mm-es adata, a nyugati hegylábban fekvő Nagybörzsöny 596 mm-es adatával szemben. Megállapítható, hogy a hegység nyugati előtere jóval szárazabb a keletinél. Bernecebaráti (648 mm) és Drégelypalánk (654 mm) adatai alapján bő csapadékú területnek tekinthető az Északi-Börzsöny is. A Dél-Börzsöny térségének csapadékviszonyairól Nagymaros 629 mm-es (LÁNG 1955) és Visegrád 631 mm-es (BORHIDI 1961) adatai tájékoztatnak. A tölgyes övbe tartozó Visegrád klímadiagramján szubmediterrán vonásként kirajzolódik a májusi csapadékmaximum mellett egy elmosódó októberi másodmaximum is. PÉCZELY (1967) foglalkozik azzal a sajátos jelenséggel, hogy a Börzsöny hegységben a nyári hónapokban a nyugat-északnyugati, míg az október–januári időszakban a dél-délkeleti részek csapadéka bővebb. Ezért délkeleten határozottabb a csapadék kettős hulláma V. és X.–XI. havi maximumokkal. Az évek 30–40%-ában szubmediterrán típusú csapadékjárás alakul ki. Az északnyugati oldalon 20% alatti a szubmediterrán klímaévek gyakorisága. Megállapítja, hogy a hegység északnyugati oldalán általában hevesebb nyári

1. ábra. A Köppen-féle enyhe télű C és hideg télű D klímátípus határa a Közép-Duna vidékén ZÓLYOMI szerint (1942)

záporokra, a déli, délkeleti lejtőkön az őszi csendes esők bő csapadékára lehet inkább számítani.

Az 1988-tól 2002-ig eltelt időszak csapadékviszonyairól a Központi-Börzsöny déli peremén a Királyréti Erdészet (tszf. 260 m) mérési adatai tájékoztatnak. A 15 év csapadékátlagja 625 mm volt, amiből 354 mm a tenyészidőszak átlaga. A legcsapadékosabbak a június (64,7 mm), július (64,7 mm) és a szeptember (63 mm) hónapok voltak. Az adatsor igen rövid, és általános következtetéseket nem lehet levonni belőle, de megjegyzendő, hogy a szubmediterrán és kontinentális klímaévtípusok aránya egyenlőnek adódott.

Talajok

A hegység talajainak módszeres kutatása a közelmúltig váratott magára. MÓRÓ Ferenc a Váci Erdőrendezőség munkatársa elkészítette a hegység 1:20 000 léptékű genetikai talajtérképét. Tanulmánya (MÓRÓ 1989) a tájegység talajaira vonatkozó átfogó adatokat és megállapításokat is tartalmaz.

A Börzsöny talajainak 98%-a többletvízhatástól mentes. A hegység területének 52%-át sötét színű erdőtalajok (ranker, erubáz és rendzina) fedik, közülük meghatározó a ranker. Közel azonos jelentőségűek a barna erdőtalajok 46%-os összborítással. Megoszlásuk a következő:

agyagbemosódásos barna erdőtalaj	27%
barnaföld	9%
savanyú és podzolos barna erdőtalaj	4%
rozsdabarna erdőtalaj	5%
pszeudoglejes barna erdőtalaj	1%

A terület további egy százalékán található vázталajok, szintén 1% körül van a lejtőhordalék és réti erdőtalajok borítása.

Településhálózat

A hegység területét 21 település gyűrűszerűen fogja körbe. A Központi-Börzsönytől délre eső belső területeken mindössze a három kismedencében található egy-egy falu, Márianosztra, Kóspallag és Szokolya. Néhány házból álló, kisebb lakott hely is csak elvétve található a hegységben, így a Kemence-völgyben Királyháza, továbbá Királyrét és Nagyirtáspuszta. Állandóan lakott helynek tekinthető még néhány turistaház: Magas-Tax, Nagy-Hideg-hegy, Vilati üdülő, Törökmező, valamint a Dél-Börzsöny területén néhány tanya. Természeti szépségének köszönhetően a múlt század folyamán nagy számban jöttek létre hétvégi telkek és üdülők a Dél-Börzsöny Dunára futó völgyeiben, valamint a Zebegény, Nagymaros, Kismaros és Verőce feletti lejtőkön, jelentősen átalakítva a természetes növénytakarót.

A hegység területén két megye osztozik. Nógrád megyéhez tartozik Berkenye, Borsosberény, Diósjenő, Drégelypalánk, Hont, Nagyoroszi, Nógrád és Szendehely (Katalinpusztával) községhatára. Pest megyéhez tartozik Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kismaros, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagybörzsöny, Nagymaros, Perőcsény, Szob, Szokolya, Vámosmikola, Verőce és Zebegény községhatára.

2. ábra. Községhatárok

A flóra és vegetáció kutatásának története

A Börzsöny hegységet Magyarország botanikai szempontból kevésbé ismert területei közé sorolták még az elmúlt évtizedekben is. A módszeres kutatások viszonylag későn, mintegy 150 évvel ezelőtt kezdődtek meg és folytak változó intenzitással, alaposággal a közelmúltig.

KITAIBEL Pál (1757–1817) 1804-es Árva megyei útja alkalmával keresztülutazott Verőce, Nagymaros, Zebegény, Szob, Márianosztra, Nagybörzsöny községeken. Útnaplójában mintegy 70 fajt említ a területről. Anton KERNER (1831–1898) magyarországi tartózkodása idején, 1855 és 1860 között négy alkalommal járt a Dél-Börzsöny területén. Főként a Nagymaros és Zebegény községek közti hegyekről közölt florisztikai adatokat. 1875-ben megjelent könyve „*Die Vegetationsverhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens*” a területre vonatkozóan 260 faj adatait tartalmazza. Sajátos módon a hegységet régi osztrák térképek alapján Magusta hegycsoportnak nevezi. Kémence község határából említett szórvány adatait minden bizonnyal a következő kutatóktól vette át. Az 1860-as évektől FEICHTINGER Sándor (1817–1907) esztergomi főorvos és GRUNDL Ignác (1813–1878) helembai plébános kutatta nagy kedvvel a tágabb környék, így a Börzsöny flóráját is. 1870-ben jelent meg FEICHTINGER „*A Börzsöny-Márianosztrai Trachyt hegycsoport növényzetéről*” című tanulmánya, amelyben közel kétszáz fajról közölt értékes adatokat, ma is viszonylag jól azonosítható lelőhely megjelölésekkel. A dolgozat további adatokat is tartalmaz az Ipoly mentéről és a Kovácspataki-hegyekből. 1899-ben botanikai kutatásainak összefoglalásaként az „*Esztergom megye és környékének flórája*” című könyvében néhány újabb adattal egészültek ki korábbi eredményei.

1872-ben SIMONKAI Lajos (1851–1910) is járt a hegységben, amit Szokolya környéki gyűjtései igazolnak (MTM Növénytár).

FILARSZKY Nándor (1858–1941) 1901–1902 során szinte módszeresen járta a hegység Duna menti területeit. Adatait ugyan nem publikálta, de számos herbáriumi lapja igazolja, hogy nem eredménytelenül: a *Campanula macrostachya*, *Listera ovata*, *Muscari tenuiflorum*, *Teucrium botrys* stb. börzsönyi felfedezése fűződik a nevéhez. A következő harminc évben számos kiváló flórakutató és gyűjtő megfordult a hegységben, főként a Dél-Börzsöny területén, de sokan felkeresték a Magas-Börzsönt is. A teljesség igénye nélkül álljon itt nevük: BOROS Ádám (1900–1973), CSAPODY Vera (1890–1985), DEGEN Árpád (1866–1934), JÁVORKA Sándor (1883–1961), KÁRPÁTI Zoltán (1909–1972), KÓFARAGÓ-GYELNIK Vilmos (1906–1945), KÜMMERLE Jenő (1876–1931), LENGYEL Géza (1884–1965), LYKA Károly (1869–1965), MÁGOCZY-DIETZ Sándor (1855–1945), PÉNZES Antal (1895–1984), SZEPESFALVY János (1882–1959), TUZSON János (1870–1943), VAJDA László (1890–1986). Eredményesség tekintetében kiemelkedett JÁVORKA Sándor, aki a *Scopolia carniolica*, *Dactylo-*

rhiza fuchsii, *Thlaspi jankae* felfedezésével, KÁRPÁTI Zoltán a *Dianthus carthusianorum* subsp. *saxigenus*, *Luzula pilosa*, *Primula elatior*, MAGYAR Pál a *Vaccinium myrtillus*, SZEPESFALVY János az *Asplenium adiantum-nigrum*, VAJDA László az *Orobanche flava*, BOROS Ádám a *Gentianopsis ciliata*, *Allium marginatum*, DEGEN Árpáddal közösen a *Medicago rigidula* megtalálásával gyarapították a hegység flórájáról az ismereteket. Számos kisebb jelentőségű taxon is előkerült ebben az időszakban.

KÁRPÁTI Zoltán 1932-ben „A Börzsönyi hegység növényföldrajzi jellemzése” című doktori disszertációjában adta e kutatások eredményeinek szintézisét. Munkájában mintegy 600 hajtásos növényfajt sorol fel a területről formációk szerint csoportosítva, sajnos pontos előfordulási adatok nélkül. Értékeli a hegység flóráját és megállapítja, hogy montán és északi elemei alapján méltán sorolható a Bükk és a Mátra mellé, mint az Északi-Kárpátok előhegye.

Egy évvel később, 1933-ban jelenik meg a kiváló erdész, MAGYAR Pál (1895–1969) dolgozata „Erdőtípus vizsgálatok a Börzsönyi- és a Bükkhegységben” címmel. Munkája már modern társulástani felvételezési módszerekkel készült fitoszociológiai szemléletű tanulmány. Erdőtársulásokat és típusokat (szociációkat) különít el, részletes fiziognómiai és termőhelyi jellemzést ad róluk. A társulásokat a magas konstanciájú növényfajakkal jellemzi. A dolgozat számos értékes erdőgazdasági vonatkozású eredményt is tartalmaz. A Bükkben és a Börzsönyben készült felvételek sajnos többnyire nem választhatók szét. A magas kőrISRől írt tanulmánya (MAGYAR 1935) alapjául a Börzsöny hegység gerincein található elkörisesedett bükkösök vizsgálata szolgált. ZÓLYOMI Bálint (1908–1997) a Pannóniai flóratartomány sziklanövényzetének leírása céljából ekkor készít magyarperjés nyílt andezitsziklagyep felvételeket a Nagy-Mánán (ZÓLYOMI 1936). Ebben az időszakban jelenik meg KLIKA (1938), a határon túli Kovácspataki-hegyek xerotherm növénytársulásairól készült munkája.

A következő években is javarészt a felsorolt kutatók közöltek újabb értékes felfedezéseket. JÁVORKA Sándor Ördög-hegyi *Ferula sadleriana*, KELLER Jenő (1917–1945) *Maianthemum bifolium* (MTM Növénytár), KÁRPÁTI Zoltán *Pyrola minor* és *Orthilia secunda* adata, valamint a ZÓLYOMI Bálinttal közösen megtalált *Woodsia ilvensis* előfordulás a Nagy-Mánán (KÁRPÁTI 1935) kiemelkedő.

ZÓLYOMI Bálint 1942-ben publikálta a közép-dunai flóraválasztóról írt nagy hatású tanulmányát, mely a Börzsöny hegység vonatkozásában több, a későbbiekben a kutatások irányát is befolyásoló, gyakran hivatkozott gondolatot tartalmaz.

A világháborút követően az 1940-es évek közepétől, végétől ismét többen jártak a Börzsönybe gyűjteni. Ekkor kapcsolódtak be a kutatásba az ifjabb botanikus generáció tagjai: BAKSAY Leona, BARÁTH Zoltán (1924–1982), BÁNÓ Lehel, PAPP József (1900–1985), PÓCS Tamás, PRISZTER Szaniszló, STIEBER József. SOÓ Rezső (1903–1980) valószínűleg egyetlen börzsönyi útjára (nagymarosi hegyek) is ekkor, 1947-ben került sor. Az újonnan összegyűlt florisztikai adatok szintézisét, néhány szórvány adat megjelentetése után (KÁRPÁTI 1950) ismét KÁRPÁTI Zoltán, aki ekkor már a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Növénytan Tanszékének vezetője végezte el „Az Északi hegyvidék nyugati részének növényföldrajzi áttekintése” című, 1952-ben megjelent tanulmányában. A Börzsöny hegységből számos florisztikai érdekességet sorol fel, lényegében már növénytársulások szerint csoportosítva a fajokat. A Visegrádi-hegységhez hasonló, déli elemekben gazdag flórája alapján elkülöníti a Dél-Börzsöny területét a montán fajokban

gazdag Magas-Börzsönytől. A hegységet átszelő florisztikai határnak a Márianosztra–Kőspallag–Szokolya vonalat tekinti. Felhívja a figyelmet a ritkaságokban gazdag határon túli Kovácspataki-hegyekre.

Az ötvenes évektől a kutatások hangsúlya a vegetáció vizsgálatára tevődött át. SZUJKÓNÉ LACZA Júlia a hegység teljes területén a vegetáció korszerű cönológiai módszerekkel történő leírását kezdi el, eredményeit folyamatosan közli (SZUJKÓ-LACZA 1956, 1961a, b, 1962b, 1964a, b, 1967). Kandidátusi értekezésében (SZUJKÓ-LACZA 1964b) az erdőtársulások mellett több fátlan növénytársulást is feldolgoz. Jelentős terjedelemben foglalkozik a hegység posztglaciális flóra- és vegetációfejlődésének kérdéseivel. Tárgyalja a klíma és a vegetáció kapcsolatát a klímaévtípusok gyakoriságait figyelembe véve. A társulásokat konstans és karakterfajokkal, valamint cönológiai spektrumaikkal jellemzi, szubasszociációkat és facieseket különít el. Jól feldolgozottak a klímazonális erdőtársulások, de több edafikus társulás (*Mercuriali-Tilietum*, *Parietario-Aceretum*, *Deschampsio-Quercetum*) alulreprezentált marad. A Visegrádi hegységben és dél-börzsönyi Szent Mihály-hegyen HORÁNSZKY András kezd vegetációleíró munkába. Kutatásainak egyik eredménye a flóraválasztót magába foglaló, átmeneti helyzetű Visegradense flórajárás elkülönítése (HORÁNSZKY 1960, 1964). KÁRPÁTI Vera és KÁRPÁTI István a hegység szubmontán égerligeteit felvételezi és készít kárpát-medencei kitekintésű tanulmányt az égerligetek társuláscsoportjáról (KÁRPÁTI és mtsai. 1963).

Ebből az időszakból kiemelendő a kiváló florista BOROS Ádám és VAJDA László módszeresen, több évtizeden keresztül végzett bryológiai kutatása. BOROS, naplói tanúsága szerint 1916 és 1961 között 52 napot töltött a hegységben. Felfedeztek számos alpin és kárpáti mohafajt, valamint a hegységben bennszülött *Marsupella hungarica*-t (BOROS–VAJDA 1959, 1960, VAJDA 1981). VAJDA (1966) összeállította a hegység 51 májmoha és 243 lombosmoha fajt tartalmazó mohaflóráját. Eközben a hajtásos növények felfedezésében is ők voltak a legeredményesebbek (*Centunculus minimus*, *Knautia maxima*, *Petasites albus*, *Pleurospermum austriacum*, *Polystichum braunii*, *Polystichum lonchitis*, *Sorbus aucuparia*, *Stachys alpina* stb.). Az időszak florisztikai kutatási eredményeit részben BOROS és mtsai (1958) cikke tartalmazza. A szerzők mellett BAKSAY L., HORÁNSZKY A., FEKETE Gábor, JAKUCS Pál (1928–2000), PÓCS Tamás is szolgáltatott adatokat a 20 jelentős fajt tartalmazó közleményhez. Egy váratlan újdonságot, a *Stipa crassiculmis* felfedezését eredményezte J. DOSTAL prágai botanikaprofesszor 1955-ös kirándulása a nagymarosi Ördög-hegyen. Mások herbáriumi gyűjtéseikkel és szóban közölt értékes adataikkal járultak a hegység flórájának megismeréséhez, így TUSKÓ Ferenc erdőmérnök, aki a Csóványoson a *Polygonatum verticillatum*-ot és KÁROLYI Árpád (1907–1972), aki a Kemence-völgyben Király-kútnál az *Eriophorum latifolium*-ot megtalálta. A hatvanas évek közepétől a kutatások alábbhagytak. Ekkoriban csak BOROS (1968, 1970) közli a korábbi mohaflorisztikai vizsgálatok során nyert adatait.

A hetvenes–nyolcvanas években kevés kutatás zajlott a területen. Kiemelendő FACSTAR Géza honos rózsafajainkkal foglalkozó taxonómiai és florisztikai feltáró munkája, melynek során ismertté vált a hegység ritka rózsákban (*Rosa scabriuscula*, *R. dumalis*, *R. × reversa* stb.) való gazdagsága (FACSTAR 1976, 1977, 1981, 1982, 1986, 1988a, b,

1990, 1993, 2002), továbbá KEVEY Balázs *Vitis sylvestris*, *Allium ursinum* (KEVEY 1978), *Ribes nigrum* (KEVEY 1995) adatai. Ebben az időszakban HEGEDŰS Ábel (1920–1994) gyűjtötte rendszeresen a hegység növényeit. GOTTHÁRD Dénes (1905–199?) 1968 és 1986 között szintén számos alkalommal járt és gyűjtött a hegységben. Herbáriumának feldolgozása során olyan értékes, új adatok bukkantak elő, mint a *Botrychium lunaria*, *Trifolium patens* (BÁNKUTI 1999, 2000). HORVÁTH Károly váci középiskolai tanár gyomcönológiai vizsgálatokat végzett Börzsöny környéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980). Az 1980-as évek első felében SZUJKÓ-LACZA Júlia végzett SASKÓ István tájvédelmi körzet-vezető közreműködésével természetvédelmi célú kutatásokat a bernecebaráti Nagy-völgy, a Kemence-völgy, Pogányvár és Király-rét területén. Munkája során kimutatta a *Succiso-Molinietum* társulást a hegységből, valamint kutatási jelentései-ben (SZUJKÓ-LACZA 1982, 1983, 1984) néhány értékes, új florisztikai adatot is megemlít: *Astrantia major* a Kemence-völgyből, *Primula elatior* Deszkáspuszta mellől. LÁNG Edit (LÁNG in SIMON és mtsai 1980) a zebegényi Malom-völgyről és a nagymarosi Törökmező környékéről, HORÁNSZKY András (1984) a nagymarosi Szent Mihály-hegyről, a zebegényi Malom-völgyről, a Kemence-völgyről és a Csóványosról készített botanikai leírásokat oktatási és ismeretterjesztési céllal. Több jelentős florisztikai adat is megjelenik tanulmányaikban: *Agrostemma githago*, *Clematis integrifolia*, *Eriophorum angustifolium*.

Az 1990-es évek botanikai szenzációkkal kezdődtek. Diplomamunkájukat készítő egyetemi hallgatók fedeztek fel országosan új fajokat a hegység területén. 1991-ben VÁRADI József és témavezető tanára AGÓCS József találta meg a Rózsa-völgyben a *Circaea alpina*-t, majd TATÁR Dóra 1993-ban a Nagy-Hideg-hegyen, az északi sípályán gyűjtötte a SIMON Tibor által meghatározott *Calamagrostis purpurea*-t (TATÁR 1995). ITTZÉS Péter a Rózsa-völgyben gyűjtötte a hegységre új, jégkori reliktumnak tekinthető *Andreaea rupestris* mohafajt (ITTZÉS 1996). A 90-es években az erdőtársulások felújulásával kapcsolatos, új szemléletű erdődinamikai és állományszerkezeti kutatásokat indított el STANDOVÁR Tibor a Királyréti Erdészet területén. ASZALÓS Réka és munkatársai a hegység erdeit ért természeti katasztrófák okairól közöltek elemző tanulmányt (ASZALÓS és mtsai 2001).

NAGY József 1993-tól kezd foglalkozni a Központi-Börzsöny erdővegetációjával és edényes flórájával, majd fokozatosan a hegység teljes területének florisztikai vizsgálatával. Florisztikai és erdőtársulásokkal kapcsolatos vizsgálatainak eredményeit cikksorozatban közli (NAGY 1996, 1997a, b, 1998, 1999a, b, c, d, 2000, NAGY-SZMORAD 2000). Fontosabb florisztikai felfedezései az *Anchusa barrelieri*, *Carex buekii*, *C. elongata*, *C. pseudocyperus*, *Epipactis albensis*, *E. leptochila*, *E. microphylla*, *E. voethii*, *Erysimum crepidifolium*, *Herniaria incana*, *Libanotis pyrenaica*, *Lotus borbasii*, *Luzula forsteri*, *Scorzonera purpurea*, *Tephrosieris integrifolius* kimutatása a hegységből. Igazolta a korábban tévesen közölt *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens* és a kétesnek tartott *Dactylorhiza sambucina* előfordulását a hegységben. Emellett számos korábban ismertté vált faj újabb előfordulásait is megtalálja (*Androsace maxima*, *Astrantia major*, *Botrychium lunaria*, *Equisetum hyemale*, *Festuca pallens*, *Knautia maxima*, *Rosa scabriuscula*, *Scabiosa canescens*, *Sorbus danubialis* stb).

A flóramű összeállításához értékes, új adatokkal járult hozzá ebben az időszakban BEZECZKY Árpád (*Asplenium scolopendrium*, *Ophioglossum vulgatum*), BÉNYEINÉ HIMMER Márta (*Orchis militaris*, *Pulsatilla grandis*), BÖLÖNI János (*Cotoneaster niger*), KEVEY Balázs (*Carex strigosa*, *Cerastium sylvaticum*, *Dryopteris dilatata*), KIRÁLY Gergely (*Luzula divulgata*), SZMORAD Ferenc (*Carex brevicollis*), TATÁR Dóra (*Ophioglossum vulgatum*), TESZÁRY Károly a NP tájegység vezetője (*Orthilia secunda*, *Pyrola minor*, *Vaccinium myrtillus*, *Woodsia ilvensis*) és TÍMÁR Gábor (*Dryopteris dilatata*, *Petasites albus*). A közelmúltban leírt *Epipactis* fajok terepen történt meghatározása MOLNÁR V. Attila és Jaroslav VLČKO szakmai elhivatottságát dicséri.

A erdőtársulások vizsgálata mellett feldolgozásra kerültek a perőcsényi Szarvaskő nyílt andezitsziklagyepei (NAGY 1997c) és a Délnyugati-Börzsöny *Spiraea*-cserjései (NAGY–ZENTAI 2001), a hegység *Stipa tirsia* gyepei (NAGY–HESS 2006). SIMON Tibor a *Circaea alpina* termőhelyéről készít cönológiai tanulmányt (SIMON 2001).

Kisebb területekről, így a kismarosi Jáger-sarokról, zebegényi Malom-völgyről, Királyrét környékéről 1:10 000 léptékű aktuális vegetációtérképek készültek, majd 2001. év folyamán az Országos Biodiverzitás-monitorozás Program keretében Csóványos központtal elkészült 25 km² 1:10 000-es aktuális élőhelytérképe. Az Erdőrezervátum Program keretében TESZÁRY Károly vezetésével 1998-ban a Pogány-Rózsás ER alapállapot felmérése, majd 2002-ben a hosszú távú fenntartási terve került kidolgozásra.

A gyűjtők nevei

Baksay Leona	Kümmerle Jenő Béla
Bánó Lehel	Lányi Gyula
Baráth Zoltán	Lengyel Géza
Borhidi Attila	Lyka Károly
Boros Ádám	Margittai Antal
Csapody Vera	Mágocsy-Dietz Sándor
Degen Árpád	Mátyás Csaba
Dorner József	Moesz Gusztáv
Feichtinger Sándor	Moldvai Róbert
Filarszky Nándor	Noga Tibor
Gotthárd Dénes	Papp József
Grundl Ignác	Pénzes Antal
Hegedűs Ábel	Pifkó Dániel
Horánszky András	Pócs Tamás
Jávorka Sándor	Priszter Szaniszló
Károlyi Árpád	Saskó István
Kárpáti Zoltán	Simonkai (Simkovics) Lajos
Keller Jenő	Soó Rezső
Kereszty Zoltán	Stieber József
Kováts Ferenc	Szepesfalvy János
Kőfaragó-Gyelnik Vilmos	Szépligeti Győző

Szujkó-Lacza Júlia
Terpó András
Thaisz Lajos
Trautmann Róbert
Tuskó Ferenc

Tuzson János
Vajda László
Vida Gábor
Zsák Zoltán

Terepi adatokat szolgáltató kutatók és természetvédelmi szakemberek

Békefi András
Bényeiné Himmer Márta
Bezeczky Árpád
Bordács Sándor
Bölöni János
Bukri Júlia
Darányi László
Facsar Géza
Farkas Sándor
Harmos Krisztián
Jaroslav Vlčko
Kevey Balázs
Király Gergely
Kun András

Molnár Csaba
Molnár V. Attila
Pifkó Dániel
Pintér Balázs
Simon Tibor
Sramkó Gábor
Szmorad Ferenc
Szujkó-Lacza Júlia
Takács Margit
Steták (Tatár) Dóra
Teszáry Károly
Tímár Gábor
Vojtkó András

Növényföldrajzi jellemzés

A növényzet általános jellemzése

Erdők

A tájegység klimatikus adottságai alapján teljes egészében megfelelő feltételeket biztosít a zárt lomboserdők tenyészetéhez. Erdőtlen területek csak edafikus okokból, illetve másodlagosan antropogén hatásra alakultak ki. BORHIDI (1961) potenciális klímazonákat ábrázoló térképe szerint a tölgyes, gyertyános-tölgyes, szubmontán és montán bükkösök jellegzetes övezetes megjelenése jellemző a hegységre. ZÓLYOMI (1967) rekonstruált vegetációtérképe a klímazonális erdőtársulásokon kívül ábrázolja a Dél-Börzsöny illír molyhos tölgyeseit, valamint az Északi- és Dél-Börzsöny kontinentális molyhos tölgyeseit is.

A térképek szerint klímazonális bükkösök csak a Központi-Börzsöny területén találhatóak, ott zárt bükkös övet alkotnak. A montán bükkös (*Aconito-Fagetum*) a Csóványos és Nagy-Hideg-hegy környéki termőhelyein lényegében csak faállományát tekintve van jelen, lágyszárú karakterfajokban szegény. A társulásra jellemző fajoknak (*Festuca altissima*, *Lunaria rediviva*, *Myosotis sylvatica*, *Polygonatum verticillatum*, *Rosa pendulina*, *Senecio ovatus*, *Valeriana sambucifolia*) csak kis egyedszámú, pontszerű előfordulásai ismertek. A montán bükkösök helyét a legmagasabb gerinceken antropogén hatásra kiterjedt homogén magaskörisések foglalták el. A Központi-Börzsöny vegetációjának képét meghatározó erdőtársulás a széles, összefüggő övet alkotó középhegységi bükkös (*Melittio-Fagetum*). Ennek *Carex pilosa*, *Galium odoratum*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella* és a másodlagosan kialakuló *Poa nemoralis* uralta típusai egyaránt megjelennek. Mégis, a legnagyobb kiterjedést a nudum állományok érik el (56. ábra). A hegység más részein szinte csak extrazonálisan, északias kitettségű lejtőkön található középhegységi bükkösök. A gyertyános-kocsánytalan tölgyes (*Carici pilosae-Carpinetum*) a Központi-Börzsöny alacsonyabb, külső hegyein, az Északi-Börzsönyben a Hegyháton és a Délnyugati-Börzsöny magasabb részein klímazonális. Kiterjedt állományai borítják a hegység keleti és északi lejtőit, az Északi-Börzsöny széles hegyhátait, a Perőcsény feletti nyugatias kitettségű lejtőket, továbbá a Királyréti-medencét és környékét, a Dél-Börzsöny északias és keleties kitettségű lejtőit, de a völgyaljakban is uralkodik. Gyakori típusalkotó fajai az *Aegopodium podagraria*, *Carex pilosa*, *Galeobdolon montanum*, *Galium odoratum*, *Melica uniflora*, *Poa nemoralis*. Érdekesség, hogy a zebegényi Malom-völgyben és a Biber-vár északi lejtőjén kis kiterjedésben gyertyános-kocsányos tölgyesek is kialakulnak.

A középhegységi cseres-tölgyes (*Quercetum petraeae-cerris*) az alacsonyabb hegyhátakon, délies lejtőkön, valamint a magas fekvésű, száraz gerinceken gyakori. Klíma-

zonálisnak a Dél-Börzsönyben, a Délnyugati-Börzsöny nagy részén, valamint az Északi-Börzsönyben a Nagy-völgytől északra tekinthető. Gyakori típusalkotó fajai a *Festuca heterophylla*, *Melica uniflora*, *Poa nemoralis*, az egykor legeltetett állományokban a *Festuca valesiaca* és a *Poa angustifolia*. A Királyréti-medencétől délre eső területek cseres-tölgyeseinek ritka fajai a *Doronicum hungaricum* és a *Potentilla rupestris*. A szubsponszánnak tekintett *Melissa officinalis* előfordulásai is nagyrészt ehhez a társuláshoz kötődnek.

Elsősorban a Központi-Börzsönyben (Drínó-völgy, Oltár-patak-völgy, Bacsina-völgy, Nagy-Csörcsöle-völgy, Kemence-völgy felső szakasza), de az Északi-Börzsönyben is (Alsó-Lopona-kút) szűk, mély völgyaljakban fajszegény andezit-szurdokerdők (*Parietario-Aceretum*) találhatóak. Karakterfajok alig fordulnak elő bennük. Leginkább a *Polystichum aculeatum*, egy-egy ponton a *Lunaria rediviva* és az *Asplenium scolopendrium*, illetve a szivárgóvizet jelző, gyakori *Chrysosplenium alternifolium* emelhető ki. Feltűnő a *Parietaria officinalis* teljes hiánya.

Figyelmet érdemelnek a Magosfa és a Nagy-Hideg-hegy északi letörésének hegyi juhar, magas kőris és bükk alkotta, impozáns, sziklás talajú erdei. Bár a szurdokerdőkével megegyező a fajösszetételük és az állományképük, mégis a hagyományosan szurdokerdőnek tekintett erdőkétől eltérnek termőhelyi adottságaik. A montán régióban, 750–800 m felett, meredek északi lejtőkön alakulnak ki. A szlovák irodalom (MICHALKO és mtsai 1987) hasonló erdőket a Központi-Kárpátokból, 900–1300 m magasságból, az *Aceri-Fagenion* alcsoportba sorolva, montán hegyi juharos törmelékerdők néven ír le. A társulásalcsoport differenciális montán fajai közül a börzsönyi felvételekben is állandó a *Valeriana sambucifolia* (NAGY 1999c).

A lejtőtörmelékkel fedett hegyoldalakon és csúcsokon hársas-törmelék-lejtőerdők (*Mercuriali-Tiliatum*) tenyésznek. Érdekesebb fajai a *Gagea minima*, *Geranium lucidum*, *Lunaria rediviva*, *Rosa* × *spinulifolia*, *Spiraea media*, *Waldsteinia geoides*. A Nagy-Mána, Nagy-Oros-bérc, Rakottyás-bérc délies, keleties sziklás lejtőin megjelenik a hársas-kőrises sziklaerdő (*Tilio-Fraxinetum excelsioris*) *Rosa scabriuscula*, *Spiraea media*, *Waldsteinia geoides* fajokkal.

A tölgyes öv savanyú talajú, meredek, többnyire nyugatias lejtőin sokfelé közep-hegységi mészkerülő kocsánytalan tölgyesek (*Deschampsio flexuosae-Quercetum sessiliflorae*) díszlenek. *Calamagrostis arundinacea*, *Luzula luzuloides* alkotta gyepszintjük fajai közül a ritka *Melampyrum pratense* és a szinte minden állományban megtalálható *Leucanthemum margaritae* emelhető ki. Extrém száraz termőhelyeken, például a királyréti Madaras-fa-oldalban és Lukács-szállásnál kisebb állományai alakulnak ki a nyílt mészkerülő tölgyesnek (*Genisto pilosae-Quercetum petraeae*). A *Genista pilosa*-t mindenütt a *Chamaecytisus triflorus* helyettesíti.

A Központi-Börzsöny északias kitétségű, domború, meredek lejtőit mészkerülő bükkösök (*Luzulo nemorosae-Fagetum sylvaticae*) foglalják el. A társulás ritka karakterfajai az *Avenella flexuosa*, *Leucobryum glaucum*, *Orthilia secunda* és a *Vaccinium myrtillus*. Több állományban is jelen van a *Phyteuma spicatum*. Legszebb kifejlődésben a Varsa-gödrök területén jelenik meg (48. ábra).

A Dél-Börzsöny területén az edafikus és klimatikus adottságoknak köszönhetően a délies exponált lejtőkön gyakoriak a mészkedvelő molyhos tölgyesek (*Vicio sparsiflorae-Quercetum pubescentis*) molyhos tölgy és virágos kőris alkotta állományai. Nagymaros felett, az Ördög-hegyen és a Fehér-hegyen *Mercurialis ovata*, *Piptatherum virescens*, Verőce és Kismaros határában *Carex halleriana* előfordulásokkal. Helyenként tömeges a *Vicia sparsiflora*, de gyakori a *Colutea arborescens*, *Dictamnus albus*, *Iris graminea* és a *Viburnum lantana* is. A hegység északabbra fekvő területein ezeknek a fajoknak a többsége már hiányzik, mások fokozatosan megritkulnak. Ott már a kontinentális melegkedvelő tölgyes (*Corno-Quercetum pubescentis*) fajszerényebb állományai uralják a délies lejtőket.

A Szent Mihály-hegyen és kisebb-nagyobb foltokban másutt is, az erdők számára szélsőséges délies és nyugatias, sziklás meredélyeket sajmeggyes andezit-bokorerdők (*Ceraso mahaleb-Quercetum pubescentis*) foglalják el (38. ábra). Gyepszintjükben gyakori az *Achillea crithmifolia*, *Carduus collinus*, *Inula oculus-christi*, *Poa pannonica*.

A hegység széles, hosszú patak völgyeit fajgazdag középhegységi égerligetek (*Aegopodio-Alnetum*) és törékeny füzes konszociációik kísérik. Legszebb állományaik a Kemence-völgyben és a bernecebaráti Nagy-völgyben található (68. ábra). Értékes fajaik az *Anemone nemorosa*, *Caltha palustris* subsp. *laeta*, *Cardamine amara*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis albensis*, *Equisetum hyemale*, *Knautia maxima*, *Petasites albus*, *Primula elatior*. A szokolyai Les-völgyben tömegesen nyílik benne a *Scilla vindobonensis*.

Kis égeres láperdő (*Carici elongatae-Alnetum*) folt a kőspallagi Kapitány-réten található *Ribes nigrum*-mal, *Dryopteris dilatata*-val.

Kultúrerdők

A hegységperem cseres- és gyertyános-tölgyeseinek helyén nagy kiterjedésben található akácok, de sokfelé előfordulnak telepített erdeifenyvesek, feketefenyvesek, néhol kultúr nyárasok és vöröstölgyesek is. Külön említést érdemelnek a tájegységben számos falu határában előforduló kultúrgeresztenyések. Legnagyobb állományai a Nagymaros feletti lejtőkön láthatók. A bükkös öv telepített kultúrerdei a lucosok és vörösfenyvesek. A vörösfenyő többnyire bükkal elegyes állományokban található.

Cserjések

A sziklás hegygerincek és hegykúpok tetején, elsősorban a Délnyugati- és a Központi-Börzsöny területén elterjedt a szirti gyöngyvessző cserjése (*Waldsteinio-Spiraeetum mediae*) a kodomináns *Rosa spinosissima*-val, a ritka *Sorbus danubialis*-sal és *Cotoneaster* fajokkal. A Rózsa-völgyben bükkössel körülvett, szálban álló árnyas sziklatorony tetején megjelenik a Csehországban leírt *Ribeso alpini-Rosetum pendulinae* társulás töredékes állománya. Itt a *Ribes alpinum*-ot *Ribes uva-crispa* helyettesíti.

Többnyire peremhelyzetű hegyeken (szokolyai Szőlőhegy, nógrádi Rác-hegy, verőcei Fenyves-hegy stb.) száraz tölgyesek szélén alakul ki a csepleszmegegy cserjés (*Prunetum fruticosae*), nemegyszer *Rosa gallica* sarjtelepek társaságában. A falvak körüli hegy-

lábakon, parlagokon, elhagyott legelőkön gyakoriak a galagonyás-kökényes-vadrózsás töviskesek (*Pruno spinosae-Crataegetum*). Érdekesebb fajaik az *Ornithogalum pyramidale*, *Rosa rubiginosa*, *R. zalana*. A szobi Kerek-hegy lajtmézőkővén és a nagybörzsönyi Hosszú-bérc lábának márgás homokján borókás is előfordul.

Bükkös vágásterületeken és az összetört állományokban tömegesek a cserjés szedér, málna, kecskefűz, fekete- és fürtös bodza alkotta vágáscserjések (*Fragario-Rubetum*, *Sambucetum racemosae*). Rekettgyeűzes erdei lápszemek találhatóak a kóspallagi Kapitány-réten, a nógrádi Szalatnya területén és több ponton a Borsosberénytől és Nagyoroszitól nyugatra eső hegylábakon. A Makkosi-vadászház közelében a ritka *Carex elongata* is megjelenik benne.

Sziklagyeppek és lejtősztyeprétek

A napsütötte, köves-sziklás vázतालajú lejtőket (Nagy-Mána, Szarvas-kő, Drínó, Cicőke) szilikát-sziklahasadék társulás (*Asplenio septentrionali-Melicetum ciliatae*), moha-zuzmó színúriumok és *Sedum acre*, *S. sexangulare*, *Sempervivum marmoreum*, *Jovibarba hirta* alkotta pionír közösségek foglalják el. Az árnyas sziklafalakat a *Hypno-Polypodietum* jellegzetes társulása borítja be. A perőcsényi Vad-tetőn és az ipolytölgyesi Bánya-hegyen nagy kiterjedést ér el a magyar kőhúros nyílt szilikátsziklagyep (*Minuartio-Festucetum pseudodalmaticae*). Előbbi termőhelyén az *Erysimum crepidifolium*, *Jovibarba hirta*, *Sempervivum marmoreum* is megjelenik. A magyarperjés sziklagyeppek (*Poëtum scabrae*) részben vadkár következtében degradációs stádiumként, részben mint például a szobi Csák-hegyen a kőfejtő meddőinek monodomináns pionír közösségeként alakulnak ki. Igen érdekesek a Nagy- és Kis-Koppány, a Lőrinc-hegy és Só-hegy andezit-lejtősztyepréteinek *Festuca pallens* és *Carex humilis* előfordulásai. HORÁNSZKY (1964) szerint andeziten kialakult gyepekből ezek a fajok nem ismertek. Elszigetelt, reliktum jellegű jelenlétük alapján ezeken a hegyeken ősi fátlan kopárok feltételezhetők. Vastagabb erubáz talajokon zártabb, mészkerülő andezit lejtősztyeprétek (*Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae*, *Inulo-Festucetum pseudodalmaticae*) jelentős vadkárt szenvedő állományai gyakoriak. *Stipa dasyphylla*, *S. pulcherrima*, *S. pennata* alkotta árvalányhajások elsősorban a Dél- és Délnyugati-Börzsöny területén gyakoriak, így például a nagybörzsönyi Só-hegy, a Közép-Galla és a Szent Mihály-hegy délies lejtőin. Alacsonyabb fekvésben, peremhegyi száraz tölgyesek irtásrétjein lajtmézőkővön és márgán fajgazdag száalkaperjegyeppek (*Lino tenuifolii-Brachypodietum pinnati*, *Polygalo majori-Brachypodietum pinnati*) elterjedtek. Kötöttebb talajokon főként Törökmező környékén fogtekerces gyepek jellemzőek. A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben szép kifejlődésű, fajgazdag közép-dunai erdőspusztarétek (*Campanulo-Stipetum tirsae*) is előfordulnak *Avenula compressa*-val, *Campanula macrostachya*-val, *Echium maculatum*-mal, *Muscari tenuiflorum*-mal. Legszebb állományaik a szobi Ruzsás-hegyen és a nagymarosi Eszperantó-hegyen, felhagyott szőlők helyén találhatóak.

Értékes, zárt lejtősztyeprét alakult ki a Nagy-Galla ellapuló szoknyáján a Gallatisztáson *Chrysopogon gryllus*, *Festuca rupicola*, *Lotus borbasii*, *Phlomis tuberosa*, *Salvia pratensis*, *Stipa tirsae* fajokkal.

Mezofil rétek, mocsári és vízi növénytársulások

A hegység bükkös és gyertyános-tölgyes övében csak néhány jelentősebb irtásrét található. Fajszegénységük, jellegtelenségük a hosszú elhanyagoltság és a durva bolygatások következtében alakulhatott ki. Közülük legértékesebb a Magas-Tax hegyi rétje *Alchemilla micans*, *Gentiana cruciata*, *Geranium pratense* előfordulásaival. A Foltánkereszt rétéjéről ismert a *Gentianella austriaca*, a közeli Nyír-réten egykor előfordult a *Gentianopsis ciliata* és a *Gentianella austriaca* is. A széles patak völgyek (Kemence-völgy, Szén-patak-völgy) rétjeit korábban legeltették, majd az elmúlt évtizedekben elhanyagolták. Mára jellegtelen franciaperjés kaszálókká alakultak. Kivételt a zebegényi Malom-völgy fajgazdag ecsetpázsitos franciaperjerétjei (*Alopecuro-Arrhenatheretum*) jelentenek. A szokolyai Széles-mezőn ecsetpázsitos mocsárrét (*Carici vulpinae-Alopecuretum pratensis*), aranyzabos kaszálórét (*Geranio-Trisetetum flavescens*), borjúpázsitos pusztai csenkeszrét (*Anthoxantho-Festucetum rupicolae*) jelenik meg. A fokozottan védett Király-rét kiszáradó láprétjének (*Succiso-Molinietum*) növényvilágát *Gentiana pneumonanthe*, *Gymnadenia conopsea*, *Iris sibirica*, *Juncus atratus*, *Pseudolysimachion longifolium*, *Succisa pratensis* színezi. A vizenyősebb, mély fekvésű részén a réti legyezőfü (*Lythra salicariae-Filipenduletum ulmariae*) alkot lápi magaskóróst.

Patakparti vörös acsalapus magaskórósok (*Aegopodio-Petasitetum hybridi*) a Kemence-völgyben, a Morgó-patak völgyében, a nagybörzsönyi Bányapusztánál és Nagymaros határában a Szilfa-forrásnál jelennek meg. A bernecebaráti Nagy-völgyben, a nagymarosi Hatló-patak völgyében, a kismarosi Jáger-saroknál patakot kísérő óriás zsurlósok tenyésznek. A források legtöbbje foglalt, ezért csak a Hármás-forrásnál található értékeesebb mészkéregű forrásgyep, amit *Athyrium filix-femina*, *Carex remota*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Impatiens noli-tangere*, *Scrophularia umbrosa*, *Veronica montana* alkot.

A Rózsás-völgyben sziklatörmelékes, mohapárnás élőhelyen, veselkés forráslápban (*Cardamino-Chrysosplenietum alternifoliae*) jelenik meg az unikális *Circaea alpina* (SIMON 2001).

A zebegényi Malom-völgyben és a kóspallagi Kis-Hanta-patak völgyében elterjedtek a bántási sásosok (*Caricetum buekii*) a ritka *Sonchus palustris*-szal. A szokolyai Les-völgy vízállásos szakaszán megtalálható a vízi harmatkásás (*Glycerietum maximae*) *Butomus umbellatus*-szal. Ritkaságokat rejtő növényvilága miatt érdemel említést a királyréti Büdös-tó. Zonációs komplexét lebegő és gyökerező hínár, zsombéksásos, mételykórós, parti sásos, vízi harmatkásás, széleslevelű gyékényes és dárdás nádtippanos alkotja. A hegységből csak innen ismert a *Calamagrostis canescens*, *Carex brizoides*, *Hottonia palustris*, *Rorippa amphibia*.

Nagyoroszi határában Pénzásásnál és a letkési Fekete-mocsár vizében a hídőrcsetkák mocsár (*Alismato-Ellecharitetum*) állományai tenyésznek. A Bajdázói-tó vizében a *Ceratophyllum demersum* alkot hínárt. Keréknyomokban, vízelvezető árkok iszapján gyakori a *Peplis portula*, erdei tavacsákban és tócsákban a *Lemna minor* és a *Callitriche* fajok hínárja.

Jellegtelen, gyomos száraz gyepek

A hegységperem és a dél-börzsönyi kismedencék területén legelőkön, felhagyott szántókon, szőlőhegyeken nagy kiterjedésű, fajszegény, jellegtelen, száraz gyepek találhatóak. Tömeges fajaik alapján csoportosíthatók. *Arrhenatherum elatius*, *Botriochloa ischaemum*, *Elymus repens*, *Festuca pseudovina*, *Poa angustifolia* dominálta típusaik különíthetők el. A használatukra a legeltetés vagy a kaszálás jellemző. A felhagyott állományok gyorsan vadrózsás-galagonyás cserjésekké alakulnak.

A Börzsöny hegység endemikus és reliktum növényei, valamint a flóraelemcsoportok jelentősebb képviselői

A magyar flóra endemikus és szubendemikus növényfajai a területen

Pannon endemikus és szubendemikus fajok: *Centaurea sadleriana*, *Dianthus collinus*, *D. giganteiformis* subsp. *pontederae*, *Ferula sadleriana*, *Melampyrum barbatum*, *Onosma arenaria* subsp. *tuberculata*, *Rosa zalana*, *Thlaspi jankae*.

Kárpáti endemikus és szubendemikus fajok: *Carduus collinus*, *Erysimum wittmannii*, *Galium abaujense*, *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens*, *Poa pannonica* subsp. *scabra*.

Reliktum növényfajok

Preglaciális reliktum: *Ferula sadleriana*.

Glaciális és dealpin-boreális reliktumok: *Alchemilla micans*, *Calamagrostis varia*, *Circaea alpina*, *Knautia maxima*, *Orobanche flava*, *Petasites albus*, *Pleurospermum austriacum*, *Polygonatum verticillatum*, *Polystichum braunii*, *Primula elatior*, *Rosa pendulina*, *Scopolia carniolica*, *Stachys alpina*, *Vaccinium myrtillus*, *Valeriana sambucifolia*, *Woodsia ilvensis*.

Hűvös kontinentális reliktumok: *Carex brevicollis*, *Waldsteinia geoides*.

Kontinentális elterjedésű fajok: *Acer tataricum*, *Adonis vernalis*, *Anchusa barrieri*, *Arenaria procera*, *Artemisia pontica*, *Clematis recta*, *Cotoneaster matrensis*, *C. niger*, *Echium maculatum*, *Inula oculus-christi*, *Erysimum diffusum*, *Nepeta nuda*, *Onobrychis arenaria*, *Phlomis tuberosa*, *Ranunculus pedatus*, *Prunus fruticosa*, *Spiraea media*, *Stipa capillata*, *S. tirsia*, *Stipa dasyphylla*, *S. pulcherrima*, *Taraxacum serotinum*, *Trifolium pannonicum*, *Veratrum nigrum*, *Vinca herbacea*, *Xeranthemum cylindraceum*.

Pannon-balkáni, kelet-balkáni-dacikus fajok: *Achillea crithmifolia*, *Avenula compressa*, *Campanula macrostachya*, *Helleborus purpurascens*, *Lappula heteracantha*, *Mercurialis ovata*, *Muscari tenuiflorum*, *Rhinanthus rumelicus*, *Sempervivum marmoreum*.

Illír, szubatlanti és szubmediterrán elemek: *Allium ursinum*, *Bromus pannonicus*, *Carex halleriana*, *Convolvulus cantabrica*, *Fraxinus ornus*, *Lathyrus sphaericus*, *Limodorum abortivum*, *Lotus borbasii*, *Luzula forsteri*, *Ononis pusilla*, *Orchis tridentata*,

Orobanche gracilis, *Thesium dollineri*, *Valerianella coronata*, *V. pumila*, *Verbascum speciosum*, *Vicia sparsiflora*.

Montán fajok: *Festuca altissima*, *Gentianella austriaca*, *Gladiolus imbricatus*, *Lunaria rediviva*, *Nardus stricta*, *Phegopteris connectilis*, *Silene dioica*, *Veronica montana*.

A Börzsöny hegység florisztikai felosztása

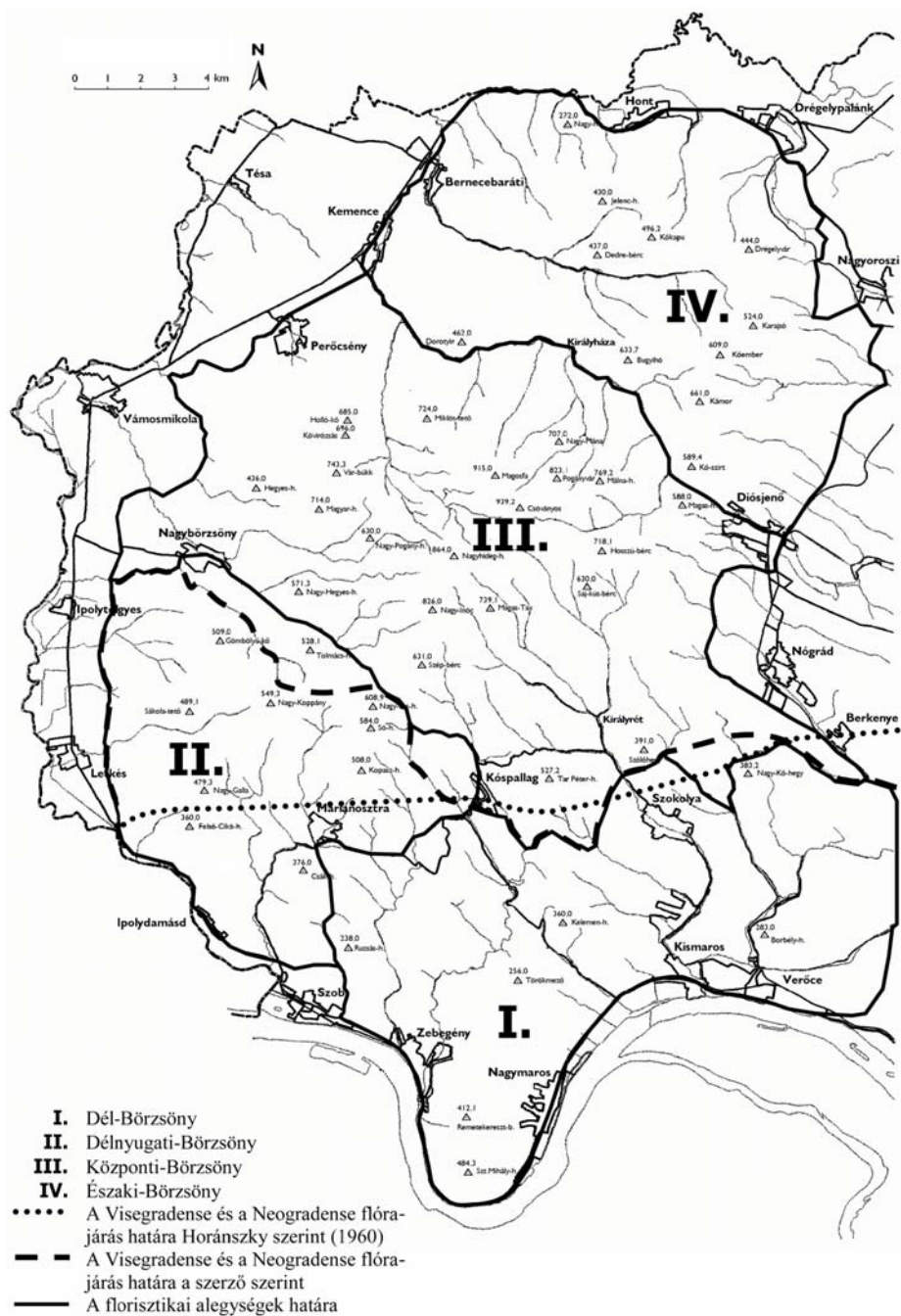
Növényföldrajzi helyzet

A Börzsöny hegység a Pannóniai Flóratartomány Matricum flóraidékének nyugati tagjaként sajátos florisztikai határhelyzetben van. Régóta ismert, hogy területe florisztikailag nem egységes (KÁRPÁTI 1932, 1952, ZÓLYOMI 1942, SZUJKÓ-LACZA 1956, HORÁNSZKY 1960, 1964). ZÓLYOMI tanulmányában a Pilisense és Neogradense flórajárásokat elválasztó vonalat a Duna áttörésének környékére helyezi. Az ebben a térségben sűrűsödő fajelterjedési határok nagy számát a középhegység két szárnyának éghajlatában mutatkozó eltérésekkel és a geológiai felépítés különbségeivel magyarázza. A Köppen-féle C és D klímátípusok határvonala (januári $-2\text{ }^{\circ}\text{C}$ -os izoterma) keresztülhúzódik a Börzsöny déli részén, szétválasztva a hideg télű szélsőségesebb és az enyhébb télű, kiegyenlített klímájú területeket. A Dél-Börzsönyben kimutatható a csapadékjárás májusi maximuma is, amely szubmediterrán klímajellekként értékelhető (ZÓLYOMI 1942).

Az 1950-es, 60-as évek vegetációkutatói több tanulmányban is foglalkoztak a flóra-választó kérdésével. SZUJKÓ-LACZA (1956) az Ipolydamásd–Csitárok–Verőce vonalat jelölte meg a Pilisense és a Neogradense flórajárásokat elválasztó vonalként. HORÁNSZKY (1960, 1964), KÁRPÁTI véleményét is figyelembe véve az általa újonnan elkülönített Visegradense flórajárás határvonalát már 3–4 km-rel északabbra helyezte. A Szob–Márianosztra–Kóspallag vonaltól délre eső területeket tekintette az új flórajáráshoz tartozóknak, megjegyezve, hogy az Ipolyon túli Kovácspataki-hegyek is annak a részei. Vázlatos térképén (1960) kelet felé a Szokolya–Szendehely vonalba eső területekkel együtt a Naszályra is kiterjesztette az új flórajárást.

A Köppen-féle C-D klímátípus határ mellett, jelentős florisztikai különbségek forrása, hogy a Visegrádi-hegység és a Központi-Börzsöny között közel 200 méter a magasságkülönbség az utóbbi javára. Ebből adódóan eltérő az uralkodó zonális vegetáció. A Visegradense flórajárás területén klímazonális a cseres- és gyertyános-tölgyes, míg a Neogradense börzsönyi területein a bükkös és a gyertyános-tölgyes. Mindezek együttes következménye a fajelterjedési határok nagy száma a két szomszédos flórajárás területén.

A florisztikailag jelentős fajok lokális elterjedési térképeinek segítségével elkülöníthetővé váltak a hegység florisztikai alkörzetei (részlettájai). Alapul LÁNG (1955) munkája szolgált, melyben a Börzsöny hegységet négy nagy földrajzi-morfológiai egy-

3. ábra. A Börzsöny hegység florisztikai felosztása

ségre tagolta. A geológiai, geomorfológiai és magassági (makroklíma) viszonyok alapján történő felosztás a felismert négy florisztikai-vegetációs körzettel jól egybevághat. Két-két rokon florisztikai alkörzetet alkot a Dél- és Délnyugati-Börzsöny, valamint a Központi- és az Északi-Börzsöny (3. ábra).

Megjegyzendő, hogy a Duna-szoroson keresztül érintkezik egymással a Kisalföld (Arrabonicum) és a Duna–Tisza köze (Eupannonicum) homokvidékének flórája. Az ember táj- és természetátalakító tevékenysége miatt ez a kapcsolat ma már egyre inkább gyengülni látszik. A homoki flóra hatása a hegység vonatkozásában elenyésző.

Az alapkőzet jelentősége a fajok elterjedésében

Ismert, hogy a fajok termőhely-preferenciája elterjedési határuk közelében felerősödik. Erre számos példa akad a Visegradense és Neogradense flórajárások itt ismertebb részein is. A korábbi irodalmak (ZÓLYOMI 1942, HORÁNSZKY 1960, 1964) elsősorban a fizikailag málló dolomit, valamint a jobb talajképző mészkő és andezit vonatkozásában mutattak rá a fajkészlet különbségeire. Kisebb hangsúlyt kapott, hogy szilikátokból felépülő hegyvidékek peremterületein a mállékony karbonátos, üledékes kőzettakarók mely fajok terjedését segítik elő. A Börzsöny hegység területén a szubmediterrán klímajelleg hatása lajtamészkövön, márgán és kisebb mértékben löszön felerősödik, így számos déli származású faj elterjedése szoros összefüggést mutat e kőzetfélésekkel. A fajoknak ez a csoportja a nyugati, ipoly-völgyi alacsony hegységperemen és a kismencedékben északi irányba vándorol (36–37. ábra). Jelenlétükkel jól kirajzolják a nagyobb karbonátos alapkőzet (lajtamészkő, jégkori márga, lösz) előfordulásokat. A legnagyobb számban a dél-börzsönyi Törökmezőn jelennek meg, de a nagymarosi Fehér-hegy, a szobi Kerek-hegy, a Bószobi-völgy, a szokolyai Szőlőhegy, a letkési és ipolytölgyesi hegylábak, a Kemence és Bernecebaráti közti hegységperem is jelentős ebből a szempontból.

A hegységet felépítő andezit alapkőzet vonatkozásában a sziklalakó és közethatású talajokhoz kötődő fajok kerültek kiemelésre.

A vizsgált területen tapasztalható alapkőzet-preferenciák jelölése:

- (m): lajtamészkő és márga alapkőzethez kötődő faj,
- (l): lösz alapkőzethez kötődő faj,
- (a): andezit alapkőzethez kötődő faj.

A florisztikai alkörzeteket jellemző fajok kiválasztásának szempontjai

A florisztikai alkörzetek elkülönítéséhez és jellemzéséhez listákat állítottam össze a kizárólagosan vagy súlypontosan rájuk jellemző, florisztikai értelemben differenciális fajokról. Ez szám szerint 118 fajt jelent, ami a hegység természetes flórájának közel 10%-a. A válogatás a flóra érzékeny színező elemeit preferálja és eltekint a társulásalkotó, domináns fajoktól.

A kiemelt fajok közé nem kerültek be a hegységszerte gyakori, közönséges fajok. Szintén kimaradtak a kellőképpen nem ismert elterjedésű fajok, valamint az olyan spe-

ciális, vizes élőhelyekhez kötődő növények, mint az erdei tavacskák, lápszemek fajai. Ebben az értékelésben természetesen nem kaptak helyet az emberi tevékenység következtében megtelepedett, szétterjedt gyomfajok és behurcolt, betelepített egyéb növényfajok sem. Számos olyan taxon is kimaradt, melyek elterjedési adatai nem mutatnak párhuzamokat a florisztikai alegységekkel, elterjedésüket más tényezők befolyásolják a vizsgált területen. Erre vonatkozóan több példa található a négy rész táj közös fajairól készült összefoglalásban, valamint a ponttérképeken.

A felsorolt fajok többsége gyakorinak tekinthető a Börzsönyi elterjedési területén, de olyan egy-két populációval képviselt ritkaságok is kiemelésre kerültek, amelyek jelenléte nagy indikációs értékkel bír. Ez különösen a montán és a sztyepréti fajok esetében van így.

A kiemelt fajokhoz hozzárendeltem cönoszisztematikai (SIMON 1992) és flóraelem-besorolásukat (HORVÁTH és mtsai 1995). Ezek értékelésével is igyekeztem a hegység florisztikai alkörzeteit jellemezni.

A csak súlypontosan az alkörzethez kötődő fajok * megjelölést kaptak.

A hegységen belül kizárólag az adott alkörzetre jellemző fajok jelölés nélküliek.

Rövidítések magyarázata

ALB = alpin-balkáni elem,	EUR = európai elem,
ALP = alpin elem,	KOZ = kozmopolita elem,
AsM = atlanti-szubmediterrán elem,	MED = mediterrán elem,
BAL = balkáni elem,	PaB = pannon-balkáni elem,
BOR = boreális elem,	PAN = pannon endemizmus,
CAR = kárpáti endemizmus,	PoM = pontusi-mediterrán elem,
CEA = közép-európai-alpin elem,	PON = pontusi elem,
CEU = közép-európai elem,	PoP = pontusi-pannon elem,
CIR = cirkumpoláris elem,	SAT = szubatlanti elem,
CON = kontinentális elem,	SME = szubmediterrán elem,
DAC = kelet-kárpáti elem,	SMO = keleti szubmediterrán elem,
EUA = eurázsiai elem,	

Asplenio-F.ion = Asplenio-Festucion pallentis,
 Fest.-Brometea = Festuco-Brometea,
 Festucion rup. = Festucion rupicolae,
 Festucetalia val. = Festucetalia valesiacae,
 Molinio-Arrh.-etea = Molinio-Arrhenatheretea,
 Quercetea p.p. = Quercetea pubescenti-petraeae,
 Seslerio-F.ion = Seslerio-Festucion pallentis.

A florisztikai alkörzetek jellemzése

1. Dél-Börzsöny

A Dél-Börzsöny a Szob–Márianosztra–Kóspallag–Szokolya–Les-völgy–Szendehely–Katalinpuszta–Katalin-völgy–Fenyves-hegy vonal és a Duna által közrezárt, kb. 110 km²-es területet foglalja magába. A legmagasabb pontjai a Duna-kanyar felett hirtelen kiemelkedő 484 m magas Szent Mihály-hegy és a 482 m-es Hegyes-tető. Másutt már gyengén hullámos dombvidéki formakincs jellemzi a tájat. A terület geológiai felépítése bonyolult, andezitek és tufáik, valamint üledékes kőzetek is nagy felületeken találhatóak. Zebegény, Nagymaros és Törökmező környékén, továbbá a kismedencékben elterjedt a lajtamészke. Nagymaroson és a Szent Mihály-hegy Zebegény felőli lábain helyenként jelentős vastagságú lösztakaró is megfigyelhető. A terület vizeit összegyűjtő patakok közvetlenül a Dunába ömlenek. A Dél-Börzsönyben eredő források és patakok száma kevés, vízhozamuk kicsi.

A terület klímája a hegység többi részénél melegebb, szubmediterrán vonásokat mutat. Ez különösen kifejezett a Szent Mihály-hegy nagy felületű, déli kitettséggű lejtőjén. Az átlagos évi középhőmérséklet 9–10 °C, az éves csapadékátlag Márianosztra és Visegrád adatai alapján 630–650 mm (LÁNG 1955, BORHIDI 1961).

A Dél-Börzsöny florisztikailag és vegetációját tekintve is a Visegradense flórajárás része (HORÁNSZKY 1960, 1964) nagy számú, gyakran tömegesen megjelenő szubmediterrán növényfaja miatt. Feltűnő a montán elemek többségének hiánya. Több szubmediterrán faj itt éri el elterjedésének vagy tömeges előfordulásának északkeleti határát, pl.: *Carex halleriana*, *Convolvulus cantabrica*, *Mercurialis ovata* stb. A *Ferula sadleriana* előfordulásáról nevezetes a Szent Mihály-hegy és az Ördög-hegy. A lankásabb lejtőkön klímazonális cseres-tölgyesek, északias kitettségekben gyertyános-tölgyesek uralkodnak, bennük óriási tömegben jelenik meg a dacikus *Helleborus purpurascens*. A bükk csak extrazonálisan, észak lejtőkön és völgyaljakban alkot erdőket. A meredek déli lejtőkön nyílt andezitsziklagyeppek, árvalányhajas lejtősztyepek, sajmeggyes bokorerdők, mész- és melegkedvelő tölgyesek díszlenek. Nevezetes telepített fafaj Nagymaroson a szelídgesztenye. A Dél-Börzsöny területének közel fele, főleg a kismedencékben ma már erdőtlen terület. Az irtásréteken sokfelé rét-legelő gazdálkodást folytatnak, kis jelentőségű a szántóföldi növénytermesztés. A Duna feletti hegylábak és a patakvölgyek az utóbbi évtizedekben jelentős mértékben beépültek.

A dél-börzsönyi terület lokális differenciális növényfajainak száma 30. Néhányuk elterjedését a 4–5. ábra szemlélteti. A szubkontinentális száraz gyepi *Festucetalia* és *Festucion rupicolae* elemek közé 17 faj tartozik, 4 száraz tölgyes, 4 karsztbokorerdei elem, egyéb 5 faj. Flóraelemek vonatkozásában a mediterrán elemcsoport 13 fajjal, a kontinentális 7, az eurázsiai-európai 5 fajjal képviselt, egyéb 5 faj.

<i>Alyssum montanum</i>	<i>Festucetalia</i> val.	EUR
<i>Anchusa barrelieri</i>	<i>Festucion</i> rup.	PoM
<i>Artemisia campestris</i> *	<i>Festucetalia</i> val.	EUA

<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	Quercetea p.p.	KOZ
<i>Astragalus austriacus</i>	Festucetalia val.	CON (m)
<i>Campanula macrostachya</i>	Festucetalia val.	PaB
<i>Campanula sibirica</i>	Festucetalia val.	PON (m,l)
<i>Carex halleriana</i> *	Orno-Cotinion	SME
<i>Colutea arborescens</i>	Orno-Cotinion	SME
<i>Convolvulus cantabrica</i>	Brometalia	SME
<i>Doronicum hungaricum</i> *	Aceri-Quercion	PaB
<i>Ferula sadleriana</i>	Seslerio-F.ion	PAN
<i>Genista pilosa</i>	Festucetalia val.	SAT (a)
<i>Helleborus purpurascens</i> *	Fagetalia	DAC
<i>Inula germanica</i> *	Festucion rup.	PoP
<i>Jurinea mollis</i>	Festucetalia val.	PaB
<i>Lathyrus pannonicus</i> *	Quercetea p.p.	EUR
<i>Lathyrus sphaericus</i>	Festucion rup.	SMO
<i>Mercurialis ovata</i>	Orno-Cotinetalia	ALB
<i>Minuartia glomerata</i>	Festucetalia val.	PoP
<i>Minuartia verna</i>	Festucetalia val.	CIR (m)
<i>Ononis pusilla</i>	Festucion rup.	SME (m)
<i>Orchis militaris</i>	Molinietalia	EUA
<i>Piptatherum virescens</i>	Orno-Cotinetalia	SMO
<i>Salvia austriaca</i> *	Festucion rup.	PoP (m)
<i>Sedum album</i>	Alyso-Sedetalia	SME
<i>Teucrium montanum</i> *	Festucetalia val.	SME (m)
<i>Valerianella coronata</i>	Festucion rup.	SME
<i>Valerianella pumila</i>	Festucion rup.	SME
<i>Veratrum nigrum</i>	Quercetalia & Quercetea p.p.	CON

2. Délnyugati-Börzsöny (a Kovácspataki-hegyek nélkül)

Északkelet felől a Nagybörzsönyt Kóspallaggal összekötő Hosszú-völgy, délkelet felől a Kóspallag–Márianosztra–Szob vonal, nyugati irányból az Ipoly-völgy által határolt kb. 80 km² kiterjedésű terület. Az Ipoly-völgy választja el a hasonló geológiájú Kovácspataki-hegyektől. A Délnyugati-Börzsöny magassága 130–608 m között változik. Legmagasabb csúcsa a Nagy-Sas-hegy. Jellemzőek a kúp alakú, amfibol andezitből és agglomerátumból álló hegyek (40. ábra). Ilyen a Nagy-Koppány, Kis- és Nagy-Sas-hegy, Só-hegy, Széles-hegy, de ilyen hegyek veszik körül a Márianosztrai-félmedencét is, Zuvár, Galla-hegyek, Varjú-hegy, Vastag-hegy, Kopasz-hegy. Geológiai felépítése és flórája alapján a Délnyugati-Börzsönhöz sorolható a nagybörzsönyi Magyar-hegy lábánál fekvő 436 m magas, rendkívül kemény andezitből álló Hegyes-hegy. Ipolydamásd, Letkés, Ipolytölgyes környékén a hegylábakon löszlerakódások fordulnak elő. A Márianosztrai-medencében, a szobi Kerek-hegyen és Ipolytölgyes közelében lajtamészko ta-

karja az andezitet. A területet észak–dél irányban a Bezina-völgy és a Misa-réti-völgy szeli át. Patakjaik a Damásdi-völgyön keresztül juttatják a vizet a Dunába. A Délnyugati-Börzsöny éghajlatáról kevés adat áll rendelkezésre. A valószínűsíthető éves csapadékátlag 550–650 mm lehet, az átlaghőmérséklet 8,5–9 °C (LÁNG 1955). A szubmediterrán mellett minden bizonnyal kontinentális klímahatás is fokozottan érvényre jut. A ZÓLYOMI (1942) által készített térkép szerint a Köppen-féle C és D klímátípus határvonala észak felé fordulva keresztülhúzódik a területen.

A Délnyugati-Börzsöny florisztikailag a Dél-Börzsönnyel és a Kovácspataki-hegyekkel mutat szoros rokonságot, amint ezt számos közös fajuk bizonyítja. Területének legnagyobb része a Visegradense flórajáráshoz sorolandó. Az ipolytölgyesi Bánya-hegyen tömegesen megjelenő *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens* már a Központi-Börzsönnyel és ezen keresztül a Matricum flórávidékkel kapcsolja össze. A Neogradense és Visegradense flórajárások határának lokális ponttérképek alapján leginkább a Kóspalag–Nagy-Sas-hegy–Nagy-gyertyános–Gömbölyű-kő–Ipolytölgyes vonal tekinthető. Eszerint a korábbi, HORÁNSZKY által meghúzott, és elmosódónak tartott határnál (1960) a Délnyugati-Börzsöny területén 1–7 km-rel északabbra tolható a Visegradense-Neogradense flórajáráshatár (3. ábra).

Feltűnően gyakoriak a területen az erdőssztyep és sztyepréti fajok, pl.: *Chrysopogon gryllus*, *Lotus borbasii*, *Rosa spinosissima*, *Spiraea media*, *Stipa tirsia*, *S. dasyphylla*, *Thalictrum minus*. Szinte teljesen hiányoznak a montán elemek. A Délnyugati-Börzsönnyel vegetációja is a Visegradense flórajáráshoz kapcsolja. Uralkodó klímazonális erdőtársulása a cseres-tölgyes. Gyertyános-tölgyesek főként völgyaljakban és keleti-es lejtőkön, extrazonális bükkösök a nagy felületű északi lejtőkön (pl.: Hosszú-bérc, Tolmács-hegy, Sákola-tető) fordulnak elő. A délies lejtőkön melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, a sekély erubáz talajokon lejtőssztyepek díszlenek. A többnyire erdőtlen hegykúpok tetején fajgazdag erdőssztyep vegetáció: lejtőssztyepek, sziklagyepek, *Spiraea*-cserjések találhatók. A fátlan hegytetők egy része ősi kopár lehet.

A Délnyugati-Börzsöny területére jellemző taxonok száma 11 (6. ábra). Közülük hét szubkontinentális száraz gyepi *Festucetalia* és *Festucion rupicolae* elem. Az eurázsiai-európai elemcsoportba 4, a mediterrán és a kontinentális elemcsoportba 3–3 faj tartozik. A *Fraxinus ornus* és az *Orchis purpurea* kivételével hiányoznak a területéről az Orno-Cotinetalia elemek.

<i>Aconitum anthora</i> *	Aceri-Quercion	EUA
<i>Arenaria procera</i>	Festucion rup.	EUA
<i>Centaurea triumfettii</i> subsp. <i>stricta</i> *	Festucetalia val.	EUA
<i>Euphorbia seguieriana</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Festuca pallens</i> *	Festucetalia val.	SME
<i>Linum hirsutum</i> *	Festucion rup.	PoP
<i>Lotus borbasii</i> *	Festucion rup.	PaB
<i>Luzula forsteri</i>	Fagion illyricum	AsM
<i>Scorzonera purpurea</i>	Festucetalia val.	PON
<i>Thymus praecox</i> subsp. <i>badensis</i>	Seslerio-F.ion	CEU
<i>Trinia glauca</i>	Brometalia	SME

A Dél- és Délnyugati-Börzsöny együttes területén előforduló differenciális fajok száma 27. Néhányuk elterjedését a 7–10. ábrák mutatják. Közülük 15 szubkontinentális száraz gyepi Festucetalia és Festucion rupicolae elem, 9 száraz tölgyes és kontinentális száraz tölgyes elem, egyéb 3 faj. A kontinentális elemcsoportot 19, a mediterránt 4, az eurázsiai 3 faj képviseli, pannon endemizmus 1 faj.

<i>Achillea pannonica</i>	Fest.-Brometea	PON
<i>Adonis vernalis</i> *	Festucetalia val.	CON
<i>Allium marginatum</i>	Festucetalia val.	EUA
<i>Astragalus onobrychis</i>	Festucetalia val.	CON (m)
<i>Carex supina</i>	Festucetalia val.	CON
<i>Carthamus lanatus</i>	Fest.-Brometea	PON
<i>Clematis recta</i> *	Quercetalia pubescentis	PoM
<i>Crupina vulgaris</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Dictamnus albus</i>	Quercetea p.p.	PoM
<i>Iris graminea</i> *	Quercetea p.p.	PoM
<i>Iris pumila</i>	Festucetalia val.	PoP
<i>Lappula heteracantha</i>	Festucion rup.	PoP
<i>Linum austriacum</i>	Festucetalia val.	PoM (m, l)
<i>Muscari tenuiflorum</i>	Festucetalia val.	BAL
<i>Orlaya grandiflora</i>	Festucetalia val.	SME
<i>Phlomis tuberosa</i> *	Aceri-Quercion	EUA
<i>Prunus mahaleb</i>	Ceraso-Quercetum	PoM
<i>Pulsatilla grandis</i> *	Fest.-Brometea	PoP
<i>Reseda phyteuma</i>	Festucion rup.	MED
<i>Rosa zalana</i> *	Quercetea p.p.	PAN
<i>Silene otites</i>	Festucetalia val.	CON
<i>Stipa capillata</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Stipa tirsia</i>	Danthonio-Stipion	PoP (a)
<i>Thalictrum minus</i> *	Quercetea p.p.	EUA
<i>Xeranthemum cylindraceum</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Viburnum lantana</i>	Quercetea p.p.	SME (m,l)
<i>Vinca herbacea</i>	Festucion rup.	PoP

A Délnyugati-Börzsöny florisztikai kapcsolata a Központi-Börzsöny felé jóval gyengébb. A Hosszú-völgy mentén érintkező kistájoknak mindössze három florisztikailag jelentős, ritka közös fajuk van.

<i>Cotoneaster integerrimus</i>	Quercetea p.p.	EUR (a)
<i>Luzula pilosa</i>	Fagetalia	EUA
<i>Minuartia hirsuta</i> subsp. <i>frutescens</i>	Asplenio-F.ion	PAN (a)

3. Központi-Börzsöny a Kemence-patak völgyével

A Központi-Börzsöny északról a Kemence-völgy, nyugatról a Kemence–Nagybörzsöny, délről a Nagybörzsöny–Kóspallag–Szokolya, keletről a Szokolya–Les-völgy–Berkenye–Nógrád–Diósjenő vonal által közrezárt kb. 150 km² kiterjedésű terület. Alapkőzete andezit, andezittufa, andezitbreccsa, kevesebb dácit. Csak a peremhegyeken Nagybörzsönnél és a szokolyai Szőlőhegyen található kisebb kiterjedésű lajtamészke és jégkori vályog takaró. A Központi-Börzsöny magába foglalja a hegység észak–dél irányú 12 km hosszú főgerincét, amely 600–830 m relatív magasságra emelkedik a környező tájegységek sík területei fölé. Legmagasabb pontjai a Csóványos 938 m, a Magosfa 915 m, a Nagy-Hideg-hegy 864 m és az Égés-tető 863 m. A főgerincről számos oldalgerinc indul ki, így a Pogányvári-gerinc, Nagy-Mána, Rakottyas-bérc, Nagy-Oros-bérc stb. Szintén a Központi-Börzsönhöz tartozik a 8 km hosszú Jancsi-hegy–Holló-kő–Várbükk–Magyar-hegy vonulat. A kemény lávaközetekből felépülő gerincek alatt sokfelé megfigyelhetők periglaciális kőtengerek, agglomerátumból álló sziklapiramisok. A hegygerincek közé keskeny, mély völgyek vágódtak. Legjelentősebb közülük a kelet–nyugat irányú Kemence-völgy, mely a Csóványos alól indulva gyűjti össze és szállítja a Pogányvári-völgy, Bacsina-völgy, Fekete-völgy, Csarna-völgy stb. patakjainak vizét az Ipolyba. Nyugat felé a Magyar-völgyön és a Hosszú-völgyön keresztül szintén az Ipolyba jut a csapadékvíz. Dél felé a Vasfazék-völgy és a Szén-patak-völgy vezeti a vizet a Morgó-patakon keresztül a Dunába. Csak a legnagyobb vízfolyások állandó vizek, a többségük nyaranta elapad.

A Központi-Börzsöny klímája a legmagasabb részeken határozottan montán jellegű 6,5–7 °C évi középhőmérséklettel, 800–900 (egy-egy években 1000) mm körüli éves csapadékkal (LÁNG 1955). A Magosfa (50. ábra) és a Nagy-Hideg-hegy északi lejtői az ország legtartósabban hóval borított területei közé tartoznak.

A Központi-Börzsöny florisztikailag a Neogradense flórajárás része. Flórája a hegység többi részéhez képest montán elemekben gazdag. A legtöbb montán és északi fajt a Nagy-Hideg-hegy, a Csóványos környezete, a Kemence-völgy és oldalvölgyeinek hűvös, párás mezoklímája őrizte meg. Előfordulásaik túlnyomó többsége a Nagy-Hideg-hegy–Királyháza–Diósjenő háromszögben található. Ez a terület a hegység legcsapadékosabb, leginkább humid klímájú része (LÁNG 1955). A Központi-Börzsöny szinte összefüggően zárt lomboserdőkkel fedett. A vegetáció hegyvidéki jellegét leginkább a kiterjedt, széles bükkös öv jelzi, amit szubmontán, montán és mészkerülő bükkösök alkotnak. Karakterfajokban szegény montán bükkösök a Nagy-Hideg-hegy, a Csóványos, a Rakottyas-bérc és a Pogány-Rózsás oldal északi lejtőin találhatóak. A periglaciális geológiai formákon gyakoriak a törmeléklető-erdők, helyenként hárs-kóris sziklaerdők, a keskeny, mély völgyalakban az andezit-szurdokerdők. A Kemence-völgy gyertyános-bükkösei és gyertyános-égerligetei gazdagok extrazonálisan megjelenő montán fajokban, ilyenek az *Astrantia major*, *Knautia maxima*, *Petasites albus*, *Phegopteris connectilis*, *Phyteuma spicatum*, *Pleurospermum austriacum*, *Primula elatior*. Az alacsonyabb fekvésű területek délies és nyugatias kitétséggű lejtőin klímazonális gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és cseres-tölgyesek váltják fel a bükkösöket. A Szarvas-kő (59. ábra), a Drínó fátlan, sziklás lejtőin nyílt andezitsziklagepek díszlenek *Minuartia hirsuta* subsp. *fru-*

tescens-szel, *Sempervivum marmoreum*-mal, *Erysimum crepidifolium*-mal, *Gagea bohemica*-val és *Poa pannonica* subsp. *scabra*-val.

A Központi-Börzsöny differenciális taxonjainak száma 35. Néhányuk elterjedése a 11–13. ábrákon látható. E fajok több mint fele (19) Fagetalia és Fagion elem, 4 mészkőrű erdei növény. A sziklagyepek, üde rétek, magaskórósok, szőrfűgyepek stb. növényvilágát egy-két faj képviseli. Az eurázsiai-európai elemcsoportba 26, az alpin elemcsoportba 6 faj tartozik, egyéb 3.

<i>Anemone nemorosa</i>	Fagetalia	EUR
<i>Astrantia major</i> *	Fagetalia	CEU
<i>Botrychium lunaria</i>	Nardetalia	KOZ
<i>Calamagrostis purpurea</i>	–	BOR
<i>Circaea alpina</i>	Alno-Padion	CIR (a)
<i>Daphne mezereum</i> *	Fagetalia	EUA
<i>Erysimum crepidifolium</i> *	Festucion rup.	CEU (a)
<i>Erysimum wittmannii</i> *	Seslerio-F.ion	PAN
<i>Festuca altissima</i>	Fagetalia	EUR (a)
<i>Gentianella austriaca</i>	Nardetalia	CEA
<i>Gentianopsis ciliata</i>	Molinio-Arrh.-etea	CEU
<i>Geranium pratense</i>	Arrhenatheretea	EUA
<i>Gymnocarpium dryopteris</i> *	Fagetalia	CIR
<i>Knautia maxima</i>	Fagion	CEA
<i>Lunaria rediviva</i> *	Parietario-Aceretum	CEU
<i>Orobancha flava</i>	Filipendulo-Petasition	ALP
<i>Orthilia secunda</i> *	Pino-Quercetalia	CIR (a)
<i>Petasites albus</i> *	Fagion	EUR
<i>Phegopteris connectilis</i>	Fagetalia	CIR
<i>Phyteuma spicatum</i> *	Fagetalia	CEU
<i>Pleurospermum austriacum</i>	Aconito-Fagetum	CEA (a)
<i>Polygonatum verticillatum</i>	Fagion	EUA
<i>Polystichum braunii</i>	Fagion	CIR (a)
<i>Pyrola minor</i>	Pino-Quercetalia	CIR
<i>Rosa pendulina</i>	Fagion	CEU (a)
<i>Sambucus racemosa</i> *	Sambucetalia	CIR
<i>Scopolia carniolica</i>	Fagion	CAR
<i>Senecio ovatus</i> *	Fagetalia	CEU (a)
<i>Sorbus aucuparia</i>	Pino-Quercetalia	EUA (a)
<i>Stachys alpina</i>	Fagetalia	CEU
<i>Vaccinium myrtillus</i> *	Pino-Quercetalia	CIR (a)
<i>Valeriana sambucifolia</i>	Fagion	EUR (a)
<i>Veronica montana</i>	Fagetalia	EUR
<i>Viola tricolor</i> subsp. <i>subalpina</i> *	Asplenio-F.ion	ALP (a)
<i>Woodsia ilvensis</i>	Asplenio-F.ion	CIR (a)

4. Északi-Börzsöny

A Kemence-völgytől északra eső, közel 100 km²-es terület, amelyet Kemence–Bernecebaráti–Hont–Drégelypalánk–Nagyoroszi–Borsosberény–Diósjenő községek vesznek körül. A hegység leginkább lekopott, 200–660 m magasságú része. Észak felé fokozatosan alacsonyodik. Heterogén geológiai felépítésű terület. Az Északi-Börzsönt kétészlelő kelet–nyugat irányú bernecebaráti Nagy-völgy és a Kemence-völgy között található a vulkanikus kőzetekből felépülő Hegyhát. Keleti oldalán emelkednek a legmagasabb hegyei (Kő-szirt, Kámor, Kőember). A Nagy-völgytől északra gyakoriak az üledékes kőzetek (homok, slírkavics). Kemence és Bernecebaráti környékén a hegylábakat lajtamészke borítja. A terület klímája kevésbé kutatott. LÁNG szerint (1955) az évi középhőmérséklet 8 °C lehet, az éves csapadék 650–750 mm.

Az Északi-Börzsöny florisztikai szempontból a Neogradense flórajárás része. Flórája a Központi-Börzsönyével rokon, de annál montán elemekben sokkal szegényebb, kevés önálló vonást mutat. Néhány mezofil és xeromezofil lomberdei faj *Allium ursinum*, *Asplenium scolopendrium*, *Calamintha sylvatica* subsp. *sylvatica* jellemzi. A Központi-Börzsöny jellemző fajai közül a Kámor-Kő-szirt-Bugyihó csúcsok által alkotott, főként bükkösök borította háromszögben még többnek van egy-egy előfordulása (*Astrantia major*, *Lunaria rediviva*, *Orthilia secunda*, *Vaccinium myrtillus*). Legszínesebb növényvilága a keleti peremhegyeknek (Kő-szirt, Kámor, Kőember) és a Bernecebaráti Nagy-völgynek van. A vegetáció képét elsősorban a klímazonális erdőtüskés formálják, amelyek szinte összefüggően borítják a területet. A délies kitérűségű lejtőket cseres-tölgyesek az exponáltabb helyeket melegkedvelő tölgyesek foglalják el. Az északra lejtő hátakat gyertyános-tölgyesek, a meredek északi lejtőket extrazonális szubmontán bükkösök borítják. Északias irányú, szűk patak völgyekben helyenként szurdokerdők is előfordulnak *Asplenium scolopendrium*-mal, *Polystichum aculeatum*-mal. A Nagy-völgyet fajgazdag gyertyános-égerligetek, mocsárrétek, kaszált hegyi rétek kísérik.

Az Északi-Börzsönyre jellemző taxonok száma 5, elterjedésükről a 14. ábra ad képet. Cönológiai csoportok vonatkozásában jelentősebb tendenciák nem állapíthatók meg. Az eurázsiai-európai elemcsoportba tartozik 3 taxon.

<i>Allium ursinum</i> *	Fagetalia	CEU
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Parietario-Aceretum	CIR (tufit alapkőzeten)
<i>Calamintha sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i> *	Quercetalia pubescentis	SME
<i>Carex strigosa</i>	Alno-Padion	AsM
<i>Dianthus carthusianorum</i> subsp. <i>saxigenus</i>	Festucetalia val.	CEU

A Központi- és az Északi-Börzsöny közös differenciális fajainak száma 7. Az Északi-Börzsöny elsősorban a bernecebaráti Nagy-völgyben előforduló ritka fajok révén kapcsolódik a Központi-Börzsönyhöz. Köztük szőrfűgyep (3), bükkös (2) és forrás-gyep (1) fajok is vannak. Többségük (6) az eurázsiai-európai elemcsoportba tartozik.

<i>Alchemilla micans</i>	Nardetalia	EUR
<i>Antennaria dioica</i>	Nardo-Callunetea	CIR
<i>Cardamine amara</i>	Cardamino-Montion	EUA
<i>Nardus stricta</i>	Nardo-Callunetea	EUR
<i>Primula elatior</i>	Fagetalia	EUA
<i>Prunella grandiflora</i>	Fest.-Brometea	EUR
<i>Scilla drunensis</i>	Fagion	–

A Börzsöny hegység négy részlettáját összekötő fajokról

A hegység területén számos olyan florisztikailag jelentős faj is található amelyek előfordulásaiban nem mutatkoznak különbségek a négy részlettájban, tehát inkább összekapcsolják a különböző jellegű négy florisztikai körzetet. Az alábbi felsorolások a teljesség igénye nélkül tartalmazzák ezeket.

a) Üde bükk- és gyertyánelegyes lomberdőkben előforduló florisztikailag jelentősebb fajok (11), döntően az eurázsiai-európai elemcsoport tagjai.

<i>Aconitum vulparia</i>	Fagetalia	CEU
<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Alnion glutinosa-incanae	CIR
<i>Dryopteris carthusiana</i>	Alnetea glutinosae	CIR
<i>Equisetum telmateia</i>	Fagetalia	CIR
<i>Polystichum aculeatum</i>	Fagetalia	EUA (a)
<i>Pteridium aquilinum</i>	Pino-Quercetalia	KOZ
<i>Ribes uva-crispa</i>	Fagetalia	EUA
<i>Scrophularia vernalis</i>	Fagetalia	CEU
<i>Silene dioica</i>	Fagetalia	EUR
<i>Trifolium medium</i> subsp. <i>sarosiense</i>	Quercu-Fagetea	EUA
<i>Vinca minor</i>	Fagetalia	SME

b) Száraz tölgyesekben, bokorerdőkben, sziklacserjésekben, sziklagyepen, lejtősztyepekben 23 faj. Elsősorban a kontinentális (9) és mediterrán (7) elemcsoportba tartozó, kisebb számban az eurázsiai-európai (5) és az endemikus (2) elemcsoport növényei.

<i>Achillea crithmifolia</i>	Asplenio-F.ion.	PaB (a)
<i>Berberis vulgaris</i>	Quercetea p.p.	EUR (m,l)
<i>Carduus collinus</i>	Festucetalia val.	CAR
<i>Carex humilis</i>	Festucetalia val.	CON
<i>Chrysopogon gryllus</i>	Brometalia	SME
<i>Cirsium pannonicum</i>	Fest.-Brometea	PoP
<i>Cotoneaster niger</i> (incl. <i>matrensis</i>)	Aceri-Quercion, Quercetea p.p.	CON (a)
<i>Echium maculatum</i>	Festucion rup.	PoP

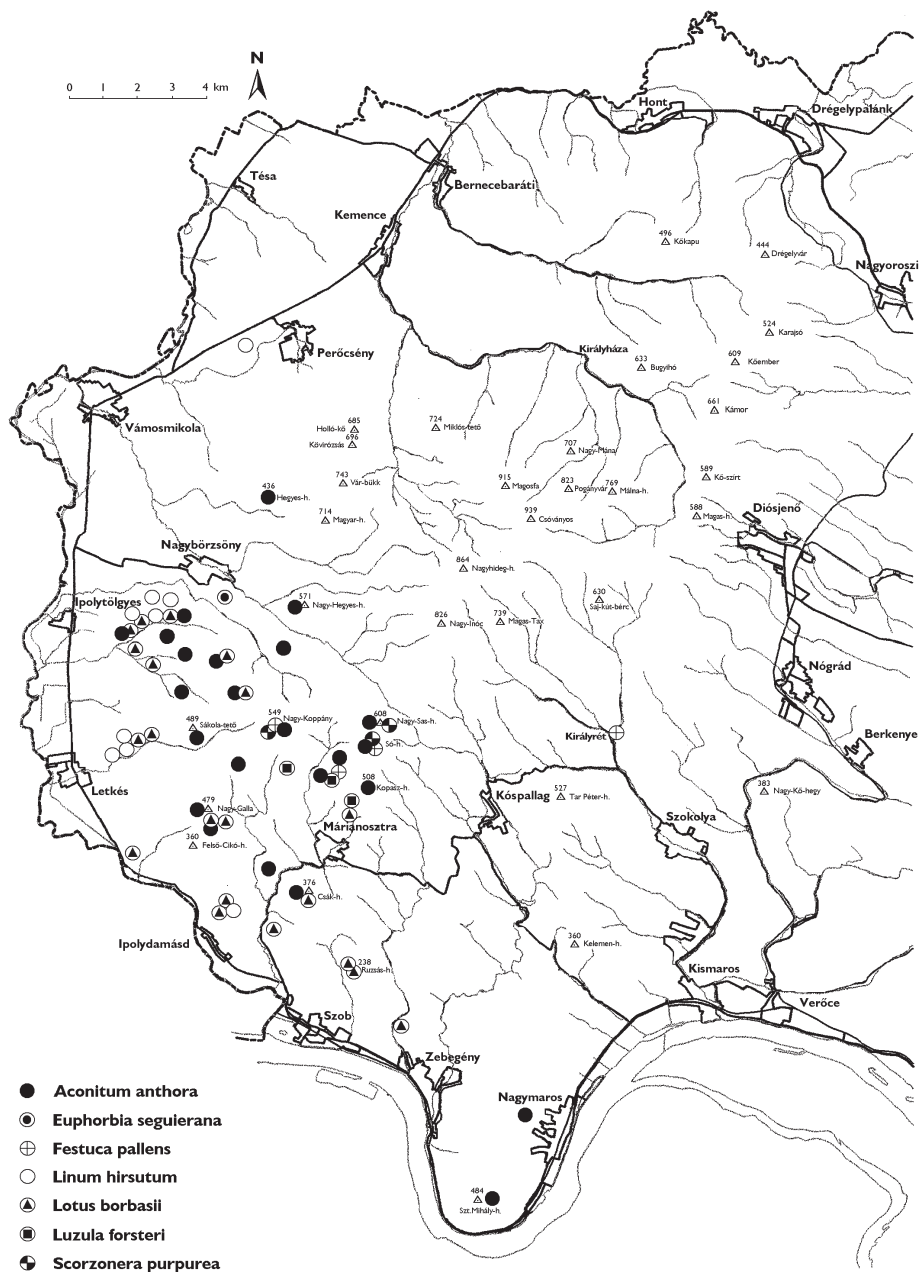
<i>Fraxinus ornus</i>	Orno-Cotinetalia	SMO
<i>Gagea bohemica</i>	Festucion rup.	PoM (a)
<i>Hypochoeris maculata</i>	Fest.-Brometea	EUA
<i>Iris variegata</i>	Festucetalia val. & Quercetea p.p.	PoP
<i>Lactuca perennis</i>	Festucetalia val.	CEU
<i>Medicago prostrata</i>	Brometalia	SME
<i>Nepeta nuda</i>	Aceri-Quercion	EUA
<i>Poa pannonica</i> subsp <i>scabra</i>	Asplenio-F.ion	PAN (a)
<i>Prunus fruticosa</i>	Prunetalia	PON
<i>Scorzonera hispanica</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Sempervivum marmoreum</i>	Asplenio-F.ion	PaB (a)
<i>Stipa dasyphylla</i>	Festucion rup.	PoP (a)
<i>Stipa pulcherrima</i>	Festucetalia val.	EUA
<i>Vicia sparsiflora</i>	Quercetea p.p.	PaB
<i>Waldsteinia geoides</i>	Aceri-Quercion	BAL

c) Az üde rétek növényei közül:

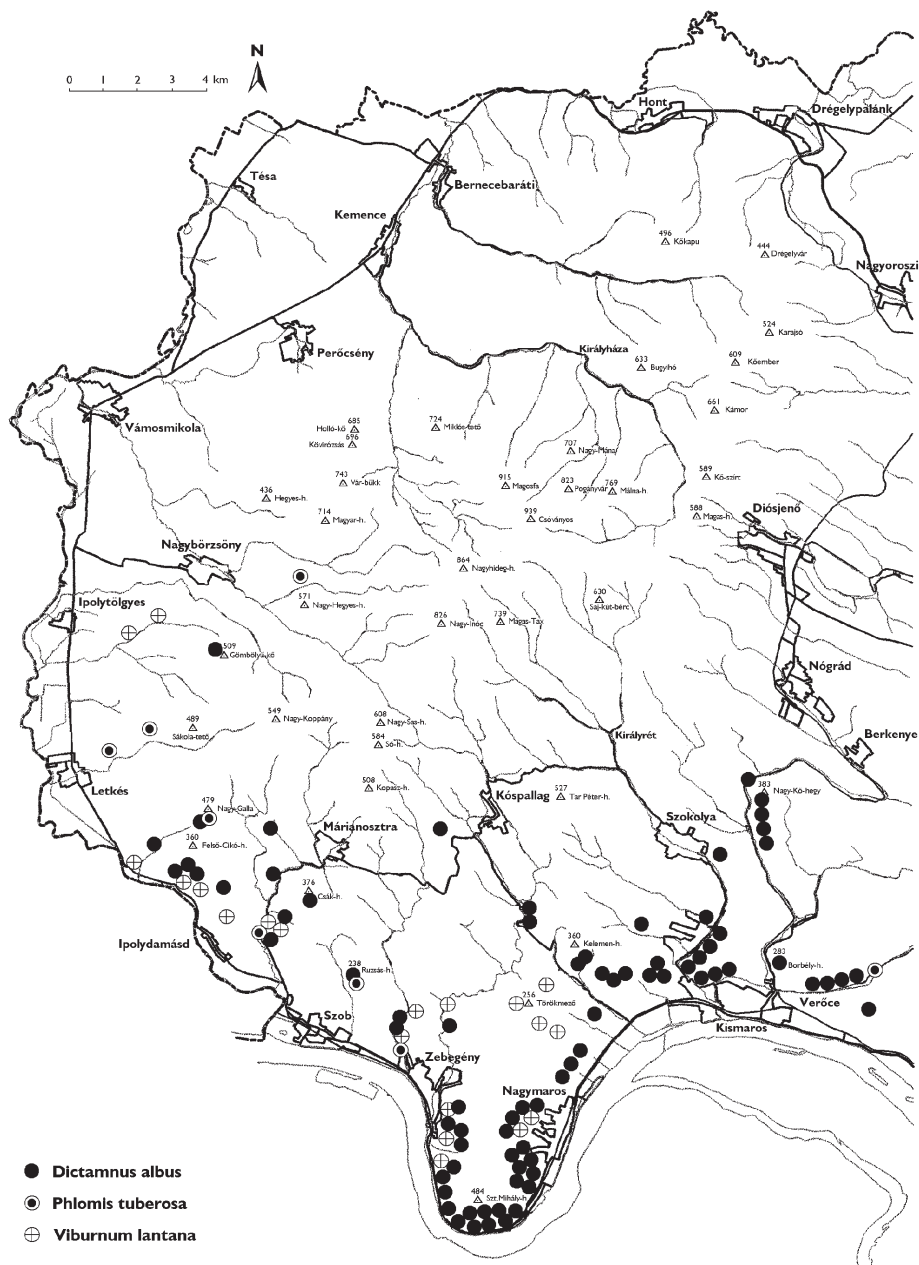
<i>Euphrasia kernerii</i>	Molinio-Juncetea	CEU
<i>Galium boreale</i>	Molinio-Juncetea	CIR
<i>Trisetum flavescens</i>	Arrhenatheretea	CIR

4. ábra. A Dél-Börzsöny jellemző növényfajai

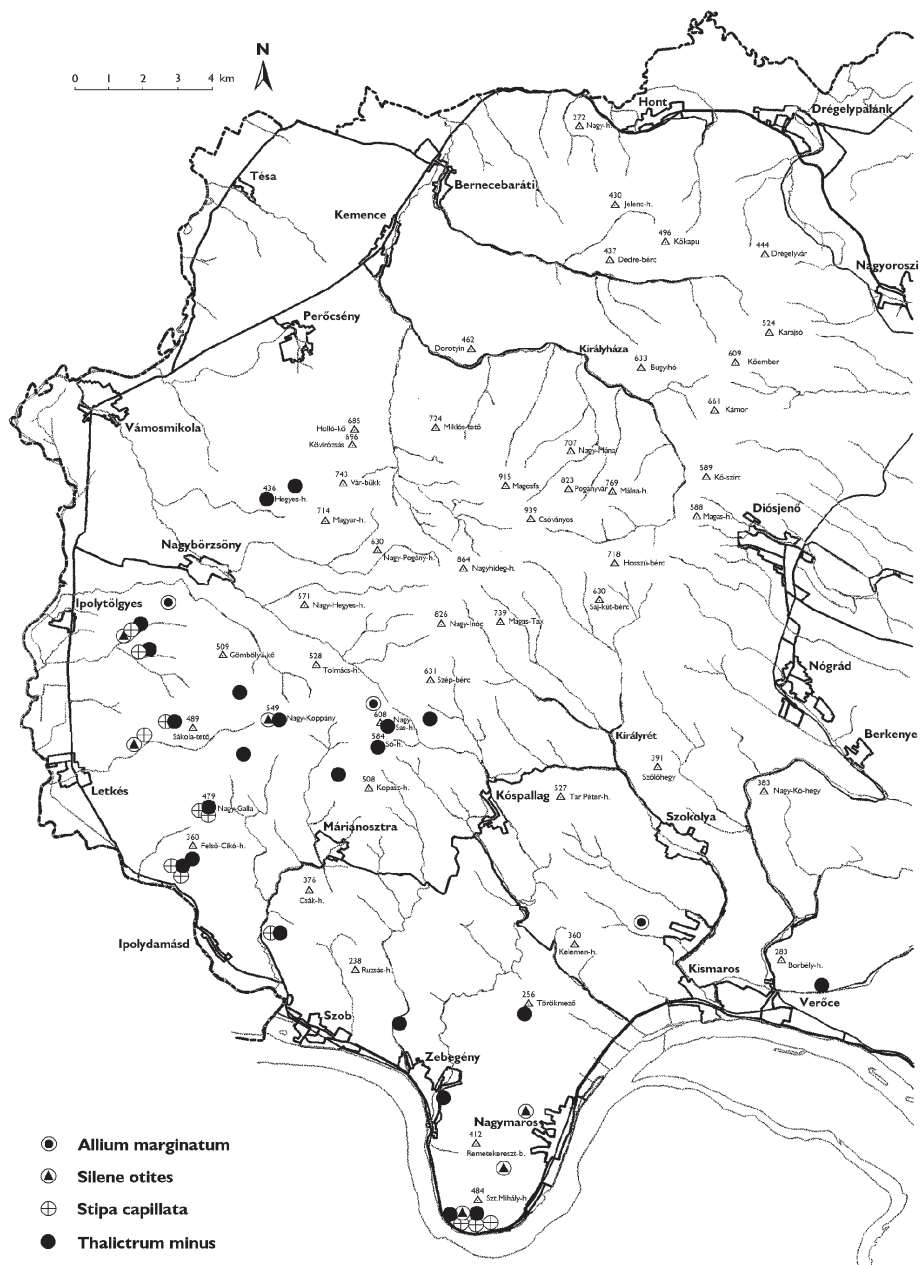
6. ábra. A Délnyugati-Börzsöny növényfajainak elterjedése

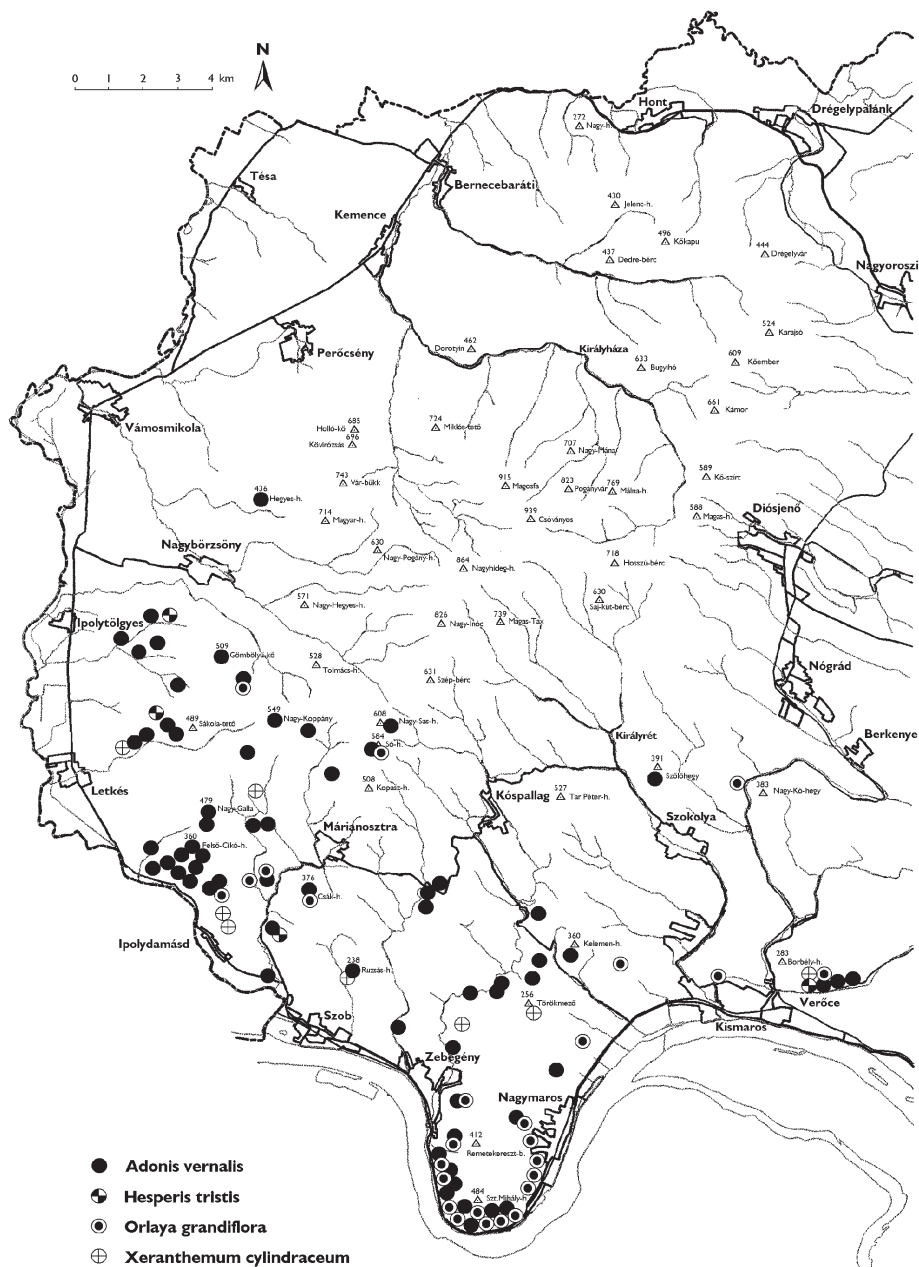
7. ábra. A Dél- és Délnyugat-Börzsöny területén elterjedt növényfajok I.

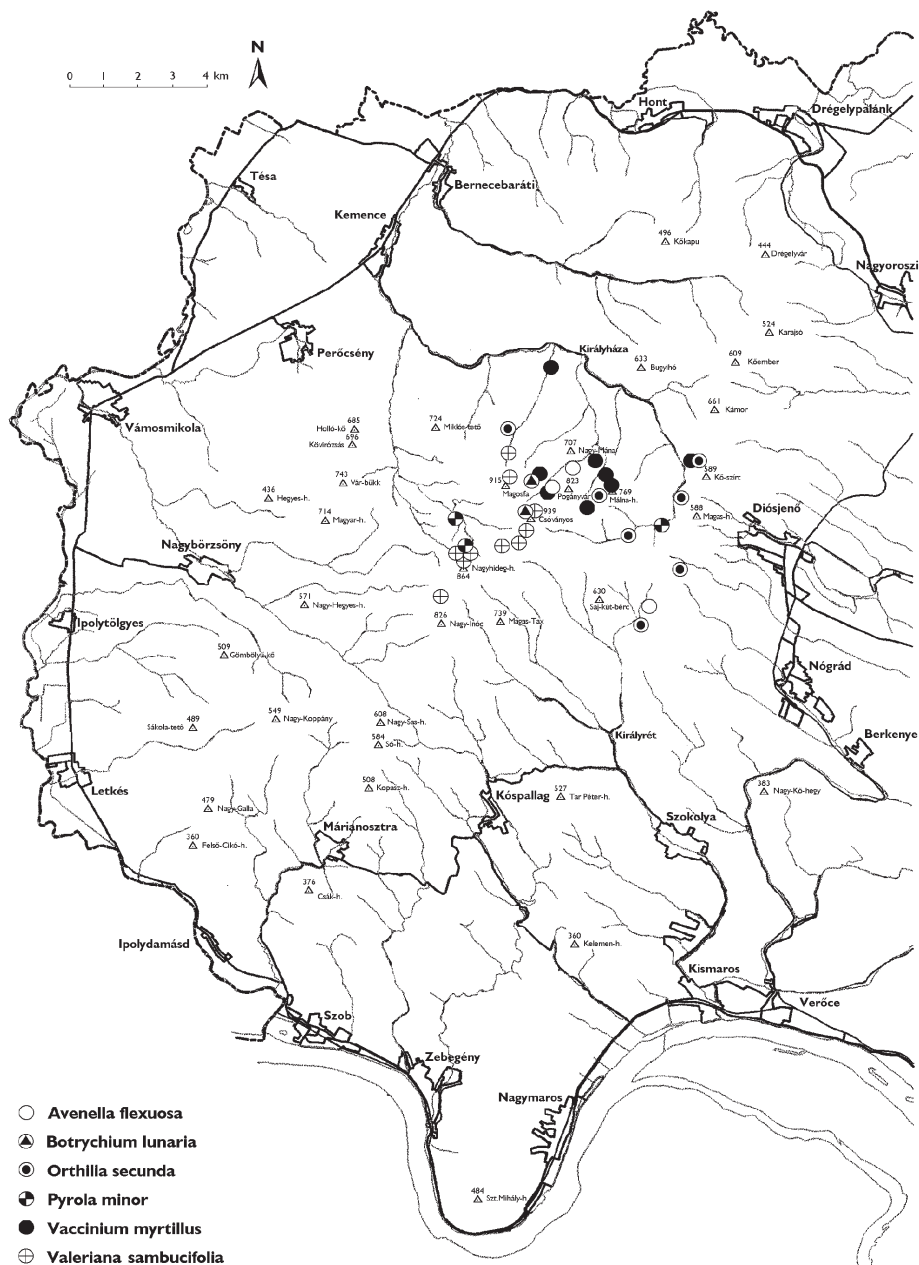
8. ábra. A Dél- és Délnyugat-Börzsöny területén elterjedt növényfajok II.

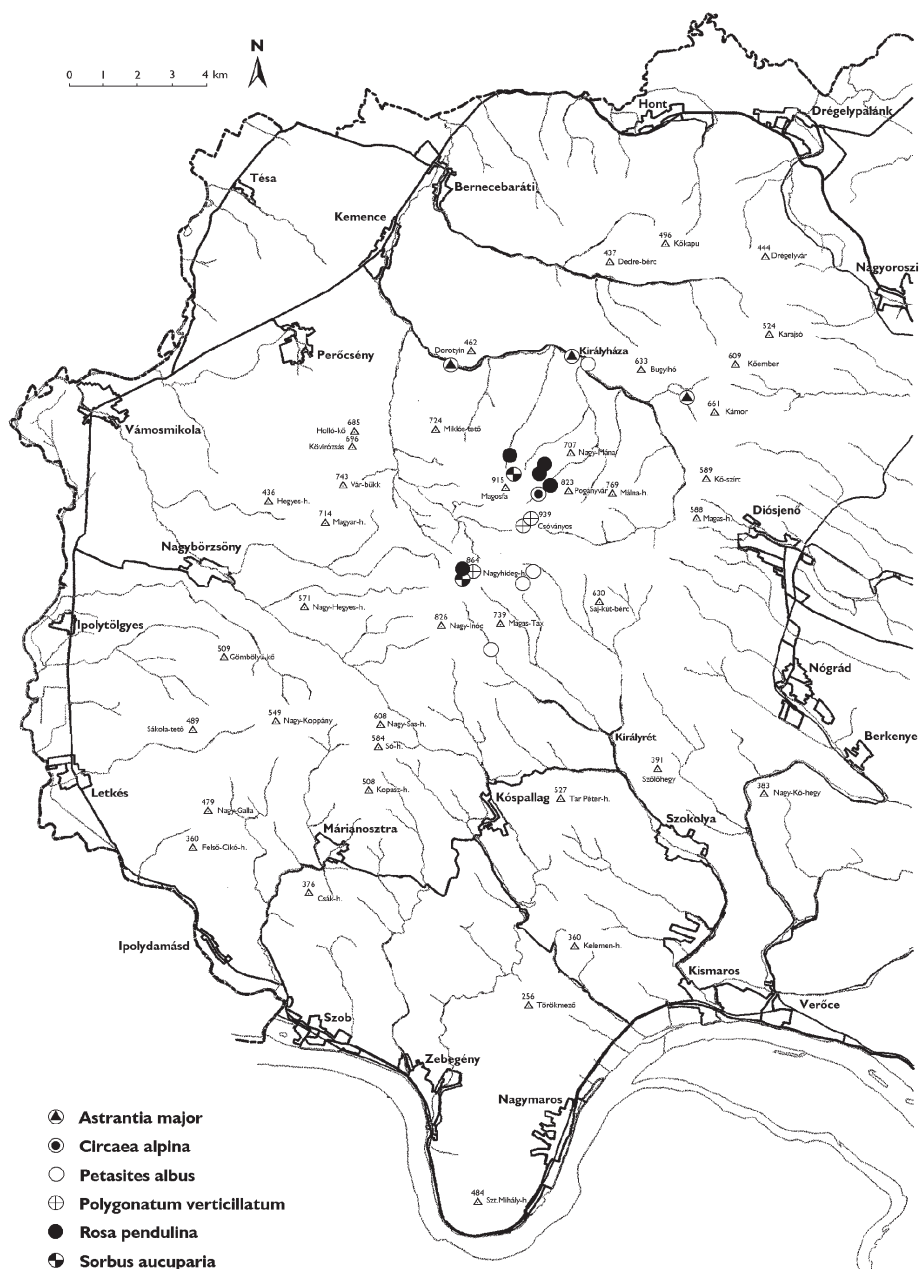
9. ábra. A Dél- és Délnyugat-Börzsöny területén elterjedt növényfajok III.

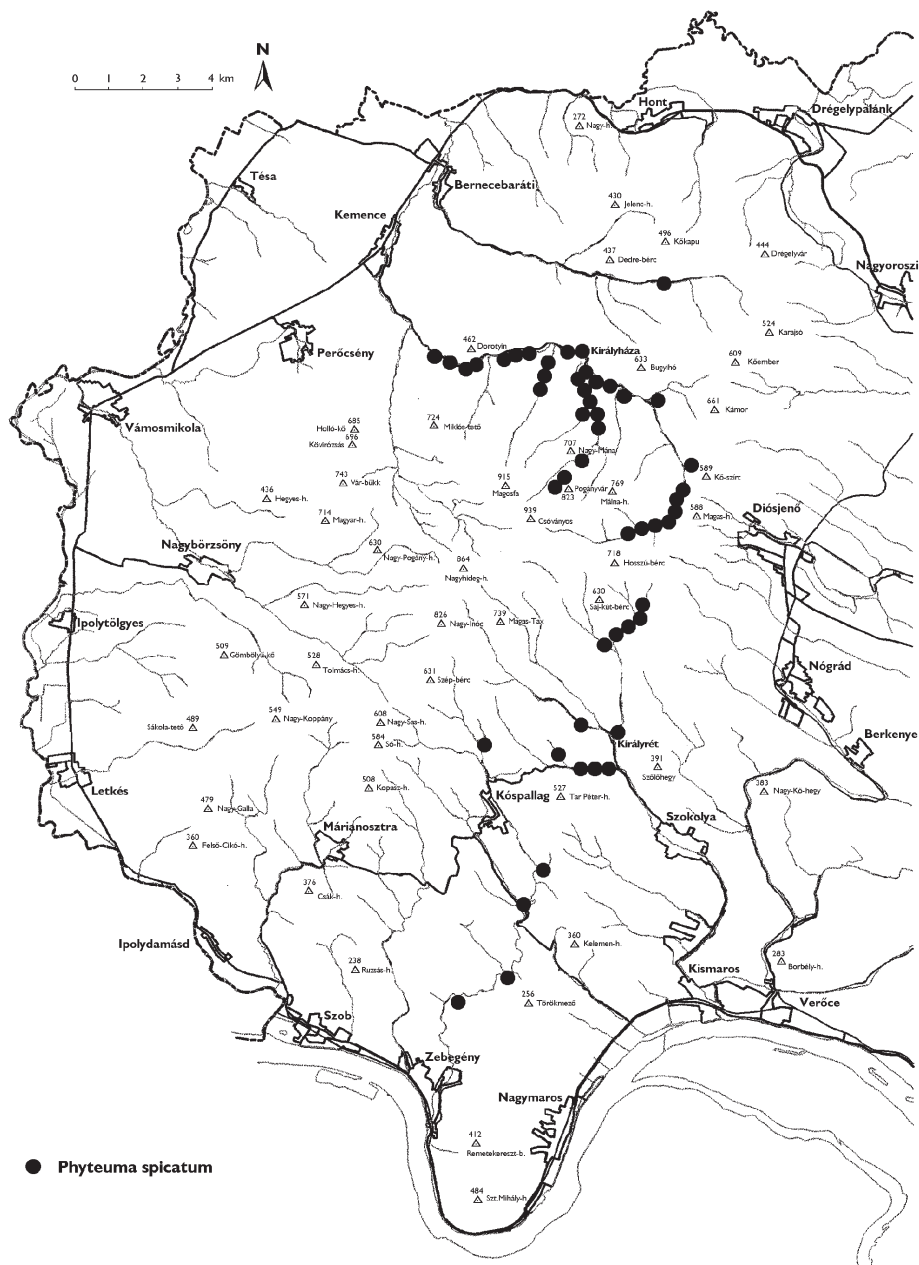
10. ábra. A Dél- és Délnyugat-Börzsöny területén elterjedt növényfajok IV.

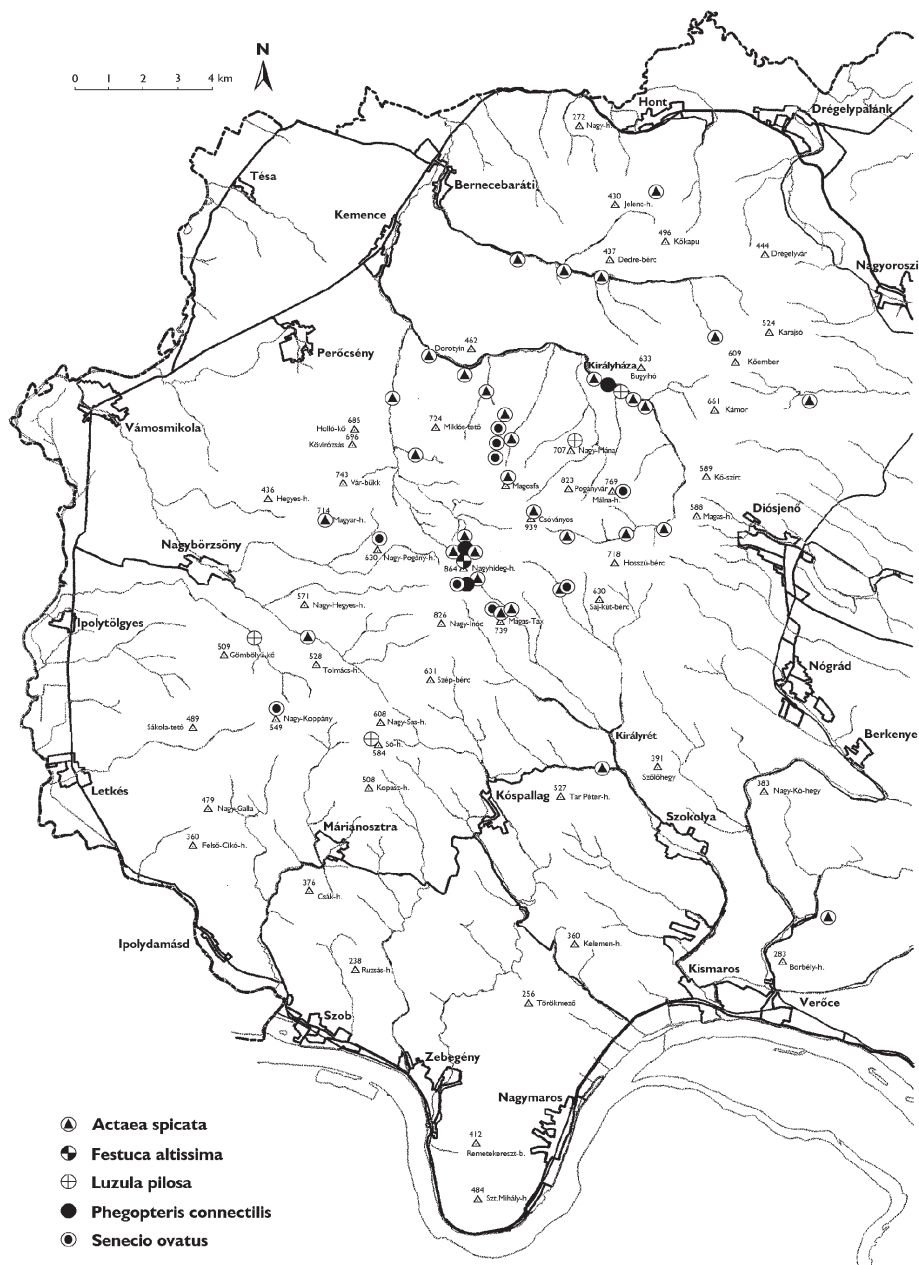
11. ábra. A Kézpe-Börzsöny jellemző növényfajai I.

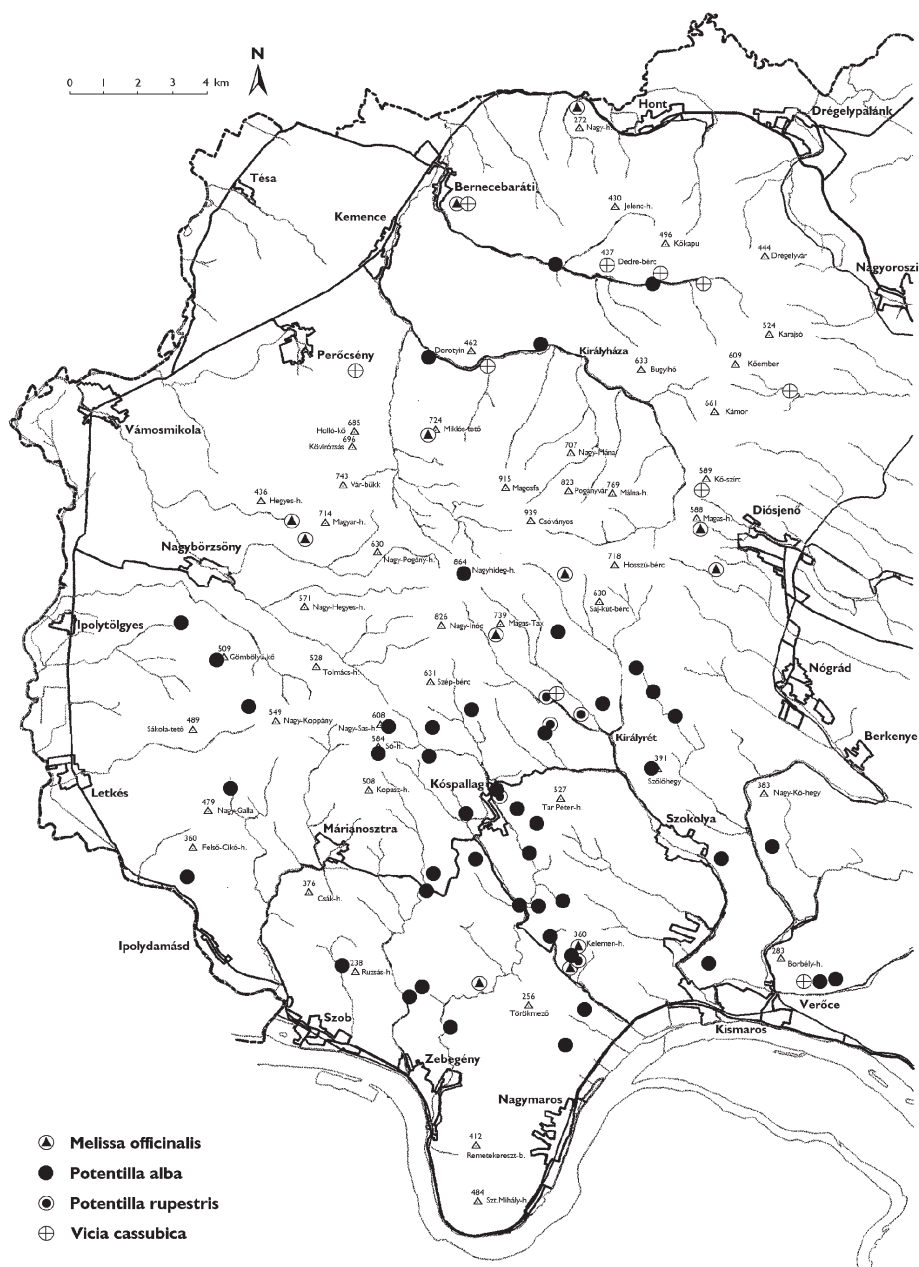
12. ábra. A Központi-Börzsöny jellemző növényfajai II.

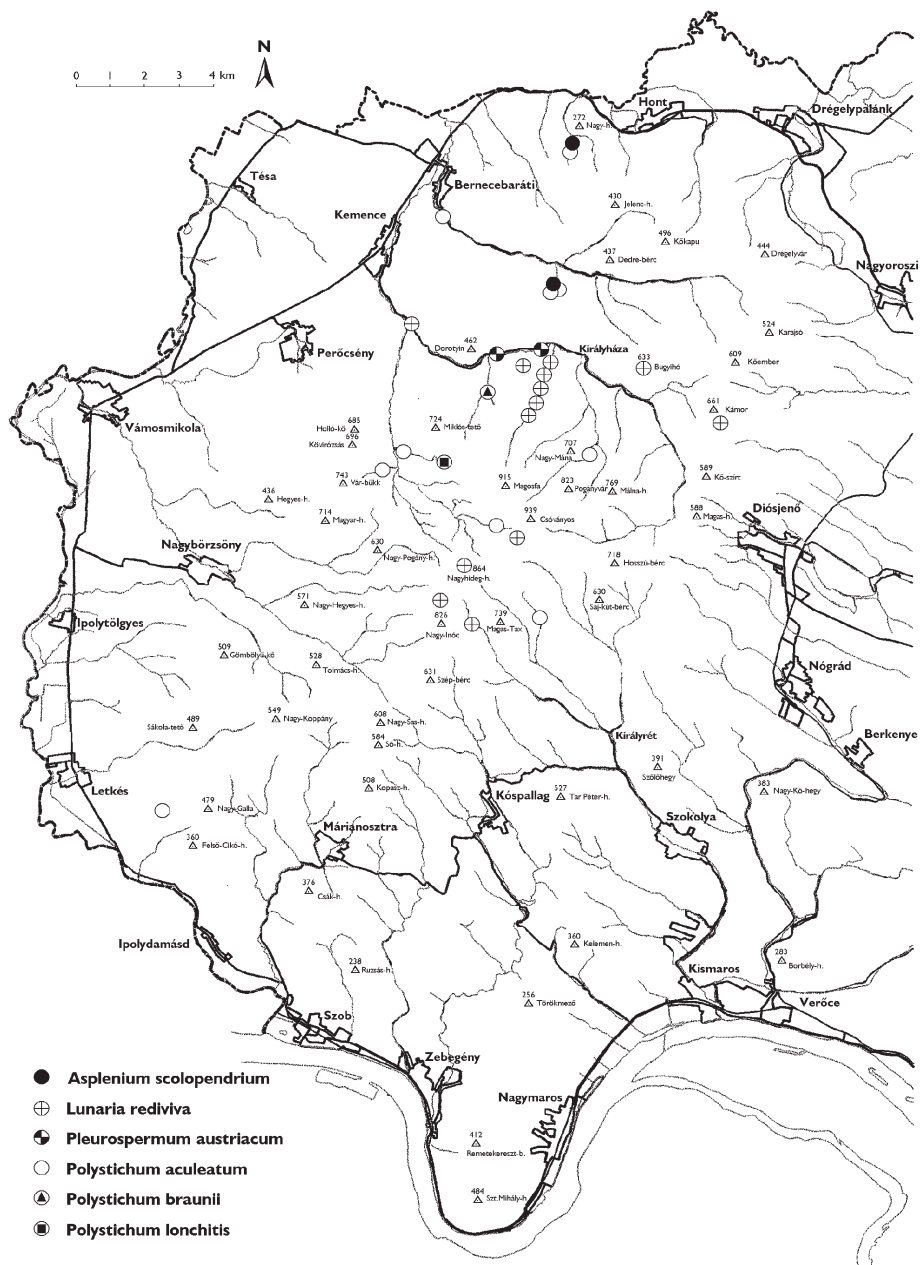
13. ábra. A Központi-Börzsöny jellemző növényfajai III.

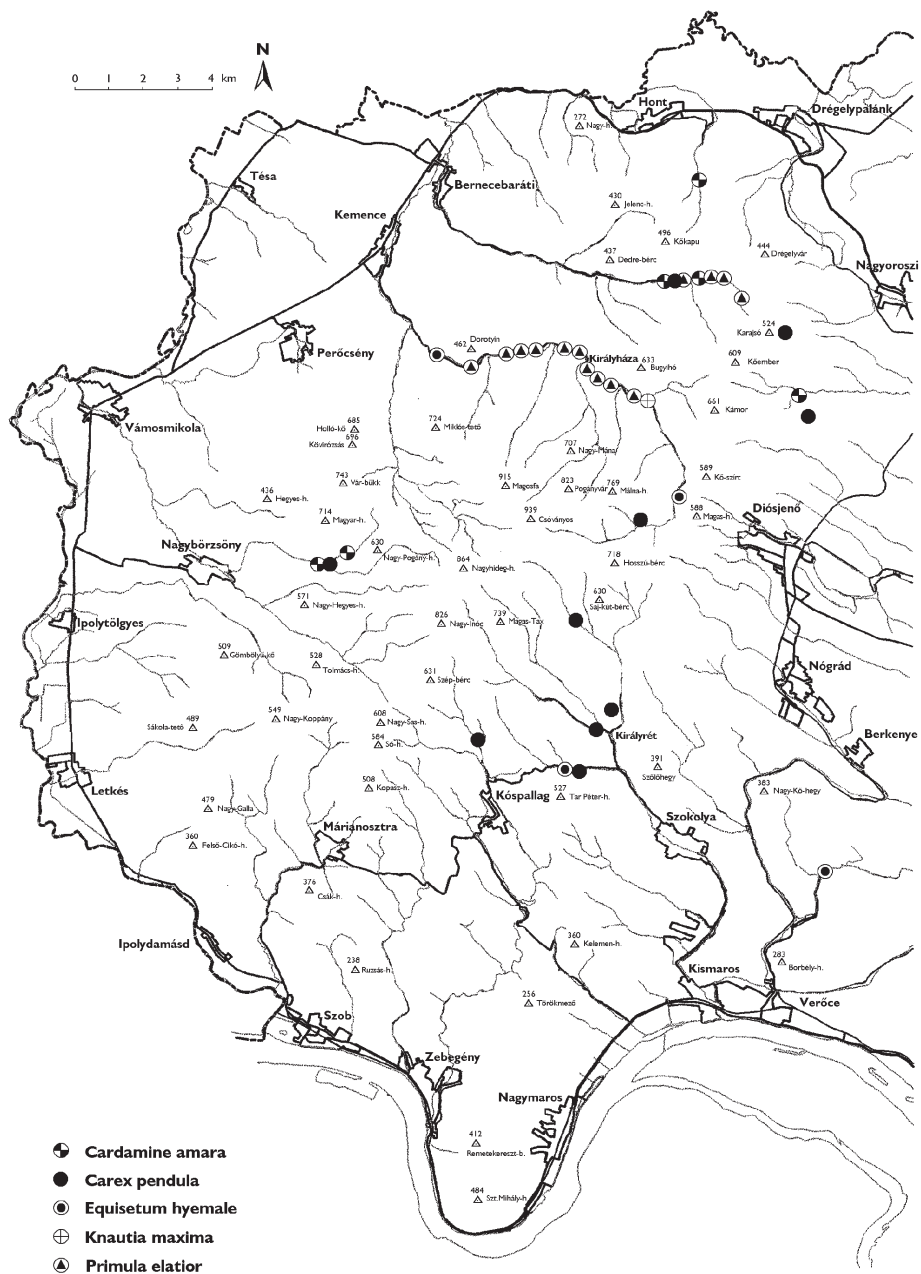
15. ábra. A bükkösök jellemző növényfajai I.

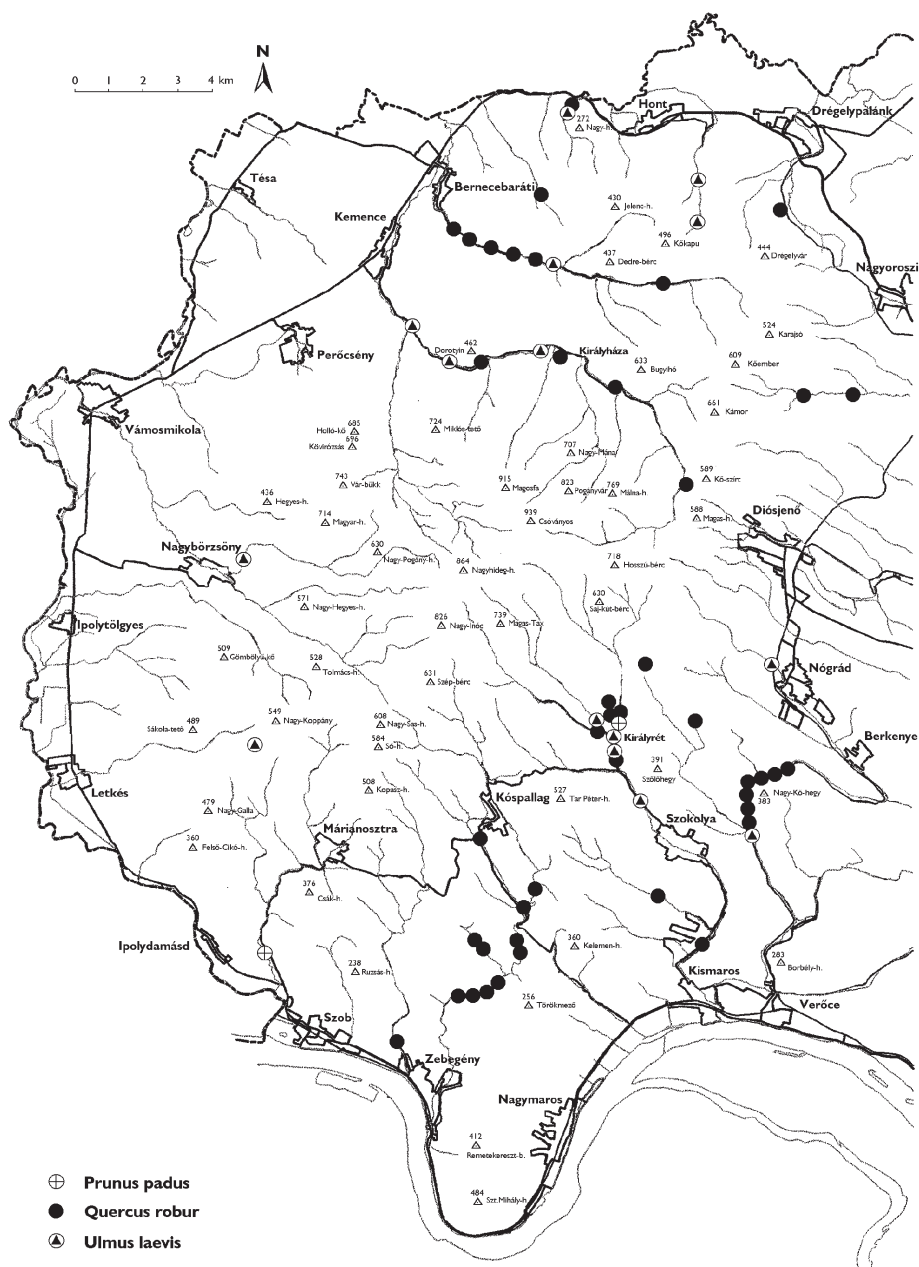
18. ábra. A cseres-tölgyesek fajainak elterjedése

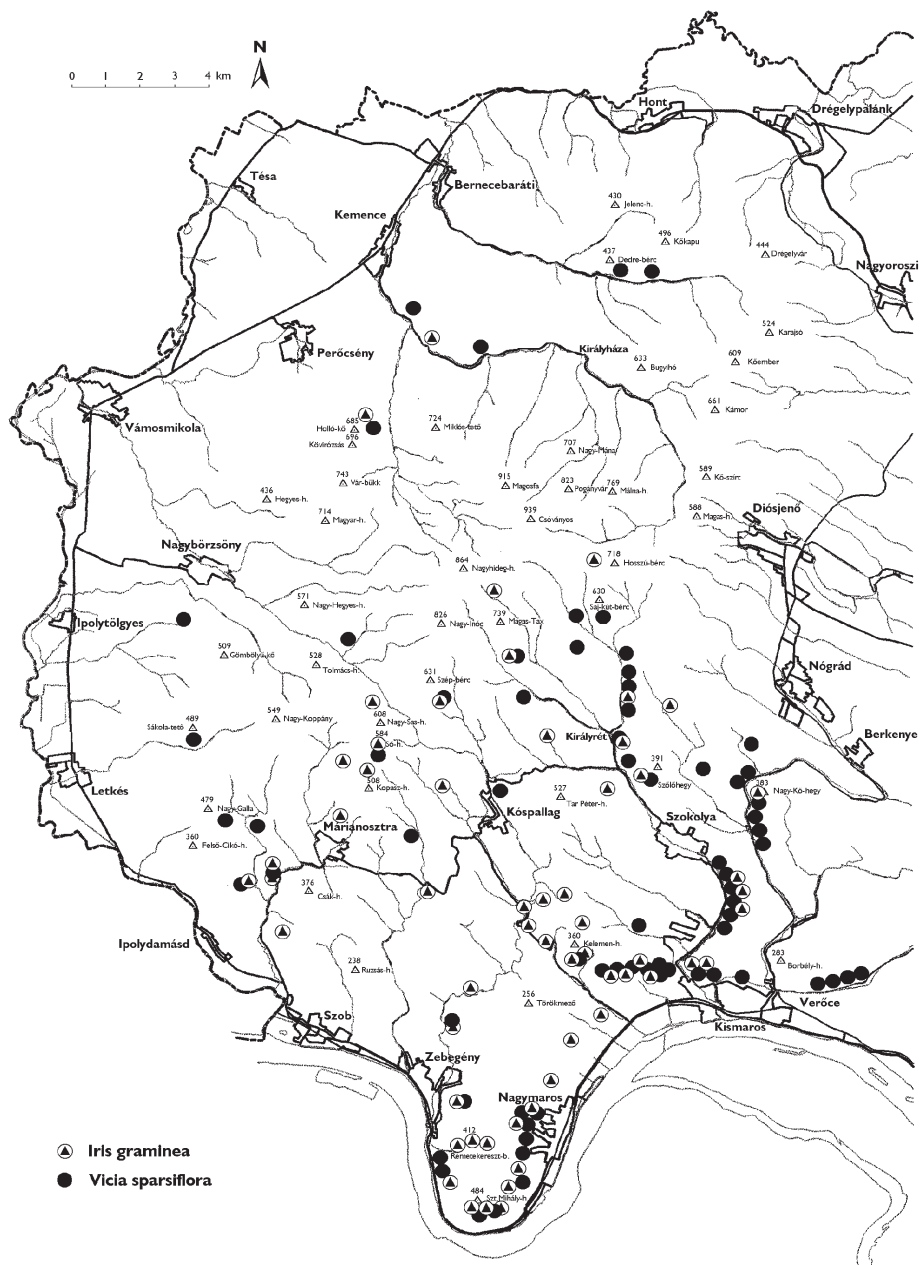
19. ábra. A szurdokerdők fajainak elterjedése

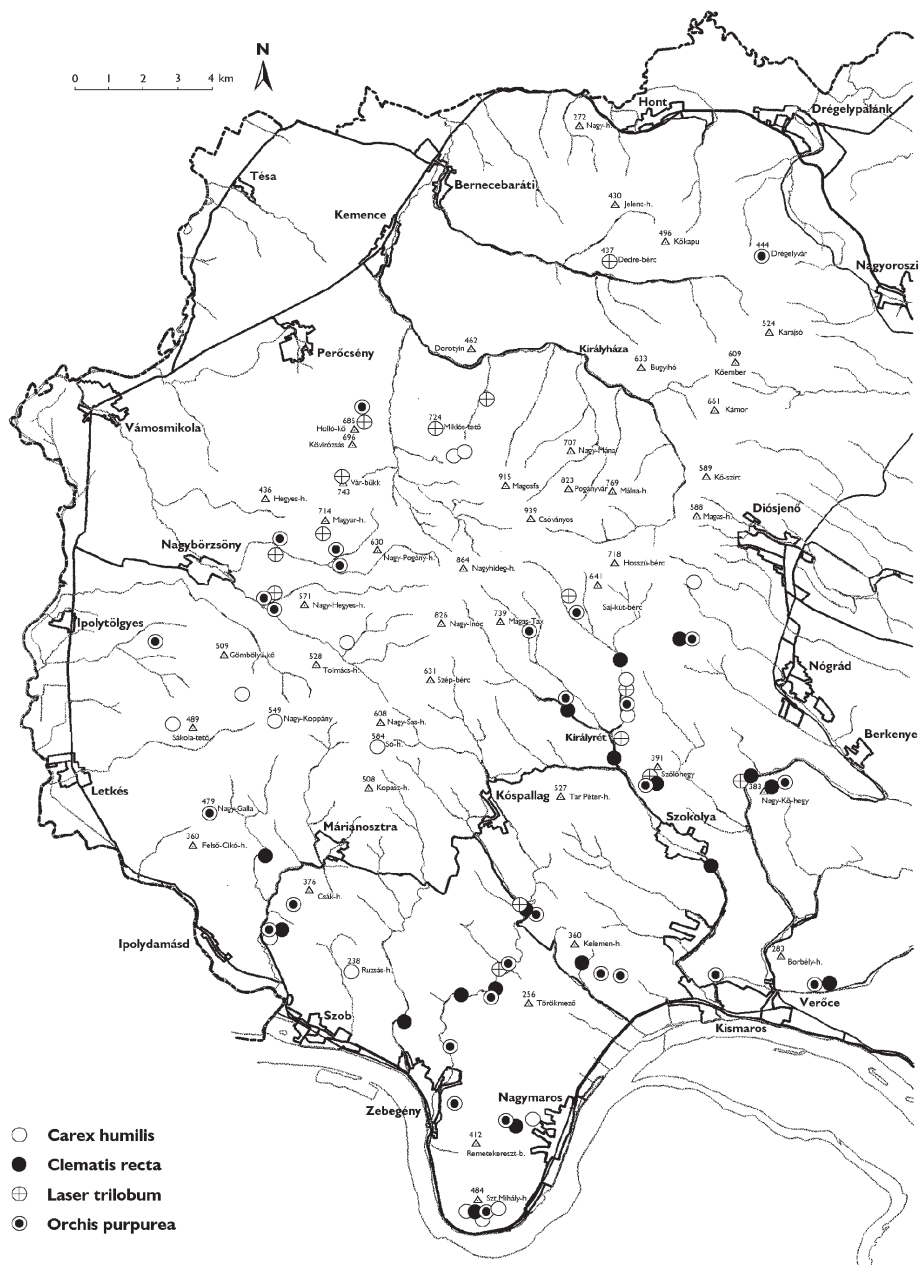
21. ábra. Égerligetek és völgyalji gyertyános-tölgyesek jellemző fajai I.

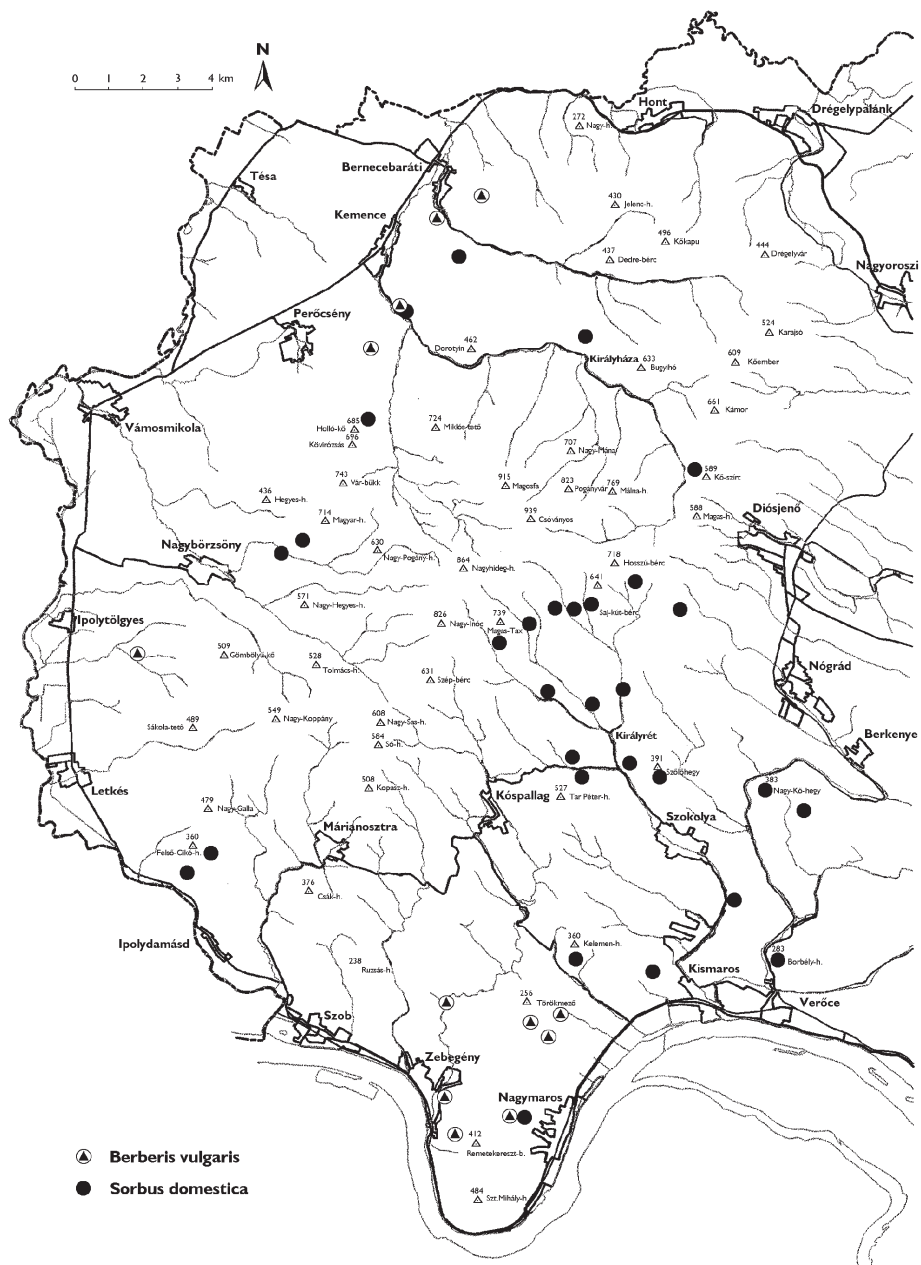
22. ábra. Égerligetek és völgyalji gyertyános-tölgyesek jellemző fajai II.

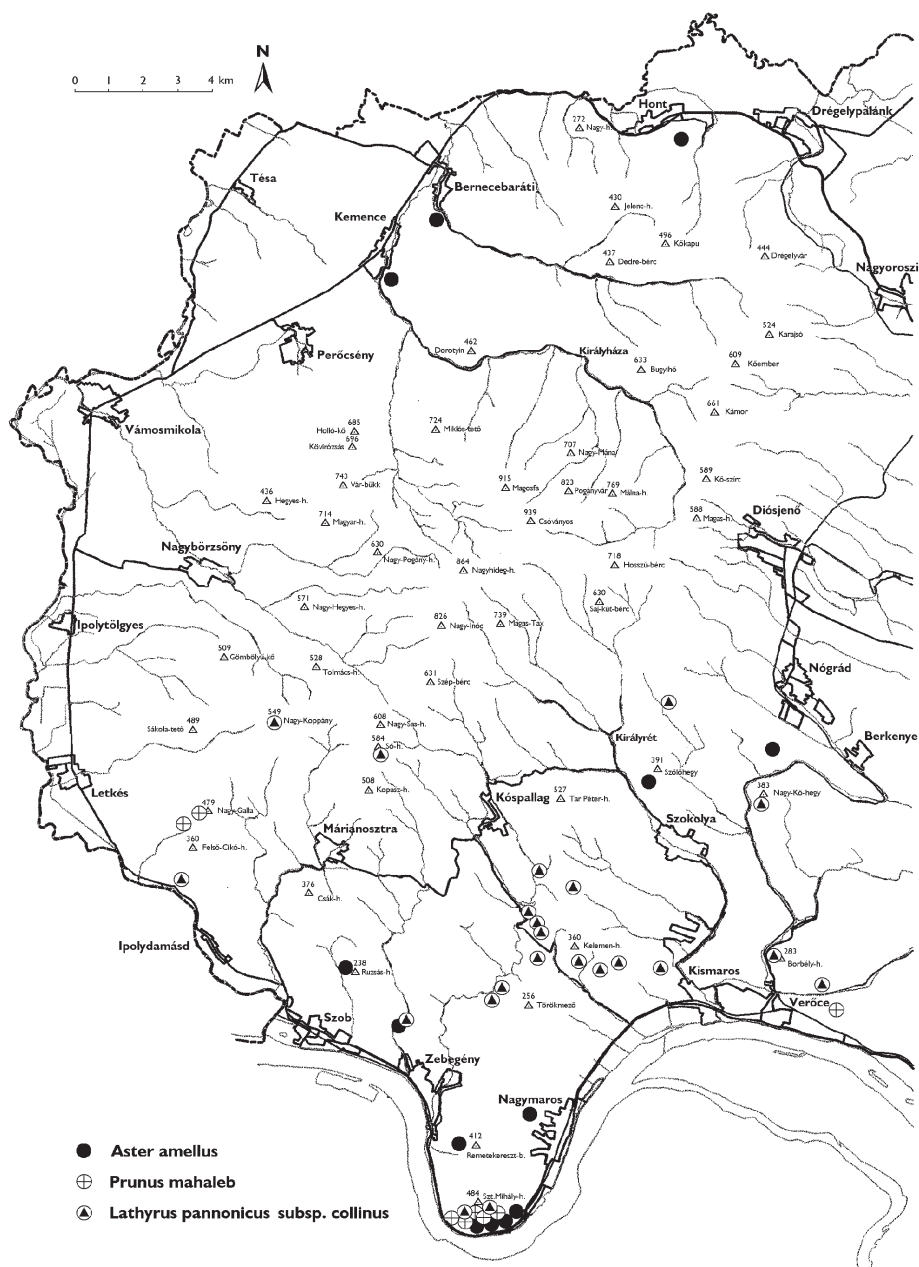
23. ábra. Száraz tölgyesek fajainak elterjedése I.

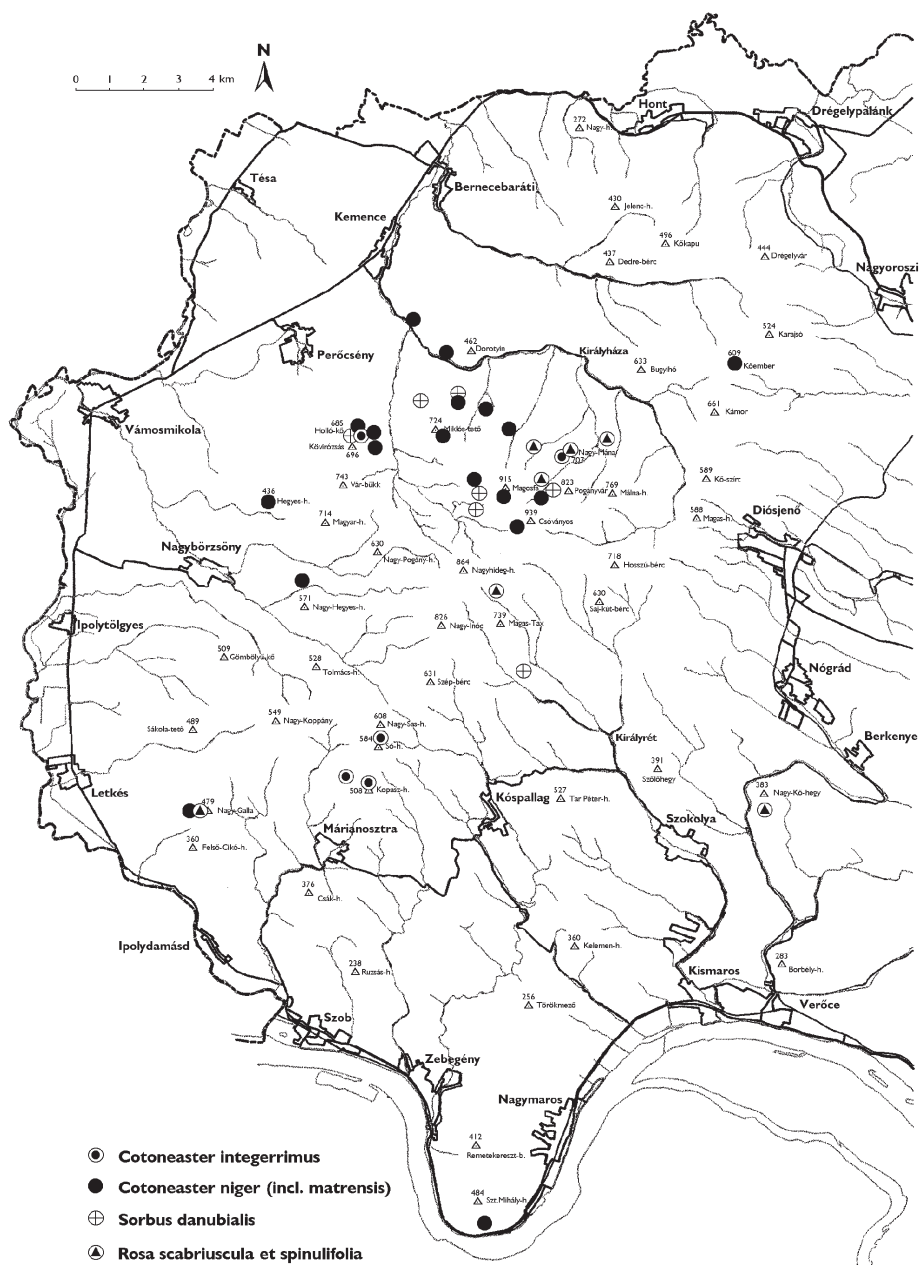
24. ábra. Száraz tölgyesek fajainak elterjedése II.

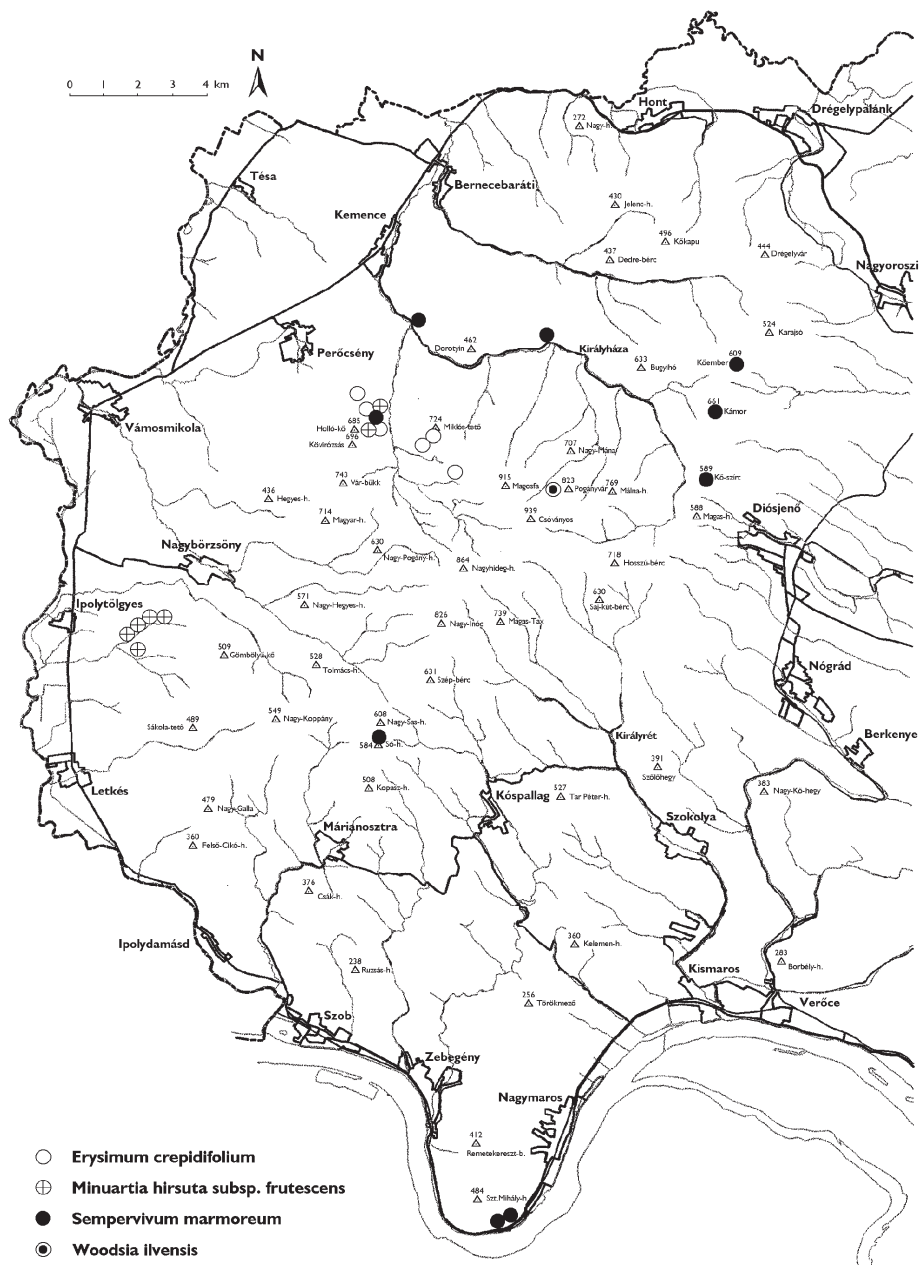
25. ábra. Száraz tölgyesek fajainak elterjedése III.

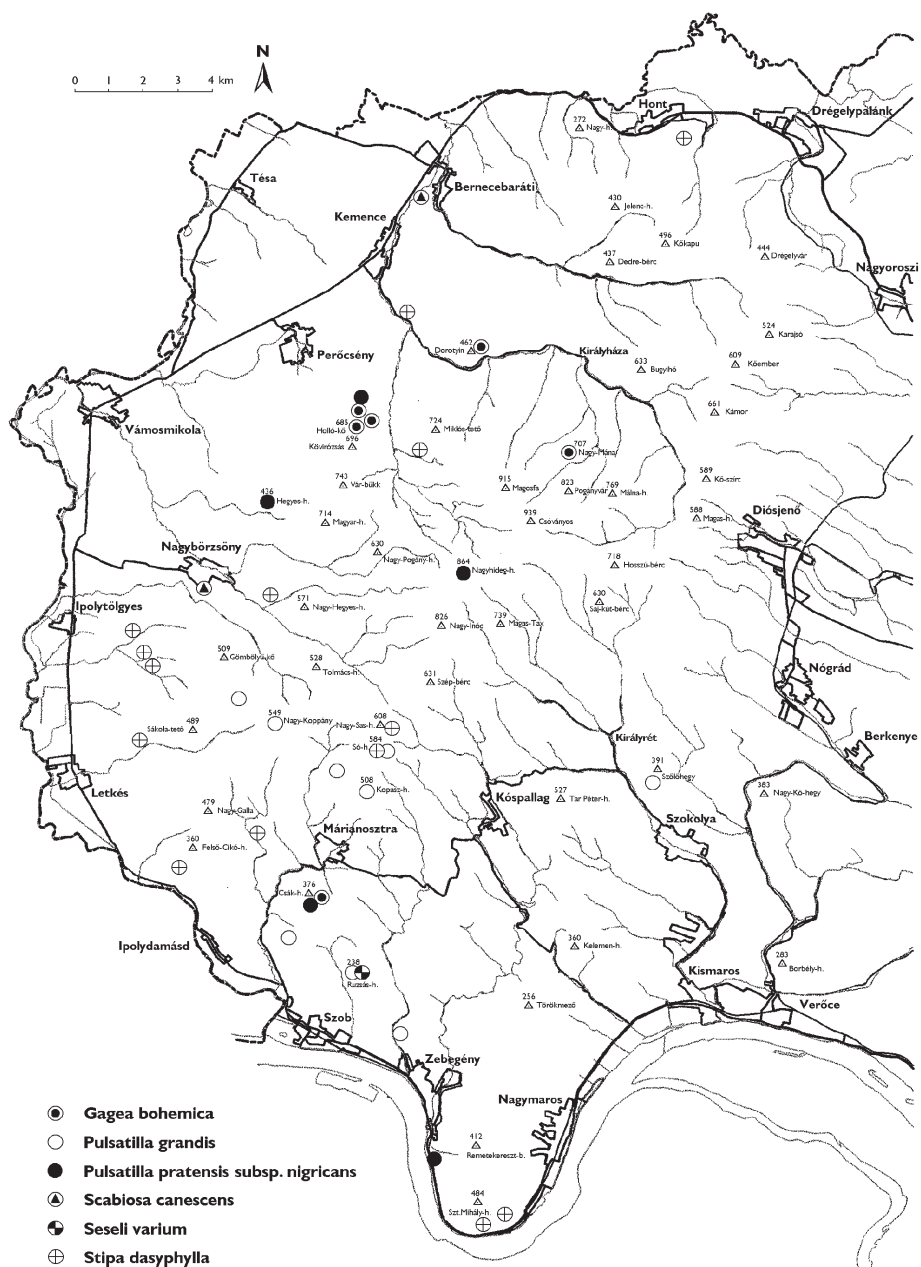
26. ábra. Bokorerdők jellemző fajainak elterjedése

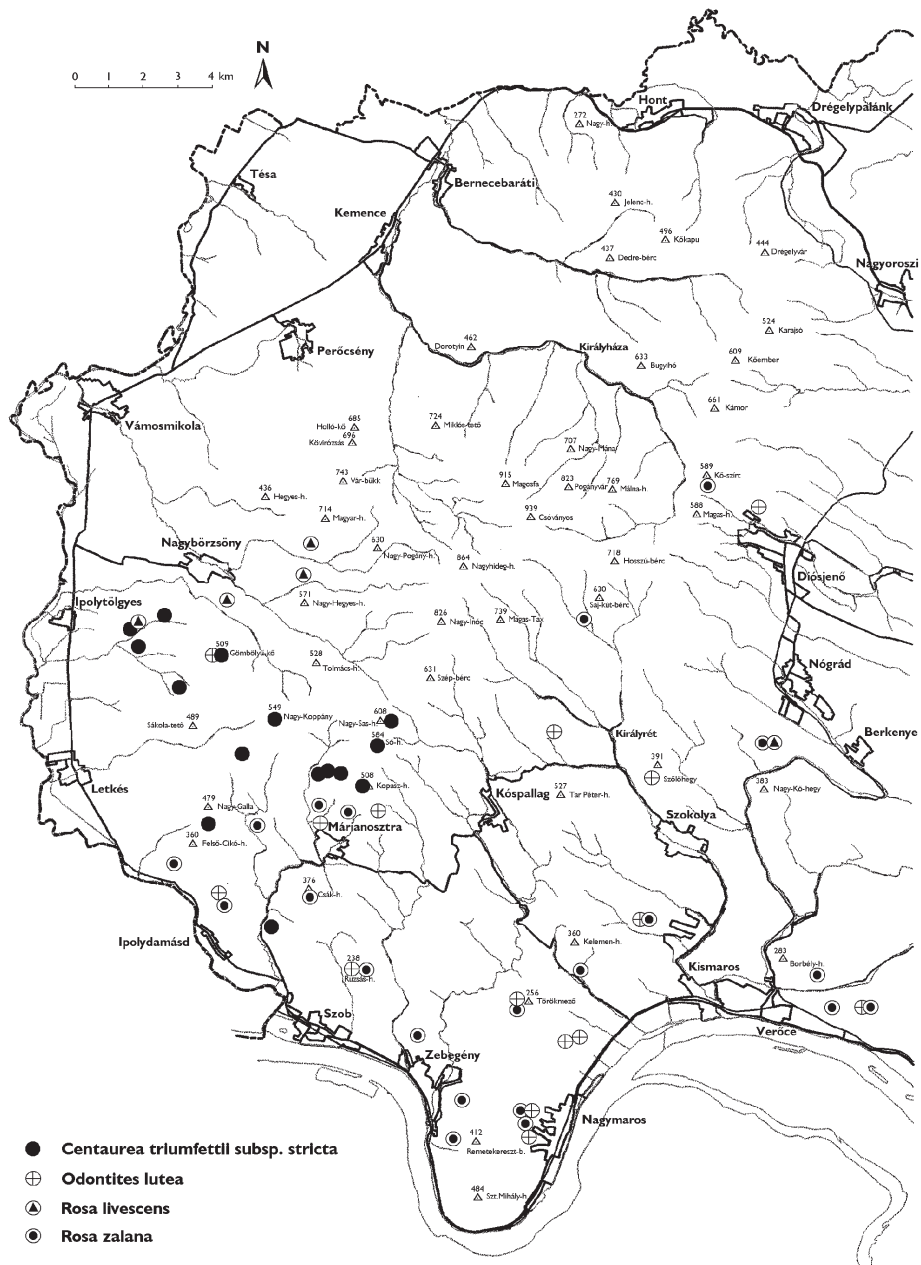
28. ábra. Sziklacsérjések fajainak elterjedése II.

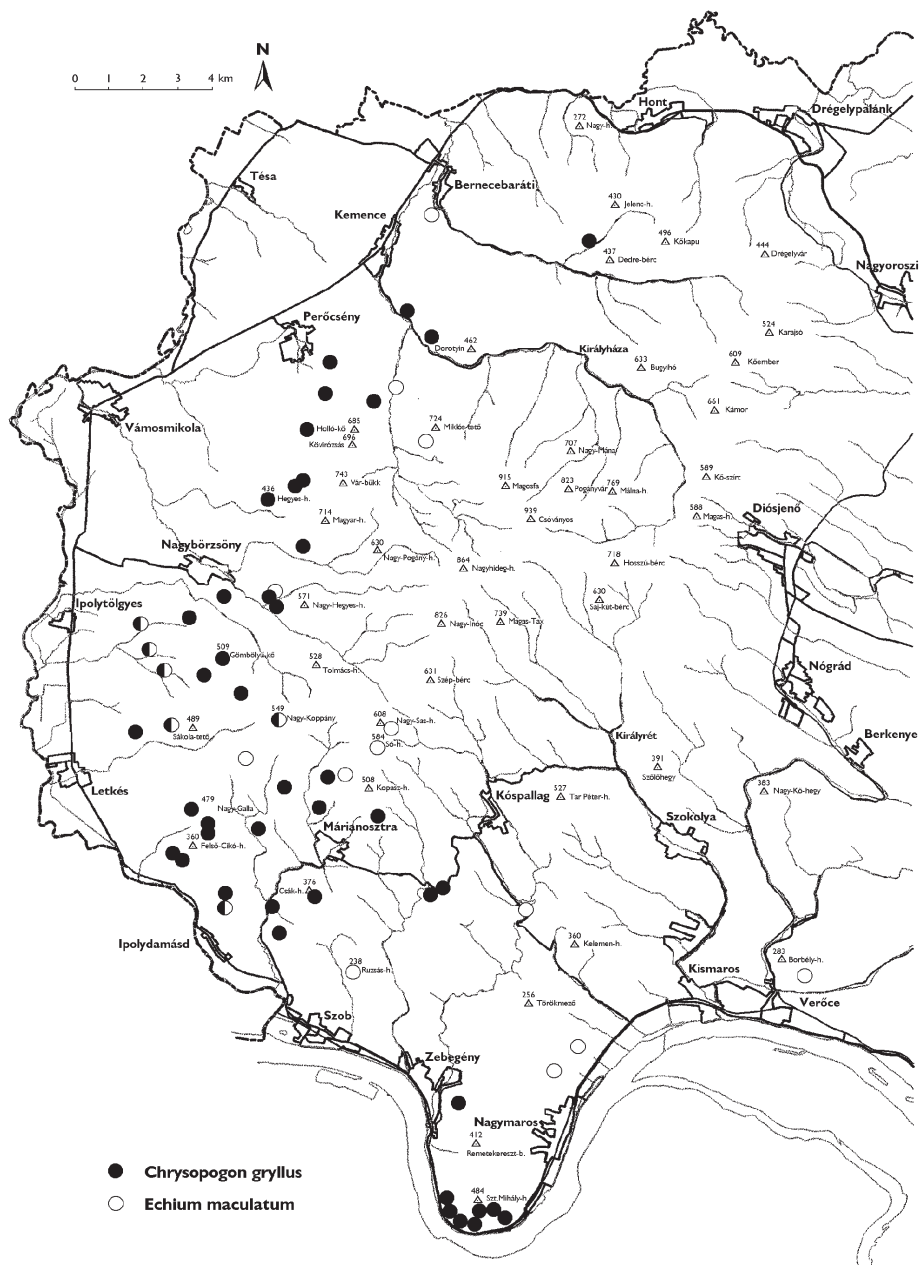
29. ábra. Nyílt andezitsiklagyepék fajainak elterjedése

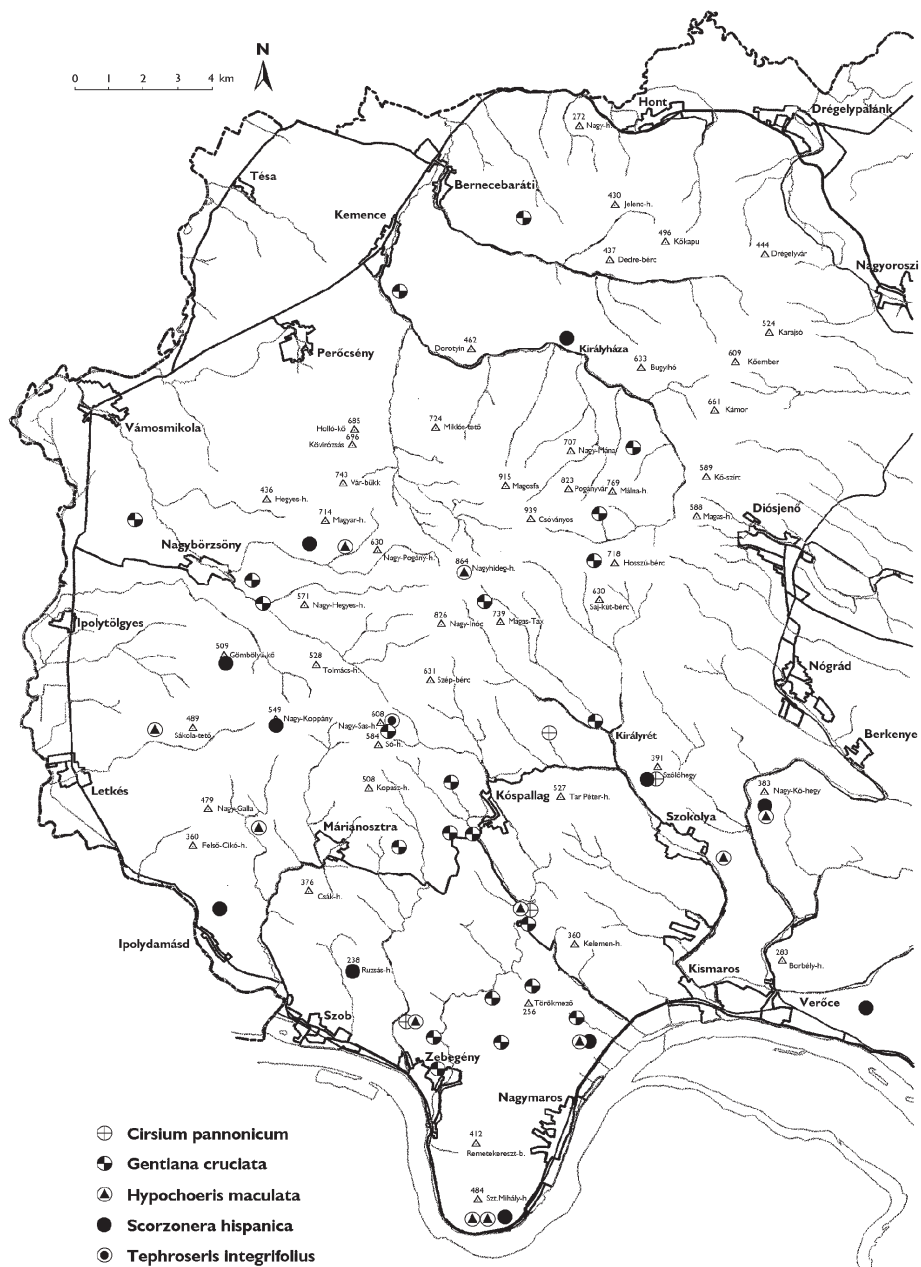
30. ábra. Száraz gyepek növényfajai I.

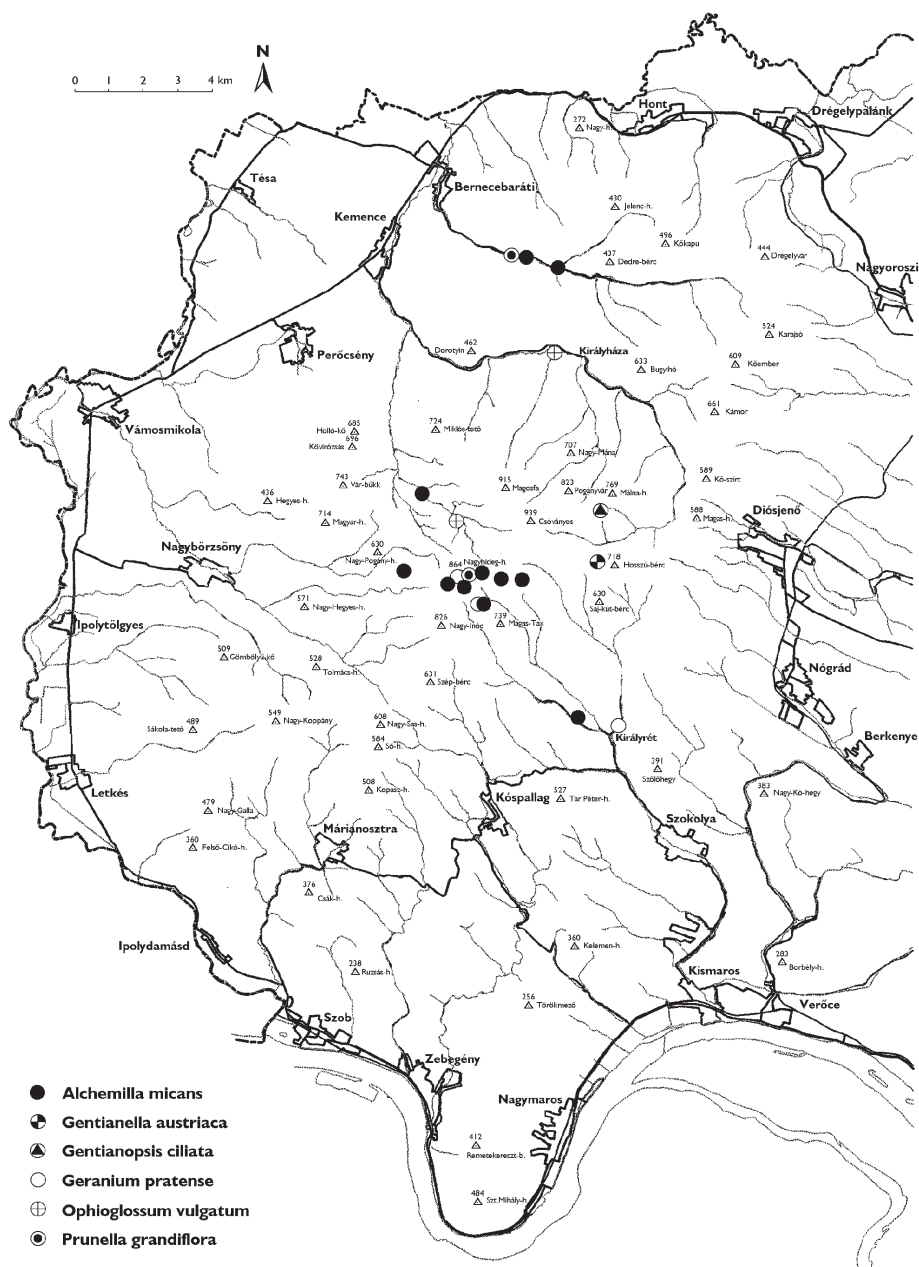
31. ábra. Száraz gyepek és bokorerdők jellemző fajainak elterjedése

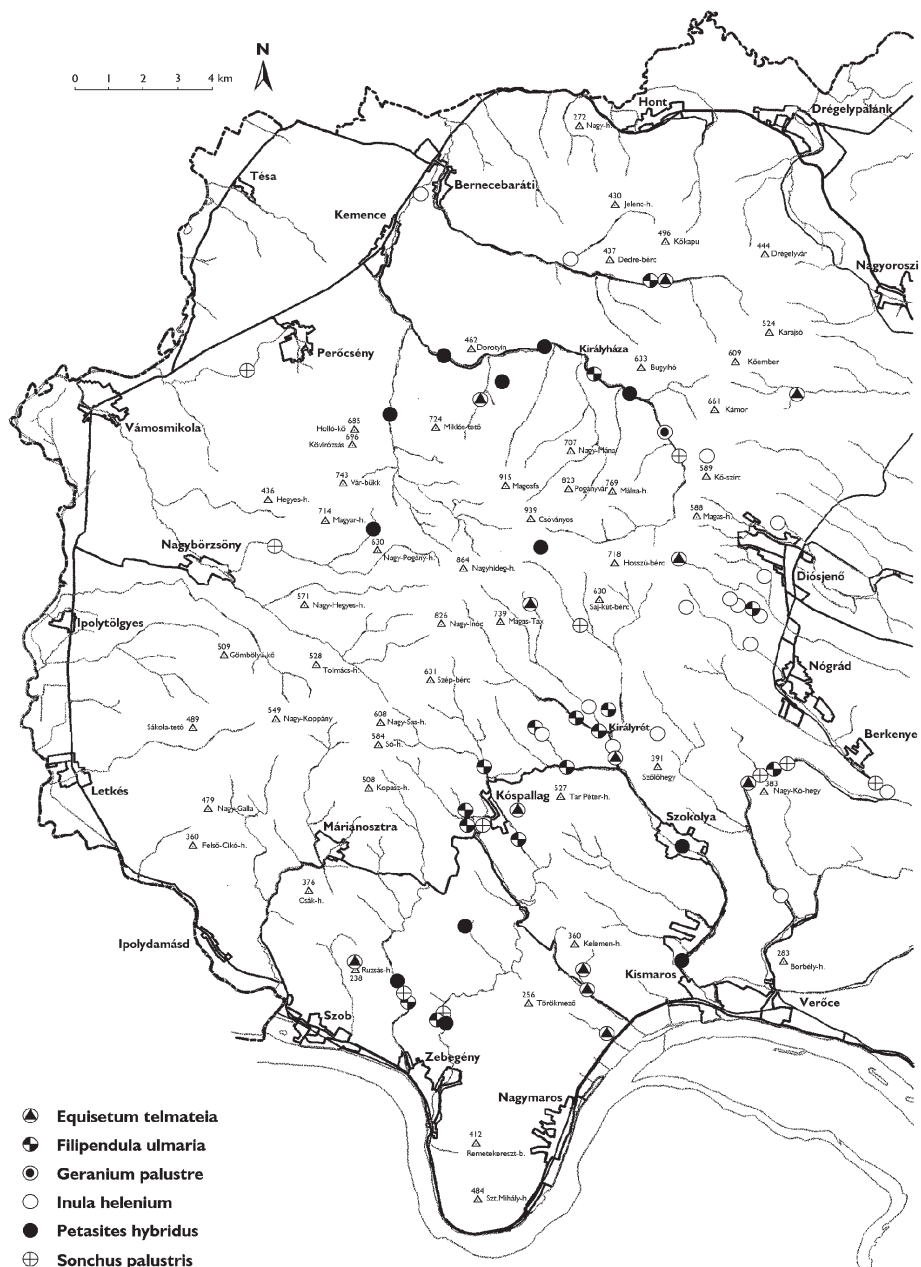
32. ábra. Száraz gyepek növényfajai II.

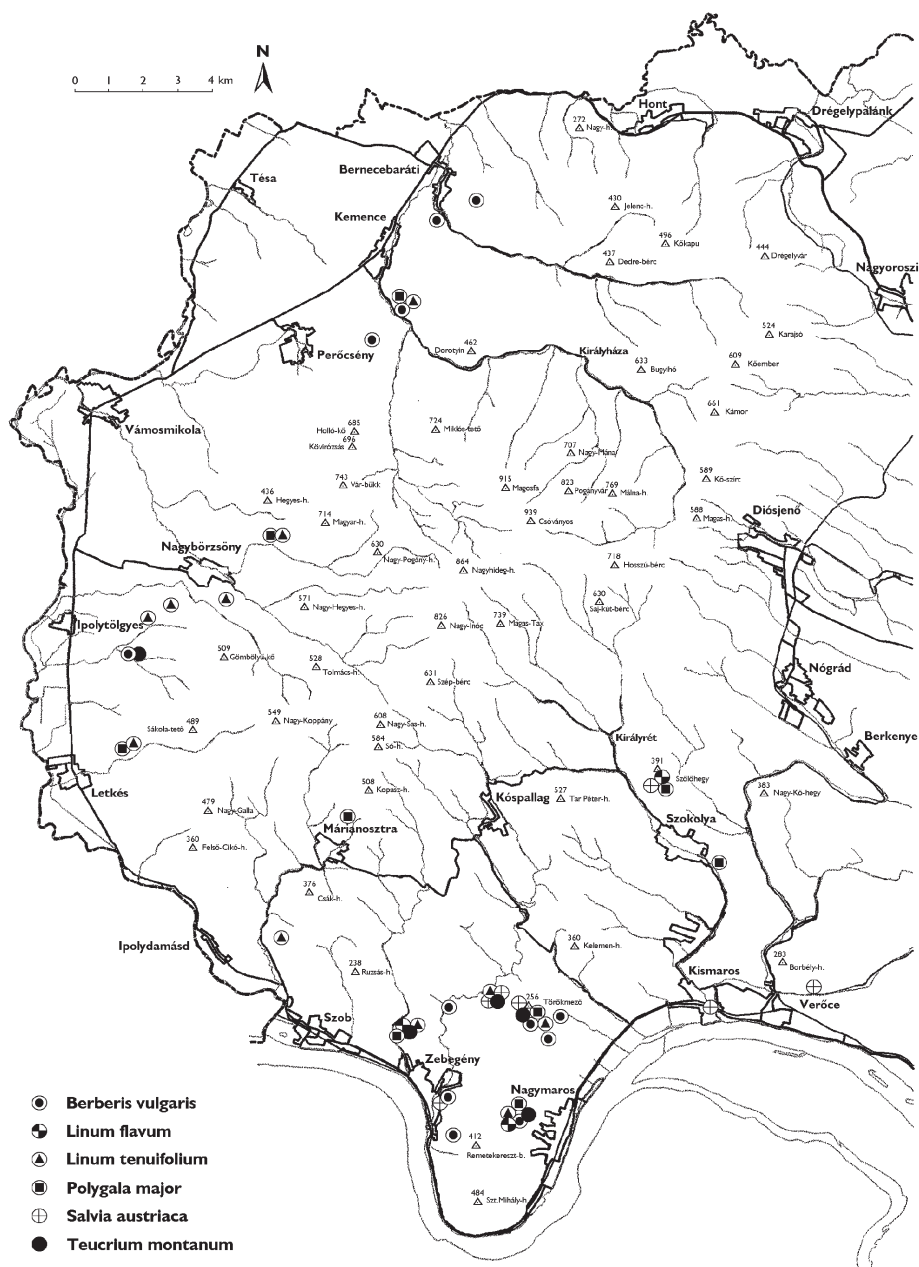
33. ábra. Felsőszáraz gyepnek növényfajai

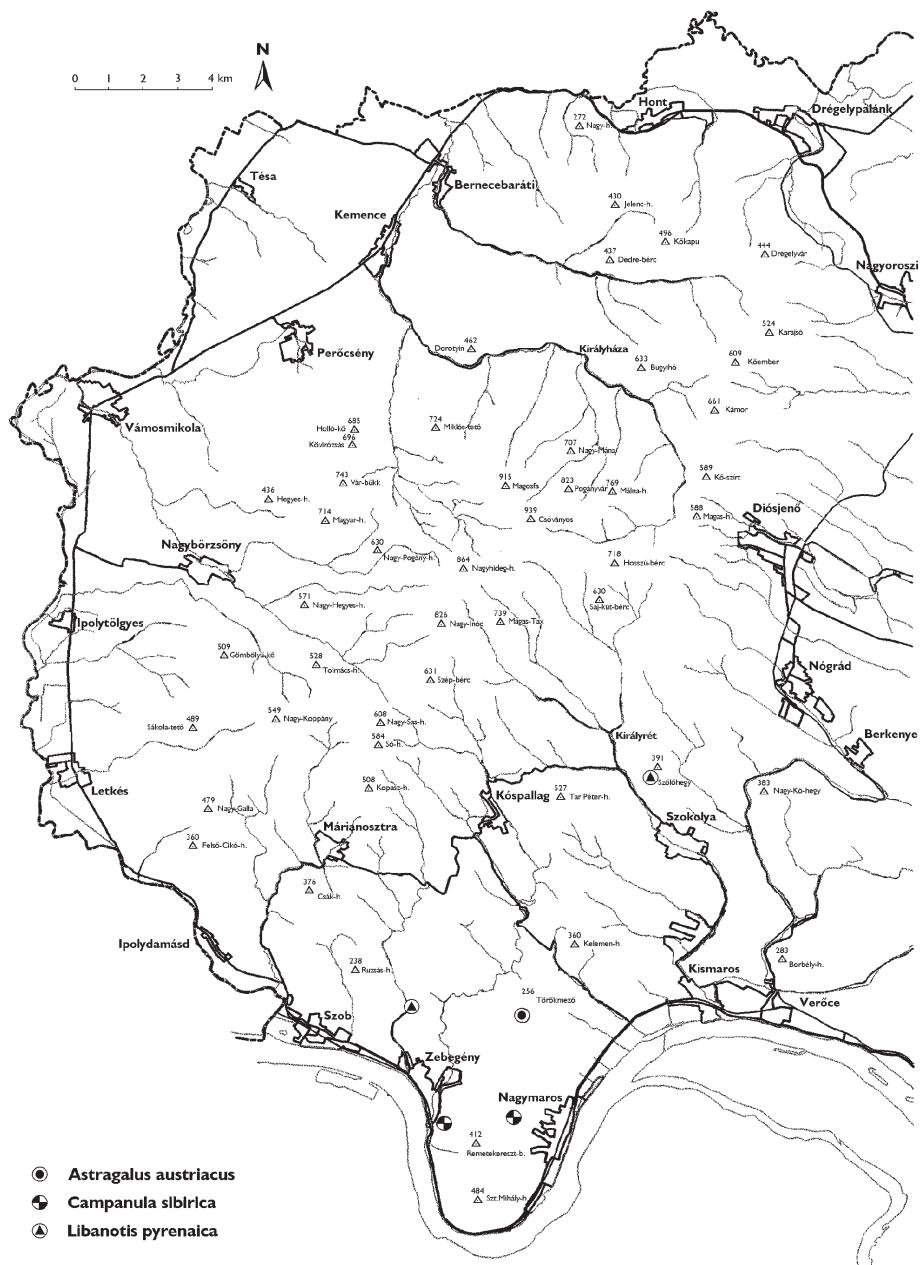
34. ábra. Hegyi rétek fajainak elterjedése

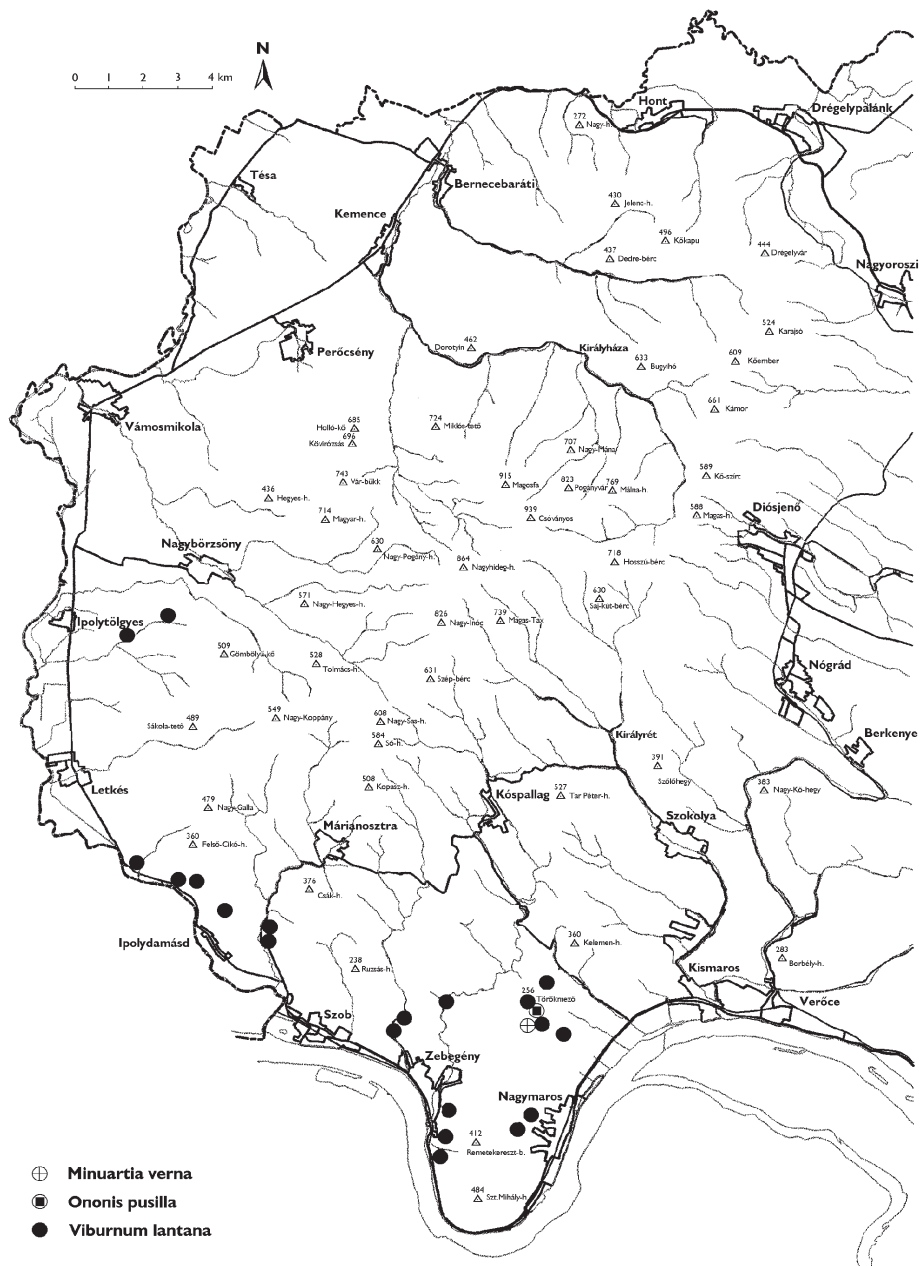
35. ábra. Magaskörösok jellemző fajainak elterjedése

36. ábra. Karbonátos kőzetekhez kötődő fajok elterjedése I.

37. ábra. Karbonátos kőzetekhez kötődő fajok elterjedése II.

38. ábra. Karbonátos kőzetekhez kötődő fajok elterjedése III.

38. ábra. Dél-Börzsöny: Szent Mihály-hegy

39. ábra. *Ferula sadleriana* (Nagymaros)

40. ábra. A Közép- és a Nagy-Galla

41. ábra. *Spiraea media*
(Letkés: Közép-Galla)

42. ábra. *Stipa dasyphylla*
(Nagybörzsöny: Só-hegy)

43. ábra. *Echium maculatum*
(Nagybörzsöny: Só-hegy)

44. ábra. *Cotoneaster integerrimus*
(Nagybörzsöny: Só-hegy)

45. ábra. *Iris variegata*
(Vámosmikola: Hegyes-hegy)

46. ábra. *Orobanche purpurea*
(Vámosmikola: Hegyes-hegy)

47. ábra. *Dryopteris expansa* (Ipolydamásd: Vasutas-forrás)

48. ábra. Mészkerülő bükkös fehérlő váncosmohával (Diósjenő: Nagy-Varsa-gödör)

49. ábra. *Lunaria rediviva*
(Perőcsény: Nagy-Hideg-hegy)

50. ábra. A Magosfa

51. ábra. *Polygonatum verticillatum*
(Diósjenő: Csóványos)

52. ábra. *Valeriana sambucifolia*
(Diósjenő: Csóványos)

53. ábra. Odvas keltikés bükkös (Diósjenő: Csóványos)

54. ábra. *Scrophularia vernalis*
(Perőcsény: Holló-kő)

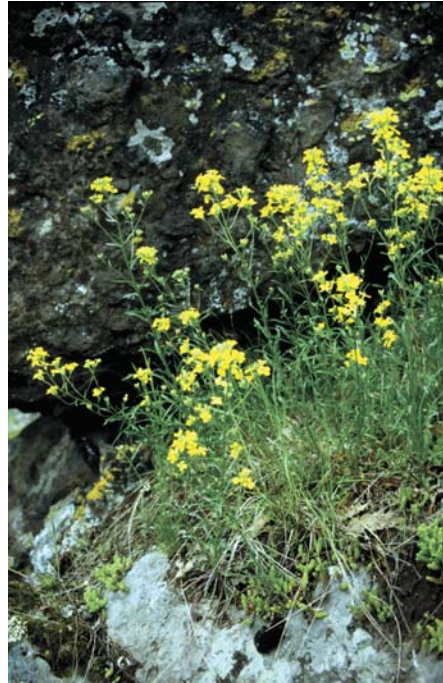
55. ábra. *Woodsia ilvensis* (Diósjenő:
Nagy-Varsa-gödör) (Fotó: Zsidákovits József)

56. ábra. Nudum bükkös (Diósjenő: Nagy-Varsa-gödör)

57. ábra. *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens*
(Perőcsény: Szarvas-kő)

58. ábra. *Erysimum crepidifolium*
(Perőcsény: Szarvas-kő)

59. ábra. A perőcsényi Szarvas-Kő és a Jancsi-hegy

60. ábra. *Erysimum wittmannii*
(Diósjenő: Saj-kút-bérc)

61. ábra. *Dactylorhiza sambucina*
(Perőcsény: Szívfájó-bérc)

62. ábra. *Iris sibirica* (Szokolya: Király-rét)

63. ábra. *Knautia maxima* (Diósjenő:
Király-kút) (Fotó: Bezeckzy Árpád)

64. ábra. *Hottonia palustris*
(Szokolya-Királyrét: Büdös-tó)

65. ábra. Zsombéksásos (Szokolya-Királyrét: Büdös-tó)

66. ábra. *Petasites albus*
(Kemence: Királyháza)

67. ábra. *Primula elatior*
(Kemence: Királyháza)

68. ábra. Gyertyános-égerliget (Nagyoroszi: Deszkápuszta)

69. ábra. *Astrantia major*
(Kemence: Kemence-völgy)

70. ábra. *Sherardia arvensis*
(Letkés: Bagoly-hegy)

71. ábra. Őszi börzsönyi táj

A flóralista összeállításának alapelvei

A terepi adatgyűjtéssel kapcsolatos szempontok

A Börzsöny hegység teljes hazai területéről gyűjtöttem florisztikai adatokat, a határon túl fekvő Kovácspataki-hegyekről azonban nem. A kutatott terület határának a tájegység földrajzi lehatárolásánál leírtakat tekintettem. Ezeket a határokat a mezőgazdasági művelés alatt álló területek és az erdők érintkezési vonala sokfelé jól kirajzolja. Délen a Duna vonala helyett a Verőce–Kismaros–Nagymaros–Zebegény–Szob vasútvonala jelentette a tájegység határát. Így a Duna völgyéből és közvetlenül a folyó partjáról származó florisztikai adatokat nem használtam fel.

A községek kül- és belterületén a különböző művelésmódok alá tartozó területeken (erdő, rét, legelő, szántó, halastó) egyaránt feljegyeztem az ott előforduló fajokat. A falvak utcáinak, kertjeinek gyomflórája, az utak, vasútvonalak mentének növényei tehát lehetőség szerint éppen úgy feldolgozásra kerültek, mint a természetközeli erdők és gyepeké.

A flóralista adatainak döntő többségét 1993–2006 időszak során közel 450 terepnap alatt gyűjtöttem össze.

Általános megjegyzések

A flóramű nevezéktana SIMON (2000) átdolgozott növényhatározóját követi. Ettől csak néhány indokolt esetben, az újabb taxonómiai kutatások eredményeit figyelembe véve tér el, így például a hazai határozókból hiányzó *Chamaecytisus virescens* (Kováts ex Neilreich) Dostál taxon esetében, vagy a *Chamaecytisus triflorus* (Lam.) Skalická subsp. *leucotrichus* (Schur) J. Holub név használata során, amelyek PIFKÓ (2004, 2005) tanulmányaiból váltak ismertté. A magyar növényneveket PRISZTER (1998), a könyvben szereplő társulásneveket BORHIDI (2003) alapján használom. SIMON (2000) növényhatározójának új nevezéktana és a Flóra adatbázis (HORVÁTH és mtsai 1995) sorszámozásának számos ellentmondása miatt a taxonok sorszám nélkül szerepelnek.

Az enumerációban a fajok nevei után „syn.:” jelzést követően kerülnek felsorolásra a közismert tudományos szinonim nevek és a feldolgozott régi irodalmakban előforduló latin nevek is. Ugyanitt „incl.” jelöléssel szerepelnek azok az irodalomban fellelhető taxonnevek, amelyek mai taxonómiai státusuk alapján a tárgyalt fajba beleértendők.

A kritikus *Rubus* nemzetséget nem dolgoztam fel. A kisleveles korábbi adatai *Rubus fruticosus* agg. név alatt szerepelnek. A *Hieracium* és *Thymus* taxonokat SIMON (2000) alapján határoztam meg. A *Rosa* nemzetség fajainak azonosításához FACSAR Géza nyújtott segítséget. Nem határoztam meg faji szintig a *Callitriche* sp. előfordulásokat, mivel többnyire csak vegetatív levélrozetttakat gyűjthettem belőlük. Hasonlóképpen a

virágzat nélkül bizonytalanul elkülöníthető *Aster lanceolatus* és *Aster* × *salignus* kései virágzású adventív taxonok adatai is összevontan szerepelnek az enumerációban.

Földrajzi nevek használata

A földrajzi neveket az 1994-es kiadású 1:40 000 turistatérkép névanyagának megfelelően használtam. Jelentősebb taxonok esetében, ha indokolt volt, az erdészeti üzemi térképek bővebb névanyagát is alkalmaztam. A lelőhely pontosságát ritka taxonok esetében azzal igyekeztem növelni, hogy kiegészítő információkat is megadtam, pl.: Nagy-Hideg-hegy tető, szokolyai Szőlőhegy déli lejtő, Vályus-forrás alatt, kék turistaút mentén stb.

Az adatok községhatáronkénti bontásban vannak felsorolva. A községek nevei dőlt betűvel szedettek. Ha egy lelőhely két község határához tartozik, akkor a taxon előfordulásának megfelelően egyik, másik vagy mindkét község nevét megadom a lelőhely neve előtt. Például: *Diósjenő*: Kemence-völgy, *Kemence*: Kemence-völgy, *Diósjenő-Kemence*: Kemence-völgy.

Szokolya község határában található a néhány házból álló Királyrét település (régiben Szokolyahuta vagy Jánospuszta), ahonnan számos régi és új florisztikai adat származik. Ugyanakkor 3 km-rel távolabb található „Király-rét” mint nevezetes, fokozott védelem alatt álló fajgazdag lápréte a hegységnek. A két azonos hangzású lelőhely adatai között a kötőjeles vagy kötőjel nélküli írásmód tesz egyértelműen különbséget.

Névegyezésből fakadó félreértést okozhat, hogy Nagyborzsöny és Nagymaros határában is található „Só-hegy”. Ebben az esetben a községhatár megadása igazít el egyértelműen.

A KITAIBEL- és KERNER-féle adatok az eredeti feljegyzésekhez hűen, német nyelven kerültek idézésre. A megértést elősegítendő, ahol indokolt volt, zárójelben megadtam a német településnév vagy lelőhelynév magyar megfelelőjét.

Néhány kérdéses előfordulású taxon esetében, ha feltételezhető, hogy régi, de máig hivatkozott adatok a Kovácspataki-hegyekből származnak, akkor az információ eredetét tisztázó, Ipolyon túli, pl. helembai florisztikai adatokat is idézek.

Adattípusok

Az enumerációban a fajokról összegyűlt előfordulási adatokat négy csoportban sorolom fel: herbáriumi adatok, irodalmi adatok, kéziratos adatok és a szerző saját terepi adatai. Az első három csoporton belül időrendi sorrendbe rendeztek az adatok. Számos esetben követi a taxon státusával kapcsolatos megjegyzés (megj.:) az adatfelsorolást.

Az enumerációban a herbáriumi, irodalmi és kéziratos adatok eredeti szövegkörnyezetükből kiragadva, de jelentéstartamukat megtartva, többnyire rövidítve szerepelnek.

Herbárium (herb.): címszó alatt található adatok

A terepi munkát az MTM Növénytárának Herbáriumában végzett kutatással egészítettem ki. Nem volt célom valamennyi fajról herbáriumi adatokat keresni. Elsősorban a ritka, florisztikailag jelentős, vagy a kevés, illetve régi, igazolandó irodalmi adattal rendelkező fajok gyűjtéseit vizsgáltam át. Közel 400 taxon esetében ez megtörtént, ilyen módon 168 fajról nyertem előfordulási adatokat. A többi taxon esetében nem találtam börzsönyi lapot.

A herbáriumi lapokról a flóraműben idézésre kerül a község neve, a gyűjtés helyszíne, a gyűjtés éve és a gyűjtő neve, amennyiben mindezek szerepeltek a cédulán.

A felesleges adatisméltás elkerülése érdekében saját publikált és publikálatlan adataim felsorolásánál (H) jelölés utal rá, hogy az adott taxon megnevezett lelőhelyén herbáriumi példányt gyűjtöttem. Ezek többsége az MTM Növénytárának Herbáriumában, kisebb része a saját gyűjteményemben található.

A gyöngyösi Mátra Múzeum Herbáriumában (MMH) őrzött GOTTHÁRD Dénes-féle gyűjtemény feldolgozott és publikált részének adatait (BÁNKUTI 1999, 2000, NAGY 2005) az irodalmi adatok között szerepeltettem. Néhány ritka faj (pl. *Trifolium patens*) esetében a helyszínen ellenőriztem a határozás helyességét, ezért ezek, irodalmi és herbáriumi adatként egyaránt szerepelnek.

Irodalom (irod.): címszó alatt található adatok

Feldolgozásra került a hegység területére vonatkozó florisztikai tematikájú publikációk anyaga, köztük a saját közléseim is, továbbá azok a taxonómiai munkák, amelyekben börzsönyi vonatkozású florisztikai adatok találhatóak. Cönológiai tabellák és felvételek adatai csak korlátozott számban kerültek a flóraműbe (pl.: HORÁNSZKY (1964) Szent Mihály-hegyen, ZÓLYOMI (1936) Nagy-Mánán, SIMON (2001) Rózsás-völgyben készült felvételei). Csak abban az esetben használtam fel ezeket, ha megbízhatóan azonosítható a készítés helyszíne, és a fajlista nem tartalmaz adatkeveredésre utaló jeleket. Egyértelműen kizártam a feldolgozásból azokat a cönológiai tabellákat, ahol a Börzsönyben és más tájegységben (Mátrában, Bükkben) készült cönológiai felvételek összevontan szerepelnek, nem különíthetők el egymástól (pl.: MAGYAR (1933) és SZUJKÓ-LACZA (1962b) dolgozatában). Előfordult, hogy feltételezhetően a felvételek és a felvételezések dokumentációja összekeveredett. Az ilyen tabella adatait szintén mellőztem.

A publikált tabellákból és felvételekből átvett előfordulási adatok esetében a felvétel helyét és a társulás nevét használtam fel. Ez alól KÁRPÁTI és mtsai (1963) égerligeteket feldolgozó tanulmánya jelent kivételt. Cikkükben a hazai cönológiai felvételek részletes dokumentációja nem szerepel, így a florisztikai adatok csupán a Börzsöny hegységre vonatkoztathatók.

Saját, publikált florisztikai adataim is itt kerülnek felsorolásra, ugyanakkor cönológiai tabelláim teljes adattömegét feleslegesnek láttam feldolgozni. A bennük szereplő ritkább, jelentősebb, publikálatlan előfordulási adatokat saját adatként adom meg.

Problémát jelentett egyes régi tabellákban (pl.: SZUJKÓ-LACZA (1961a) szereplő nagy valószínűséggel vagy igazolhatóan hibás adatok kezelése. Az adat nyilvánvalóan hibás, ha a faj nem él a hegységben vagy az adott kistájban. Néhány esetben cönológiai karaktere zárja ki ottani jelenlétét, illetve saját terepi tapasztalat, helyszíni bejárás kérdőjelezi meg az előfordulását. Az ilyen adatok többségét nem vettem fel a flóraműbe (pl.: *Poëtum pannonicae* tabellában szereplő: *Campanula macrostachya* (Kemence), *Dorycnium germanicum*, *Fragaria moschata*, *Lychnis flos-cuculi*; *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* tabellában szereplő: *Achillea millefolium*, *Dorycnium germanicum*, *Fragaria moschata*, *Campanula macrostachya* (Nagy-Hideg-hegy, Pleska-bérc, Hegyesorom, Kutyika-hegy), *Trifolium pannonicum*, *Sedum album* (Pleska-bérc), *Minuartia glomerata* (Nagy-Hideg-hegy), *Rumex sanguineus* stb. Egyes florisztikailag jelentős fajok, pl.: *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens* esetében átvettem a hibás adatot, de megjegyzésben jeleztem, hogy téves, a faj a megjelölt helyeken nem fordul elő.

Kézirat (mscr.): címszó alatt található adatok

Itt kerülnek felsorolásra azok a jórészt publikálatlan adatok, amelyek BOROS Ádám útinaplóiban szerepelnek, 52 börzsönyi terepnap feljegyzései. Szintén itt szerepel SZUJKÓNÉ LACZA Júlia doktori disszertációjából (1964) származó néhány jelentősebb, publikálatlan adat, valamint 1982–1984 során a TVH-nak készített kutatási jelentéseiben olvasható adatai. Néhány, a szerző által is kérdőjellel ellátott, vagy a herbáriumi ellenőrzés során hibás határozásnak bizonyult florisztikai adatot kihagytam a flóraműből. Nem szerepelnek az enumerációban szakdolgozatok, diplomamunkák gyakran megbízhatatlan, hivatalos formában nem publikált adatai sem.

Saját terepi adatok

Terepi megfigyelésekből származó publikálatlan adataim „NJ.:” jelöléssel szerepelnek. Az előfordulási adatok részletezése, vagy annak elhagyása a szerző tereptapasztalatokon alapuló szubjektív döntésének eredménye. A részletesen felsorolt adatok között számos olyan is szerepel, amelyeket korábban már közöltek vagy gyűjtöttek, de saját kutatásaim során sikerült megerősítenem a gyakran több évtizeddel ezelőtti megfigyeléseket. Itt sorolom fel a más botanikus kollégáktól szóban vagy levélben kapott, általában korábbról nem ismert adatokat is. Ilyen esetben az adat után az adatközlő nevét zárójelben megadom.

Az előfordulási adatok községenként csoportosítva kerülnek felsorolásra. A községek nevei eltérően a megszokottól (VOJKÓ 2001, BARINA 2006) nem ábécésorrendben állnak, hanem elsőként az Északi-Börzsöny, majd a Központi-, a Délnyugati- végül a Dél-Börzsöny területén található települések következnek. Így szemléletesebben, egyfajta földrajzi-kistáji rendszerben követik egymást.

A taxonok hegységbeli státusára utaló jelzések

Félkövér betűtípussal szedve szerepelnek a hegységben biztosan előforduló, vagy egykor bizonyítottan előfordult őshonos és spontán meghonosodott adventív növények nevei.

Félkövér, dőlt betűtípussal szedve szerepel a hegységbe telepítés, ültetés, mezőgazdasági termesztés révén bekerült és megtelepedett 63 kultúr eredetű adventív növény neve.

Normál betűtípussal szedve szerepel, annak az 57 taxonnak a neve, amelyek a jelen ismeretek alapján nem tartoznak a Börzsöny hegység flórájához. Korábbi adataik feltételezhetően vagy bizonyíthatóan téves határozáson, adatromláson alapulnak, vagy nem a hegység területére, hanem szomszédos tájegységekre vonatkoznak. Ezek a kisebb alcsoportok további külön jelölést nem kaptak az enumerációban. Az ilyen fajok gyűjtéseit minden esetben ellenőriztem az MTM Növénytárában.

Néhány példa hibás, kétes adatok létrejöttére:

1. A fajt a ma már Szlovákiához tartozó Kovácspataki-hegyekből közölték, így kerülhetett át egyes hazai összefoglaló munkákba, pl. *Dianthus superbis* Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

2. Számos faj régi előfordulási adata esetében feltételezhető vagy bizonyítható, hogy a Nógrádi-medencére, az Ipoly-völgyre, a Duna-völgyre vagy a Naszályra vonatkozik. Erre példa a *Blysmus compressus* és a *Carex nigra* Diósjenő helymegjelöléssel közölt adata, amelyek a Jenői-tó környékére vonatkoznak. CSAPODY (1982) könyvében szereplő, tévesen a Börzsönyre vonatkoztatott *Saxifraga paniculata* adat mögött is nyilvánvalóan a Naszályról ismert előfordulás rejlik.

Különösen nehéz feladat értékelni a Nagymaros és Zebegény közti út és vasút mentén feljegyzett régi adatokat. Itt a tulajdonképpeni Duna-völgy és a Börzsöny hegység egymástól néhány méterre, a vasútvonal mentén találkozik egymással. Az ellenőrzés nehézségét fokozza, hogy a Duna menti élőhelyeket a modern országút megépítése és a vízi erőművel kapcsolatos tereprendezések átalakították vagy megsemmisítették. Az egykor innen jelzett fajok jó része eltűnhetett.

3. A faj régi vagy újabb adata hibás határozás vagy más adatromlás következménye. Ilyen például a *Danaa cornubiensis* (= *Physospermum cornubiense*) Szobról való említése (HORÁNSZKY 1960), *Aconitum moldavicum* (KÁRPÁTI 1932), vagy a *Glyceria nemoralis* Királyháza mellett égerligetben (NAGY 1997a).

4. Ismeretlen eredetű, csak egyes országos, nagy összefoglaló munkákban megjelenő adatok, amiket semmilyen konkrét előfordulás közlése vagy herbáriumi példány nem igazol, pl. *Aconitum variegatum* subsp. *gracile* – Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

Ponttérképek adatai

Elkészítettem a hegység vázlatos térképének felhasználásával 34 szelvényen 138 ritka, növényföldrajzi vagy társulástani szempontból jelentős faj ponttérképét. A térképeken a vízhálózat, a jelentősebb hegycsúcsok, a települések, a műút- és vasúthálózat segíti a tájékozódást. A ponttérképek aktuális elterjedési adatokat ábrázolnak. Ez alól mindössze tíz pont kivétel, amelyek BOROS naplójának adatai alapján lettek feltüntetve. Ezek a következők: *Adoxa moschatellina* Hollókő; *Gagea bohemica* Nagy-Mána; *Gym-*

nocarpium dryopteris Barsi-bükk alatt; *Lunaria rediviva* Korom-bérc; *Orthilia secunda* Ördög-oldal és Kemence-völgy a Szaszovszky-kereszt felett; *Polystichum lonchitis* Drínó-völgy; *Sorbus danubialis* Magas-Tax; *Valeriana sambucifolia* Bacsina-völgy, Korom-bérc. Számos más irodalmi adat felhasználásától eltekintettem, mivel a völgyekre vonatkozó adatok általában nem lokalizálhatók kellő pontossággal, illetve sok régi adat aktuális előfordulását a bejárások során nem sikerült igazolni, feltételezhető, hogy időközben eltűntek.

Az enumerációban a ponttérképezett fajok nevei után megtalálható a térképi ábrájuk sorszáma.

A Börzsöny hegység edényes flórája számokban

A felsorolásban összesen 1367 taxon neve szerepel. Közülük 1310 hitelt érdemlően előfordul, vagy egykor előfordult a hegység területén.

Spontán megtelepedésűnek tekinthető összesen 1205 faj, 21 alfaj és 21 fajhibrid. További 62 fajt és 1 alfajt erdészeti, kertészeti vagy szántóföldi termesztés céljával telepítettek a hegység területén, majd ezt követően meghonosodtak, kultúrreliktumként fennmaradtak, vagy árvakeléseik rendszeresen megfigyelhetők (pl. *Calendula officinalis*, *Helianthus annuus*, *Malus domestica*, *Pinus nigra*, *Tilia tomentosa* stb.).

Utóbbi csoport nélkül a hegység edényes flóráját a jelenlegi feltártság szintjén 1247 faj, alfaj és fajhibrid alkotja. Ez a szám tartalmazza a természetes flórát, továbbá a települések közterületein, illetve ruderális és szegetális vagy erősen degradált természetes élőhelyeken spontán meghonosodott gyomfajokat (pl. *Acer negundo*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Euphorbia peplus*, *Galinsoga parviflora*, *Tragus racemosus* stb.).

Mintegy 30 lehet azoknak a hitelt érdemlően leközölt, vagy herbáriumi példánnyal rendelkező fajoknak a száma, amelyeknek az előfordulását nem sikerült igazolni (pl. *Dactylorhiza fuchsii*, *Gentianopsis ciliata*, *Scopolia carniolica*, *Thlaspi jankae*). Ezek között több olyan is akadhat, amely mára a hegységből kipszultulhatott. Előfordulásuk megerősítése a további kutatások feladata.

Összességében megállapítható, hogy a hegység flórája közel sem annyira szegény, mint azt a korábbiakban vélték, bár unikális reliktum fajokból kevesebbet őriz, mint a Mátra vagy a Bükk. Az ilyen fajok többsége néhány, kis egyedszámú, labilis populációval van jelen a Börzsönyben.

Magyarország területéről jelenleg biztosan csak a hegységből ismert faj a *Calamagrostis purpurea* és a *Valeriana sambucifolia*. A hegységnek saját bennszülött hajtásos növényfaja nincs.

A 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet alapján a Börzsöny hegység védett hajtásos növényfajainak száma 150. Fokozottan védett növényfajainak száma kettő. Ezek, a pannon endemikus magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*) és a kárpáti-pannon endemikus Wittmann-repcsény (*Erysimum wittmannii*).

Az 1310 taxon rendszertani hovatartozás szerint a következőképpen oszlik meg: harasztféle 28 taxon, nyitvatermő 8 taxon, zárvatermő kétszikű 1013, egyszikű 261 taxon.

Nem szerepelnek a munkában azok a dísz-, gyümölcstermő-, zöldségnövények stb., amelyek csak a települések zárt kertjeiben, utcáin, turistaházak, vadászházak köré ültetve fordulnak elő, és lakott területen kívüli megtelepedéseikkel nem találkoztam. Az ilyen kultúrfajok száma sok száz lehet, és folyamatosan gyarapodik. A kultúrflóra számbavétele a hegység 24 településén és a Dunakanyar üdülőövezetében meghaladta volna ennek a munkának a kereteit.

További 57, részben téves határozáson alapuló, részben a hegység területén nem igazolható, kétes, bizonytalan eredetű előfordulási adattal rendelkező faj, normál betűvel szedett neve egészíti ki a listát.

Enumeráció

Pteridophyta – Harasztok

Equisetum telmateia EHRH. – óriás zsurló (35. ábra)

(syn.: *E. maximum* LAM.)

irod.: *Kismarosnál Verőce* felé (FEICHTINGER 1870).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: A Morgó-patak völgyéből a Deszkametsző-völgybe leágazó villanypászta legelején, útszé-
li láposodó égeresben 25–30 példány (SZMORAD 1999).

NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.), Derék-patak völgye, Makkos-vadászház; *Bernece-
baráti*: Nagy-völgy a Vályus-kútnál; *Kemence*: Nagy-Csörcsöle-völgy; *Diósjenő*: Rákos-
forrás alatt; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Kecskéhát-völgy (TÍMÁR G.); *Kós-
pallag*: Fekete-hegy lába a kék kereszt jelzés mentén; *Szob*: Ruzsás-hegy északi lejtője;
Kismaros: Jáger-sarok, Itató; *Nagymaros*: Hatlópatak völgye (Király-kútnál).
Patakmenti magaskórósokban, égerligetekben, gyertyánosokban szórványos.

Equisetum arvense L. – mezei zsurló

irod.: Erdi forrásos, nedves helyek, patakok, rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Király-rét. 1976., Gál-kút. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Égerligetekben, patakmenti magaskórósokban, nedves réteken, útszéleken közönséges.

Equisetum fluviatile L. – iszapzsurló

(syn.: *E. heleocharis* EHRH.)

irod.: A Kemence-völgyben *Királyháza* felett, elmocsarasodott égerliget szélén (NAGY 1997a, H).

mscr.: *Kemence*: Királyháza (BOROS 1931).

NJ.: *Nógrád*: A Les-völgyben, vízi harmatkásásban.

Equisetum palustre L. – mocsári zsurló

irod.: Erdi forrásos, nedves helyek, erdei patakok, rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Király-rét 1971., Király-kút. 1975., 11-vályús-forrás. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁN-
KUTI 1999).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy;
Kóspallag: Kis-Hanta-patak völgye; *Szob-Zebegény*: Bőszobi-völgy; *Nagymaros*: Ma-
lom-völgy.

Mocsárréteken, magassásosokban, árokpartokon, vasúti töltésen, szórványos.

Equisetum hyemale L. – téli zsurló (21. ábra)

- irod.: *Márianosztrán* az erdei út mellett és a letkési hegyeken (FEICHTINGER 1899).
Kemence: A Kemence-völgyben a Gyeplős-kút alatt, *Cornus sanguinea* cserjésben (NAGY 1997a, H).
 NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy a Mázsaház közelében (BUKRI J.); *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, völgyalji gyertyános-tölgyesben (BÉKEFI A.).
Szendehely: A Keskenybükki-patak völgyében Bika-rétnél, völgyalji gyertyános-tölgyesben.

Equisetum ramosissimum DESF. – hosszú zsurló

- NJ.: *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy, vasúti töltésen.

Botrychium lunaria (L.) SW. in SCHRAD. – kis holdruta (11. ábra)

- irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Sasfészek-bérc. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
Perőcsény: A Csóványos csúcsán, magaskőrisesben (NAGY 2002, H).

Ophioglossum vulgatum L. – kígyónyelv (34. ábra)

- irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 NJ.: *Kemence*: A Bacsina-völgy torkolatánál, kaszált réten (BEZECZKY Á.).
Perőcsény: A Fekete-völgyben a Fekete-réten (TATÁR D.).

Pteridium aquilinum (L.) KUHN – saspáfrány

- mscr.: *Szokolya*: Nagy-Inóc keleti lejtője (BOROS 1958).
 NJ.: *Nagyoroszi*: A Bugyihó keleti sziklás lejtőjén, bükkös vágásterületen. *Diósjenő*: A Spartacus kulcsosház feletti hegyoldalon; a Hárs-rét közelében (BEZECZKY Á.). *Szokolya*: Vasfázék-völgy (TIMÁR G.). *Nagybörzsöny*: A Kis-Sas-hegy nyugati lejtőjén, a műút mentén. Vágásokban, erdőszéleken, igen ritka.

Polypodium vulgare L. – közönséges édesgyökerű páfrány

- irod.: Árnys sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Csóványos. 1968. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslámpban (SIMON 2001).
 mscr.: *Szokolya*: Szokolyahutai út, Nagy-Inócz (BOROS 1918); *Szokolya*: Szabó-kő (BOROS 1920);
Kemence: Ördög-oldal (BOROS 1957).
 NJ.: Törmelékajtó- és szurdokerdőkben, árnyas sziklafalakon, mészkérülő tölgyesekben gyakori.

Asplenium scolopendrium L. – gímpáfrány (14., 19. ábra)

(syn.: *Phyllitis scolopendrium* (L.) NEWMAN)

- irod.: *Bernecebaráti* határában az Alsó-Lopona kút alatt, szurdokerdőben, tufit alapkőzetben három tő (NAGY 1997a, H).
 NJ.: *Hont*: A Parassa-völgyben a Csepegő-forrás felett, szurdokerdőben, tufit alapkőzetben néhány tő (BEZECZKY Á.).

Asplenium adiantum-nigrum L. – fekete fodorka

- herb.: *Nagymaros*. Spitzkopf (Hegyes-tető). 1926. vitéz SZEPESFALVY J.; *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1949. BOROS Á., VAJDA L.; *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1950. KÁRPÁTI Z.; *Nagymaros*. Hegyes-tető, az Óznyújtó-völgy felett. 1950. KÁRPÁTI Z., PÓCS T.; *Zebegény* felett. Remetekereszt-hegy. 1954. BÁNÓ L.

- mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).
 irod.: A Börzsöny-hegység déli részén a *Nagymaros* és *Zebegény* között húzódó Szent Mihály-hegy délre néző erdős lejtőin andezitsziklás helyeken, valamint a Hegyes-tető *Zebegény* felé eső lejtőjén hasonló helyeken terem (KÁRPÁTI 1950).
 A Szent Mihály-hegyen *Orno-Quercetum* erdőtársulásban (HORÁNSZKY 1964).
Nagymaros: A Szent Mihály-hegy andezitsziklái (HORÁNSZKY 1984).

***Asplenium ruta-muraria* L.** – kövi fodorka

- irod.: *Nagymaros*, Dömösi átkelés vm. Remete-barlang. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 NJ.: *Nagybörzsöny*: Az Árpád-kori kápolnát övező kőfalon. *Nagymaros*: A vasútállomás támfalán. Szent Mihály-hegy „Remete-likak” itt valószínűleg az üregek belső falának vakolásiához egykor felhasznált mészhabarc maradványain telepedett meg.

***Asplenium septentrionale* (L.) HOFFM.** – északi fodorka

- irod.: *Damásd* kősziklái (FEICHTINGER 1870, 1899).
 Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
 A Duna feletti meredek lejtőkön. A Sasfészek és a Nagy-Mána közt a sziklák hasadékaiban (KÁRPÁTI 1952).
Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Drínó-völgy, Fekete-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Nagymaros: A Szent Mihály-hegy andezitsziklái (HORÁNSZKY 1984).
Nagymaros, Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918, 1947); *Kemence*: Nagy-Mána-gerinc (BOROS 1947); *Hont*: Kőkapu (BOROS 1950); *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Holló-kő (BOROS 1956); *Kemence*: Sasfészek, Dosnya-nyereg; *Perőcsény*: Hangyás-bérc (BOROS 1958).
 NJ.: Nyílt andezitsziklagepekben, sziklahasadékokban hegységszerte gyakori.

***Asplenium trichomanes* L.** – aranyos fodorka

- irod.: Árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Drínó-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 mscr.: *Szob*: Bőszobi-puszt (BOROS 1917); *Szokolya*: Nagy-Inócz; Irtápuszta; *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).
 NJ.: Árnyas andezitsziklafalakon, sziklahasadékokban, törmeléklető- és sziklaerdőkben gyakori.

***Asplenium* × *alternifolium* WULF.** in JACQ. (= *A. septentrionale* × *trichomanes*) – hibrid fodorka
 (syn.: *A.* × *germanicum* WEISS)

- irod.: *Királyháza*: A Nagy-Mána andezitsziklái (KÁRPÁTI 1935).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Drínó-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Kemence: Pleska-szikla (NAGY 1998).
 NJ.: *Kemence*: Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Holló-kő, Kőkorsó, Sátán-bérc.
 A Magas-Börzsönyben nyílt andezitsziklagepekben, sziklafalakon többnyire a szülőfajok között szórványos.

Gymnocarpium dryopteris (L.) NEWMAN – közönséges tölgyespáfrány (16. ábra)(syn.: *Phegopteris dryopteris* (L.) FÉE, *Dryopteris disjuncta* (LEDEB.) MORT.)

irod.: Árnys sziklák növénye. (KÁRPÁTI 1932)

A Kemence-patak völgyében a Dobogó-bérc alatt, valamint a Magosfa északi szikláján (BOROS és mtsai 1958).

Királyháza; Kuruc-bérc (SZUJKÓ-LACZA 1962b).

mscr.: *Kemence*: Királyháza (BOROS 1931, 1955); Magosfa északi oldala (BOROS 1957); *Kemence*: Rakottyás-bérc, Sasfészek, Kemence-völgy a Barsi-bükk alatt (BOROS 1958).NJ.: *Hont*: Remete-kút közelében (TÍMÁR G.); *Bernecebaráti*: Nagy-völgy az Oszlopó-forrásnál; *Perőcsény*: Fekete-völgy, Fekete-rét, Drínó-völgy, Nagy-Hideg-hegy északi lejtő; *Diósjenő*: Nagy-Varsa-gödör, Kemence-völgy a Gál-rét felett; *Kemence*: Kemence-völgy a Dobó-bérc alatt (H), Bacsina-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Bagoly-bükki-völgy a Taxi turistaház mellett (TÍMÁR G.), Égés-bérc ÉK-i lejtő.

A Központi-Börzsöny üde és mészkerülő bükköseinek ritka növénye.

Phegopteris connectilis (MICHX.) WATT. – buglyospáfrány (15. ábra)(syn.: *Ph. polypodioides* FÉE)

irod.: Árnys sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Királyháza közelében néhány tő (KÁRPÁTI 1952).mscr.: *Kemence*: Királyháza (BOROS 1931).NJ.: *Kemence*: A Kemence-völgyben *Királyháza* közelében, üde völgyalji bükkös szélén, a műút melletti meredek rézsűben, elég sok (H). *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, a villanypászta közelében; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, északi sípálya, néhány tő.**Athyrium filix-femina** (L.) ROTH – hölgypáfrány

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956, 1962b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Mese-patak völgye. 1972., Nagyvasfazék-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918); *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920); *Hont*: Honti-szakadék (BOROS 1950).

NJ.: Nedves, sziklás talajú bükkösökben, szurdokerdőkben, égerligetekben, völgyalji gyertyánosokban, szivárgós helyeken gyakori. A Dél-Börzsönyben ritkább.

Cystopteris fragilis (L.) BERNH. – hólyagpáfrányirod.: *Damásdon* (FEICHTINGER 1899).

Árnys sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen mész és melegkedvelő tölgyesekben, cseres-tölgyesekben (HORÁNSZKY 1964).

Rózsa-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1917).

NJ.: Árnys sziklahasadékokban, szivárgóvízes helyeken, szurdokerdőkben, hársas törmelék-lejtő-erdőkben, gyertyános-tölgyesekben gyakori.

Woodsia ilvensis (L.) R. Br. – északi szirtipáfrány (29. és 55. ábra)

- irod.: *Királyháza*: A Nagy-Mána andezitszikláin (KÁRPÁTI 1935, 1952).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Diósjenő: A Kis- és Nagy-Varsa-gödör közötti sziklafal tetején (VÁRADI 1992).
 Utóbbi helyen ma egy tő található (NAGY 1997a).
 NJ.: A Kis- és Nagy-Varsa-gödör közötti sziklafalon 20–25 példány él (SRAMKÓ G.).

Polystichum lonchitis (L.) ROTH – dárdás vesepáfrány (19. ábra)

(syn.: *Aspidium lonchitis* (L.) SW.)

- irod.: *Letkésnél* az erdei patakok szélein (FEICHTINGER 1870).
Perőcsény: Drínó-völgy, egyetlen idős tő andeziten (BOROS 1970).
 megj.: FEICHTINGER (1870) adata a következő fajra vonatkozik.

Polystichum aculeatum (L.) ROTH – karéjos vesepáfrány (19. ábra)

(syn.: *Aspidium aculeatum* DÖLL, *Polystichum lobatum* (HUDS.) PRESL., *Dryopteris lobata* (HUDS.) SCHINZ et THELL.)

- herb.: *Királyháza*. Rakottyás-patak völgye. 1930. KÁRPÁTI Z.; *Szokolya*. A Börzsöny-forrás kőpárkányán. 1931. VAJDA L.; *Diósjenő*. Csóványos „Szabó-kövek”. 1947. BOROS Á.; *Királyháza*. Rózsa-patak-völgy. 1955. BOROS Á.; *Diósjenő*. Kemence-völgy. 1956. KÁROLYI Á.; *Kemence*. Dosnya-völgy. 1957. BOROS Á.; *Szokolya-Királyrét*. Bagoly-bükki-völgy. 1958. BOROS Á.; *Perőcsény*. Drínó-völgy. 1959. VAJDA L.
 irod.: *Letkésen* (FEICHTINGER 1899).
 Árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
Bernecebaráti: Alsó-Lopona kút (H); *Perőcsény*: Drínó-völgy, Oltár-patak-völgy (NAGY 1999c).
 mscr.: *Kemence*: Rakottyás-patak völgye (BOROS 1931); *Kemence*: Szabó-kövek (BOROS 1947); *Diósjenő*: Rózsa-patak völgye a Bodosházi-kúttól feljebb, Pogány-patak völgye (BOROS 1955); *Kemence*: Bacsina-völgy, Dosnya-völgy; *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957); *Diósjenő*: Málna-patak völgye; *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy II. ága a Kecskéhát-bérc alatt (BOROS 1958).
 NJ.: *Hont*: Parassa-völgy a Csepegő-forrás felett; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy eleje (BEZECZKY Á.); *Perőcsény*: Szecskő-patak völgye; *Diósjenő*: Rózsás-völgy; *Szokolya*: Kecskéhát-völgy; *Letkés*: Gallapusztától ÉNy-ra egy szűk, mély völgyben (TÍMÁR G.).
 Sziklás falú szurdokerdők, néha gyertyános-tölgyesek, bükkösök ritka növénye.

Polystichum braunii (SPENNER) FÉE – szőrös vesepáfrány (19. ábra)

- mscr.: *Kemence*: Dosnya-völgy, szép tövek a patak mentén, jó magasan (BOROS 1958).
 irod.: Dosnya-völgy, Rakottyás-völgy (BOROS 1970).
Kemence: A Dosnya-völgyben a Tamásvár-bérc alatti vízmosásban ma is megtalálható három tő (NAGY 1997a).

Dryopteris filix-mas (L.) SCHOTT s. str. – erdei pajzsika

(syn.: *Nephrodium filix-mas* RICH in MARTE)

- irod.: Erdei forrásos, nedves helyek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Csóványos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 Nagyvasfazék-patak völgye. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

mscr.: *Zebegény*: Dömösi átkelés felé (BOROS 1917); *Szokolya*: Nagy-Inócz; *Nagymaros*: Ördög-hegy; *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918); *Szokolya*: Szabó-kő (BOROS 1920); *Hont*: Honti-szakadék (BOROS 1950); *Diósjenő*: Kemence-völgy a Závottól felfele (BOROS 1955); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1958).

NJ.: Üde, törmelékes talajú erdőkben, árnyas sziklákon, szivárgóvizés helyeken közönséges.

Dryopteris carthusiana (VILL.) H. P. FUCHS s. str. – szálkás pajzsika

(syn.: *Nephrodium spinulosum* STREMP, *D. spinulosa* (O. F. MÜLL) WATT)

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Nagy-völgy (Deszkápuszta); *Kemence*: Kemence-völgy, Királyháza; *Szokolya*: Királyrét, Vasfazék-völgy (NAGY 1997b).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

mscr.: *Diósjenő*: Kemence-völgy a Závottól felfele (BOROS 1955).

NJ.: *Hont*: Német-völgy (TÍMÁR G.), Kút-berek (KEVEY B.); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Bagoly-bükki-völgy, Cseresznyefai-rakodó (TÍMÁR G.); *Ipolydamásd*: Misa-réti-völgy (Vasutas-forrás).

Égerligetekben, telepített lucosokban szórványos.

Dryopteris dilatata (HOFFM.) A. GRAY – széles pajzsika

irod.: *Kemence*: Nagy-Csörcsöle-völgy, szurdokerdőben (NAGY 1999c).

Kemence: Bacsina-völgy (KEVEY in NAGY 1999a).

Borsosberény: Láz-lapos; *Hont*: Dobogó, Kút-berek (KEVEY 2001a).

NJ.: *Nagyoroszi*: Csurgó; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Nagy-Hideg-hegy (Nagy-Kaszáló) (TÍMÁR G.), Vasfazék-völgy; *Kóspallag*: Kapitány-rét.

Égerligetek, égeres láperdők, szurdokerdők, nedves talajú bükkösök ritka növénye.

Dryopteris expansa (C. B. PRESL) FRASER–JENKINS – hegyi pajzsika (47. ábra)

(syn.: *D. assimilis* S. WALKER)

irod.: *Ipolydamásd*: A Misa-réti-völgyben a Vasutas-forrás közelében, gyertyános-égerligetben egy tő (NAGY–SZMORAD 2000).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

NJ.: *Szokolya*: A Szén-patak forrásánál, nedves talajú bükkösben.

A hegységben elszórtan, tövenként megjelenő ritka növény.

Gymnospermatophyta – Nyitvatermők

Pseudotsuga menziesii (MIRBEL) FRANCO – duglászfenyő

irod.: Börzsöny (térképen jelölve) (BARTHA–MÁTYÁS 1995).

NJ.: Telepítve a *Diósjenő* 46C erdőrésztben a Bárány-bérc és a Cseh-vár között.
Nagybörzsöny: Fokhagymás, 40C erdőrészt (TÍMÁR G.)

Abies alba MILL. – jegenyefenyő

NJ.: Telepítve a *Hont* 17B erdőrésztben, a Nagy-hegy nyugati lábán (TÍMÁR G.).

Picea abies (L.) KARSTEN – lucfenyő

(syn.: *P. excelsa* LINK)

mscr.: *Diósjenő*: Foltán-kereszt alatt (BOROS 1961).

NJ.: Kisebb-nagyobb telepített állományai hegységszerte sokfelé megtalálhatók.

Hont: Parassa-völgy; *Nagyoroszi*: Vadászkastély; *Diósjenő*: Csóványos, Pogányvár, Hinta-rét, Hosszú-bérc; *Kemence*: Királyháza, Sűrű-patak-bérc; *Nagybörzsöny*: Nagyirtáspuszta; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Taxi-rét, Bajdázói-rét, Tóvik stb.

Larix decidua MILL. – vörösfenyő

irod.: A Csóványos alatt szép idős állomány (FEKETE–BLATTNY 1913).

„Csonka Magyarország legszebb vörösfenyvesei díszlenek itt. Forgalomba ritkán kerül, mert a birtokosok védik, s így a 35 m magas, 60–80 cm mellmagassági átmérőjű vörösfenyő nem tartozik a ritkaságok közé. A vörösfenyő börzsönyi őshonosságát igazolják nemcsak az öreg törzsek, a természetes úton igen könnyen való felújíthatósága, hanem egy 1720-ból való régi erdészeti térkép is, ahol már idős vörösfenyő állományok vannak nyilvántartva” (RÉZ 1934).

A Pogányvár északnyugati oldalán 650–700 m magasságban. Itt természetes úton is felújul és terjeszkedik (MAGYAR 1935).

mscr.: *Diósjenő*: Hosszú-bérc (BOROS 1931); *Diósjenő*: Foltán-kereszt (BOROS 1947); *Diósjenő*: Kemence-völgy a Závottól felfele (BOROS 1955); *Diósjenő*: Szaszovszky-kereszt, Foltán-kereszt alatt. A kisvasút Z fordulójánál uralkodik a *Larix*. Az idős fák őshonos benyomást keltenek (BOROS 1961).

NJ.: Szép, bükkal vagy luccal elegyes, telepített állományai sokfelé megtalálhatók: *Kemence*: Godóvár, Királyháza; *Diósjenő*: Pogányvár, Pogány-Rózsás, Málna-hegy, Hinta-rét, Foltán-kereszt, Hosszú-bérc, Rákos-patak-völgy; *Szokolya*: Magas-Tax környéke; stb.

Pinus sylvestris L. – erdeifenyő

irod.: Cseh-vár. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Diósjenő*: Szaszovszky-kereszt (BOROS 1961).

NJ.: Telepített állományai a hegységben sokfelé megtalálhatók. *Bernecebaráti*; *Kemence*: Strázsa-hegy; *Perőcsény*: Kis-Sebestyén-rét; *Nagybörzsöny*: Bánya-bérc, Rustok-hegy, Nagyirtáspuszta; *Borsosberény*: Láz-lapos; *Diósjenő*: Csikó-berek, Boros-hegy; *Szokolya*: királyréti Vár-hegy; *Letskés*: Gallapuszta; *Márianosztra* környéke; *Kismaros*: László-földe. Másutt is.

Pinus nigra ARNOLD – feketefenyő

mscr.: Irtáspuszta (BOROS 1918).

NJ.: Telepítve a hegység számos pontján. *Kemence*, *Perőcsény*, *Diósjenő*: Saj-kút-bérc, Szalátanya; *Szokolya*; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy; *Szob*: Kerek-hegy; *Zebegény*: Kálvária; *Nagymaros*: Fehér-hegy. Másutt is.

***Juniperus communis* L.** – közönséges boróka

irod.: A hegységben vadon terem (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Márianosztra*: Vastag-hegy (BOROS 1917); *Szokolyahuta*; *Szokolya*: Vörös-bérc (BOROS 1918); *Diósjenő*: Závó-nyereg (BOROS 1931); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1958).

NJ.: *Bernecebaráti*, *Kemence*, *Perőcsény*, *Nagybörzsöny*, *Ipolytölgyes*, *Letkés*, *Márianosztra*, *Szob*, *Zebegény*, *Nagymaros* egykor legeltetett tölgyeseiben gyakori, helyenként tömeges. A hegység belső, zárt tömbjében ritka, pl.: *Kemence*: Pleska-szikla; *Perőcsény*: Vad-tető, Viski-bérc; *Diósjenő*: Pogány-Rózsás, Závó-nyereg.

***Platycladus orientalis* (L.) FRANCO** – életfa

(syn.: *Thuja orientalis* L., *Biota orientalis* (L.) ENDL.)

NJ.: *Zebegényből* a Szent Mihály-hegyre vezető turistaút mentén kivadultan, löszös útrézsűben.

Angiospermatophyta – Zárwatermők

Dicotyledonopsida – Kétszikűek

Berberis vulgaris L. – sós kaborbolya (25. és 36. ábra)

NJ.: *Bernecebaráti*: Szántó-hegy (BEZECZKY Á.), Berekenye (Sábor) (TÍMÁR G.); *Kemence*: Strázsa-hegy (BEZECZKY Á.), Malom-kő; *Ipolytölgyes*: Hegyes-hegy „Ököraszaló”; *Zebe-gény*: Malom-völgy, Kálvária-domb, Cerinka; *Nagymaros*: Törökmező, Fehér-hegy, Hat-ló-patak völgyének felső szakasza.

A Dél-Börzsöny száraz, meszes talajú tölgyeseiben gyakoribb, másutt igen ritka.

Caltha palustris L. subsp. **laeta** (SCH., NYM. et KY.) HEGI – hegyi gólyahír

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Börzsöny gyertyános-égerligeteiben szubasszociációt képez (NAGY 1997b).

Mese-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000)

mscr.: *Kemence*: Királyháza (BOROS 1931); *Kemence*: Kemence-völgy Királyházától lefelé (BOROS 1957).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Borsosberény*: Derék-patak völgye; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy, Gránát-forrás; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy; *Márianosztra*: Nosztrai-szélek. Égerligetekben, forráskifolyások környékén helyenként gyakori.

Helleborus purpurascens W. et K. – pirosló hunyor (5. ábra)

irod.: *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1870, 1899).

A *nagymarosi* Fehér-hegyen és a Duna melletti kősziklákön (FEICHTINGER 1870).

In unendlicher Menge am Spitzkopf (= Hegyes-tető) und den anderen Bergen der Magustagruppe (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Dél-Börzsöny tölgyeseiben nagy tömegben fordul elő (KÁRPÁTI 1952).

Kóspallag és *Márianosztra* cseres-tölgyeseiben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

Nagymaros; *Márianosztra*; *Szob*: Bószobi puszta (BOROS mscr. in SZUJKÓ-LACZA 1957).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebe-gényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Hegyes-tető. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Márianosztra*: Merdesz-patak; *Szob*: Bószobi-puszta; *Zebe-gény*: Dömösi átkelés felé, *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1917); *Nagymaros*: Templom-völgy alja, Köves-mező (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1948); *Szob*: Bószobi-patak völgye (BOROS 1954).

NJ.: A Dél-Börzsöny erdeiben gyakori. Az Északi- és a Központi-Börzsönyből hiányzik.

Zebe-gény és *Nagymaros* határában mezofil tölgyesekben, bükkösökben mindenütt gyakori.

Kismaros: Jáger-sarok; *Kóspallag*: Korompa-patak-völgy, Csitár-patak völgye; *Márianosztra*: Kóspallagi-víztározó környéke (Biber-vár, Békás, Boglya-kő); *Ipolydamásd*: Zuvár; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy, Köves-hegy, Bószobi-völgy.

Nigella arvensis L. – kandilla

irod.: *Szobnál* száraz utak szélén, dombokon (FEICHTINGER 1870).

Bernecebaráti: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUIKÓ-LACZA 1961a).

NJ.: *Perőcsény*: Templom-domb; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy lába; *Letskés*: A Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Szokolya*: a falu körül.

Szántókon, parlagokon szórványos.

Isopyrum thalictroides L. – galambvirág

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos (SZUIKÓ-LACZA 1962b).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szob*: Bőszobi-puszta; *Zebegény*: Dömösi átkelés felé (BOROS 1917); *Diósjenő*: Závonyereg (BOROS 1955, 1961); *Perőcsény*: Holló-kő (BOROS 1956); *Kemence*: Kemence-völgy a Barsi-bükk alatt (BOROS 1957, 1958); *Szokolya*: Nagyvasfazék-völgy (BOROS 1958).

NJ.: Üde, árnyas, sziklás talajú erdőkben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben gyakori.

Actaea spicata L. – békabogyó (15. ábra)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy Tax felett; *Diósjenő*: Nyíred-rét (BOROS 1920); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1931).

NJ.: *Hont*: Dobogó (KEVEY B.); *Nagyoroszi*: Vadászház alatt (BEZECZKY Á.); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Mihályka-lápa, Lopona-torok, Oszlopó-forrás); *Diósjenő*: Csóványos, Kemence-völgy, Szaszovszky-kereszt, Musli-forrás, Szén-patak-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Nagy-Csörcsöle-völgy, Dosnya-völgy, Bacsina-völgy, Magosfa, Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, Drínó-völgy, Csarna-völgy (Fekete-kút); *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy-tető, Hosszú-völgy (Rókalyukak); *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (TÍMÁR G.), Nagy-Hideg-hegy, Deszkametsző-völgy, Taxi turistaház mögött, Magas-Tax; *Verőce-Magyarkút*: Hosszú-árok.

Főként az Északi- és a Központi-Börzsöny üde talajú bükköseinek, szurdokerdeinek, völgyalji gyertyános-tölgyeseinek ritka növénye.

Aquilegia vulgaris L. – harangláb

mscr.: *Perőcsény*: Pintér-bérc feletti nyereg (BOROS 1954).

irod.: 10–12 töves populációja található a *perőcsényi* Bánya-tetőn a Bagolyvár vadászház mellett és a közelben, üde bükkösben (NAGY 1997a).

megj.: Lehetséges, hogy egykori ültetésből származó állomány.

Consolida regalis S. F. GRAY – mezei szarkaláb

(syn.: *C. segetum* (LAM.) GRAY)

irod.: Börzsöny vidéki málnaültvényekben (HORVÁTH 1980).

mscr.: *Verőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).

NJ.: A hegység peremterületein és a Szokolyai-medencében szántókon, útszéleken szórványos.

Consolida orientalis (J. GAY) SCHRÖDINGER – keleti szarkaláb

NJ.: *Szob*: A Ruzsás-hegy előterében fekvő szántókon, gyümölcsösökben, kevés.

Aconitum anthora L. – méregölő sisakvirág (6. ábra)

irod.: *A nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A nagymarosi Szent Mihály-hegyen (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Hegyes-hegy-orom, Hosszú-bérc, Gömbölyű-kő, Nagy-Koppány, Nagy-Sas-hegy, Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Hegyes, Kis-Koppány, Róth-hegy, Közép-hegy; *Letkés*: Sákola-tető, Közép-Galla, Széles-hegy (Fekete-hegy); *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, Csák-hegy, Só-hegy, Vastag-hegy a Bükkös-árok felett; *Ipolydamásd*: Gallatisztás, Varjú-hegy, Zuvár.

A Délnyugati-Börzsöny területén száraz tölgyesekben, erdőszéleken gyakori, másutt alig.

Aconitum variegatum L. subsp. *gracile* (RCHB.) GÁY. – karcsú sisakvirág

irod.: Árnys sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Az MNM (MTM) Herbáriumára hivatkozik. Ott ma nem található börzsönyi lap. Kétes adat.

Aconitum vulparia RCHB. – farkasölő sisakvirág (17. ábra)

(syn.: *Aconitum galactonum* REICH.)

irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy északi lejtőin (HORÁNSZKY 1984).

Királyháza. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy Tax felett (BOROS 1920); *Verőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923); *Kemence*: Kemence-völgy Királyházától lefelé (BOROS 1957); Nagy-Hideg-hegy északi sziklái (BOROS 1957).

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás és a kőfejtő között, Vár-bükk; *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (a Lopona-toroktól Deszkápusztáig); *Kemence*: Miklós-tető, Nagy-Csörcsöle-völgy, Kemence-völgy (a Barsi-bükk és a Dobó-bérc alatt); *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy; *Diósjenő*: Csóványos, Málna-bérc, Závaz-nyereg, Kámor; *Szokolya*: Égés-tető, Szabó-kövek, Les-völgy a Nagy-Kő-hegy alatt, Török-patak völgy; *Szendehegy*: Keskenybükki-patak völgy (Bika-rét); *Verőce*: Borbély-hegy északi lába; *Szob*: Kerek-hegy alatt, Bőszobi-völgy (mészköbánya felett); *Nagymaros*: Hangyás-árok, Malom-völgy (Törökmezei turistaház alatt).

Völgyalji gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, magaskőrisesekben, üde bükkösökben helyenként gyakori.

Aconitum moldavicum HACQ. – kárpáti sisakvirág

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1966).

Nagy-Hideg-hegy, Csóványos (CSAPODY 1982).

megj.: Téves adat. A megadott helyeken csak az *Aconitum vulparia* fordul elő.

Pulsatilla grandis WENDER. – leánykökörccsin (30. ábra)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: A Szőlőhegy déli lejtőjének lejtősztyepjében (NAGY 1997a).

30–40 évvel ezelőtt *Zebegényben* a Kálvária-hegy oldalában. Mára teljesen eltűnt. (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918, 1956); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Sas-hegy, Só-hegy, Nagy-Koppány; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány; *Márianosztra*: Kopasz-hegy, Lőrinc-hegy kis gerinc, György-hegy; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Köves-hegy, sípálya) (BÉNYEINÉ HIMMER M.). A Délnyugati-Börzsönyben lejtősztyepekben gyakori, másutt alig.

Pulsatilla pratensis (L.) MILL. subsp. ***nigricans*** (STÖRCK) ZAMELS – fekete kökörcsin (30. ábra)

(syn.: *P. nigricans* STÖRCK)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Zebegényben egy körülbelül 80 tőből álló állománya a vasúti töltés mentén található, ahol rendszeresen virágzik és termést is hoz. A Kálvária-hegy oldalából mára teljesen eltűnt (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

mscr.: *Zebegény*: Dömösi átkelés felé (BOROS 1917); *Perőcsény*: Jancsi-hegy (BOROS 1956); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1956); *Kemence*: Kemence-völgy a Barsi-bükk alatt (BOROS 1958).

NJ.: *Perőcsény*: Ökör-orom, Nagy-Hideg-hegy csúcsa; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Szob*: Csák-hegy. Lejtősztyepek ritka növénye.

Anemone nemorosa L. – berki szellőrózsa

irod.: A Kemence-patak menti ligetekben *Királyháza* alatt (BOROS és mtsai 1958).

Kemence-patak völgye. 1974. 1976. 1978. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Kemence*: Kemence-völgy a Dosnya- és a Csőröcsöle-patak között (BOROS 1957); *Kemence*: Királyháza (BOROS 1958);

NJ.: *Kemence*: A Kemence-völgy Király-kút és a Kis-Csőröcsöle-völgy közötti szakaszán égerligetekben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben.

Anemone ranunculoides L. – bogláros szellőrózsa

irod.: Auf der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875). Tölgy- és bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szob*: Bőszobi-pusztá (BOROS 1917); *Diósjenő*: Kemence-völgy a Feketesártól felfelé (BOROS 1961).

NJ.: A hegység üde lomboserdeiben közönséges.

Clematis recta L. – egyenes iszalag (24. ábra)

(syn.: *C. erecta* ALL.)

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) ober *Gross-Maros* (KERNER 1875). Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen. Bei Pilsen (= Nagybörzsöny) auf den Gräben am Bach sehr viel. (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (BOROS 1954).

NJ.: *Diósjenő*: Hosszú-bérc; *Nógrád*: Boros-hegy lába (Hegyalja); *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy, Szőlőhegy, Serneval, Les-völgy, Nagy-Kő-hegy. A falutól délre és északra az erdei vasút mentén.; *Márianosztra*: Biber-vár; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Szob*: Kerek-hegy, Bőszobi-völgy (Köves-hegy, mészkőbánya); *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagy-maros*: Fehér-hegy; *Kismaros*: Vargafolt, Jáger-sarok (Mese-forrás); *Verőce*: Lócs-oldal. A Dél- és Délnyugati-Börzsöny hegyein gyakori. A Központi-Börzsönyben ritka, inkább csak a peremterületeken. Főként mész- és melegkedvelő tölgyesekben, ritkán mezofil tölgyesekben, kaszálóréteken.

***Clematis vitalba* L.** – erdei iszalag

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Erdőszeleken, vágásokban, települések közelében útszéleken közönséges.

***Clematis integrifolia* L.** – réti iszalag

irod.: Längs dem Eisenbahndamme zwischen *Gran-Nana* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegény: A Malom-völgyben, nedves kaszálóréteken (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Márianosztra*: Szilfa-forrás (BOROS 1954).

NJ.: *Nagybörzsöny*: a bekötőút mellett; *Ipolydamásd*: Jama (felhagyott szőlők); *Szokolya*: Szőlőhegy déli lába; *Szob*: Ruzsás-hegy előterében; *Zebegény*: Malom-völgy, Bőszobi-völgy. Nedves kaszálóréteken, néhol felhagyott szőlőkben, szórványos.

***Myosurus minimus* L.** – egérfarkfű

irod.: A kovácspataki erdőség szélén és *Helembán* az Ipoly partja mellett (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny (SOÓ 1966).

megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálandó.

***Ceratocephala orthoceras* DC.** – sarlóboglárlka

(syn.: *C. testiculata* (Cr.) ROTH)

irod.: *Kövesdnek* a Duna mellett emelkedő trachyttufából álló hegységein, napsütötte helyeken (FEICHTINGER 1870).

Verőcze nächst Visegrád (KERNER 1875).

Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálandó.

***Ranunculus trichophyllus* CHAIX** – hínáros víziboglárlka

(syn.: *Batrachium trichophyllum* (CHAIX) VAN DEN BOSCH)

NJ.: *Szokolya*: Bődös-tó, Széles-mező; *Nagybörzsöny*: Nagy-Sas-hegy és a Só-hegy között. Időszakos tavacsák, vízállásos mélyedések ritka növénye.

***Ranunculus ficaria* L.** – salátaboglárlka

(syn.: *Ficaria verna* HUDS., *F. ranunculoides* MOENCH)

irod.: Berglande häufig in allen Gruppen, – in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: Templom-völgy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Márianosztra*: 379 m-es hegy (BOROS 1917).

NJ.: Üde, nedves talajú, gyertyánegyes erdőkben közönséges, helyenként tömeges.

Ranunculus sceleratus L. – torzsikaboglárka

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Tólak); *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó); *Szokolya*: Büdös-tó, Szőlőhegy – Várhegy nyereg; *Kóspallag*: Kapitány-rét. Időszakos tavacsák körül, iszapnövényzetben szórványos.

Ranunculus repens L. – kúszó boglárka

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Zebegény*: a hídnál (BOROS 1917); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Nedves réteken, égerligetekben, patakmenti növényzetben, erdei utakon közönséges.

Ranunculus sardous CR. – buborcsboglárka

herb.: *Verőce-Magyarkút*. Borbély-hegy. 1901. FILARSZKY N.

NJ.: *Kemence*: Csarna-völgy; *Szokolya*: Széles-mező (H).

Legelőkön, zavart gyepekben szórványos.

Ranunculus polyanthemus L. – sokvirágú boglárka

(syn.: *R. nemorosus* CAND.)

irod.: A *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen, a *perőcsényi* határban Nagy-Hideg-hegy rétságán (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Királyrét. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Cseres-tölgyesekben, cserjésekben, erdőszéleken gyakori.

Ranunculus lanuginosus L. – gyapjas boglárka

irod.: A Börzsönyben több helyen terem (KÁRPÁTI 1952).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Rózsa-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Verőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923); *Kemence*: Királyháza (BOROS 1931, 1955); *Diós-jenő*: Rózsa-patak völgye a Bodosházi-kúttól feljebb (BOROS 1955); *Kemence*: Bacsina-völgy, Dosnya-völgy (BOROS 1957).

NJ.: Égerligetek, szurdokerdők, völgyalji gyertyánosok, montán bükkösök gyakori növénye. Különösen elterjedt a Kemence-völgyben és annak oldalvölgyeiben, valamint a Királyrét környéki völgyekben.

Ranunculus acris L. – réti boglárka

(syn.: *R. acer* n. n.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Mese-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy, Nagy-Csörcsöle-völgy; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya alja). Másutt is. Nedves völgyalji réteken szórványos.

Ranunculus cassubicus L. (*R. auricomus* agg.) – változó boglárka

irod.: Tölgyerdők, valamint erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932). Bezina-völgy. 1972., Kő-szirt. 1974., Szén-patak völgye. 1976., Kemence-patak völgye. 1978. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Kemence*: Királyháza (BOROS 1931); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1947); *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950); *Diósjenő*: Rózsa-patak völgye a Bodosházi-kúttól feljebb (BOROS 1955).

NJ.: Üde talajú, árnyas erdőkben, főként gyertyános-tölgyesekben közönséges.

Ranunculus arvensis L. – vetési boglárka

irod.: *Szokolya*: A falu és a Paphegy között (NAGY 2000).

NJ.: *Verőce*: A Nőtécsi-tó közelében, szántóföld szélén. A Gimpli-patak völgyében. Hegységperemi szántók, parlagok ritka gyomnövénye.

Ranunculus pedatus W. et K. – villás boglárka

NJ.: *Szokolya*: Öl-hegy; *Márianosztra*: Zuvári-völgy mellett; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye a Boglya-kő alatt; *Szob*: Ruzsás-hegy (H); *Verőce*: Magyarkút. Száraz gyepekben, lejtősztyepekben, legelőkön, irtásréteken szórványos.

Ranunculus illyricus L. – selymes boglárka

irod.: Magustagruppe (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Zebegényben, a temetőben a Kálvária-hegy aljában több négyzetméteres foltokat képez (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

NJ.: Északi-Börzsöny: *Hont*: Nagy-hegy; Központi-Börzsöny: *Kemence*: Rakottyás-bérc; *Perőcsény*: Hajzer-nyerges, Ökör-orom, Szarvas-kő, Vad-tető; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy; *Diósjenő*: Nagy-Mána.

A Délnyugati-Börzsöny sziklás, füves gerincein, hegycsúcsain gyakori.

Dél-Börzsöny: *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya).

Sziklás, füves hegygerinceken, lejtősztyepekben, *Spiraea*-cserjésekben gyakori.

Thalictrum minus L. – közönséges borkóró (9. ábra)

irod.: *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a). A Szent Mihály-hegyen mézskedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros: Remete-völgy. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Vámosmikola*: Hegyes-hegy, Török-bükk-bérc (Szarvasborjú-bérc); *Nagybörzsöny*: Só-hegy, Nagy-Sas-hegy, Nagy-Koppány, Négy-hányás; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány, Kis-Hegyes (Ököraszaló); *Letskés*: Széles-hegy, Veréb-hegy; *Ipolydamásd*: Somos-hegy, Kurta-árok, Galla-tisztás; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, Nagy-Galla; *Szob*: Kerek-hegy; *Zebegény*: Kálvária-hegy, Bószobi-völgy a sípálya közelében; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Törökmező; *Verőce*: Lőcs-oldal.

A Délnyugati-Börzsönyben gyakori, másutt ritka.
Bokorerdőkben, erdőszéleken, cserjésekben, lejtősztyepekben.

Thalictrum lucidum L. – fényes borkóró

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Királyrét. 1973; 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
NJ.: *Kemence*: Dosnyai-rakodó alatt; *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Paphegy és a falu között.
Mocsár- és láprétek ritka növénye.

Adonis vernalis L. – tavaszi hérics (10. ábra)

irod.: In der Magustagruppe an den Cerinthien-kalkbänken ober *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
A Szent Mihály-hegyen sajmeggyes bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
mscr.: *Szob*: Bószobi-pusztá alatt (BOROS 1917); *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező (BOROS 1947).
NJ.: A Központi-Börzsönyből szinte teljesen hiányzik, csak két peremhelyzetű hegyen fordul elő. *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Szokolya*: Szőlőhegy.
Hegységperemi területeken, a Dél- és Délnyugati-Börzsöny területén lejtősztyepekben, bokorerdőkben, mészkedvelő tölgyesekben, egykori legelőkön gyakori.
Nagybörzsöny: Só-hegy, Nagy-Sas-hegy, Nagy-Koppány, Juhász-rét, Gömbölyű-kő; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány, Kis-Hegyes (Ököraszaló), Közép-hegy; *Letkés*: Medve-völgy, Széles-hegy, Fekete-mocsár, Nagy-völgy feletti lejtők; *Ipolydamásd*: Somos-hegy, Felső-Cikó, Kurta-árok, Száraz-árok, Alsó-Cikó, Galla-tisztás, Zuvár; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, György-hegy; *Kóspallag*: Kis-Vadálló, Nagy-Vadálló; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy, Csák-hegy; *Zebegény*: Bószobi-völgy, Malom-völgy, Bodzási-pihenő, Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy, Fehér-hegy, Gubacsi-hegy, Törökmező, Hangyás-árok, Szent-Gál-föld; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Vargafolt; *Verőce*: Lőcs-oldal.

Adonis aestivalis L. – nyári hérics

irod.: *Ipolytölgyes*: Ság-oldal, szántón. *Szokolya*: A falu körüli szántókon, útszéleken (NAGY 2000).
NJ.: *Verőce*: Nőtécsi-tó, szántókon.

Ceratophyllum submersum L. – sima tócsagaz

NJ.: *Kóspallag*: A Kapitány-réten égerláp vizében, kevés.

Ceratophyllum demersum L. – érdes tócsagaz

NJ.: *Szokolya*: Bajdázói-tó; *Nagymaros*: Békás-réti halastó.

Asarum europaeum L. – kapotnyak

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

- Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 mscr.: *Perőcsény*: Holló-kő (BOROS 1956); *Kemence*: a Dosnya- és a Csörcsöle-patak között (BOROS 1957).
 NJ.: Úde bükkösökben, völgyalji gyertyánosokban, gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, égerligetekben gyakori.

***Aristolochia clematitis* L.** – farkasalma

- irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Nagymaros: Szürke-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 NJ.: Gyomos erdőkben, cserjésekben, zavart gyepekben, legelőkön közönséges.

***Platanus hybrida* BROT.** – juharlevelű platán

- NJ.: *Szokolya*: vasútállomás; *Nagymaros*: A Hatlók-patak völgyében a Király-kúti forrás mellett, ültetve.

***Spiraea media* FR. SCHM.** – sziklai gyöngyvessző (27. és 41. ábra)

(syn.: *S. oblongifolia* W. et K.)

- herb.: Börzsöny. Nagy-Hideg-hegy. 1930. KÁRPÁTI Z.; *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1938. JÁVORKA S.; *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1949. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny. *Kemence*. Nagy-Oros-bérc. 1950. KÁRPÁTI Z.; *Perőcsény*. Ökör-orom. 1962. BOROS Á.; Börzsöny. Nagy-Mána. 1963. SZUJKÓ-LACZA J.; Börzsöny. Ördög-orom *Nagymaros* felett. 1973. SZUJKÓ-LACZA J.; *Nagymaros* és *Zebegény* között. Remetehegy. (Borostyán-kő). 1982. SZUJKÓ-LACZA J.
 mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1920); *Nagymaros*: Ördög-hegy; *Kemence*: Nagy-Mána-gerinc (BOROS 1947); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955); *Perőcsény*: Ökör-orom, Holló-kő (BOROS 1956).
 irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen; a *vámosmikolai* Köves-hegyen (FEICHTINGER 1870).
Letkésnél a Galla-hegyek tetején trachytsziklákon (FEICHTINGER 1870, 1899).
 In der Magustagruppe auf den Trachytfelsen unter dem Spitzkopf, gleich hinter dem *Gross-Maroser* Kastanienwalde in grosser Menge (KERNER 1875).
 Napos andezitsziklákon rendkívül elterjedt a *Spiraea media* var. *oblongifolia*, amely majdnem minden csúcsot tömegesen borít (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sásfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
 A Szent Mihály-hegy Duna feletti sziklás lejtőin (KÁRPÁTI 1952, HORÁNSZKY 1964, 1984).
Nagymaros: Szent Mihály-hegy, Rigó-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1967).
 A Délnyugati-Börzsöny sziklás hegycsúcsain gyakori. *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: Só-hegy, Nagy-Sas-hegy, Nagy-Koppány; *Ipolytölgyes*: Róth-hegy; *Letkés*: Nagy-Galla, Közép-Galla, Kis-Galla, Széles-hegy; *Márianosztra*: György-hegy, Galambos-réti-hegy, Vastag-hegy, Közép-hegy, Kopasz-hegy, Sarok-réti-hegy, Lőrinc-hegy, Bükkös-árok feletti hegyoldal; *Kóspallag*: Kis-Vadálló; *Ipolydamásd*: Varjú-hegy; *Szob*: Csák-hegy alja, Ódamásd-Malomvölgy feletti hegyoldal (NAGY 1999d, NAGY-ZENTAI 2001).
Nagyoroszi: Kőember; *Kemence*: Barát-kő, Nagy-Oros-bérc, Pleska-bérc, Rakottyás-bérc; *Diósjenő*: Kő-szirt, Kámor, Nagy-Mána; *Perőcsény*: Szarvas-kő, Holló-kő, Ökör-orom, Mogyorós-bérc, Nagy-Hideg-hegy; *Szokolya*: Nagy-Kő-hegy; *Nagymaros-Zebegény*: Ör-

dög-orom, Remete-hegy (Borostyán-kő); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Gubacsi-hálás tető. A Börzsöny sziklás hegygerincein, hegycsúcsain gyakori (BÖLÖNI–NAGY in BARTHA és mtsai 1999).

NJ.: *Kemence*: Ördög-oldal; *Perőcsény*: Disznós-gerinc, Sátán-bérc, Köpügödörök, Halyagos, Sas-kő, Haramia-lyuk, Hangyás-bérc; *Vámosmikola*: Taricska-bérc, Török-bükk-bérc (Szarvasborjú-bérc); *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő; *Kóspallag*: Nagy-Vadálló; *Márianosztra*: Középf-hegy; *Szob*: Csák-hegy plató, Bószobi-völgy és a Rotmen-tanya közti dombtető.

***Cotoneaster integerrimus* MEDIC.** – piros madárbirs (28. és 44. ábra)

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

Biztosan megtalálható a Börzsönyben (BÖLÖNI 1997).

Diósjenő: Nagy-Mána; *Nagybörzsöny*: Só-hegy (BÖLÖNI in BARTHA és mtsai 1999).

mscr.: *Kemence*: Nagy-Mána-gerinc (BOROS 1947).

NJ.: *Perőcsény*: Vad-tető; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, Kopasz-hegy.

Sziklacserjésekben szórványos.

***Cotoneaster matrensis* DOMOKOS** – pannon madárbirs (28. ábra)

irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

Sasfészek-bérc. 1986. GOTTHÁRD (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember; *Kemence*: Barát-kő, Pleska-bérc, Tamásvár-bérc; *Diósjenő*: Rózsza-völgy (Pogány-Rózsás); *Perőcsény*: Oltár-kő, Magosfa, Miklós-tető, Sátán-bérc, Köpügödörök, Vár-bérc, Szarvas-kő, Vad-tető, Holló-kő, Kilátó-bérc, a Fekete-völgy nyugati oldala; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy; *Letkés*: Középf-Galla.

A Központi-Börzsöny sziklacserjéseiben nem ritka.

megj.: Egyes adatai a *Cotoneaster niger*-re vonatkozhatnak.

***Cotoneaster niger* (THUNBG.) FRIES** – fekete madárbirs (28. ábra)

irod.: *Perőcsény*: Öreg-sózó; *Nagymaros*: Ördög-hegy (BÖLÖNI in BARTHA és mtsai 1999).

NJ.: Sziklacserjésekben szórványos.

***Cydonia oblonga* MILL.** – birsalma

irod.: A Pilis és a Börzsöny területén felhagyott gyümölcsösökben elvadulva gyakori (TERPÓ 1967).

NJ.: *Nógrád*: Meleg-hegy; *Szokolya*: Szőlőhegy, Nacsapéreg; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Nagymaros*: Fehér-hegy.

Felhagyott szőlőhegyeken kultúreliktumként sokáig megmarad.

***Pyrus communis* L.** – nemes körte

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: Kultúreliktumként felhagyott szőlőhegyeken.

Szokolya: Szőlőhegy; *Diósjenő*: Öreg-hegy.

***Pyrus pyrastrer* (L.) BURGSD.** – vadkörte

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Ipolydamásd: Somos-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen sajmeggyes bokorerdőben, *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: A hegység tölgyes övében erdőben, cserjésekben, legelőkön közönséges.

Malus sylvestris (L.) MILL. – vadalma

NJ.: Tölgyesekben nem ritka, helyenként égerligetekben és sziklás hegygerinceken is megjelenik.

Malus domestica L. – nemes alma

(syn.: *Pyrus malus* L.)

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: Kultúrreliktumként felhagyott szőlőhegyeken, erdőszéleken szórványos.

Diósjenő: Öreg-hegy; *Perőcsény*: Viski-bérc; *Szokolya*: Szőlőhegy.

Sorbus domestica L. – kerti berkenye (25. ábra)

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny déli lejtői, *Nagymaros* (FEKETE–BLATTNY 1913).

Nagymaros: Rigó-hegy, KÁRPÁTI; *Zebegény*: Remetekereszt-hegy, KÁRPÁTI; Őznyújtó-völgy-Hegyes-tető, PRISZTER–KÁRPÁTI; Szent Mihály-hegy, BOROS; *Szokolya*: Királyrét, JÁVORKA; Királykút, JÁVORKA–CSAPODY; Magas-Tax, KÁRPÁTI (KÁRPÁTI 1960).

Bernecebaráti, andezit-bokorerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

A Pilis és a Börzsöny területén gyakori (TERPÓ 1967).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949a); *Nagymaros*: Dömösi átkelés felett (BOROS 1950);

Szokolya: Hársas (SZMORAD 1999).

NJ.: *Bernecebaráti*: Kakukk-bérc (TÍMÁR G.), Széles-lápa feletti sziklák; *Kemence*: Malom-kő;

Diósjenő: Saj-kút-bérc, Spartacus-ház feletti gerinc, Kő-szirt, Hosszú-bérc–Kriván-gödör;

Perőcsény: Szarvas-kő; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Magyar-völgy a felhagyott kőfejtő felett; *Szokolya*: Inóci-kőbánya felett, Kecskéhát-bérc, „Ötperces pihenő”, Vasfazék-völgy, Suta-berek (Ökrészkaszáló), Szállásoki-rétek mellett (TÍMÁR G.), Szállás-bérc,

Hársas, Szőlőhegy, Nagy-Kő-hegy csúcsa, Fölöstököm-oldal, Madaras-fa-oldal, Tar Péter-hegy; *Berkenye*: Kis-Kő-hegy; *Nógrád*: Boros-hegy; *Ipolydamásd*: Száraz-patak-völgy

feletti lejtőn, 288 m magas hegy, Galla-tisztás; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Dézsmás-szőlők feletti hegyoldal; *Verőce*: Borbély-hegy tető.

Mész- és melegkedvelő tölgyesekben, bokorerdőben, cseres-tölgyesekben elég gyakori.

Sorbus aucuparia L. – madárberkenye (12. ábra)

herb.: *Kemence*: Magosfa. 1957. BOROS Á. (var. *lanuginosa* det. FELFÖLDY)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Sziklás montán bükkösben a Magosfa északi szikláin (BOROS és mtsai 1958).

S. aucuparia var. *lanuginosa* – Neogradense: *Nógrádverőce*, BAKSAY (KÁRPÁTI 1960).

mscr.: *Kemence*: Magosfa északi sziklái (BOROS 1957); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1958).

NJ.: *Hont*: Dobogó (KEVEY B.).

Kemence: A Magosfa közelében a Viski-köveknél, bükkösben ma is megtalálható.

Szokolya: Fiatal példányok szórványosak a Lukács-szállás és a Nagy-Hideg-hegy bükköseiben.

Sorbus danubialis (JÁV.) KÁRP. – dunai berkenye (28. ábra)(= *graeca-umbellata*, syn.: *S. cretica* subsp. *danubialis* JÁVORKA)herb.: *Verőcze*: Morgóhegy-Királykő. 1901. FILARSZKY N.; *Szokolya*: Jánospuszta és Magas-Tax között. 1918. BOROS Á.mscr.: *Szokolya*: Taxi-nyiladék gerinc (BOROS 1918).

irod.: Andezit talajú napos, füves lejtők és cserjések növénye (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Magas-Tax, BOROS; *Kemence*: Godóvár, KÁRPÁTI; *Nógrádverőce*: Morgóhegy-Királykő. FILARSZKY (KÁRPÁTI 1960).A Magas-Börzsöny sziklacserjéseiben igen ritka. *Kemence*: Pleska-bérc, Godóvár; *Perőcsény*: Holló-kő, Mogyorós-bérc (H), Viski-bérc (Bene-kunyhó); *Diósjenő*: A Kis- és Nagy-Varsa-gödör közti sziklafalon (NAGY 1998).Börzsöny (KÉZDY in BARTHA és mtsai 1999). megj.: A *S. graeca* adat helyesen erre a fajra vonatkozik.**Sorbus torminalis** (L.) CR. – barkócafairod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők és cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegény-Nagymaros: Éleskő. SZEPEFALVY; *Nagymaros*: Templom-völgy. PRISZTER, PAPP; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy. BARÁTH, TERPÓ; *Nagymaros*: Hegyes-tető. KÁRPÁTI (KÁRPÁTI 1960).*Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklető-erdőben, bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum*; cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).*Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (HORÁNSZKY 1984).mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1917); *Szokolya*: Várhegy (BOROS 1920); *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (BOROS 1954).

NJ.: Tölgyesekben közönséges.

Crataegus laevigata (POIR.) DC. – cseregalagonya(syn.: *C. oxyacantha* L.)irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy alja (BOROS 1947); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Cseres-tölgyesekben, gyertyános-tölgyesekben, gyertyános-égerligetekben gyakori.

Crataegus monogyna JACQ. – egybibés galagonya

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Tölgyesekben, cserjésekben, legelőkön közönséges.

Crataegus × media BECHST. (= *C. monogyna* × *oxyacantha*) – hibrid galagonya
(syn.: *C. intermixta* (WENZIG) BECK)

irod.: A Börzsöny hegységben a Hegyes-tetőn a Szent Mihály-hegyre vezető út mentén (KÁRPÁTI 1950).

Rubus idaeus L. – málna

irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen; Tolmács-hegy (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny *Márianosztránál* (FEICHTINGER 1899).

Erdei vágásokban (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Korombérc (BOROS 1958).

NJ.: Bükkösökben, szurdokerdőkben, égerligetekben, vágásterületeken közönséges.

Rubus caesius L. – hamvas szeder

irod.: Erdi forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Égerligetekben, akácokban, gyomos legelőkön, parlagokon, felhagyott szőlőhegyeken, vizesárkokban gyakori.

Rubus canescens DC. – molyhos szeder

(syn.: *R. tomentosus* BORKH.)

irod.: *Nagybörzsöny* határában Hidegkút környékén és a Tolmács-hegyen; a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: *Perőcsény*: Jancsi-hegy; *Szokolya*: Spartacus-ház feletti gerinc, Szőlőhegy, Hársas, Nacsapéreg; *Nógrád*: Rác-hegy; *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Kóspallag*: Róka-hegy (Nagy-Vaskapu); *Verőce*: Fenyves-hegy.

Száraz, meleg lejtőkön, hegyerinckeken, bolygatott tölgyesekben, sziklacserjésekben gyakori.

Rubus fruticosus L. agg. – vad szeder

(syn.: *R. glandulosus* BELL.)

irod.: Hidegkút környékén Farkas mézszárszék gyepezején, Nagy-Inócon (FEICHTINGER 1870).

megj.: A *Rubus* kisfajok irodalmi adatai a *Rubus fruticosus* agg. név alatt szerepelnek.

incl. *R. hirtus* W. et K. In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

incl. *R. corylifolius* SM. In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

incl. *R. bifrons* VEST. Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

incl. *R. nessensis* W. HALL, Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

incl. *R. arduennensis* LIBERT, Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

NJ.: Vágásterületeken, útszéleken, elgyomosodott erdőkben közönséges, tömeges.

Fragaria vesca L. – erdei szamóca

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Nagyvasfazék-patak völgye. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 mscr.: *Nagybörzsöny*: Irtáspuszta (BOROS 1918).
 NJ.: Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, vágásterületeken gyakori.

***Fragaria moschata* DUCH.** – illatos szamóca

(syn.: *F. elatior* EHRH.)

herb.: *Nagymaros*. Csukavölgyi-hegy, Fehér-hegy. 1902. FILARSZKY N.; Szimpataki-völgy *Verőce* felett. 1907. JÁVORKA S.; Börzsöny-hg. A Csóványos alatt. 1907. JÁVORKA S.; *Verőce*. Borbély-hegy. 1910. JÁVORKA S.; *Kemence*. A Kemence-völgyben a Jelesfai-patak torkolatánál. 1983. SZUJKÓ-LACZA J.
 irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 Királyrét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 NJ.: Gyertyános-tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, vágásterületeken gyakori.

***Fragaria viridis* DUCH.** – csattogó szamóca

(syn.: *F. collina* EHRH.)

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
 A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: *Nagybörzsöny*, *Ipolytölgyes*, *Letkés* körüli hegylábakon; *Szokolya*: Szőlőhegy, Király-rét; *Ipolydamásd*: Jama; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy; stb.
 Hegységperemi száraz füves lejtőkön, legelőkön, cserjésekben gyakori.

***Potentilla rupestris* L.** – kövi pimpó (18. ábra)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 NJ.: *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Király-rét, Taxi-nyiladék; *Kóspallag*: Peres-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy; *Kismaros*: A Kelemen-hegy és a Gál-oldal között.
 Cseres-tölgyesekben és erdőszéleken szórványos.

***Potentilla alba* L.** – fehér pimpó (18. ábra)

irod.: *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1870).
 In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Lóhegy-patak völgye. 1969. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Lopona-torok, Betyár-kút felett); *Kemence*: Kemence-völgy, Varjasi vadászház alatt; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő, Só-hegy, Koppány-nyereg, Nagy-Sas-hegy, Ló-hegyi-patak völgye (415 m-es hegy); *Szokolya*: Hálás-bérc, Nagy-Hideg-hegy, Király-rét, Szőlőhegy, Magas-hegy, Széles-mező, Béla-rét, Három-hányás, Bajdázói-rét, Szállás-bérc, Fekete-hegy, Gyepsípálya; *Kóspallag*: Tolvaj-kúti erdő, Peres-hegy, Kis-Hanta-patak völgye, Piroska-hegy, Vaskapu, Kis-Vadálló; *Márianosztra*: Biber-vár; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Ipolydamásd*: a Száraz- és a Kurta-árok közti hátton; *Szob*: Ruzsás-hegy, Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy, Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagyma-*

ros: Som-dűlő, Eszperantó-hegy, Só-hegy; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Szép-erdő, Kalló-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal.

Cseres-tölgyesekben, erdőséleken és irtásréteken helyenként gyakori. A Magas-Börzsönyből nagyrészt hiányzik.

Potentilla micrantha RAM. ex LAM. et DC. – kisvirágú pimpó

irod.: *Helembán*, vágásokban (FEICHTINGER 1870).

Ober *Verőce* (KERNER 1875).

Börzsöny (SOÓ 1966).

megj.: Vizsgálendő.

Potentilla supina L. – henyé pimpó

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy a Kalakocs-völgy torkolatánál (H), Víztarozó; *Kóspallag*: a futballpálya mellett.

Útszéleken, iszapnövényzetben előforduló ritka növény.

Potentilla anserina L. – libapimpó

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Útszéleken, taposott üde gyomtársulásokban, legelőkön közönséges.

Potentilla erecta (L.) RÄUSCHEL – vérontófü

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó); *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező.

Láp- és mocsárréteken helyenként gyakori.

Potentilla reptans L. – indás pimpó

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagyvasfazék-völgy 1969., Királyháza. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Útszéleken, üde gyomtársulásokban közönséges.

Potentilla argentea L. – ezüst pimpó

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Drínó-patak felett, Várbérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Hont*: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál; *Nagymaros*: Templom-völgy;

Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Kis-Inóci turistaház. 1971., Királyrét. 1975, 1976., Mese-patak völgye. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Útszéleken, taposott gyomtársulásokban, legelőkön, félszáraz gyepekben közönséges.

Potentilla neglecta BAUMG. – molyhos pimpó(syn.: *P. impolita* WAHLBG.)

- irod.: Mázsaház. 1975., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 NJ.: *Kemence*: Csipcsina, Cicőke; *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Hajzer-nyerges, Szarvas-kő, Vad-tető; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Magyar-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány; *Kóspallag*: Nádas-rét feletti felhagyott szőlőkben; *Zebegény*: Malom-völgy. Másutt is sokfelé.
 Sziklás, füves lejtőkön, nyílt andezitsziklagepekben gyakori.

Potentilla inclinata VILL. – szürke pimpó(syn.: *P. adscendens* W. et K.)

- herb.: *Nógrádverőce*. Borbély-hegy. 1910. JÁVORKA S.; *Nógrádverőce*. Csapás-hegy. 1923. BOROS Á.; *Diósjenő*. Cserjésben. 1931. KÁRPÁTI Z.; *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1947. VAJDA L.; *Nógrádverőce*. Nőtécsi-tó közelében. 1949. PÉNZES A.
 irod.: In der Magustagruppe ober *Gross-Maros* gegenüber von Dömös (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők, cserjések növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 mscr.: *Szendehely*: Csapás-hegy (BOROS 1923); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1947).
 NJ.: *Diósjenő*: Kő-szirt; *Szokolya*: Királyrét (Hársas).
 Bokorerdőkben, száraz gyepekben szórványos.

Potentilla recta L. – egyenes pimpó(syn.: incl. *P. obscura* WILLD., *P. pilosa* WILLD.)

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
A perőcsényi Holló-kő alatt (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Kemence-völgy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 mscr.: *Nógrádverőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).
 NJ.: Száraz tölgyesek szélein, száraz, füves lejtőkön gyakori.

Potentilla heptaphylla JUSL. – vörösszárú pimpó(syn.: *P. opaca* L., *P. rubens* ZIMM. ex SAGORSKI et SCHNEID.)

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
Hont: Kuttyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917); *Hont*: Jelenc-hegy források (BOROS 1950).
 NJ.: Egykor legeltetett, száraz és félszáraz gyepekben, cserjésekben közönséges.

Potentilla patula W. et K. – kiterült pimpó

- irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1966).
 megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálandó.

Potentilla arenaria BORKH. – homoki pimpó

- irod.: Napos andezitsziklák és füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
 A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).
Perőcsény (*Kemence*): Hollókő in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Bernecebaráti*:

Balázsirtvány; *Bernecebaráti*: Zöldmál; *Nagymaros*: Templom-völgy; *Zebevény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Zebevény* (BOROS 1917).

NJ.: Bokorerdőkben, száraz gyepekben, andezitsziklagyepekben gyakori.

Waldsteinia geoides WILLD. – Waldstein-pimpó (20. ábra)

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Dél-Börzsöny tölgyeseinek aljnövényzetében gyakori (KÁRPÁTI 1952).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Diósjenő: Nagy-Mána; *Szokolya*: Kő-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1967).

mscr.: *Zebevény* és a Dömösi átkelés között, Ördög-hegy (BOROS 1917); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1931); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Nagy-Inóc (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1948); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949a); *Szob-Zebevény*: Bószobi-patak völgye (BOROS 1954); *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Holló-kő (BOROS 1956); *Kemence*: Nagy-Mána (BOROS 1958).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember, Bakos-tető; *Kemence*: Kemence-völgy, Vak Bera kaszáló, Nagy-Mána-gerinc, Sasfészek-bérc, Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Holló-kő, Kövirózsás, Szarvas-kő, Vad-tető, Miklós-tető, Nagy-Hideg-hegy, Hangyás-bérc, Mogyorós-bérc; *Vámosmikola*: Szarvasborjú-bérc; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Hosszú-bérc, Gömbölyű-kő, Kis-Inóc, Oldaltámaszó-kút felett, Négy-hányás; *Szokolya*: A Nagy-kaszáló alatti háton. Magas-Tax, Kecskéhát-bérc, Papphegy, Les-völgy. Az Égés-tető és a Szabó-kövek között.; *Letkés*: Közép-Galla, Széles-hegy; *Ipolydamásd*: Misa-réti-völgy; *Szob*: Kerek-hegy alja, Dolinka; *Márianosztra*: Nagy-Galla, Kopasz-hegy; *Zebevény*: Malom-völgy, Bószobi-völgy (Sípálya), Trampó-völgy felett; *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Kismaros*: Vargafolt felett, a 301 m magas tetőn; *Verőce*: Borbély-hegy északi lába.

Sziklás hegycsúcsokon, hegygerinceken, hársas-kőrisesekben, *Spiraea*-cserjésekben, mészes melegkedvelő tölgyesekben, gyertyános-tölgyesekben gyakori.

Geum urbanum L. – erdei gyömbérgyökér

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebevényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Kis-Inóci turistaház. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: Szokolyahutai út (BOROS 1918).

NJ.: Száraz és mezofil erdőkben közönséges.

Filipendula ulmaria (L.) MAXIM. – réti legyezőfü (35. ábra)

irod.: Király-rét. 1976, 1984. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Vályus-kút); *Kemence*: Kemence-völgy Királyházánál; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, Király-rét, Vasfazék-völgy, Királyréti-tó; *Kóspallag*: Korompa-patak völgye, Farkas-tó, a falu és a Kis-Inóci turistaház

között, Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Malom-völgy; *Szob*: Bőszobi-völgy.
Láp- és mocsárréteken, patakmenti magaskórósokban, mocsaras talajú égerligetekben.

Filipendula vulgaris MOENCH – koloncos legyezőfű

(syn.: *F. hexapetala* GILIB.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Kemence: Pleska-bérc; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Király-rét. 1981. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz tölgyesekben, füves lejtőkön, cserjésekben, legeltetett hegylábi területeken gyakori.

Agrimonia eupatoria L. – közönséges párlófű

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Egykori legelőkön, erdőszéleken, cserjésekben tömeges.

Sanguisorba officinalis L. – őszi vérfű

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti*: A Nagy-völgyben, a Betyár-kút feletti kékperjés lápréten.

Kemence: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó alatt); *Szokolya*: Király-rét.

Kékperjés kiszáradó láprétek és mocsárrétek ritka növénye.

Sanguisorba minor SCOP. – csabaíre-vérfű

(syn.: *Poterium sanguisorba* L.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Bei Pilsen (= Nagybörzsöny) auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz füves lejtőkön, andezitsziklagepekben közönséges.

Aphanes arvensis L. – nagy ugar-palástfű

irod.: Börzsöny (SOÓ 1966).

megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálandó.

Alchemilla micans BUSER – kecses palástfű (34. ábra)

(syn.: *A. vulgaris* auct., *A. gracilis* OPIZ)

irod.: A Nagy-Hideg-hegytől északra levő egyik kisebb rétfolton (KÁRPÁTI 1952).

Börzsöny (SOÓ 1966).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy inóci nyereg (BOROS 1947); *Nagybörzsöny*: Bányapuszta

(BOROS 1954); *Szokolya*: Magas-Tax rétje (BOROS 1957).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (a Kalakocs-völgy és a falu közti réteken); *Perőcsény*: Fekete-völgy, Nagy-rét, Nagy-Hideg-hegy (északi sípálya); *Szokolya*: Alsó-Tax (TÍMÁR G.), Taxi-rét (H), Nagy-kaszáló, Hangyás-bérc, Nagy-Hideg-hegy (kis sípálya) (H); *Nagybörzsöny*: Vadász-kút alatt.

Irtásréteken, erdei utak szélén, rakodóknál, ritka.

Rosa pendulina L. – havasalji rózsza (12. ábra)

(syn.: *R. alpina* L.)

irod.: A Nagy-Hideg-hegy, a Csóványos magasan fekvő, sziklatörmelékes helyein (KÁRPÁTI 1952).

A Nagy-Hideg-hegy, Magosfa és Saskő árnyas sziklái (KÁRPÁTI 1954).

A Sasfészek-bérc meredek sziklagerincén *Tilio-Fraxinetum* szegélyének árnyékában (FACSAR 1976, 1977).

A Nagy-Hideg-hegyen önálló cserjést alkot, nyílt területen, északnyugati helyzetben (FACSAR 1976, 1977).

Mogyorós-bérc (NAGY 1997a). Ez utóbbi helyről azóta eltűnt.

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1957); *Kemence*: Bacsina-völgy, Sasfészek (BOROS 1958); *Diósjenő*: Pogány-Rózsás (SZUJKÓ-LACZA 1983).

NJ.: *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Bacsina-völgy felső szakasza, Nagy-Mána–Sasfészek-bérc gerinc; *Diósjenő*: Sasfészek-bérc délkeleti oldalában, a Kis- és Nagy-Varsa-gödör közötti sziklafalon, a Nagy-Varsa-gödör és a Rózsza-forrás közötti sziklán.

A hegység montán régiójának árnyas sziklacserjéseiben, *Spiraea*-cserjéseiben, bükkösei-ben, hársas-köriseiben. Ritka.

Rosa spinosissima L. – ajrózsza (27. ábra)

(syn.: *R. pimpinellifolia* L.)

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény (*Kemence*): Hollókő, Várberc in *Poëtum pannonicæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Zebegegy*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Hont: Kutyika-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962a).

A Szent Mihály-hegyen *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros: Rigó-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1967).

A cseres-tölgyes zónában, a *diósjenői* Kő-szirten (580 m), a *Spiraea*-k között (FACSAR 1976, 1977).

NJ.: *Diósjenő*: Kő-szirt; *Kemence*: Barát-kő, Pleska-szikla; *Perőcsény*: Ökör-orom, Hajzernyerges, Szarvas-kő; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Nagy-Koppány, Só-hegy; *Letkés*: Középgalla, Széles-hegy; *Márianosztra*: Csák-hegy, Nagy-Galla, Kopasz-hegy, Lőrinc-hegy, György-hegy, Galambos-réti-hegy; *Ipolydamásd*: Jama, Száraz-patak-völgy torkolata felett, Varjú-hegy, Kis-Galla; *Nagymaros*: Kapu-hegy.

Sziklás hegycsúcsokon, hegygerinceken, *Spiraea*-cserjésekben, lejtősztyepekben, ritkán melegkedvelő tölgyesekben.

Rosa gallica L. – parlagi rózsza

(syn.: *R. pumila* L. fil., *R. austriaca* CR.)

irod.: *Nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen; *Diósjenő*; a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

- In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 A cseres-tölgyes zónában, a *diósjenői* Kő-szirten (580 m), az andezit sziklai tölgyes szegélyében (FACSAR 1976, 1977, 1982).
 A Kelemen-hegy déli lábánál, a Kőspallag felé vezető út közelében (FACSAR 1977).
 var. *leiophylla* (BORB. 1880) R. KELL. in A. et G. 1902. Dél-Börzsöny, Börzsöny (FACSAR 1981).
 Magas-Tax (560 m) (FACSAR 1982).
 A *diósjenői* Kő-szirten (580 m), *Waldsteinio-Spiraeetum mediae* cserjésben (FACSAR 1986).
 mscr.: Ördög-hegyről *Nagymaros* felé (BOROS 1918); *Nógrád*: Jánospusztai út, *Szokolya*: Vasbánya-hegy (BOROS 1920).
 NJ.: Száraz tölgyesekben, erdőszéleken, cserjésekben, lejtősztyepekben gyakori. Tömeges a *szobi* Ruzsás-hegy déli lejtőjén.

Rosa livescens BESS. – nagylevelű rózsza (31. ábra)

(syn.: *R. jundzillii* BESS., *R. jundzilliana* BESS.)

- irod.: Zwischen *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).
 Börzsöny (SOÓ 1980).
 A *diósjenői* Kő-szirten (580 m), *Waldsteinio-Spiraeetum mediae* cserjésben (FACSAR 1982, 1986).
 KERNER több olyan adatot is közölt, amelyek ma már kétségesek. Ilyenek a filoxeravésztes követően elpusztult szőlőhegyek üdülőtelekké válásával a *Nagymaros* és *Zebegény* közötti *R. jundzillii* előfordulások. Ezek a populációk ott elpusztultak vagy lappanganak (FACSAR 2002).
 NJ.: *Diósjenő*: Kő-szirt; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (H), Rustok-hegy (H), Hosszú-bérc; *Ipoly-tölgyes*: Bánya-hegy; *Nógrád*: Rác-hegy tető (H).
 Száraz, sziklás, füves lejtőkön, cseres- és molyhos tölgyesek szélén.

Rosa tomentosa SM. s. str. – molyhos rózsza

- irod.: A Sasfészek-bérc meredek sziklagerincén (FACSAR 1976).
 A Nagy-Mána gerincén *Mercuriali-Tiliatum*ban és andezitsziklagyepben (FACSAR 1977).
 Börzsöny (FACSAR 1993, SIMON 2000).
 megj.: FACSAR (1976, 1977) *R. tomentosa* adata helyesen *Rosa × spinulifolia* (FACSAR ex verb.).
 A hegységből biztos adata ma nem ismert, de hibridjei több helyről előkerültek.

Rosa hungarica (BORB.) DEG. – magyar rózsza

- NJ.: A *nagybörzsönyi* Hosszú-bérc Tolmács-hegy felőli végén, délies kitettséggű sziklás kopáron egy tő.

Rosa micrantha SM. ex BORRER in SOW. – kisvirágú rózsza

(incl.: *R. micrantha* var. *polyacantha* (BORB.) R. KELL.)

- irod.: Börzsöny. *Rosa micrantha* var. *polyacantha* (SOÓ 1980).
 megj.: Kétes adat. Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Rosa rubiginosa L. s. str. – rozsdás rózsza(incl.: *R. comosa* RIPART, *R. rubiginosa* var. *comosa* RIPART)irod.: Im Donauthal zwischen *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).*Diósjenőnél* gyakori a cseres-tölgyesben és irtásrétjein (FACSAR 1977).

Dél-Börzsöny: A Kelemen-hegy déli lejtőjén cseres-tölgyes szegélyében (FACSAR 1977).

Törökmező. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Ipolydamásd*, *Szob*, *Márianosztra*, *Nagymaros* feletti hegyeken gyakori, másutt szórványos. *Kemence*: Gomb-hegy, *Rakottyas-bérc*; *Perőcsény*: Templom-domb felett, Alsó-Kovács-pallag.

Erdőszéleken, töviskesekben, száraz tölgyesekben szórványos.

Rosa agrestis SAVI s. str. – mezei rózsza

irod.: Börzsöny (SOÓ 1980).

NJ.: *Letskés*: Nagy-Galla déli lejtője; *Kóspallag*: Nagy-Vaskapu-hegy (Róka-hegy) tető.**Rosa zalana** WIESB. – zalai rózsza (31. ábra)(syn.: *R. caryophyllacea* BESS. var. *zalana* (WIESB.) BORB.)irod.: A cseres-tölgyes zónában, a *diósjenői* Kő-szirten (580 m), az andezit sziklai tölgyes szegélyében (FACSAR 1976, 1977).Visegradense: A Kelemen-hegy déli lábánál és *Magyarkúton* füves lejtőn, cseres-tölgyes közötti füves tisztásokon (FACSAR 1977).

Börzsöny, Dél-Börzsöny (SOÓ 1980).

A *diósjenői* Kő-szirten (580 m), 0,5 m magas, hosszan tarackoló cserjeként él, *Waldsteinio-Spiraeetum mediae* cserjésben; Tömegesen, kimondottan magas egyedszámmal fordul elő a Duna-kanyarban a Visegradense területén: *Törökmező*, *Nógrádverőce*, *Nagymaros*, *Nagymaros-Zebegény* (FACSAR 1986).mscr.: *Szendehegy*: Csapás-hegy (BOROS 1923).NJ.: *Diósjenő*: Kő-szirt, Spartacus-ház feletti gerinc; *Nógrád*: Rác-hegy tető; *Szokolya*: Nacsapéreg; *Ipolydamásd*: Jama, Kurta-árok felett; *Szob*: Ruzsás-hegy, Csák-hegy; *Márianosztra*: Galambos-réti-hegy, György-hegy, Mákos-domb; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy, Malom-hegy, Cerinka; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Köves-mező, Törökmező; *Verőce*: Lőcs-oldal, Fehér-hegy, Fenyves-hegy.

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben száraz tölgyesek széléin, cserjésekben, kopárokon elég gyakori, másutt alig.

megj.: KERNER (1875) valószínűleg erre a taxonra használta a *R. Kluckii* BESS. nevet (FACSAR ex verb.). *Rosa Kluckii* im Donauthal zwischen *Gross-Maros* und *Zebegény*.**Rosa obtusifolia** DESV. – molyhosodó rózszairod.: In der Magastagruppe zwischen *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).A cseres-tölgyes zónában, a *diósjenői* Kő-szirten (580 m), a *Spiraea*-k között. A Sasfészek-bérc, meredek sziklagerincén (700 m) (FACSAR 1976).**Rosa canina** L. s. str. – gyepürózszairod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

A cseres-tölgyes zónában, a *diósjenői* Kő-szirten (580 m), a *Spiraea*-k között (FACSAR 1976, 1977).

A Sasfészek-bérc, meredek sziklagerincén (FACSAR 1976).

A Nagy-Mána gerincén (FACSAR 1977).

NJ.: Tölgyesekben, cserjésekben, vágásterületeken, legelőkön közönséges.

Rosa corymbifera BORKH. – berki rózsza

irod.: A cseres-tölgyes zónában, a *diósjenői* Kő-szirten (580 m), a *Spiraea*-k között (FACSAR 1976).

NJ.: *Diósjenő*: NP kutatóház, Nagy-Mána; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Szob*: Csák-hegy; *Nagy-maros*: Eszperantó-hegy; stb.

A hegység tölgyeseiben, cserjéseiben, sziklás lejtőin, vágásterületein elég gyakori.

megj. KERNER (1875) valószínűleg erre a taxonra használta a *R. psylophylla* RAU. nevet (FACSAR ex verb.). *Rosa psylophylla* im Donauthal zwischen *Gross-Maros* und *Zebegény*.

Rosa deseglisei BOREAU

irod.: Visegradense: Dél-Börzsöny, a Kelemen-hegy déli lábánál, a Kóspallag felé vezető út közelében (FACSAR 1977).

Rosa dumalis BECHST. – szürke rózsza

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny (FACSAR 1993).

NJ.: *Nagybörzsöny*: A Nagy-Sas-hegy délkeleti lábán (FACSAR G.).

Kóspallag: A Róka-hegy (Nagy-Vaskapu) tetején, vágáscserjésben.

Rosa caesia SM. in SOW. – keménylevelű rózsza

(syn.: *R. coriifolia* FRIES et DÉSÉGL.)

irod.: Im Donauthal zwischen *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).

subsp. *subcollina* (CHRIST) SOÓ Börzsöny (SOÓ 1980).

NJ.: *Kismaros*: A Jäger-sarok száraz tölgyeseiben (FACSAR G.).

Ipolydamásd: A kőfejtő melletti száraz, füves lejtőn.

Rosa subcollina (CHRIST) DALLA-TORRE et SARANTH.

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny (FACSAR 1993).

megj.: A *R. caesia*-val gyakran összevonják.

Rosa kmetiana BORB. – Kmet'-rózsza

irod.: Dél-Börzsöny: *Verőcemaros*. A Jäger-saroknál, tatárjuharos-lösz-tölgyes töredékében (FACSAR 1993).

megj.: Ma bekerített magánterület. Vizsgálendő.

Rosa scabriuscula SM. em. H. BR. – érdeslevelű rózsza (28. ábra)

irod.: Bizonyítottan a Magas-Börzsönyben él (FACSAR 1988a, 1993).

A szubmontán és a montán bükkös öv kontinentális jellegű reliktum társulásaiban, így a szirti gyöngyvesszős cserjésben és hársas-kőrisesben él. Biztosan ismert a Magas-Börzsönyből (FACSAR 1990).

NJ.: *Diósjenő*: Dobó-bérc csúcsa; *Szokolya*: a Bagoly-bükki-völgy feletti sziklákon a Kecskehát-bérc oldalában (H), a Nagy-Kő-hegy gerincén, sziklacserjésben (H). *Letkés*: Középgalla csúcsa (H).

Sziklás hegygerinceken, hársas-kőrisesekben, sziklacserjésekben, ritka.

megj.: Ebbe az alakkörbe tartozó, de eltérő jellegeket is mutató növény található a *kemencei* Rakottyás-bérc délkeleti, sziklás lejtőjén (NAGY 1997a, H). Valószínűleg multihibrid eredetű (FACSAR ex verb.).

Rosa × reversa W. et K. nm. **holikensis** KMET (= *R. pendulina* × *spinosissima*) – havasalji rózsza és a jajrózsza hibridje

irod.: A Sasfészek-bérc meredek sziklagerincén (FACSAR 1976).

Börzsöny. Sziklai *Spiraea*-cserjésben (SOÓ 1980).

Börzsöny (FACSAR 1988b, 1993).

Rosa × spinulifolia DEMATRA (= *R. pendulina* × *tomentosa*) – havasalji rózsza és a molyhos rózsza hibridje (28. ábra)

irod.: A Magas-Börzsöny sziklás gerincén (FACSAR 1988b, 1993).

NJ.: *Diósjenő*: a Nagy-Mána északkeleti ormán és a Sasfészek-bérc délkeleti oldalában.

Sziklás hegygerinceken, hársas-kőrisesekben, sziklacserjésekben, igen ritka.

Rosa multiflora THUNB. – sokvirágú rózsza

NJ.: *Szokolya*: Telepítve a Vasfázék-völgyben a magas-taxi parkolónál, szedres vágásnövényzet között.

Prunus padus L. – zelnice (22. ábra)

(syn.: *Padus avium* MILL.)

herb.: *Szokolya-Királyrét*. Büdös-tó. 1947. JÁVORKA S.

NJ.: *Szokolya*: Királyrét (SZUIKÓ-LACZA ex verb.).

A kisvasút királyréti végállomásától a Királyréti-tóig gyertyános-égerligetekben gyakori.

Szob: Damásdi-patak völgye (Ifjúsági tábor), patakmenti égerligetben.

Nagybörzsöny, *Márianosztra*, *Verőce* utcáin díszfaként ültetik.

Prunus serotina EHRH. – kései meggy

(syn.: *Padus serotina* (EHRH.) BORKH.)

NJ.: *Nagybörzsöny*: A horgásztóhoz vezető út mentén ültetve. *Szokolya*: A paphegyi fűrészüzem kerítése mentén ültetve.

Prunus mahaleb L. – sajmeggy (26. ábra)

(syn.: *Cerasus mahaleb* (L.) MILL.)

herb.: *Zebegény-Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1963. SZUIKÓ-LACZA J.; *Zebegény-Nagymaros*. Remete-hegy (Borostyánkő). 1982. SZUIKÓ-LACZA J.

irod.: *Letkésnél* a Galla-hegyeken (FEICHTINGER 1870, 1899).

Zebegénynél a trachyhegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros. Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy andezitszikláin (HORÁNSZKY 1964, 1984).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1978. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Letkés*: Közép-Galla; *Ipolydamásd*: Kis-Galla; *Nagymaros*: Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy; *Verőce*: A Fehér-hegyen, felhagyott parcellák mezsgyéjén három nagyon öreg fa. Sajmeggyes karsztbokorerdőben, sziklás hegycsúcsokon. A Börzsönyben ritka.

***Prunus fruticosa* PALL.** – csepleszmegegy (27. ábra)

(syn.: *Cerasus fruticosa* (PALL.) WORONOW)

herb.: *Nagymaros-Zebegény*. 1922. TUZSON J.; *Nagymaros*. Templom-völgy. 1960. SZUJKÓ-LACZA J.; *Szokolya*. 1961. SZUJKÓ-LACZA J.

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Márianosztra: A Biber-vár déli lábán a Kóspallagi-víztározó mellett; *Szokolya*: A Szőlő-hegy délnyugati lejtőjén (NAGY 1997a).

Nagymaros: Rigó-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Deszkametsző-völgy elején, sziklaormon (SZMORAD 1999).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember; *Perőcsény*: Vad-tető, Szarvas-kő; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: a horgásztó és a Pánholc közti dombháton, Hosszú-bérc, Róth-erdő, Gömbölyű-kő; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy; *Nógrád*: Rákos-hegy, Rác-hegy; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Kálvária-hegy, Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Köves-mező, Köböl-völgy, Rigó-hegy (lépcsők); *Verőce*: Fehér-hegy, Fenyves-hegy.

Erdőssztyep-cserjésekben, sziklacserjésekben, lejtősztyepeken szórványos.

***Prunus avium* L.** – vadcserezsnye

(syn.: *Cerasus avium* (L.) MOENCH)

irod.: *Királyrét*: Paphegy (SZUJKÓ-LACZA 1956).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy északi lejtőin (HORÁNSZKY 1964, 1984).

NJ.: Gyertyános-tölgyesek, bükkösök, szurdokerdők, törmeléklejtő-erdők gyakori elegyfája.

***Amygdalus communis* L.** – közönséges mandula

NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy. Felhagyott szőlőhegyeken, faluszéli cserjésekben szórványos.

***Prunus cerasifera* EHRH.** – cseresznyeszilva

NJ.: *Szokolya*: Királyrét; *Bernecebarát*: Nagy-völgy.

Elvadultan falvak szélén, gyomos cserjésekben, égerligetekben szórványos.

***Prunus domestica* L.** – házi szilva

NJ.: Felhagyott szőlőhegyeken kultúrreliktum. *Szokolya*: Szőlőhegy.

***Prunus spinosa* L.** – kökény

irod.: Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen mézskedvelő tölgyesben, *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Cseh-vár. 1978. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Tölgyesekben, tövisekben, legelőkön közönséges.

Sedum telephium L. subsp. **maximum** (L.) KROCKER – bablevelű varjúháj(syn.: *S. telephium* L., *S. maximum* (L.) HOFFM.)

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Perőcsény: Jancsi-hegy. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).*Diósjenő*: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

NJ.: Száraz tölgyesekben, hársas-kőrisesekben, cserjésekben, sziklás, füves lejtőkön közönséges.

Sedum album L. – fehér varjúhájirod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos andezitsziklák és füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).NJ.: A *nagymarosi* Szürke-hegyen, nyílt andezitsziklagyepben ma is megtalálható.**Sedum acre** L. – borsos varjúháj(incl.: *S. krajinae* DOMIN, *S. acre* L. var. *krajinae* (DOMIN) JÁV.)irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos andezitsziklák és füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy andezitszikláin (HORÁNSZKY 1964, 1984).Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955).

NJ.: Nyílt andezitsziklagyeppek pionír stádiumaiban gyakori.

Sedum sexangulare L. – hatsoros varjúháj(syn.: *S. boloniense* LOISEL.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).*Diósjenő*: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagy-Hideg-hegy. 1970. *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1971, 1974. Kő-szirt. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, mészkérülő tölgyesekben gyakori.

Sempervivum marmoreum GRISEB. – rózsás kövirózsa (29. ábra)(syn.: *S. assimile* SCHOTT, *S. schlechani* SCHOTT)

irod.: A Dömös irányában fekvő hegyek kiálló kőszikláin közt (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Duna feletti sziklás lejtőkön és a hegység keleti szélének szikláin (KÁRPÁTI 1952).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy andezitszikláin (HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember; *Diósjenő*: Kő-szirt, Kámor (BEZECZKY Á.); *Kemence*: Malom-kő, Cicőke (BEZECZKY Á.); *Perőcsény*: Szarvas-kő, Vad-tető; *Nagybörzsöny*: Só-hegy oldalgerince; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy.

Nyílt andezitsziklagyepekben, meglehetősen ritka.

Jovibarba globifera (L.) J. PARNELL subsp. **hirta** (L.) J. PARNELL – sárga kövirózsa
(syn.: *Sempervivum hirtum* JUSL., *J. hirta* (L.) OPIZ s. str.)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Holló-kő. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: Dömösi átkelés szikláin (BOROS 1917).

NJ.: *Perőcsény*: Hajzer-nyerges (Ökör-orom), Szarvas-kő, Vad-tető, Kövirózsás, Drínó, Sántán-bérc.

Nyílt andezitsziklagyepek ritka növénye.

Saxifraga bulbifera L. – gumós kötőrőfű

irod.: Rétek, napos füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Király-rét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

NJ.: *Hont*: Nagy-hegy, Csepegő-forrás völgye; *Kemence*: Csarna-völgy, Kemence-völgy; *Perőcsény*: Világos-pallag, Alsó-Kovács-pallag; *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Bajdázói-rét, Gyepsípálya; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Letskés*: Gallapuszta; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy déli lába; *Szob*: Csák-hegy. Bizonyára másutt is.

Réteken, erdőszéleken, tölgyesek tisztásain, nem ritka.

Saxifraga tridactylites L. – apró kötőrőfű

herb.: *Szokolyahuta Verőce* felett. 1907. JÁVORKA S.

NJ.: *Drégelypalánk*: Drégelyvár romjain. (megj.: Itt talán behurcolva.); *Nagyoroszi*: Kőember (H); *Márianosztra*: Kopasz-hegy.

Andezitsziklagyepekben, ritka.

Chrysosplenium alternifolium L. – aranyos veselke

irod.: Árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Lóhegyi-patak völgye 1969, Inóci turistaház. 1972., Kemence-völgy. 1974, 1978. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápbán (SIMON 2001).

mscr.: *Diósjenő*: Kemence-völgy (Feketesár) (BOROS 1955, 1961); *Kemence*: Fekete-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy (BOROS 1956); *Kemence*: Bacsina-völgy (BOROS 1957); *Szokolya*: Nagyvasfazék-völgy, Bagoly-bükki-völgy II. ága (= Kecskéhát-völgy); *Diósjenő*: Málna-patak völgye, Jelesfa-patak völgye (BOROS 1958).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy és oldalvölgyei; *Kemence*: Magosfa, Rakottyás-völgy; *Diósjenő*: Nagy-Varsa-gödör, Rózsa-völgy, Pogányvári-völgy; *Perőcsény*: Fekete-völgy, Drínó-völgy, Nagy-Hideg-hegy; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Hármás-forrás, Szén-patak-völgy; *Nagy-börzsöny*: Hosszú-völgy, Magyar-völgy.
Gyertyános-égerligetekben, szurdokerdőkben, forrásoknál, szivárgós, sziklás helyeken.

Ribes uva-crispa L. – köszméte

(syn.: *Ribes grossularia* L.)

irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Magasan fekvő, sziklatörmelékes, sziklás helyeken (KÁRPÁTI 1952).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Az Északi-középhegység montán régiójában a számára megfelelő termőhelyeken általában mindenütt megtalálható (a Zempléni-hegységtől a Börzsönyig) (KIRÁLY in BARTHA és mtsai 1999).

Nagyirtáspusztai turistaház. 1972., Tűzköves. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy Tax felett, Szabó-kő (BOROS 1920); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1931); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1956); *Kemence*: Bacsina-völgy (BOROS 1957); *Perőcsény*: Hangyás-bérc (BOROS 1958).

NJ.: *Hont*: Nagy-hegy; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Bodzfás-kút); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Kemence*: Miklós-tető, Varjasi-vadászkunyhó; *Perőcsény*: Fekete-völgy, Magosfa, Csóványos, Hangyás-bérc, Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Só-hegy, Szép-bérc; *Diósjenő*: Nagy-Mána, Rózsa-völgy, Kemence-völgy, Saj-kút-bérc; *Szokolya*: Magas-Tax, Nagy-Hideg-hegy, Királyrét; *Márianosztra*: Mákos-domb, Biber-vár; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Szob*: Bőszobi-völgy, Kerek-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy; *Kismaros*: Kis-kő-szikla.

Sziklás hegygerincek, törmelékes talajú, üde erdők, montán bükkösök növénye.

A Magas-Börzsönyben gyakori, másutt szórványos.

Ribes alpinum L. – havasi ribiszke

irod.: A Nagy-Mánán és a Csóványos alatti sziklákon (RESZLER G. adata in FARKAS 1999).

megj.: Téves adat. A megadott helyeken a *Ribes uva-crispa* fordul elő.

Ribes nigrum L. – fekete ribiszke

irod.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY 1995).

Borsosberény: Láz-lapos; *Bernecebaráti*: Bernece-völgy (Nagy-völgy); *Szokolya*: Királyrét; *Kőspallag*: Kapitány-rét (KEVEY–KIRÁLY in BARTHA és mtsai 1999).

NJ.: *Szokolya*: Deszkametsző-völgy torkolata, Vasfazék-völgy; *Szob*: Bőszobi-völgy (Kuha-tanyai letérő); *Verőce*: Katalin-völgy.

Gyertyános-égerligetekben, égerlápokban, üde gyertyánelegyes erdőkben szórványos.

megj.: Őshonossága kétséges, de nem zárható ki.

Ribes rubrum L. agg. – piros ribiszke

irod.: *Borsosberény*: Disznó-gödör (KEVEY 1998, KIRÁLY in BARTHA és mtsai 1999).

Márianosztra: Kis-Hanta-patak völgye; *Szokolya*: Királyrét, Vasfazék-völgy; *Verőcema-*
ros (KIRÁLY in BARTHA és mtsai 1999).

NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.).
Gyertyános-égerligetekben, szórványos.
megj.: Előfordulásai minden bizonnyal elvadulások.

***Gleditsia triacanthos* L.** – lepényfa

NJ.: *Bernecebaráti*: Kinszki-lapos (TÍMÁR G.); *Kemence*: Kemence-völgy (diáktábor); *Vámosmikola*: Gőr-hegy; *Szokolya*: Király-rét.
Egykori telepítések.

***Lupinus polyphyllus* LINDL.** – erdei csillagfűrt

irod.: *Diósjenő*. 1970., Mázsaház. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
NJ.: *Diósjenő*: a Závóz nyeregbe vezető műút mellett; *Vámosmikola*: Számos-völgy; *Szokolya*: Királyrét, Szén-patak-völgy.
Réteken, egykori legelőkön, erdőszéleken elvadultan. Szórványos.

***Genista pilosa* L.** – selymes rekettye

irod.: A Dömös irányában fekvő hegyek kiálló kősziklái közt (FEICHTINGER 1870).
Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918, 1947).
NJ.: A *nagymarosi* Szent Mihály-hegy és Ördög-hegy sziklatornyain, sziklás lejtőin, bokorerdeiben. Másutt hiányzik.

***Genista tinctoria* L. subsp. *elatior* (KOCH) SIMK.** – magas rekettye

(syn.: *G. elata* WENDER, *G. ovata* W. et K., *G. angulata* KITAIBEL in KANITZ non LAMARCK)

irod.: A *vámosmikolai* Köves-hegyen, a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).
Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Hont: Kuttyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Király-rét. 1976., Királykúti-hegy. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
NJ.: Tölgyesekben, irtásréteken közönséges.

***Sarothamnus scoparius* (L.) WIMM.** – seprőzanót

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Diósjenő. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc (BOROS 1918); *Szokolya*: Vasbánya-hegy (BOROS 1920).
NJ.: *Diósjenő*; *Nagybörzsöny*: Farkas-völgy; *Szokolya*: Magas-Tax, Király-rét, Lukács-szállás.
Erdőszéleken szórványos, telepített növény.

Lembotropis nigricans (L.) GRISEB. – fürtös zanót(syn.: *Cytisus nigricans* L.)

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Nagymaros: Ördög-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 NJ.: Száraz tölgyesekben, mészkerülő erdőkben, erdőszéleken gyakori.

Chamaecytisus virescens (KOVÁTS ex NEILREICH) DOSTÁL – halvány zanót(=? *Chamaecytisus supinus* (L.) LINK subsp. *aggregatus* (SCHUR) A. et D. LÖVE, *Cytisus capitatus* SCOP.)

- irod.: *Márianosztra*; *Nagymaros*: Fehér-hegy (FEICHTINGER 1870).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy alja (BOROS 1947).
 NJ.: *Diósjenő*: Öreg-hegy (H); *Nagymaros*: Hatlópatak völgye (H), Fehér-hegy.
 A Börzsöny peremhegyein, száraz tölgyesek irtásterületein. Ritka.
 megj.: PIFKÓ (2004) feldolgozása alapján.

Chamaecytisus austriacus (L.) LINK – buglyos zanót(syn.: *Cytisus austriacus* L.)

- irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén; a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).
 Über *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A *nagymarosi* Fehér-hegyen (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).
 mscr.: *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező (BOROS 1947).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Mész-oldal, Dedre-bérc, Kőkapu; *Kemence*: Gomb-hegy; *Perőcsény*: Bogár-hegy; *Vámosmikola*: Górhégy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy lába, Kereszt-völgy, Hosszú-bérc lába, Róth-erdő; *Ipolytölgyes*: Hegyes-hegy (Ököraszaló), Bánya-hegy; *Letskés*: a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy, Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Fehér-hegy, Eszperantó-hegy, Hatlópatak völgye; *Verőce*: Lőcs-oldal tető, Fehér-hegy. Bizonyára másutt is.
 Erdőszéleken, lejtősztyepekben elég gyakori. A hegység belső, magas területeiről hiányzik.

Chamaecytisus triflorus (LAM.) SKALICKÁ subsp. **leucotrichus** (SCHUR) J. HOLUB – fehérszőrű borzas zanót(syn.: *Chamaecytisus hirsutus* (L.) LINK subsp. *leucotrichus* (SCHUR) A. et D. LÖVE, *Cytisus hirsutus* L., *Cytisus leucotrichus* SCHUR)

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 mscr.: *Nagymaros* (BOROS 1917); *Hont*: Kőkapu (BOROS 1950).
 NJ.: Száraz, köves talajú tölgyesekben, mészkerülő tölgyesekben, bokorerdőben gyakori.
 megj.: PIFKÓ (2005) feldolgozása alapján.

Ononis pusilla L. – sárga iglice (37. ábra)

irod.: *A nagymarosi Törökmezőn, fenyérfüves száraz legelőn, lajtamészkövön* (NAGY 1998, H).

Ononis spinosa L. – tövises iglice

NJ.: Egykori legelőkön, cserjésekben közönséges.

Ononis arvensis L. – mezei iglice

(syn.: *Ononis hircina* JACQ.)

irod.: *Nógrád mezőváros rétségén* (FEICHTINGER 1870).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Király-kút. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Diósjenő: Foltán-kereszt* (BOROS 1920).

NJ.: *Diósjenő: Király-kúti rakodó, Závóz-nyereg; Kemence: Dosnyai-rakodó.*

Útszéleken, bolygatott gyepekben.

Trigonella monspeliaca (L.) TRAUTV. – francia lepkeszeg

irod.: *A kövesdi kopár kősziklákon* (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

megj.: Vizsgálendő. Valószínűleg az Ipolyon túli, Kovácspataki-hegyekre vonatkozó adat.

Medicago lupulina L. – komlós lucerna

irod.: *Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; Kemence: Pleska-bérc in Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Deszkametsző-völgy. 1981. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Réteken, legelőkön, parlagokon, útszéleken közönséges.

Medicago sativa L. – takarmánylucerna

NJ.: Réteken, legelőkön, parlagokon, útszéleken gyakori.

Medicago falcata L. – sárkereplucerna

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek, napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Bei *Márianosztra* könnte man die wegen Wasserrissen verlassenen Äckern mit *Medicago falcata* bebauen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Verőce: Lőcs-oldal* (BOROS 1923); *Nagymaros: Fehér-hegy* (BOROS 1947).

NJ.: Réteken, legelőkön, cserjésekben, erdőszéleken gyakori.

Medicago × varia MARTYN (= *M. sativa* × *falcata*) – homoki lucerna

NJ.: *Diósjenő: Öreg-hegyi pincék, útszélien.* Másutt is.

Medicago prostrata JACQ. – cseplesz lucerna

irod.: A Galla-hegyek tetején *Letkésnél*. A *szobi* Csák-hegyen (FEICHTINGER 1870, 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Nyílt andezitsziklagyepekben hegységsszerte gyakori.

Medicago minima (L.) GRUFBG. – apró lucerna

irod.: In der Magustagruppe auf den Felsen ober *Gross-Maros* gegen den Spitzkopf (= Hegyes-tető) (KERNER 1875).

mscr.: *Verőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).

NJ.: Nyílt andezitsziklagepekben, száraz, füves lejtőkön gyakori.

Medicago rigidula (L.) ALL. – keménytövisű lucerna

herb.: *Verőce*. Lőcs-oldal. 1923. BOROS Á., DEGEN Á.

irod.: Sziklás lejtőn, cserjésben (KÁRPÁTI 1932, 1952).

mscr.: *Verőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).

NJ.: *Verőce*: A Lőcs-oldal kopárain néhány töves állománya él ma is (MOLNÁR CS.).

Melilotus officinalis (L.) PALL. – orvosi somkóró

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, útszéleken közönséges.

Melilotus albus DESR. – fehér somkóró

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Szőlőhegy, *Deszkametsző-völgy*; *Nagybörzsöny*, *Letkés*, *Márianosztra* határában.

Parlagokon, legelőkön, útszéleken. Az előzőnél ritkább.

Trifolium campestre SCHREB. – mezei here

irod.: A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Királyrét. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918); *Verőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).

NJ.: Réteken, legelőkön, száraz gyepekben közönséges.

Trifolium aureum POLL. – zörgő here

(syn.: *T. agrarium* L., *T. strepens* CR., *T. procumbens* SCHREB.)

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: Kő-szirt; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Hont*: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Királyrét. 1970, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz tölgyesekben, bokorerdőkben, cserjésekben gyakori.

Trifolium patens SCHREB. – terpedő here

herb.: Király-rét. 1976. (Mátra Múzeum Herbáriuma – GOTTHÁRD-gyűjtemény).

irod.: Király-rét. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

Trifolium montanum L. – hegyi here

irod.: *Márianosztra* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Kemence: Szent-szög; *Perőcsény* (*Kemence*): Várbérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Cseres- és mészkerülő tölgyesekben, cserjésekben, irtásréteken, legelőkön gyakori.

***Trifolium hybridum* L.** – korcs here

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Királyháza. 1970., *Zebegény*: Ernő-forrás. 1970., Inóci turistaház. 1971., Királyrét. 1984.

GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Diósjenő*: Kemence-völgy (Kis-mánai kőfejtő); *Perőcsény*: Pálér-dűlő; *Szokolya*: Széles-mező. Bizonyára másutt is.

Kaszálóréteken, mocsárréteken, útszéleken szórványos.

***Trifolium repens* L.** – fehér here

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Réteken, legelőkön, útszéleken, taposott gyomtársulásokban közönséges.

***Trifolium fragiferum* L.** – eperhere

herb.: *Zebegény*. Bőszobpuszta. Nedves réten. 1961. PÉNZES A.

irod.: *Szokolya* és *Nógrád* közt a Széles-mező sziksesedő, nedves rétéjén (PÓCS in BOROS és mtsai 1958).

Trifolium medium* GRUFBG. L. subsp. *medium – erdei here

irod.: Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Tölgyerdők, cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Királyháza. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy alja, *Szokolya*: Korom-bérc (BOROS 1947).

NJ.: Gyertyános-tölgyesekben, cseres-tölgyesekben gyakori.

***Trifolium medium* GRUFBG. subsp. *sarosiense* (HAZSL.) SIMK.** – sárosi here

herb.: *Nagymaros* felett. 1921. TRAUTMANN; *Börzsöny*. Nagy-Koppány. 1925. VAJDA L.; *Diósjenő*. Magas-hegy. 1960. PÉNZES A.

***Trifolium alpestre* L.** – bérci here

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Királyrét. 1971., Mese-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918).

NJ.: Száraz tölgyesekben, bokorerdőben, cserjésekben, sziklagyepekben közönséges.

Trifolium rubens L. – pirosló here

- irod.: Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) in der Magustagruppe (KERNER 1875).
Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Nagymarosi Ördög-hegy, Templom-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).
- NJ.: *Perőcsényi*: Bogár-hegy; *Diósjenő*: erdészet épülete felett, Spartacus kulcsosház feletti gerinc; *Szokolya*: Szőlőhegy, Madaras-fa-oldal, Nacsapéreg; *Ipolydamásd*: Fekete-hegy, Jama, Zuvár; *Szob*: Ruzsás-hegy, Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Fehér-hegy, Hatlópatak völgye; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Kis-kőszikla; *Verőce*: Fenyves-hegy. Száraz, mész- és melegkedvelő tölgyesekben, ritkábban cseres-tölgyesekben, szórványos.

Trifolium ochroleucum HUDS. – vajszínű here

- irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén; Őz-bereken (FEICHTINGER 1870).
 Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) in der Magustagruppe (KERNER 1875).
 Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Királyrét. 1971., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
- mscr.: *Szendehely*: Csapás-hegy (BOROS 1923); *Nagymaros*: Körtvélyes-erdő (BOROS 1947).
- NJ.: Legeltetett cseres- és mészkerülő tölgyesekben, erdőszéleken, irtásréteken gyakori.

Trifolium pannonicum JACQ. – magyar here

- irod.: *A nagymarosi* Fehér-hegyen; a *diósjenői* Őz-bereken (FEICHTINGER 1870).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Diósjenő: Kő-szirt (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
- mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920); *Szokolya*: Nagy-Inóc (BOROS 1947).
- NJ.: *Diósjenő*: a Királyrétre vezető út mentén, a Foltán-keresztől a Spartacus kulcsosházig a „kék négyzet” turistaút mentén, Závoy-nyereg; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető; *Szob*: Bószobi-völgy; *Kismaros*: Békás.
 Erdőszéleken, mészkerülő erdők, bükkösök, mezofil tölgyesek vágásaiban. Ritka.

Trifolium pratense L. – réti here

- irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).
- NJ.: Réteken, legelőkön, útszéleken közönséges.

Trifolium arvense L. – tarlóhere

- irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Királyrét. 1969. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
- mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918).
- NJ.: Száraz füves lejtőkön, nyílt andezitsziklagyepekben közönséges.

Trifolium striatum L. – sávós here

- irod.: *A perőcsényi* Drínó száraz, sziklás lejtőjén, kevés (NAGY 1997a, H).
- mscr.: *Verőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).

Anthyllis vulneraria* L. subsp. *vulneraria – réti nyúlszapuka

- herb.: *Verőce*. Katalin-völgy. 1901. FILARSZKY N.
Verőce. A Borbély-hegy rétjén. 1910. FILARSZKY N. – JÁVORKA S.
 NJ.: *Perőcsény*: Bogár-hegy, Horgásztó.

***Anthyllis vulneraria* L. subsp. *polyphylla* (KIT.) NYM.** – magyar nyúlszapuka

- herb.: *Verőce*. Katalin-völgy. 1901. FILARSZKY N.; *Nagymaros*. Spitzkopf. 1902. FILARSZKY N.; *Nagymaros* felett a Szent Mihály-hegy rétjein. 1948. HORÁNSZKY A.; *Diósjenő*. A Kemence-völgyben, gyepekben. 1956. KÁROLYI Á.; *Hont*. Löszdombokon. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.
 irod.: *Nagymaros*: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Börzsöny. 1975., *Diósjenő*: Mázsaház. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).
 NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy, Závoz-nyereg; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Zebevény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező. Bizonyára másutt is.
 Erdőszéleken, lejtősztyepekben, száraz legelőkön gyakori.

***Dorycnium germanicum* (GREMLI) RIKLI** – selymes dárdahere

- herb.: *Kismaros*. Morgó és a Kelemen-hegy között. 1918. BOROS Á.
 mscr.: *Kismaros*. Morgó vadászház és a Kelemen-hegy között (BOROS 1918).
 megj.: A herbáriumi lap revíziója során (SOMLYAY (2006), NAGY (2007)) a BOROS által feljegyzett és begyűjtött növény *Dorycnium herbaceum*-nak bizonyult.

***Dorycnium herbaceum* VILL.** – zöld dárdahere

- herb.: *Nógrádverőce*. Csapáshegy. 1923. BOROS Á.; *Szokolya*. Királyrét. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.
 irod.: A *szokoljai* és *perőcsényi* határban levő Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 mscr.: *Szendehely*: Csapás-hegy (BOROS 1923).
 NJ.: Erdőszéleken, irtásréteken, lejtősztyepekben, legelőkön, töviskesekben gyakori.

***Lotus siliquosus* L.** – bársonykerep

(syn.: *Tetragonolobus maritimus* subsp. *siliquosus* (L.) MURB.)

- NJ.: *Ipolytölgyes*: A Ság-oldal felhagyott szőlőparcelláiban, gyomos félszáraz gyepekben (H).

***Lotus borbasii* UJHELYI** – Borbás-kerep (6. ábra)

- herb.: *Szob*. 1901. FILARSZKY N. sub nomine „*L. corniculatus* L.”, rev. UJHELYI J.
 irod.: A szlovákiai Kovácspataki-hegyek délies kitérségű, andezit alapkőzetű lejtősztyepeiben tömegesen fordul elő (ZERTOVÁ 1961).
 A Délnyugati-Börzsöny területén, sziklás, füves lejtőkön, bokorerdőkben. *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő; *Ipolytölgyes*: Kis-Hegyes (Ököraszaló), *Szob*: Ruzsás-hegy (H); *Letkés*: a Nagy-völgy feletti délies kitérségű sziklás kopárokon (NAGY-SZMORAD 2000).
 NJ.: *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány, Meleg-oldal; *Letkés*: Medve-völgy; *Ipolydamásd*: Jama (H), Bástya, Galla-tisztás; *Márianosztra*: Sarok-rét; *Szob*: Kerek-hegy, Csák-hegy; *Zebevény*: Bőszobi-völgy (Sípálya).

Lotus corniculatus L. – szarvas kerep

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Réteken, legelőkön, útszéleken, taposott gyomtársulásokban, száraz füves lejtőkön, nyílt andezitsziklagyepekben, száraz tölgyesekben közönséges.

Amorpha fruticosa L. – gyalogakác

irod.: *Verőce*: Lőcs-oldal tető, legeltetett száraz cserjésben (NAGY 2000). Ma még nagyon ritka.

NJ.: *Kismaros*: A vasútállomás részsíjében.

Galega officinalis L. – kecskeruta

mscr.: *Szokolya* (BOROS 1916).

NJ.: *Szokolya*: Szén-patak-völgy, *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy.

A Dél-Börzsöny patak völgyeinek magaskőrásaiban. Ritka.

Robinia pseudo-acacia L. – fehér akác

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Nagymaros: Törökmező, Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Nagymaros. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Hont*: Honti-szakadék (BOROS 1950).

NJ.: Hegylábakon, falvak környékén, patakmenti égerligetekben, nagyobb árkokban, telepített akácokban, gyomos tölgyesekben gyakori.

Colutea arborescens L. – pukkanó dudafürt (4. ábra)

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákon (FEICHTINGER 1870).

Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: *Szob*: Kőves-hegy a mészkőbánya felett; *Zebegény*: Malom-hegy, Nagy-Kerek-hegy; *Nagy-maros*: Dömösi átkelés vasúti megállóhely, Fehér-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal.

A Dél-Börzsöny mész- és melegkedvelő tölgyeseiben, bokorerdeiben szórványos.

Astragalus glycyphyllos L. – édeslevelű csüdfű

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: Ördög-hegyről *Nagymaros* felé, *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918).

NJ.: Gyertyános-tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, melegkedvelő tölgyesekben, erdőszéleken, vágásokban közönséges.

Astragalus cicer L. – hólyagos csüdfű

NJ.: Réteken, legelőkön, útszéleken, cserjésekben, gyomos félszáraz gyepekben gyakori.

Astragalus austriacus JACQ. – kisvirágú csüdfű (37. ábra)

irod.: *A nagymarosi* Törökmezőn, fenyérfüves száraz legelőn, lajtmészkövön (NAGY–SZMORAD 2000, H).

Astragalus onobrychis L. – zászlós csüdfű

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Nagymaros*: Törökmező (BOROS 1947).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Górh-hegy; *Ipolytölgyes*: Hegyes-hegy (Ökörszaló); *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Szob*: Kerek-hegy; *Zebegény*: Kálvária, Malom-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező, Hangyás-árok; *Verőce*: Fehér-hegy.

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben lajtmészköves hegylábakon, száraz gyepekben szórányos, másutt alig.

Securigera varia (L.) LASSEN – tarka koronafürt

(syn.: *Coronilla varia* L.)

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Réteken, legelőkön, sziklás, füves lejtőkön, száraz tölgyesekben, cserjésekben közönséges.

Coronilla coronata NATH. – sárga koronafürt

irod.: A *perőcsényi* határban a Vörös-Márom-hegy kősziklás erdőségében (FEICHTINGER 1870, 1899).

Cserjések növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

megj.: Kétes adat.

Onobrychis viciifolia SCOP. – takarmánybaltacim

(syn.: *O. sativa* LAM.)

irod.: A márianosztrai hegységben és *Szobnál* (FEICHTINGER 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: A *diósjenői* Öreg-hegyen termesztik. *Szokolya*: Somos-hegy, kaszálón.

Onobrychis arenaria (KIT.) SER. – homoki baltacim

herb.: *Nagymaros*. Fehér-hegy. A Köves-mezőn, lajtmészkövön. 1947. BOROS Á.

mscr.: *Nagymaros*: Fehér-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Kemence*: Gomb-hegy; *Nagybörzsöny*: Róth-erdő alatt; *Szob*: Bőszobi-völgy (Sípálya);

Nagymaros: Fehér-hegy, Köves-mező.

A hegységperemen, lajtmészkö alapközeten, felnyíló, száraz gyepekben. Ritka.

Vicia hirsuta (L.) S. F. GRAY – borzas bükköny

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Zebegény: Ernő-forrás. 1970., *Nagymaros*: Rigó-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Száraz gyepekben, cserjésekben, száraz tölgyesekben közönséges.

***Vicia tetrasperma* (L.) SCHREB.** – négymagvú bükköny

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsényi Vár-bérc (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Király-rét. 1971., Hárs-rét. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz gyepekben, cserjésekben, száraz tölgyesekben közönséges.

***Vicia pisiformis* L.** – borsókabükköny

irod.: *A nagymarosi Fehér-hegyen* (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők, cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés (BOROS 1950).

NJ.: *Hont*: Dobogó, Kút-berek (KEVEY B.); *Nagyoroszi*: Szűnyog-forrás; *Perőcsény*: Veresmárom; *Diósjenő*: Hárs-patak völgye; *Szokolya*: Király-rét, Nagy-Kő-hegy, Magas-hegy; *Nógrád*: Rác-hegy tető. Bizonyára másutt is.

Tölgyesekben, cserjésekben szórványos.

***Vicia dumetorum* L.** – cserebükköny

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kemence-völgy. 1970., Nagy-Hideg-hegy. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Diósjenő*: Závra felmenet (BOROS 1950).

NJ.: *Hont*: Dobogó, Kút-berek (KEVEY B.); *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY B.).

Árnyas, üde bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, erdőszéleken gyakori.

***Vicia sparsiflora* TEN.** – pilisi bükköny (23. ábra)

(syn.: *Orobis ochroleucus* W. et K.)

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf und Trampelnik bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Duna feletti lejtők molyhos tölgyes, virágos kőrises erdeiben (KÁRPÁTI 1952).

Szokolya: Fölöstököm-oldal; *Kismaros*: Morgó-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Kemence: Malom-kő; *Kőspallag*: Peres-hegy (NAGY 1997a).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1976, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947, 1955).

NJ.: *Bernecebaráti*: Vályus-kút feletti hegyoldal, Dedre-bérc; *Kemence*: Csipcsina; *Diósjenő*: a Spartacus kulcsosház feletti gerincen, Saj-kút-bérc; *Nógrád*: Meleg-hegy; *Szokolya*: Darabos-hegy, Taxi-nyiladék (Ötperces pihenő), Szállás-bérc, Nacsapéreg, Fölöstököm-oldal, Szőlőhegy, királyréti Várhegy, Madaras-fa-oldal, Öl-hegy, Tamási-hegy, Nagy-Kő-hegy, Magas-hegy; *Nagybörzsöny*: Róth-erdő, Száraz-fa-bérc, Szép-bérc, Só-hegy; *Letkés*: Sákola-tető; *Ipolydamásd*: Zuvár, Misa-réti-völgy (Vasutas-forrás felett); *Márianosztra*: Szép-domb, György-hegy, Alsó-hegy, Galla-tisztás; *Zebegény*: Malom-völgy, Nagy-Kerek-hegy, Trampó-völgy, Borostyánkői-pihenő; *Nagymaros*: Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy, Fehér-hegy; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Nagy-kőszikla, Kis-kőszikla, Kalló-hegy, Csattogó-völgy; *Verőce*: Lőcs-oldal.

A Dél-Börzsöny mész- és melegkedvelő tölgyeseiben sokféle tömeges, másutt ritkább. He-lyenként cseres-tölgyesekben és bokorerdőkben is megjelenik.

Vicia cassubica L. – vitéz bükköny (18. ábra)

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Cseres-tölgyesekben, *Kóspallag*: Mocsárhegy (SZUJKÓ-LACZA 1956).

NJ.: *Bernecebaráti*: Dedre-bérc, Szira; *Nagyoroszi*: Nagy-völgy a Nagy-rét mellett; *Borsos-berény*: Derék-patak völgye, Makkos-vadászház; *Diósjenő*: Kő-szirt; *Kemence*: Dosnyai-rakodó; *Perőcsény*: Világos-pallag; *Szokolya*: Taxi-nyiladék; *Verőce*: Lőcs-oldal. Cseres-tölgyesekben, erdőszéleken szórványos.

Vicia villosa ROTH – szőszös bükköny

(syn.: *V. polyphylla* W. et K.)

irod.: Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf Äckern (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Királyrét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Bernecebaráti*: Vízározó; *Szokolya*: Széles-mező, Társa-mező; *Szob, Zebegény, Kismaros, Verőce*.

A hegységperem szántóin, parlagjain elég gyakori.

Vicia cracca L. – kaszanyűgbükköny

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Királyrét. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Réteken, legelőkön, magassásosokban, útszéleken, erdőszéleken közönséges.

Vicia tenuifolia ROTH – keskenylevelű bükköny

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A *nagymarosi* Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964, 1984).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Száraz tölgyesekben, szegélynövényzetben, félszáraz irtásréteken közönséges.

Vicia sepium L. – gyepűbükköny

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Király-rét. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc (BOROS 1918).

NJ.: Mezőfil erdők szélén, üde irtásréteken közönséges.

Vicia lathyroides L. – pici bükköny

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

NJ.: Száraz, füves lejtőkön, sziklagyepekben, száraz tölgyesekben közönséges.

Vicia grandiflora SCOP. – szennyes bükköny

(syn.: *V. sordida* W. et K.)

irod.: Ziemlich häufig am Damme der Eisenbahn bei *Zebegény, Szob* und *Helemba* (KERNER 1875).

A *nagymarosi* Fehér-hegyen a parkolónál (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Hont*: Kutyika-hegy lába; *Márianosztra*: a Kopasz-hegyre vezető út mentén (H); *Zebe-gény*: vasútállomás, Malom-völgy a falu szélén; *Nagymaros*; *Kismaros*: a vasút mentén; *Verőce*: Katalin-völgy.
Gyomos útszéleken helyenként gyakori.

***Vicia angustifolia* L.** – vetési bükköny

irod.: *Zebe-gényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Kaszálóréteken, erdőszéleken, száraz tölgyesekben, cserjésekben gyakori.

Vicia pannonica* CR. subsp. *pannonica – pannon bükköny

irod.: Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf Äckern (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Zebe-gényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Spartacus turistaház. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy, Széles-mező; *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Márianosztra* környéke.

Parlagokon, gyomos útszéli és félszáraz gyepekben, szántókon közönséges.

***Vicia pannonica* CR. subsp. *striata* (M. B.) NYM.** – csíkos bükköny

irod.: A *zebe-gényi* Malom-völgyben a falu szélén, felhagyott gyümölcsösben (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

***Lathyrus niger* (L.) BERNH.** – fekete lednek

(syn.: *Orobis niger* L.)

irod.: In der Magustagruppe auf den Bergen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy: bokorerdőben, cseres- és gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebe-gényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Rigó-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy keleti lejtő (BOROS 1918).

NJ.: Száraz és mezofil tölgyesekben gyakori.

***Lathyrus vernus* (L.) BERNH.** – tavaszi lednek

irod.: *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1899).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kóspallag, *Márianosztra* és Kis-Inóc környékén cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebe-gényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: Száraz és mezofil tölgyesekben, mészkerülő erdőkben gyakori.

***Lathyrus pannonicus* (JACK.) GARCKE subsp. *collinus* (ORTMANN) SOÓ** – koloncos lednek (26. ábra)

(syn.: *L. versicolor* (GMEL.) BECK)

irod.: In der Magustagruppe auf den Bergen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Ipolydamásd: Száraz-patak-völgy, Somos-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Dél-Börzsöny (SOÓ 1968).

Király-rét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1917).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Só-hegy; *Szokolya*: Béla-rét, Nagy-Kő-hegy; *Márianosztra*: Kis-Hantapatak-völgy a Boglya-kő alatt, Biber-vár; *Ipolydamásd*: Száraz-patak-völgy felett; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Hangyás-árok, Eszperantó-hegy (Szépkilátás parkoló); *Kismaros*: Kelemen-hegy, Kis-Kőszikla, Nagy-Kőszikla, Hosszú-oldal, László-földe, Vargafolt; *Verőce*: Borbély-hegy, Lőcs-oldal.

Mészkedvelő tölgyesekben, bokorerdőkben, szegélynövényzetben, száraz füves lejtőkön, félszáraz irtásréteken a Dél-Börzsönyben gyakori, másutt szórványos.

***Lathyrus pratensis* L.** – réti lednek

irod.: Erdei források, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mocsár- és lápréteken, vízfolyások mentén, magaskórósokban közönséges.

***Lathyrus nissolia* L.** – kacstalan lednek

irod.: A *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen; *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákon (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagyvasfazék-völgy. 1969. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 2000).

NJ.: *Kemence*: Barsi-bükk; *Kemence-Királyháza*: Királyné-parlagja; *Perőcsény*: Kilátó-bérc; *Nagybörzsöny*: Pánholctól délre; *Szokolya*: Taxi-nyiladék (Ötperces pihenő) (TÍMÁR G.), Vasfazék-völgy, Királyréti gyümölcsöskert, Somos-hegy, Gyepsípálya; *Kőspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Bőszobi-völgy; *Nagymaros*: Malom-völgy (Hangyás-árok); *Verőce*: Lőcs-oldal, Magyarkút. Másutt is.

Erdőszéleken, üde és félszáraz gyepekben, irtásréteken gyakori.

***Lathyrus tuberosus* L.** – gumós lednek

irod.: *Zebegény* (KERNER 1875).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Útszéleken, szántókon, parlagokon, a Szokolyai- és a Márianosztrai-medencében gyakori.

***Lathyrus sylvestris* L.** – erdei lednek

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákon (FEICHTINGER 1870).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: *Diósjenő*: Cigányvár, Kemence-völgy (Mázsaház, Kis-Mánai kőfejtő, Király-kút), Hárs-patak-völgy, Szén-patak-völgy (Simon bíró kútja); *Verőce*: Lőcs-oldal.

Mészkerülő bükkösök szélein, vágásnövényzetben. Nem gyakori.

***Lathyrus latifolius* L.** – nagyvirágú lednek

(syn.: *L. megalanthus* STEUD.)

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Mész- és melegkedvelő tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, bokorerdőkben, azok irtásté-
rűletein, száraz, füves lejtőkön gyakori.

Lathyrus hirsutus L. – borzas lednek

mscr.: *Nagymaros*: Vizes-árok-völgy (BOROS 1947).

NJ.: *Drégelypalánk*: Aranygomb-hegy; *Bernecebaráti*: Csitári-kereszt; *Letskés*: Bagoly-hegy;
Szokolya: Széles-mező, Társa-mező; *Zebegény*: Malom-hegy; *Verőce*: Nőtécsi-tó.
Szántókon, parlagokon, útszéleken helyenként gyakori.

Lathyrus sphaericus RETZ – téglaszínű lednek

irod.: *Nagymaros* (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy, andezit bokorerdőben.

Thymelaea passerina (L.) COSS. et GERM. – cicó

(syn.: *Stellera passerina* L.)

irod.: *Zebegény*, *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Gyomos száraz gyepekben, parlagokon, útszéleken nem ritka. *Kemence*: Gomb-hegy; *Nagy-
börzsöny*: Górh-hegy; *Letskés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Ipolydamásd*: a
kőfejtők felett; *Szokolya*: Szőlőhegy, Széles-mező (NAGY 2000).

mscr.: *Nógrád*: Szokol yahuta felé (BOROS 1918).

NJ.: *Vámosmikola*: Bagó-hegy; *Nagybörzsöny*: Pincesor; *Szokolya*: Társa-mező.

Daphne laureola L. – babérboroszlán

irod.: Árnyas sziklák növénye *Diósjenő* és *Nógrád* közötti hegyeken (DORSCHNER in KÁRPÁTI
1932, SOÓ-JÁVORKA 1951).

A Börzsönyből kipusztult (CSAPODY 1982).

Diósjenő: Boros-h., Rákos-h., Török-kút háromszögben (térkép alapján!) (DORSCHNER in
KÁRPÁTI 1932), későbbi jelzés nincs róla (KELLER in BARTHA és mtsai 1999).

megj.: Kétes adat, vizsgálandó.

Daphne mezereum L. – farkasboroszlán (16. ábra)

herb.: Csóványos. 1909. LENGYEL G.; Csóványos. 1929. DORSCHNER J.; Nagy-Hideg-hegy.
1930. KÁRPÁTI Z.; *Királyháza*: Rakottás-patak. 1931. KÁRPÁTI Z.; *Királyháza*: Nagy-
Mána. 1931. BOROS Á.; *Zebegény*: Malom-völgy szurdoka. 1933. JÁVORKA S.; *Kóspal-
lag*: Nagy-Inóc. 1936. JÁVORKA S.; *Diósjenő*: Alsó-Hinta. 1951. KÁRPÁTI Z.; Magas-Tax.
1954. VIDA G.; *Királyrét*: Nagyvasfazék-patak. 1958. BOROS Á.; *Diósjenő*. 1982. SZUJ-
KÓ-LACZA.

irod.: *A nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen, a Kollár-patak völgyében és a Nagy-Inócon (FEICH-
TINGER 1870).

Börzsönyben (FEICHTINGER 1899).

Bükkerdők, árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Börzsönyben meglehetősen gyakori (KÁRPÁTI 1952).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Rakottás-bérc (HORÁNSZKY 1984).

Börzsöny. (lásd: herbáriumi adatok) (TÍMÁR in BARTHA és mtsai 1999).

Börzsöny, Csóványos-tetőn 1976. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Hangyás-bérc, Szabó-kő (BOROS 1920); Sasfészek (BOROS 1931); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Nagy-Inóc (BOROS 1947); *Diósjenő*: Kemence-völgy a Závostól felfelé (BOROS 1955); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1956); *Kemence*: a Dosnya- és a Csöröcsöle-patak torkolatai között, Rakottás-bérc; *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957); *Szokolya*: Nagyvasfazék-völgy a Nagy-Inóc alatt (BOROS 1958); *Kemence*: Barsi-bükk alatt, Rakottás-gerinc, Dosnya-nyeregbe vezető úton, Magosfa; *Perőcsény*: Szabó-kövek (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy Feketesártól felfelé (BOROS 1961).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (a Kalakocs-völgy torkolatánál); *Nagyoroszi*: Irtás-bükk alatt; *Diósjenő*: Gál-kút, Hosszú-bérc, Óz-berek, Málna-hegy, Málna-bérc, Jelesfa-patak-völgy, Nyír-rét, Somosi-kaszáló, Pogányvár, Pogány-patak-völgy, Musli-forrás felett, Foltán-kereszt, Csóványos, Hárs-rét alatt; *Kemence*: Rakottás-patak-völgy, Rakottás-bérc, Kemence-völgy, Pleska-bérc, Barsi-bükk, a Dobó-bérc alatt, Bacsina-torkolat, Jelesfa-torok, Gyeplos-kút alatt; *Perőcsény*: Esztergályos-bérc, Oltár-patak-völgy, Fekete-patak-völgy, Nagy-Hideg-hegy, Égés-tető, Hangyás-bérc; *Nagybörzsöny*: Bánya-tető, Nagy-Inóc, Tolmács-hegy lába, Nagy-Koppány északi lejtő; *Szokolya*: Taxi-rét, Nagy-Hideg-hegy, Páfrány-út, Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy, Újpest-forrás, Deszkametsző-völgy; *Zebe-gény*: Malom-völgy; *Kismaros*: Békás.

A Magas-Börzsöny bükkösein gyakori, másutt szórványos. Ritkábban szurdokerdőkben, gyertyános-tölgyesekben is megjelenik.

***Elaeagnus angustifolia* L.** – keskenylevelű ezüstfa

NJ.: *Nagybörzsöny*: Régi szőlőhegy. *Verőce*: Fenyves-hegy tető, a turistaút mellett.

***Peplis portula* L.** – tócsahúr

irod.: Erdei utakon kisebb tócsákban, vizesárokban mindenfelé elég gyakori (NAGY 1997a).

***Lythrum hyssopifolia* L.** – alacsony füzény

irod.: *Nagybörzsöny*nél a Magyar-hegy alján a csermely medrében (FEICHTINGER 1870).

NJ.: Erdei utakon, vizesárok, bányaudvarok iszapnövényzetében gyakori.

***Lythrum virgatum* L.** – vesszős füzény

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Borsosberény*: Derék-patak völgye; *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó alatt); *Nagybörzsöny*: Tányér-rét; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy; *Kőspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Verőce*: Nőtécsi-tó.

Mocsár- és lápréteken, magassásosokban, magaskórósokban. Ritka.

***Lythrum salicaria* L.** – réti füzény

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mocsár- és lápréteken, magassásosokban, magaskórósokban, égerligetekben közönséges.

***Epilobium hirsutum* L.** – borzas füzike

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*, réteken (BOROS 1916).

NJ.: *Drégelypalánk*; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy, *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Les-völgy, Széles-mező, Deszkametsző-völgy, *Zebegény*: Malom-völgy, Bőszobi-völgy stb.
Patakmenti magaskórós növényzetben gyakori.

***Epilobium parviflorum* SCHREB.** – kisvirágú füzike

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy (a Dosnyai-rakodó alatt); *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: Király-rét.
Mocsárréten, patakmenti növényzetben, elég ritka.

***Epilobium lanceolatum* SEB. et MAURI** – lándzsás füzike

herb.: *Szokolyahuta*. Hont m. 1872. SIMKOVICS L.;

Verőce. Csalamirtás. Patakparton. 1901. FILARSZKY N.

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy keleti lejtő (BOROS 1918).

***Epilobium montanum* L.** – erdei füzike

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918).

NJ.: Mezőfil lomboserdőkben közönséges.

***Epilobium collinum* C. C. GMEL.** – dombi füzike

irod.: *Diósjenő*: Rózsa-völgy, veselkés forrásnál (SIMON 2001).

mscr.: *Perőcsény*: a Magosfa délnyugati lejtőjén (BOROS 1958).

***Epilobium roseum* SCHREB.** – rózsás füzike

herb.: Börzsöny-hegység. Hangyás-bérc a Csóványos alatt. 1947. JÁVORKA S.

Börzsöny-hegység. *Szokolya*. Magas-Tax. 1947. JÁVORKA S.

irod.: A Börzsöny-Márianosztrai hegységben (FEICHTINGER 1899).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy; *Ipolytölgyes*: Oláh János völgye.

Erdei utak szélén, gyertyános-égerligetekben szórványos.

***Epilobium tetragonum* L. subsp. *lamyi* (F. W. SCHULTZ) NYM.** – Lamy négyélű füzike

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Kemence*: Csipcsina, Bacsina-völgy; *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: Széles-mező. Másutt is.

Útszéli árkokban, magaskórósokban, szivárgós helyeken, parlagokon gyakori.

***Epilobium ciliatum* RAFIN.** – mirigyes füzike

irod.: MTM Növénytar herb. Börzsöny, *Szokolya*: Királyrét. SZUJKÓ-LACZA 1982. sub nomine „*E. lanceolatum*”, rev. K.G. (KIRÁLY 2005).

Chamaenerion angustifolium (L.) SCOP. – erdei deréce(syn.: *Epilobium angustifolium* L.)

- irod.: Erdei vágások növénye (KÁRPÁTI 1932).
A Csóványoson vágásokban (HORÁNSZKY 1984).
NJ.: *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy és oldalvölgyei, Csarna-völgy; *Szokolya*: Vasfázék-völgy, Páfrány-út. Bizonyára másutt is.
Bükkösök, gyertyános-tölgyesek, mészkerülő erdők szélén, vágásokban szórványos.

Chamaenerion dodonaei (VILL.) HOLUB – vízparti deréce(syn.: *Epilobium dodonaei* VILL.)

- irod.: Börzsöny: Kemence-völgy (SOÓ 1970).
Szokolya: Vasfázék-völgy, *Szob*: Csák-hegy (NAGY 1997a).
NJ.: *Diósjenő*: Hársptak-völgy; *Szokolya*: Árvakúti-rét alatt, *Nagymaros*: Panoráma autótút (Gubacsi-hálás).
Útszéleken, rézsükben, törmelékes talajokon, szórványos.

Oenothera biennis L. – parlagi ligetszépe

- irod.: *Zebegénynél* a vasút és a Duna mellett a hegyek alján (FEICHTINGER 1870).
Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
NJ.: *Szokolya*: Királyrét, Szén-patak-völgy, Deszkametsző-völgy.
Úde útszéli és ártéri gyomtársulásokban szórványos.

Circaea lutetiana L. – erdei varázslófű

- irod.: Bükkerdők, erdei forrásos, nedves helyek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).
mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920).
NJ.: Nedves talajú bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek gyakori növénye.

Circaea alpina L. – havasi varázslófű (12. ábra)

- irod.: *Diósjenő*: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).
mscr.: A *diósjenői* Rózsa-völgyben a Csóványos alatt, mohás, szivárgós törmelékletőn (VÁRADI 1992).

Dictamnus albus L. – nagyzerjófű (7. ábra)

- irod.: Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) in der Magustagruppe (KERNER 1875).
Mészkevelő tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Nagymaros: Ördög-hegy, Templom-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mészkevelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a, 1967).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
NJ.: *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő; *Letskés*: Medve-völgy, Kis-Galla; *Ipolydamásd*: Száraz-patak-völgy felett, Kurta-árok, Somos-hegy, Alsó-Cikó, Zuvár; *Szob*: Csák-hegy, Kerek-hegy, Ruzsás-hegy, Bőszobi-völgy, Köves-hegy; *Kóspallag*: Róka-hegy (Nagy-Vaskapu); *Márianosztra*: Biber-vár; *Szokolya*: Gyepsípálya, Fölöstököm-oldal, Nacsapéreg, Nacsagromi-árok, Nagy-Kő-hegy, Magas-hegy, Tamási-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy, Nagy-Kerek-hegy, Bőszobi-völgy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy,

Rigó-hegy, Fehér-hegy, Kapu-hegy, Eszperantó-hegy, Só-hegy; *Kismaros*: Kis-Kelemen-hegy, Oxalyuk, Nagy-Kőszikla, Hosszú-oldal, Kalló-oldal; *Verőce*: Lőcs-oldal, Borbély-hegy, Fenyves-hegy.

A Dél-Börzsönyben gyakori, a Délnyugati-Börzsönyben szórványos, másutt hiányzik. Mész- és melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, cserjések növénye.

Ailanthus altissima (MILL.) SWINGLE – bálványfa

irod.: A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Borsosberény*: Derék-patak völgye; *Kemence*: strand; *Perőcsény*: Templom-domb; *Vámosmikola*: Harmospuszta; *Nagybörzsöny*: Horgásztó, Pánholc, Gránát-forrás; *Letkés*: Lelédhídi-major; *Márianosztra*; *Szob*: Kerek-hegy, Dolinka; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Zebegény* és *Nagymaros* között a Szent Mihály-hegy lábán, a vasút mentén; *Nagymaros*: Panoráma autótút, Zebegényi átjáró.

Települések környékén, hegylábi területeken, ruderalis növényzetben számos helyen.

Polygala major JACQ. – nagy pacsirtafű (36. ábra)

(syn.: *P. majus* auct.)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (ECKER L. in KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: *Kemence*: Gomb-hegy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy nyugati lába; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Márianosztra*: Sarok-rét; *Szokolya*: Szőlőhegy, Gyepsípálya; *Zebegény*: Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Törökmező, Hangyás-árok, Köves-mező.

Száraz, füves lejtőkön, félszáraz irtásréteken, cserjésekben, lajtmészkövön szórványos.

Polygala comosa SCHKUHR – üstökös pacsirtafű

irod.: Rétek, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Börzsöny, Király-rét. 1970, 1980.; *Kemence-patak* völgye 1975; Mázсахáz 1977; *Mese-patak* völgye 1986. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Kaszáló- és irtásréteken, félszáraz gyepekben, legelőkön gyakori.

megj.: KERNER (1875) *P. vulgaris* L. adatai, így a Börzsönyre vonatkozó is "in der Magustagruppe bei *Gross-Maros*" minden bizonnyal erre a fajra vonatkozik. Hasonlóképpen GOTTHÁRD *Nagymaros* környéki *P. vulgaris* gyűjtései (NAGY 2005) (MMH.) is véleményem szerint *P. comosa* példányok.

Cotinus coggygria SCOP. – cserszömörce

NJ.: A Szent Mihály-hegy lábán, közvetlenül a Dömösi átkelés vasúti megállóhely fölött néhány példány. A mozgó törmelék megkötésére telepítették.

Acer tataricum L. – tatárjuhar

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákon (FEICHTINGER 1870).

Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Tölgyerdők, cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen; *Márianosztra* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Rigóhegy, sziklás erdőben 1974. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolya*: Várhegy (BOROS 1920).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, Szántó-hegy; *Kemence*: Öreg-szőlők, Új-szőlők, Kemence-völgy, Barát-kő, Szent-szög; *Perőcsény*; *Nagybörzsöny*: Hosszú-bérc; *Szokolya*: Fölös-tököm-oldal, Nacsapéreg, Török-patak-völgy, Szőlőhegy, Serneval, Kisasszony-út, Király-rét, Tamási-hegy, Béla-rét, Taxi-nyiladék; *Nógrád*: Meleg-hegy; *Letskés*: A Nagy-völgy feletti száraz tölgyesekben; *Ipolydamásd*: Somos-hegy, Alsó-Cikó, Bástya, Zuvár; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy, Bőszobi-völgy; *Márianosztra-Kóspallag*: Biber-vár, Kis-Hanta-patak-völgy; *Zebegény*: Bőszobi-völgy, Malom-völgy; *Nagymaros*: Kapu-hegy, Hangyás-árok; *Kismaros*: Börzsönyliget, Kis-Kelemen-hegy, Hosszú-oldal, Rózsa-kunyhó, Só-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal, Borbély-hegy, Fenyves-hegy.
A hegység tölgyeseiben nem rika, helyenként égerligetekben is megjelenik.

***Acer pseudoplatanus* L.** – hegyi juhar

irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők, erdei vágások növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

Csóványos (SZUIKÓ-LACZA 1962b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslámpban juvenilis példányok (SIMON 2001).

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy II. ága; *Kemence*: Dosnya-völgy (BOROS 1958).

NJ.: Montán bükkösök, szurdokerdők, törmelékletjő-erdők gyakori elegyfája. A Magas-Börzsönyben gyakori, másutt szórványos.

***Acer platanoides* L.** – korai juhar

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők, erdei vágások növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

A *zebegényi* Malom-völgyben és a *nagymarosi* Törökmezőn (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Szurdokerdők, törmelékletjő-erdők, gyertyános-tölgyesek gyakori elegyfája.

***Acer campestre* L.** – mezei juhar

irod.: Auf dem Spitzkopf in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Tölgyerdők, cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Királyrét: Páphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUIKÓ-LACZA 1956).

Diósjenő: Kő-szirt; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUIKÓ-LACZA 1961a).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmelékletjő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1955).

NJ.: Száraz és mezofil tölgyesekben, törmelékletjő-erdőkben, cserjésekben közönséges.

Acer negundo L. – zöld juhar

- NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy déli lába, Les-völgy; *Ipolydamásd*: Lelédhídi-major; *Szob*: Bőszobi-völgy; *Szob-Zebegény-Nagymaros-Verőce*: A vasúti töltés mentén.
A hegység peremterületein, ruderalis élőhelyeken szórványos. Részben spontán megtelepszik, részben természetből kiszökve jelenik meg.

Acer obtusatum W. et K. – tompalevelű juhar

- NJ.: *Diósjenő* határában a Verebes-kaszáló mellett egy idős, telepített példány (TESZÁRY K.).

Acer saccharinum L. – ezüst juhar

- NJ.: *Nagybörzsöny*: Bekötőút; *Szokolya*: Les-völgy, Török-patak-völgy. Másutt is. Út, vasút mentén telepítve.

Aesculus hippocastanum L. – fehér vadgesztenye

- NJ.: *Hont*: István-patak-völgy (TÍMÁR G.); *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy; *Kemence*: Kemence-völgy (Kenyeres-kút); *Diósjenő*: Somosi-kaszáló; *Nagymaros*: Malom-völgy a Törökmezei turistaház alatt.
Útszéleken, takarmányszórók közelében elvadul.

Koelreuteria paniculata LAXM. – csörgőfa

- NJ.: *Szokolya*: Les-völgy, Török-patak-völgy. Út, vasút mentén telepítve.
Verőce: Fehér-hegy, elvadulva.

Impatiens noli-tangere L. – erdei nebáncsvirág

- irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).
A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).
Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkedés forráslápbán (SIMON 2001).
Diósjenő: Királyházi turistaház mellett 1970; Börzsöny, Kemence-patak völgye 1982.;
Perőcsény: Várbükk 1989. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
mscr.: *Perőcsény*: Szabó-kő, Oltár-kő (BOROS 1920); *Kemence*: Bacsina-völgy; *Szokolya*: Bagoly-bükk-völgy (BOROS 1957).
NJ.: Nedves talajú bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek, forrásgyeppek gyakori, tömeges növénye.

Impatiens parviflora DC. – kisvirágú nebáncsvirág

- NJ.: *Hont*: Dobogó, Kút-berek, Jelenc-hegy (KEVEY B.), Parassa-völgy; *Drégelypalánk*: Vár-hegy; *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Bernecebaráti*: Pulya-bérc, Kőkapu; *Nagyoroszi*: Kőember, Vadászkastély; *Diósjenő*: Kámor, Szaszovszky-kereszt, Málna-patak-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Nagy-Csörcsöle-völgy, Csarna-völgy; *Szokolya*: Magas-Tax, Szén-patak-völgy; *Nagymaros*: Gubacsi-hálás.
Bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek helyenként gyakori, terjedő növénye. Főleg az Északi-Börzsönyben.

Impatiens glandulifera ROYLE – bíbor nebáncsvirág

- NJ.: *Perőcsény*: Kossuth utca, vízelvezető árokban elvadulva.

Euonymus verrucosus SCOP. – bibircses kecskerágó

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy keleti lejtő (BOROS 1918); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1918).
 NJ.: Szurdokerdők, törmeléklejtő-erdők, cseres- és gyertyános-tölgyesek, melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, sziklai cserjések gyakori növénye.

Euonymus europaeus L. – csíkos kecskerágó

- irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Királyrét: Páphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben, égerligetekben, üde szegélycserjésekben közönséges.

Staphylea pinnata L. – hólyagfa

- irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szokolya: Kőhegy. Hársas törmeléklejtő-erdőben (SZUJKÓ-LACZA 1967).
 NJ.: *Hont*: Kút-berek (KEVEY B.).
 Égerligetekben és üde szegélycserjésekben, gyertyános-tölgyesekben, törmeléklejtő-erdőkben, ritkán sziklai cserjésekben. Szórványos.

Rhamnus catharticus L. – varjútövis

- irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesek, melegkedvelő tölgyesek, cserjések növénye.

Frangula alnus MILL. – kutyabenge

- irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy, Hosszú-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Deszkametsző-völgy, Vaszazék-völgy, Les-völgy; *Letkés*: Nagy-völgy; *Kóspallag*: Kapitány-rét; *Zebegény*: Malom-völgy. Bizonyára másutt is.
 Égerligetekben, égeres láperdőben és üde szegélycserjésekben gyakori.

Vitis sylvestris C. C. GMEL. – ligeti szőlő

- irod.: *Diósjenő*: A Szociális otthon parkja mellett (KEVEY in PRISZTER 1985).
 NJ.: *Kismaros*: Egykor a Jáger-saroknál (FACSAR ex verb.).
 Üde gyertyános-tölgyesek ritka növénye.

Vitis berlandieri PLANCHON hibridek – téli szőlő hibridek

- NJ.: Felhagyott szőlőhegyeken, települések közelében nem ritka, pl. *Szokolya*, *Kóspallag*.

Vitis riparia MICHX. – parti szőlő(syn.: *V. vulpina* L.)

- NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegyi-dűlő, Bogár-kert; *Ipolytölgyes*: Kereszt-völgy; *Szob*: Ruzsás-hegy északi oldala; *Nagymaros*: Panoráma autótút.
Felhagyott szőlőhegyeken, települések közelében, utak mellett, vágásokban.

Parthenocissus inserta (A. KERN.) FRITSCH – közönséges vadszőlő

- NJ.: *Kemence*: Diáktábor; *Szokolya*: Királyrét; *Szob*: Ódamásd-Malomvölgy; *Zebegény*: Bószobi-völgy.
Égerligetekben, útszéli cserjésekben elvadulva.

Hedera helix L. – borostyán

- irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
Csóványos a Szén-patak-völgy felett (SZUJKÓ-LACZA 1956).
A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
NJ.: Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, törmeléklejtő-erdőkben gyakori. A termőkorú példányok ritkák, pl.: *Kemence*: Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Jancsi-hegy; *Nagybörzsöny*: Nagy-Pogány-hegy stb.

Cornus mas L. – húsos som

- irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Nagymaros: Auf den Felsen hier meist *Cornus mascula* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Királyrét: Páphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Bernecebarát: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, törmeléklejtő-erdőben, cseres- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
mscr.: *Kemence*: Kemence-völgy alsó szakasz; *Perőcsény*: Jancsi-hegy (BOROS 1956).
NJ.: Cseres- és melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, törmeléklejtő-erdők, szegélycserjések gyakori növénye.

Cornus sanguinea L. – veresgyűrű som

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
NJ.: Égerligetekben, üde szegélycserjésekben, gyertyános- és cseres-tölgyesekben, méz- és melegkedvelő tölgyesekben közönséges.

Sanicula europaea L. – gombernyő

- irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kóspallag-Márianosztra és Kis-Inóc környékén cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Nagy-Hideg-hegyen bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
Börzsöny, Kis-Inóc 1970; Mese-patak völgye 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
NJ.: Üde bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben nem ritka.

Astrantia major L. – völgycsillag (12. és 69. ábra)

irod.: Két kis populációja ismert a Kemence-völgyből. *Kemence*: a Pleska-bérc alatt, völgyalji bükkösben. Királyházánál a Düle-kaszáló alatt, völgyalji gyertyános-tölgyesben (NAGY 1998, H).
mscr.: Kemence-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1984).
NJ.: *Nagyoroszi*: Mese-patak völgye, irtásrét (FARKAS S.).

Eryngium campestre L. – mezei iringó

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).
mscr.: *Szokolya*: Paphegy lába (BOROS 1918).
NJ.: Egykori legelőkön, száraz gyepekben, cserjésekben közönséges.

Chaerophyllum aromaticum L. – fűszeres baraboly

irod.: *Nagymaros* 1971. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
NJ.: Patakmenti magaskórósokban közönséges és tömeges.

Chaerophyllum temulum L. – bódító baraboly

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
Szokolya: Kőhegy. Hársas törmeléklejtő-erdőben (SZUJKÓ-LACZA 1967).
Nagymaros: Szent Mihály-hegy és Hegyes-tető nyerge 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
NJ.: Nitrogénben gazdag, sziklás talajú erdőkben, tölgyesekben, bükkösökben gyakori.

Chaerophyllum bulbosum L. – csemegebaraboly

irod.: Falvak közelében, útszéleken, árokpartokon, ruderalis növénytársulásokban gyakori.
Kemence, *Perőcsény*, *Vámosmikola*, *Nagybörzsöny*, *Letskés*, *Márianosztra*, *Szokolya*, *Kis-maros* környékén (NAGY 2000).

Anthriscus cerefolium (L.) HOFFM. subsp. **trichosperma** (SPR.) ARC. – zamatos turbolya

irod.: A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).
NJ.: Akácokban, elgyomosodott, degradált erdőkben közönséges. Tömeges a Szent Mihály-hegy vadjárta száraz tölgyeseiben.

Anthriscus sylvestris (L.) HOFFM. – erdei turbolya

irod.: A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Verőce: Katalin-völgy, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
NJ.: Bolygatott, üde lomboserdőkben, erdőszéleken, árokpartokon közönséges.

Torilis arvensis (HUDS.) LINK – vetési tüskemag(syn.: *T. helvetica* GMEL., *T. infesta* HOFFM.)

irod.: Kemencén, hegyoldali vágásokban, Nagyborzsönynél füves dombokon (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Szokolya: szántókon, parlagokon; Vámosmikola: Górh-hegy, szántó szélén.

Torilis japonica (HOULT.) DC. – bojtortjános tüskemag(syn.: *T. anthriscus* (L.) GMEL.)

irod.: Napos, füves lejtők, cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy, Orno-Quercetum (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesek, melegkedvelő tölgyesek, cserjések gyakori növénye.

Turgenia latifolia (L.) HOFFM. – nagy ördögbockor(syn.: *Caucalis latifolia* (L.) L.)

herb.: Kismaros és Szokolya között. Művelt földek szélén. 1872. SIMKOVICS L.

Caucalis platycarpus L. subsp. **platycarpus** – tüskés ördögbockor(syn.: *C. daucoides* L. 1767. non L. 1753.)

irod.: Bei Gross-Maros (KERNER 1875).

Degradált sziklagyepekben, felhagyott szőlőkben, parlagokon szórványos. Vámosmikola:

Górh-hegy; Szokolya: Nagy-Kő-hegy, Szőlőhegy (NAGY 2000).

Nagymaros: Ördög-hegy keleti sziklás oldalán 1976, 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: Nagymaros: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: Ipolydamásd: Zuvár, Nagy-Galla; Nagymaros: Ördög-hegy.

Orlaya grandiflora (L.) HOFFM. – Orlay-murok (10. ábra)(syn.: *Caucalis grandiflora* L.)

irod.: Zebegénynél és Nagymarosnál a trachyt hegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei Gross-Maros (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, Orno-Quercetum (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: Nagymaros: Ördög-hegy (BOROS 1918, 1947).

NJ.: Szokolya: Tamási-hegy; Nagyborzsöny: Só-hegy; Ipolytölgyes: Kis-Koppány; Márianosz-

ra: György-hegy, Ipolydamásd: a Misa-réti-völgy felett, Jama, Zuvár; Szob: Csák-hegy;

Zebegény: Bodzási-pihenő, Nagy-Kerek-hegy; Nagymaros: Szent Mihály-hegy, Ördög-

hegy, Szürke-hegy, Rigó-hegy, Eszperantó-hegy, Fehér-hegy; Kismaros: Nagy-Kőszikla,

Kalló-oldal; Verőce: Lőcs-oldal.

A Dél-Börzsönyben gyakori, a Délnyugati-Börzsönyben szórványos, másutt hiányzik.

Száras füves lejtők, sziklagyepek növénye.

Smyrniium perfoliatum L. – őzsaláta

NJ.: Szokolya: Királyrét (Szén-patak-völgy a labdarúgó pályánál), gyertyános-tölgyes szélén,

eltűnőben; Zebegény: A Borostyánkői-pihenő közelében, száraz tölgyesben. Igen ritka.

Physospermum cornubiense (L.) DC. – dudamag

irod.: *Szob* (HORÁNSZKY 1960).

megj.: Ismeretlen eredetű, kétes adat (HORÁNSZKY A. ex verb.).

***Conium maculatum* L.** – bürök

NJ.: Faluszéleken, ruderális területeken, árokparkokon szórványos.

***Pleurospermum austriacum* (L.) HOFFM.** – borzamaz (19. ábra)

irod.: A Kemence-patak völgyében a Dosnya- és a Csörcsöle-patak torkolata között, valamint a Fekete-völgyben. Mindkét helyen bükkös és szurdokerdő érintkezési vonalában (BOROS és mtsai 1958).

mscr.: *Kemence*: Barsi-bükk alatti sziklákon (BOROS 1957, 1958).

NJ.: *Kemence*: a Kemence-völgyben Királyháza alatt a Kenyeres-kútnál, illetve a Dosnya-völgy torkolata mellett. Mindkét élőhelye völgyalji sziklás, árnyas termőhely, közvetlenül a patakmeder felett.

***Bupleurum rotundifolium* L.** – kereklevelű buvákfű

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Szántók szélein, gyomos száraz gyepekben, parlagokon, igen ritka. *Nagybörzsöny*: Górhegy (H); *Szokolya*: Szőlőhegy; *Verőce*: Lőcs-oldal tető (NAGY 2000).

mscr.: *Nógrádverőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Letkés*: Bagoly-hegy.

***Bupleurum praealtum* NATH.** – tejelő buvákfű

(syn.: *B. junceum* L.)

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákon (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Börzsönyben sok helyen (KÁRPÁTI 1954).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Nagymaros* Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: *Kemence*: Szent-szög, Asztal-kő; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Nagy-Pogány-hegy, Gömbölyű-kő, Hosszú-völgy (Ifjúsági tábor felett); *Diósjenő*: a Spartacus-ház feletti gerincen; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy, Bodzási-pihenő, a Bodzás-völgy felett; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Kapu-hegy, Fehér-hegy.

Száraz, meleg tölgyesekben szórványos. A Dél-Börzsönyben gyakoribb.

***Bupleurum commutatum* BOISS. et BALANSA** – deres buvákfű

(syn.: *B. pachnospermum* PANC.)

herb.: *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1947. KÁRPÁTI Z., PAPP J.; *Nagymaros*. Hegyes-tető. 1947. SOÓ R.

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (M.N.M. herbárium alapján KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Ördög-hegy, 1974. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Bupleurum affine SADLER – vöröslő buvákfű(syn.: *B. breviradiatum* (RCHB.) WETTST., *B. gerardi* sensu H. J. COSTE)irod.: Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).NJ.: *Diósjenő*: Málna-bérc, Dobó-bérc; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Kemence*: Cicőke, Nagy-Mána, Rakottyás-bérc, Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Drínó, Ökör-orom, Hajzer-nyerges, Sátán-bérc, Mogyorós-bérc, Hangyás-bérc; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy, Bagó-hegy; *Nagy-börzsöny*: Magyar-hegy, Só-hegy, Nagy-Sas-hegy, Pánholc, Hosszú-bérc (H); *Szokolya*: Szőlőhegy; *Letkés*: A Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Ipolydamásd*: Jama; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy.

Száras, füves lejtőkön, andezitsziklagyepekben, cserjésekben közönséges.

Trinia glauca (L.) DUM. – szürke nyúlkaporirod.: *Ipolytölgyes*: A Bánya-hegy platóján, félszáras irtásréten három tő (NAGY 2002).NJ.: *Szob*: A Csák-hegy platóján, száraz lejtősztyeppenben, kevés (H).**Falcaria vulgaris** BERNH. – sarlófűirod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Száras, füves lejtőkön, legelőkön, legeltetett tölgyesekben, útszéleken közönséges.

Carum carvi L. – köményherb.: Börzsöny-hg. *Szokolya*. Nedves-réten. 1931. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny-hg. *Diósjenő*. A Kemence-völgyben, réten. 1951. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny-hg. Kis-Inóc. 1961. CSAPODY V.

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Pimpinella major (L.) HUDS. – nagy földitömjénNJ.: *Diósjenő*: A Csóványos és a Foltán-kereszt között, idős, elfüvesedett bükkösben, egy tő.**Pimpinella saxifraga** L. – hasznos földitömjén

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száras, füves lejtőkön, irtásréteken, legelőkön, legeltetett tölgyesekben közönséges.

Aegopodium podagraria L. – podagrafű

irod.: A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Börzsöny, nedves erdőben 1971. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

NJ.: Nedves talajú bükkösök, völgyalji gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek gyakori növénye.

Berula erecta (HUDS.) COVILLE – keskenylevelű békakorsó(syn.: *Sium angustifolium* L., *Sium erectum* HUDS.)

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Kemence*: Kemence-völgy (Gyepőlős-kút, Dosnyairakodó); *Nógrád-Szokolya-Verőce*: Les-völgy; *Szokolya*: Király-rét; *Kóspallag*: Mária-

nosztrai elágazásnál a Korompa-patak völgyében; *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy.

Források közelében, tiszta vízfolyásokban, szórványos.

Seseli annuum L. – homoki gurgolya

(syn.: *S. coloratum* EHRH.)

irod.: A *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny, Király-rét, Inóc felé 1969. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Nógrádverőce*: Kelemen-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz, füves lejtőkön, félszáraz irtásréteken, legelőkön közönséges.

Seseli varium TREV. – változó gurgolya (30. ábra)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A *szobi* Ruzsás-hegy déli lejtőjén, lejtősztyeppen tömeges (NAGY–SZMORAD 2000, H).

Seseli osseum CR. – szürke gurgolya

(syn.: *S. dévényense* SIMONKAI, *S. glaucum* L.)

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákön (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

Kemence: Szent-szög; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Várberc in *Poëtum pannonicæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Diósjenő: Kő-szirt; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Nyílt andezitsziklagyepekben, száraz, füves lejtőkön, bokorerdőkben közönséges.

Libanotis pyrenaica (L.) BOURG. subsp. **bipinnata** (ČELAK.) HOLUB – tömjénillat

(37. ábra)

irod.: A *szokolyai* Szőlőhegy déli lejtőjén lajtamészkövön kialakult lejtősztyeppen fordul elő egy erős populációja (NAGY 1997a, H).

Szob: A Bőszobi-patak völgyében a Köves-hegyi mészkőbánya körüli lejtősztyepekben, erdőszéleken (NAGY–SZMORAD 2000).

Oenanthe aquatica (L.) POIR. – métegykóró

NJ.: *Nógrád*: Les-völgy, vízi harmatkásásban; *Szokolya*: Büdös-tó, zsombéksásosban; *Kóspalag*: Kapitány-rét, égerlápban.

Oenanthe fistulosa L. – csöves borgyökér

irod.: *Diósjenő* (KOVÁCS–PRISZTER 1956).

Börzsöny (SOÓ 1968).

megj.: Minden bizonnyal a Nógrádi-medencére, a Diósjenői-tó környékére vonatkozó adat.

Oenanthe silaifolia M. B. – gyűrűs borgyökér

mscr.: f. *media* GRIS. *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy rétjén (BOROS 1957).

Aethusa cynapium L. subsp. **cynapium** – ádáz

NJ.: Üde, árnyas bükkösökben, szurdokerdőkben, gyomos erdőkben gyakori.

Aethusa cynapium L. subsp. **agrestis** (WALLR.) DOST. – ádáz

NJ.: Szokolya és Paphegy között elterülő szántókon, parlagokon.

Aethusa cynapium L. subsp. **cynapioides** (M. B.) NYM. – ádáz

NJ.: Bernecebaráti: Nagy-völgy; Kemence: Kemence-völgy.
Gyertyános-égerligetekben, patakmenti magaskórósokban.

Selinum carvifolia (L.) L. – nyúlkömény

irod.: A Bugyihó hegyen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei Kemence (KERNER 1875). Megj.: FEICHTINGER-től átvett adat.
Börzsöny, Király-rét, lápréten 1972, 1976, 1981. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: Szokolya: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920); Diósjenő: Király-kút (BOROS 1947); Szokolya: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Bernecebaráti: Nagy-völgy; Nagyoroszi: Faragott-kúti-kaszáló, Pénzásás; Kemence: Kemence-völgy; Szokolya: Király-rét, Széles-mező.
Mocsár- és lápréteken, irtásréteken elég gyakori.

Angelica sylvestris L. – erdei angyalgökökér

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Borsosberény: Derék-patak-völgy; Bernecebaráti: Nagy-völgy; Kemence: Kemence-völgy; Nagybörzsöny: Magyar-völgy, Hosszú-völgy; Kóspallag: Korompa-patak-völgy; Nógrád-Szokolya: Les-völgy; Szokolya: Szén-patak-völgy; Zebegény-Nagymaros: Malom-völgy; Szob: Bőszobi-völgy.
Patakmenti magaskórós növényzetben, égerligetekben gyakori.

Ferula sadleriana LEDEB. – magyarföldi husáng (39. ábra)

herb.: Nagymaros. Ördög-hegy. Sziklás lejtőn, tölgyesben, a kőfejtőnél. 1938. JÁVORKA S.; Nagymaros. Ördög-hegy. Andezitsziklákon. 1947. BOROS Á.; Nagymaros. Ördög-hegy lejtőjén. 1947. KÁRPÁTI Z.; Nagymaros. Ördög-hegy. *Festuca sulcata*-s lejtőn. 1948. BAKSAY L.; Nagymaros és Zebegény között. A Szent Mihály-hegy sziklás lejtőjén. 1950. KÁRPÁTI Z.

irod.: Az Ördög-hegy Duna feletti sziklás lejtőjén (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964, 1984).

Nagymaros: Ördög-hegy (CSAPODY 1982).

Nagymarosi termőhelyéről kipisztult (NÉMETH F. in PRISZTER 1985).

Egy tő Nagymaroson a Rigóhegyi út 30. számú ház előtt, vasúti rézsűben (NAGY 1999a).
2001. május 20-án az Ördög-hegy déli lejtőjén két állományát találtuk. A hegygerinc felső szakaszán öt virágzó tövet, az alsó szakaszán 15 nyíló példányát láttuk (BÉKEFINÉ–BÉKEFI 2001).

mscr.: Nagymaros: Ördög-hegy, a bányával szemben bőven (BOROS 1947); Nagymaros: Dömösi átkeles vasúti megálló felett (BOROS 1950); Nagymaros: Szent Mihály-hegy (BOROS 1955).

Peucedanum cervaria (L.) LAP. – szarvas kocsord

irod.: A diósjenői hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

Bei Gross-Maros in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Cserjések, napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Börzsöny, irtásréten 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

NJ.: Száraz tölgyesekben és irtástereiteiken, száraz füves lejtőkön közönséges.

Peucedanum alsaticum L. – buglyos kocsord

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Bernecebaráti*: Mál-oldal tető; *Kemence*: Gomb-hegy, Új-szőlők; *Perőcsény*: Templom-domb; *Nagybörzsöny*: a Hosszú-bérc nyugati lejtőjén; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Ipolydamásd*: Bástya; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Kismaros*: Jáger-sarok; *Verőce*: Fehér-hegy.

Hegységperemi felhagyott szőlőhegyeken, cserjésekben, félszáraz gyepekben gyakori.

Peucedanum carvifolia VILL. – köménylevelű kocsord

(syn.: *P. chabraei* RCHB., *Imperatoria chabraei* SPR.)

irod.: *A bernecei* dombokon, a *diósjenői* Őz-bereken (FEICHTINGER 1870).

NJ.: *Nagyoroszi*: Faragott-kúti-kaszáló, Nagy-völgy; *Bernecebaráti*: a víztározó feletti dombokon; *Kemence*: Kemence-völgy a Dosnyai-rakodó alatt (H); *Nagybörzsöny*: Tányér-rét; *Szokolya*: Király-rét; *Kismaros*: Nagy-Varga-rét.

Mocsár- és lápréteken, felhagyott szőlőhegyeken szórványos.

Peucedanum arenarium W. et K. – homoki kocsord

irod.: *Zebegeynél* (FEICHTINGER 1870, 1899).

Entlang der Donau bei *Zebegeyn* (KERNER 1875).

Szob mellett (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Bei *Zebegeyn* sind die Hügel sandigt. *Peucedanum arenarium* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

megj.: Minden bizonnyal a Duna-völgyre vonatkozó adatok.

Pastinaca sativa L. subsp. **pratensis** (PERS.) ČELAK. – pasztinák

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Mocsár-, láp- és kaszálóréteken, útszéli vizesárkokban, legelőknél közönséges.

Heracleum sphondylium L. – közönséges medvetalp

(incl.: subsp. **sibiricum** (L.) SIMK. = subsp. **flavescens** (WILLD.) SOÓ)

irod.: Bükkerdők és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kóspallag-Márianosztra és Kis-Inóc környékén cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

subsp. **flavescens** Börzsöny (SIMON 1968). (A cikkben szereplő térkép alapján!)

Zebegeyni Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Magaskórósokban, gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben közönséges.

Heracleum sphondylium L. subsp. **transylvanicum** (SCHUR) BRUMMITT – erdélyi

medvetalp

irod.: Nagy-Hideg-hegy, vegetatív tölevélrózsák (FACSAR in PRISZTER 1985).

NJ.: Egykor a sípályához vezető út mentén (FACSAR ex verb.).
 megj.: Minden bizonnyal véletlen behurcolva. Mára eltűnt.
 SIMON szerint (ex verb.) valószínű, hogy a *H. sphondylium* L. subsp. *trachycarpum* (SOJÁK) HOLUB taxon lehetett.

Tordylium maximum L. – szarvasgyökér

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
Diósjenő: Kő-szirt (NAGY 1997).
 mscr.: *Nógrádverőce*: Lőcs-oldal (BOROS 1923); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1955).
 NJ.: *Diósjenő*: Kámor; *Nógrád*: Rác-hegy tető; *Perőcsény*: Jancsi-hegy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Száraz-bérc, Gömbölyű-kő, Szent István templom; *Letkés*: Kő-kút; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy. Másutt is.
 Sziklás, füves lejtőkön, *Spiraea*-cserjésekben, bokorerdőkben szórványos.

Laser trilobum (L.) BORKH. – sujtár (24. ábra)

(syn.: *Siler aquilegifolium* GÄRTN., *Siler trilobum* CR.)

irod.: *Damásd* kőszikláin, a *diósjenői* Óz-bereken (FEICHTINGER 1870).
 Cserjések növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).
 A Duna feletti lejtők virágos kőrises, molyhos tölgyes erdeiben (KÁRPÁTI 1952).
Szokolya: Kőhegy. Hársas törmeléklejtő-erdőben (SZUKÓ-LACZA 1967).
 NJ.: *Diósjenő*: a Spartacus-ház feletti gerincen; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Kemence*: Tamásvár-bérc; *Perőcsény*: Holló-kő, Salgó-vár, Jancsi-hegy, Miklós-tető; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy a felhagyott kőfejtő felett, Rustok-hegy, Magyar-hegy; *Szokolya*: Madaras-fa-oldal, Szőlőhegy, Várhegy, Les-völgy a Tamási-hegy alatt; *Márianosztra*: Biber-vár; *Zebegény*: Malom-völgy a Szilfa-forrás völgyének torkolatánál.
 Törmelékes talajú mész- és melegkedvelő tölgyesekben, cseres-tölgyesekben. Szórványos.

Laserpitium latifolium L. – széleslevelű bordamag

irod.: A *nagybörzsönyi* Kollár-patak völgyében (FEICHTINGER 1870).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Szob: A Bószobi-patak völgyében a Köves-hegyi mészkőbánya felett, mészkedvelő tölgyesben (NAGY-SZMORAD 2000).
 mscr.: *Szokolya*: Hangyás-bérc (BOROS 1920).
 NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember (H); *Diósjenő*: Saj-kút-bérc; *Szokolya*: Szén-patak-völgy (Simon bíró kútja alatti hát).
 Sziklás talajú, száraz tölgyesek, erdőszélek ritka növénye.

Daucus carota L. – vadmurok

irod.: Rétekek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 NJ.: Réteken, legelőkön, parlagokon közönséges.

Sherardia arvensis L. – csillagfű (70. ábra)

irod.: *Kemence*: Királyházánál Királyné-parlagján, vadföldön, gabonavetésben (NAGY 2000).
 NJ.: *Letkés*: Bagoly-hegy, szántó szélén (H).

Asperula tinctoria L. – festő müge

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny (SOÓ 1966).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Asperula cynanchica L. – ebfajto müge

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett in *Poëtum pannonicae* (SZUIKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Hont*: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmatica* (SZUIKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

Börzsöny, Nagyvasfazék-patak feletti erdő, 1976. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Nagymaros*: Fehér-hegy (BOROS 1947); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz, füves lejtőkön, sziklagyepekben, bokorerdőkben közönséges.

Cruciata pedemontana (BELL.) EHREND. – apró keresztű

NJ.: Száraz füves lejtőkön, sziklagyepekben mindenütt gyakori.

Cruciata glabra (L.) EHREND. – tavaszi keresztű

(syn.: *Galium glabrum* L., *Galium vernum* SCOP.)

irod.: *Kemence* hegységeiben, *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1870, 1899).

A nagybörzsönyi Tolmács-hegyen, a *szokolyai* Szállás-bércen, a *diósjenői* Poros-hegy, Szélesút és Fatörés-hegyeken (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe am Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők, rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

Börzsöny, Király-rét körüli erdő. 1971.; Kemencepatak-völgye. 1978. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolya*: Vasbánya-hegy, Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920); *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923); *Diósjenő* (BOROS 1931); *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950); *Diósjenő*: Závó (BOROS 1957).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesek, mészkerülő erdők gyakori növénye.

Cruciata laevipes OPIZ – mezei keresztű

(syn.: *Galium cruciata* L., *Galium cruciatum* (L.) SCOP., *C. ciliata* OPIZ)

irod.: Am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Irtásréteken, mocsár- és kaszálóréteken, cserjésekben gyakori.

Galium boreale L. – északi galaj

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy a Dosnyai-rakodó alatt; *Nagybörzsöny*: Tányér-rét; *Szokolya*: Bajdázói-rét, Király-rét, Széles-mező, Deszkametsző-völgy

(Bükki-rét); *Kóspallag-Márianosztra*: Kis-Hanta-patak völgye (a Zárda-rom mellett); *Zebegeény*: Bószobi-völgy, Malom-völgy; *Kismaros*: Szép-erdő.

Mocsár- és lápréteken, üde irtásréteken, nem ritka.

Galium rubioides L. – réti galaj

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegeényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Börzsöny, Király-rét, mocsaras területen. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

NJ.: *Zebegeény*: Bószobi-völgy (Sípálya alja), üde erdőszegély-mocsárrét átmenetben (H).

megj.: Korábbi adatai részben az előző fajra vonatkozhatnak. Vizsgálandó.

Galium odoratum (L.) SCOP. – szagos müge

(syn.: *Asperula odorata* L.)

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Csóványos, bükkösben; Királyrét: Papphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegyen, szurdokerdőben, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegy északi lejtőjén gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964, 1984).

Zebegeényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy, Szabó-kő (BOROS 1920).

NJ.: Üde talajú bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek gyakori növénye.

Galium rivale (SIBTH. et SM.) GRIS. – kapaszkodó galaj

(syn.: *Asperula rivalis* SIBTH. et SM., *A. aparine* M. B.)

irod.: Börzsöny szélei (SOÓ 1968).

Börzsöny, Király-rét. 1969, 1976. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó, Kismánai kőfejtő); *Szokolya*: Les-völgy, Deszkametsző-völgy, Király-rét; *Kóspallag*: Korompa-patak völgye a Nádas-rét alatt; *Zebegeény*: Malom-völgy, Bószobi-völgy.

Patakmenti magaskórósokban, mocsarakban, égerligetek szélén.

Galium aparine L. – ragadós galaj

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegeényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Zebegeény*: Ernő-forrás felé (BOROS 1955).

NJ.: Gyomos, degradált erdőkben, cserjésekben tömeges.

Galium spurium L. s. l. – vetési galaj

mscr.: *Zebegeény*: Ernő-forrás felé (BOROS 1955).

Galium tricornutum DANDY – háromszarvú galaj

herb.: *Verőce*. Katalin-völgy. Parlagon. 1949. PÉNZES A.

Galium palustre L. – mocsári galaj

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny, Király-rét mocsarában. 1972. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolyahuta* felé (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: Mocsarakban, magassásosokban, időszakos tavacsákban gyakori.

***Galium schultesii* VEST.** – fénytelen galaj

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961*b*).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen cseres- és gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964*a*).
 Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Börzsöny, Király-rét feletti irtásos erdő. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
 NJ.: Tölgyesekben, bükkösökben közönséges.
 megj.: KERNER (1875) *Galium silvaticum* L. adata „In der Magustagruppe am Spitzkopf bei *Gross-Maros*” minden bizonnyal erre a fajra vonatkozik.

***Galium glaucum* L.** – szürke galaj

(syn.: *Asperula glauca* (L.) BESSER)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos füves lejtők, andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961*b*).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964*a*).
 Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).
 NJ.: Száraz gyepekben, száraz tölgyesekben közönséges.

***Galium verum* L.** – tejoltó galaj

irod.: Cserjések, rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Kemence: Szent-szög in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961*a*).
Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961*a*).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961*b*).
 A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).
 mscr.: *Szokolya*: Királyrét kaszálója (BOROS 1947).
 NJ.: Réteken, legelőkön, egykor legeltetett száraz tölgyesekben, cserjésekben közönséges.

***Galium abaujense* BORB.** – abaúji galaj

NJ.: *Diósjenő*: A Saj-kút-bérc (H) és a Boros-hegy nyugati lejtőin mészkőrűlő tölgyesekben.
 A Szén-patak-völgyben a Kettes-forrás alatti kocsánytalan tölgyesben.

***Galium mollugo* L.** – közönséges galaj

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Cserjések, rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964*a*).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

Börzsöny, *Zebegény*: Bodzás-völgy. 1970; Királyrét, erdőszélen. 1971.; Az inóci turista-háznál 1971. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy; *Szokolya-Királyrét* (BOROS 1947).

NJ.: Réteken, legelőkön, egykor legeltetett száraz tölgyesekben, cserjésekben gyakori.

***Galium erectum* HUDS.** – fehér galaj

(syn.: *G. album* MILL.)

irod.: *Szokolyanál* (FEICHTINGER 1899).

mscr.: *Kóspallag*: Nagy-Inóc (BOROS 1947).

NJ.: Száraz gyepekben, cserjésekben, száraz és mészkerülő tölgyesekben közönséges.

***Galium × ochroleucum* WOLFF** (= *G. verum* × *mollugo*) – hibrid galaj

mscr.: *Szokolya*: Király-rét kaszálója (BOROS 1947).

NJ.: *Diósjenő*: A Kemence-völgyben a Kis-mánai kőfejtőnél, mocsárréten.

***Sambucus ebulus* L.** – földi bodza

irod.: Bei *Gross-Maros*, *Verőcze* (KERNER 1875).

NJ.: Útszéleken, ároktopartokon ruderalis gyomnövényzetben, vágásokban közönséges.

***Sambucus nigra* L.** – fekete bodza

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Akácokban, vágásokban, gyomos erdőkben közönséges.

***Sambucus racemosa* L.** – fürtös bodza

irod.: A *perőcsényi* Vörös-Márom sziklás erdeiben (FEICHTINGER 1870).

A *nagybörzsönyi* Tolmács-hegy gerincén és oldalán tömeges; Őz-berekben és *Kemence* hegyein (FEICHTINGER 1870, 1899).

Bükkerdők, árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Magas-Börzsönyben eléggé elterjedt mindenfelé (KÁRPÁTI 1952).

mscr.: *Szokolya*: Szén-patak-völgy (BOROS 1956); *Magas-Tax*, Csóványos, Inóci kőbánya (SZUIKÓ-LACZA 1984).

NJ.: *Bernecebaráti*: Kalakocs-völgy (TÍMÁR G.); *Nagyoroszi*: a Vadászkastélyhoz vezető műút mellett; *Diósjenő*: Rózsa-völgy, Pogányvári-völgy; *Kemence*: Dosnya-völgy, Nagy-Csőr-csöle-völgy; *Perőcsény*: Kövirózsás, Nagy-Hideg-hegy; Hangyás-bérc (1956-os emlékhely); *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Hangyás-bérc (TÍMÁR G.), Vasfazék-völgy, Magas-Tax, Kecskéhát-völgy, Bagoly-bükki-völgy.

Összetört bükkösökben, vágásnövényzetben helyenként gyakori. Terjedőben.

***Viburnum opulus* L.** – kányabangita

herb.: *Verőce-Magyarkút*. 1910. JÁVORKA S.; *Kóspallag*. 1931. KÁRPÁTI Z.

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY B.); *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy, Hosszú-völgy; *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy, Deszkametsző-völgy, Les-völgy; *Kóspallag*: Korompa-patak völgye, Kapitány-rét; *Kóspallag-Márianosztra*: Kis-Hanta-patak völgye; *Szob-Zebegény*: Bószobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy.

Égerligetekben, égerlápban és ezek szegélycserjéseiben gyakori.

Viburnum lantana L. – ostorménfa (7., 37. ábra)

herb.: Teufelberg (Ördög-hegy) inter *Zebegény* et *Nagymaros*. 1917. DEGEN Á.

NJ.: *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Letkés*: Medve-völgy torkolata; *Ipolydamásd*: Alsó-Cikó nyugati lejtője, Száraz-patak-völgy torkolata, Jama; *Szob*: Kerek-hegy, Ódamásd-Malom-völgy, Köves-hegy, Bószobi-völgy; *Zebegény*: Bószobi-völgy, Kálvária, Nagy-Kerek-hegy, Malom-völgy, Trampó-völgy feletti hegyek; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező, Só-hegy.

A Dél-Börzsönyben gyakori, a Délnyugati-Börzsönyben ritkább, másutt hiányzik. Főként lajtamészkövön.

Symphoricarpos albus (L.) S. F. BLAKE – fehér hóbagyó

(syn.: *S. rivularis* SUKSDORF)

NJ.: *Szokolya-Serneval*: gyertyános-égerligetben kivadulva.

Zebegény: A Malom-völgyben gyertyános-tölgyesben kivadulva.

Lonicera caprifolium L. – jerikói lonc

NJ.: *Perőcsény*: Világos-pallag felé, a piros turistajelzés mentén, erdőszélen kivadulva.

Adoxa moschatellina L. – pézsmaboglár (20. ábra)

irod.: Bükkerdők és árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Kőhegy; *Diósjenő*: Kő-szirt hársas-kőrisesekben (SZUJKÓ-LACZA 1967).

mscr.: *Perőcsény*: Hollókő (BOROS 1956).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy, Nagy-Mána, Pleska-bérc, Rakottyás-bérc, Magosfa; *Diósjenő*: Csóványos; *Perőcsény*: Ökör-orom, Nagy-Hideg-hegy; *Perőcsény-Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy–Csóványos gerinc; *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány; *Letkés*: Közép-Galla; *Márianosztra*: Kopasz-hegy.

A montán öv magaskőrisesekben, *Spiraea*-cserjésekben, törmeléklető-erdőkben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben, égerligetekben helyenként gyakori.

Valerianella coronata (L.) DC. – koronás galambbegy

herb.: *Zebegény*. 1901. THAISZ L.

irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön elszórtan (KÁRPÁTI 1952).

A *nagymarosi* Ördög-hegyen gyakori (KÁRPÁTI 1954).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947, 1955).

NJ.: A *nagymarosi* Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy és Szürke-hegy száraz, sziklás lejtőin.

Valerianella dentata (L.) POLL. – fogas galambbegy

herb.: *Verőce*. Borbély-hegy. 1910. JÁVORKA S.

irod.: A *letkési* Galla-hegyeken (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955).

NJ.: *Perőcsény*: Drínó; *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Szokolya*: Somos-hegy; *Szob*: Ódamásd-Malomvölgy; *Verőce*: Lócs-oldal tető. Bizonyára másutt is.

Száraz, sziklás, füves lejtőkön, andezitsziklagepekben helyenként gyakori.

Valerianella rimosa BAST. et DESV. – füles galambbegy

NJ.: *Kemence*: Sebes-kő; *Perőcsény*: Szarvas-kő, Vad-tető, Drínó; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy (H), Kis-Koppány; *Letkés*: Közép-Galla; *Ipolydamásd*: Jama. Bizonyára másutt is.
Száras, sziklás, füves lejtőkön, andezitsziklagepekben helyenként gyakori.

Valerianella pumila (L.) DC. – hártvás galambbegy

(syn.: *V. membranacea* LOIS.)

herb.: *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1928. PÉNZES A.

Valerianella locusta (L.) LATTERADE – salátagalambbegy

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Száras gyepekben, cserjésekben, degradált talajú tölgyesekben közönséges.

Valerianella carinata LOIS. – hasábos galambbegy

herb.: *Zebegény*. A vasúti töltés alján, a falu alsó végénél lévő patak hídjánál az országút mellett. 1917. BOROS Á.

irod.: *A nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Letkésnél a Galla-hegyen (FEICHTINGER 1899).

mscr.: *Zebegény*, vasúti töltésen (BOROS 1917).

NJ.: *Kemence*: Nagy-Mána (FARKAS S.); *Perőcsény*: Drínó; *Szokolya*: Tamási-hegy; *Mária-nosztra*: Lőrinc-hegy, György-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy. Másutt is.

Nyílt andezitsziklagepekben gyakori.

Valeriana sambucifolia MIKAN f. – bodzalevelű macskagyökér (11. és 52. ábra)

(syn.: *V. officinalis* L. subsp. *sambucifolia* (MIKAN) ČELAK.)

irod.: Árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy, a Csóványos, a Magosfa sziklatörmelékes bükkösein a csúcsok közelében (KÁRPÁTI 1952).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

A Bacsina-völgy feletti sziklás talajú erdőben és a Csóványos északi lejtőjén (BOROS 1970).

A Csóványoson vágásokban (HORÁNSZKY 1984).

mscr.: Oltár-kő (BOROS 1931); Korom-bérc, Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1947); *Kemence*: Bacsina-völgy, Magosfa északi oldala; Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1957); Bacsina-völgy a Magosfa alatt (BOROS 1958).

NJ.: *Kemence*: Magosfa északi letörése; *Diósjenő*: Csóványos; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy északi lejtője, északi sípálya, Hangás-bérc (Spartacus-forrás), *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy–Csóványos gerinc, pl.: Szabó-kövek.

A Magas-Börzsöny elkőrisedett montán bükkösein, sziklás talajú, hegyi juharral, magas kőrissel elegyes erdeiben és üde vágásnövényzetükben.

Valeriana officinalis L. s. str. – orvosi macskagyökér

(incl.: subsp. *sarkanyi* (SOÓ) A. et D. LÖVE = var. *sarkanyi* SOÓ)

irod.: Zwischen *Nána* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).

subsp. *sarkanyi* Börzsöny (SOÓ 1980).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy.

Patak völgyek magaskőrásaiban.

Valeriana officinalis L. subsp. **collina** (WALLR.) NYM. – dombvidéki macskagyökér
(syn.: *V. angustifolia* TAUSCH., *V. collina* WALLR., *V. stolonifera* CZERNIAJEW)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen törmelékletjő-erdőben, cseres-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben. (HORÁNSZKY 1964)

Szokolya: Kőhegy; *Diósjenő*: Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

NJ.: Száraz tölgyesek, cserjések gyakori növénye.

Valeriana dioica L. – kétlaki macskagyökér

irod.: Zwischen *Nána* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny: *Szokolya* (SOÓ 1970).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY B.), Király-kútnál, sásos égeresben. *Szokolya*: Király-réten, békabuzogányos patakmenti növényzetben.

Dipsacus laciniatus L. – héjakútmácsonya

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Legelőkön, magaskórósokban, útszéli gyomtársulásokban közönséges.

Dipsacus fullonum L. – erdei mácsonya

(syn.: *D. sylvester* HUDS.)

herb.: *Verőcze*. Papsomárok-Magyarkút. 1901. FILARSZKY N.; *Verőcze-Magyarkút*. 1901. FILARSZKY N.

NJ.: *Hont*: Kút-berek (KEVEY B.); *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Borsosberény*: Makkos-vadászház; *Diósjenő*: Závoz-nyereg, Kemence-völgy.

Hegységperemi üde gyomtársulásokban, magaskórósokban. Nem gyakori.

Dipsacus pilosus L. – erdei fejrág

(syn.: *Cephalaria pilosa* (L.) GREN. et GODR.)

herb.: *Diósjenő*. Korányos (= Csóványos). 1865. J. DORNER; *Verőce*. Csalamirtás-patak. 1901. FILARSZKY N.; Kemencepatak-völgy inter *Kemence* et *Diósjenő*. 1983. SZUJKÓ-LACZA J. és SASKÓ I.

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Szén-patak-völgy (BOROS 1956).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Diósjenő*: Somosi-kaszáló; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Török-patak-völgy, Les-völgy; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Malom-völgy. Bizonyára másutt is.

Patakmenti magaskórósokban, égerligetekben gyakori.

Cephalaria transsylvanica (L.) SCHRAD. – mezei fejrág

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén és *Ipolytölgyesen* (FEICHTINGER 1870).

NJ.: *Perőcsény*: a faluba vezető bekötőút mentén. *Vámosmikola*: Szállás-völgy; *Nagybörzsöny*: Gőr-hegy, a faluba vezető bekötőút mentén; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Szokolya*: Társa-mező, Szőlőhegy; *Ipolydamásd*: Bástyá; *Nagymaros*: Hatlópatak völgye; *Szobon*, *Kismaroson* az országút szélén; *Verőce*: Fehér-hegy.

Hegységperemi száraz gyepekben, felhagyott szőlőkben, útszéleken elég gyakori.

Succisa pratensis MOENCH – ördögharaptafű

irod.: Im Donauthal zwischen *Nána* und *Gross-Maros* (KERNER 1875). Megj.: A Duna-völgyre vonatkozó adat.

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

Bernecebaráti: Nagy-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1984).

NJ.: *Szokolya*: Király-rét kékperjés láprétjén igen sok. *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Betyár-forrás mellett) kékperjés lápréten.

Knautia arvensis (L.) COULT. subsp. **arvensis** – mezei varfű

(incl.: *K. budensis* SIMK.)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Nagymaros*: Fehér-hegy (BOROS 1947); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Réteken, legelőkön, gyomos félszáraz gyepekben, útszéleken közönséges.

Knautia arvensis (L.) COULT. subsp. **rosea** (BAUMG.) SOÓ – rózsás mezei varfű

NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy lába, Hosszú-bérc nyugati lejtője; *Szokolya*: Szőlőhegy (H); *Nagymaros*: Malom-völgy (Hangyás-árok).

Száraz füves lejtőkön, főként lajtamészkövön, szórványos.

Knautia maxima (OPIZ) ORTM. – erdei varfű (21. és 63. ábra)

(syn.: *K. sylvatica* (L.) DUBY, *K. dipsacifolia* (SCHRANK) KREUTZER)

herb.: *Kemence*. A Kemence-völgyben a Barsi-bükk alatt, patakmenti erdőben. 1958. BOROS Á.

mscr.: Kemence-völgy Barsi-bükk alatti szakasza (BOROS 1958).

irod.: Börzsöny (BOROS 1968).

A Kemence-völgyben Király-kútnál, gyertyános-égerligetben található egyetlen 1–1,5 négyzetméteres sarjtelep (NAGY 1997a, H). Kipusztulóban.

Scabiosa canescens W. et K. – szürkés ördög szem (30. ábra)

herb.: *Zebegény* felett, száraz lejtőn. 1950. HORÁNSZKY A, KÁRPÁTI Z.

irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

A Börzsöny déli részén a *Zebegény* feletti hegyek lábánál gyakori (KÁRPÁTI 1954).

Nagybörzsöny: A kék-jelzésen a Farkas-völgy-felé, a faluszéli bányagödörnél, száraz lejtő-sztyepben (NAGY-SZMORAD 2000, H).

NJ.: *Bernecebaráti*: A víztározó feletti száraz gyepekben (H).

Scabiosa ochroleuca L. – vajszínű ördög szem

(syn.: *Asterocephalus columbaria* SPR.)

irod.: A *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög in *Poëtum pannonicæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Száraz gyepekben, legelőkön, útszéli gyomtársulásokban közönséges.

Scabiosa triandra L. subsp. *agrestis* (W. et K.) SOÓ – mezei ördög szem
(syn.: *S. agrestis* W. et K., *S. triandra* L.)

irod.: *Nagymaros*: Von *Maróth* gegenüber in Gebüsch (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
megj.: Vizsgálendő.

Tilia tomentosa MOENCH – ezüst hárs

NJ.: *Zebegény*: Bószobi-völgy alsó szakasza.
Elvadultan útszéleken, elhagyott kertekben.

Tilia platyphyllos SCOP. s. l. – nagylevelű hárs
(syn.: *T. grandifolia* EHRH.)

herb.: subsp. ***pseudorubra*** C. K. SCHNEID. Oltárkőnél a Csóványos csúcsa alatt. 1947. JÁVORKA S.
irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Bükkerdők és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

A Szent Mihály-hegyen törmelékletjő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Törmelékletjő-erdők állandó fafaja, de gyakori szurdokerdőkben, sziklaerdőkben, mezofil tölgyesekben is.

Tilia cordata MILL. – kislevelű hárs

irod.: A *szokolyai* és *perőcsényi* határban a Kis- és Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Hangyás-bérc (BOROS 1920).

NJ.: Hársas-kőrisesek, szurdokerdők, gyertyános-tölgyesek gyakori elegyfajaja.

Abutilon theophrasti MEDIC. – selyemmályva

NJ.: *Nagymaros*: Panoráma autóút, Köves-mező.
Behurcolva, takarmányszóráknál, parkolóknál.

Lavatera thuringiaca L. – parlagi madármályva

irod.: *Nagymarosnál* a Duna mellett (FEICHTINGER 1870).

Auf den Bergen der Magustagruppe bei *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).

Cserjések és erdei vágások növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya* (BOROS 1916).

NJ.: *Drégelypálánk*: Drégelyvár; *Kemence*: Kemence-völgyben (Strand); *Perőcsény*: Horgásztó, Orzsán-patak-völgy; *Vámosmikola*: Gőr-hegy; *Nagybörzsöny*: Pincesor, Horgásztó, Magyar-hegy lába; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Szokolya*: Szőlőhegy déli lába.
Hegységperemi száraz lejtőkön, legelőkön, cserjésekben, parlagokon gyakori.

Althaea hirsuta L. – borzas ziliz

irod.: *Kövesdnek* a Duna mellett emelkedő hegységein (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

megj.: Minden bizonnyal az Ipolyon túli Kovácspataki-hegyekre vonatkozó adat.

Althaea cannabina L. – kenderziliz

herb.: *Nagymaros* és *Zebegény* között a Szent Mihály-hegyen, cserjésben. 1949. BOROS Á.; *Verrőce*. 1950. PÓCS T.

mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagybörzsöny: A pincéktől a horgásztóhoz vezető út mellett, útszéli gyomtársulásban. A hegységben ritka (NAGY 2000, H).

NJ.: *Nagymaros*: Dömösi átkelésnél a vasút rézsűjében.

***Althaea officinalis* L.** – orvosi ziliz

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Hont*: Csitári-kápolna; *Szokolya*: Lukács-szállás, *Diósjenő*: a NP háza közelében.

Legelőkön, útszéli gyomtársulásokban. Ritka.

***Alcea biennis* WINTERL** – halvány ziliz

(syn.: *Althaea pallida* W. et K.)

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén (FEICHTINGER 1870).

mscr.: *Szokolya*: Királyrét felé (BOROS 1947).

NJ.: *Vámosmikola*: Górh-hegy; *Letskés*: a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Szokolya*: Szőlőhegy déli lejtője, Gyepsípálya; *Szob*: Bőszobi-völgy.

Hegységperemi területeken, felhagyott szőlőhegyeken, száraz gyepekben, cserjésekben. Szórványos.

***Malva sylvestris* L.** – erdei mályva

NJ.: *Szob*: Ruzsás-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (Remetelikak alatt); *Verőce*: Fehér-hegy.

Gyomos, száraz gyepekben. Nem gyakori.

***Malva neglecta* WALLR.** – papsajtmályva

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Szokolya*: utcákon; *Nagymaros*: Szilfa-forrás. Másutt is.

Ártéri és taposott gyomtársulásokban, útszéleken, legelőkön szórványos.

***Malva pusilla* SM.** – apró mályva

(syn.: *M. borealis* WALLR.)

irod.: *Nagybörzsöny* határában a Magyar-hegy aljai réten, csermely medrében; *Letskésnél* torlaszföldjén és kopár száraz legelőjén (FEICHTINGER 1870).

NJ.: *Szokolya*: Társa-mezőn a falu szélén, taposott gyomtársulásban.

***Hibiscus trionum* L.** – varjúmák

NJ.: *Perőcsény*: Bogár-hegy; *Zebegény*: Som-dűlő közelében.

Parlagok, szántók ritka növénye.

***Linum catharticum* L.** – békalen

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny, Király-rét. 1970, 1973.; *Diósjenő*: Kemence-völgy. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

NJ.: *Bernecebaráti*: Irtvány, Nagy-völgy; *Diósjenő*: Kun-rét, Foltán-kereszt; *Kemence*: Gomb-hegy, Kemence-völgy; *Perőcsény*: Kis- és Nagy-Sebestyén-rét, Büzmöd-rét, Drínó-völgy (Vadalmafa-lápa); *Szokolya*: Gyepsípálya, Széles-mező; *Márianosztra*: Zöldhídi-árok; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Panoráma autótú (Gubacsi-hálás), Törökmező, Hangyás-árok.

Láp- és mocsárréteken, irtásréteken, erdőszéleken gyakori.

Linum flavum L. – sárga len (36. ábra)

herb.: *Verőce*. Fehér-hegy oldal. 1901. FILARSZKY N.

Börzsöny-hg. Aranygomb-hegy. Száraz füves lejtőn. 1938. NOGA T.

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970).

A *szokolyai* Szőlőhegy déli lejtőjén, lajtamészkövön kialakult lejtősztyepben (NAGY 1997a).

mscr.: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1957).

NJ.: *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Fehér-hegy (Zebegényi átjáró).

Száraz gyepekben, lajtamészkövön, igen ritka.

Linum hirsutum L. – borzas len (6. ábra)

irod.: In der Magustagruppe auf den Trachytfelsen ober *Gross-Maros* gegen den Spitzkopf in grosser Menge (KERNER 1875).

Ipolydamásd: A kőfejtők feletti út mentén egy tő (NAGY 1998).

Letskés: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén legeltetett cserjésekben, felhagyott szőlőkben, parlagokon, lejtősztyepekben nagy tömegben (NAGY–SZMORAD 2000).

NJ.: *Perőcsény*: Bogár-hegy; *Nagybörzsöny*: Róth-erdő szélén, Cserge-patak-völgy; *Ipolyölgyes*: Bánya-hegy plató, Öreg-hegy, *Letskés*: Bagoly-hegy.

Száraz, füves lejtőkön, felhagyott szőlőkben, a Délnyugati-Börzsöny Ipoly-völgy feletti lejtőin.

Linum tenuifolium L. – árlevelű len (36. ábra)

irod.: Auf den Höhen der Magustagruppe bei *Zebegény* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező (BOROS 1947).

NJ.: *Kemence*: Gomb-hegy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy nyugati lába, Hosszú-bérc nyugati lejtője, Róth-erdő széle; *Ipolyölgyes*: Bánya-hegy plató; *Letskés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Szob*: Kerek-hegy; *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya, Köves-hegy); *Nagymaros*: Köves-mező, Törökmező, Hangyás-árok.

Száraz, meszes talajú lejtőkön, irtásréteken, lejtősztyepekben, legelőkön helyenként gyakori.

Linum austriacum L. – hegyi len

NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy (H); *Letskés*: Bagoly-hegy; *Ipolydamásd*: Váralja; *Kismaros*: a vasútállomás rézsűjében.

A déli és délnyugati hegységperem száraz gyepeinek ritka növénye.

megj.: NAGY (2002): „*Linum perenne* L.: A *szokolyai* Szőlőhegy déli lábán, lajtamészköves száraz legelőn, 2 tő.” adata téves közlés. Helyesen a *L. austriacum* L.-re vonatkozik.

Oxalis acetosella L. – erdei madársóska

irod.: *Kemencénél* a patak partján; A *nagybörzsönyi* Kollár-patak völgyében (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Csóványos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A *szokolyai* Szén-patak-völgyben (SZUJKÓ-LACZA 1962b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forrásnál (SIMON 2001).

Börzsöny, Lóhegy-patak. 1972.; Málna-patak völgye 1976. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Inócz; *Nagybörzsöny*: Irtáspuszta (BOROS 1918); Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1956); *Kemence*: a Dosnya- és a Csörcsöle-patakok között (BOROS 1957); *Kemence*: Kemence-völgy (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy Feketesártól felfelé (BOROS 1961).
 NJ.: Nedves talajú bükkösökben, szurdokerdőkben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben, égerligetekben gyakori.

***Oxalis corniculata* L.** – szürke madársóska

NJ.: *Kemence*, *Diósjenő*, *Szokolya*, *Kismaros*, *Verőce* stb.: utcákon, kertekben gyakori.

***Oxalis dillenii* JACQ.** – parlagi madársóska

NJ.: *Bernecebarát*: Nagy-völgy; *Perőcsény*: Csarna-völgy (Fekete-kút); stb.
 Ártéri gyomtársulásokban, szántókon, parlagokon, falvakban, kertekben gyakori.

***Geranium phaeum* L.** – fodros gólyaorr (17. ábra)

herb.: *Verőce*: Katalin-völgy. 1923. BOROS Á, DEGEN Á.; *Nagybörzsöny*: A Nagy-Hideg-hegy alatt bükkösben. 1951. KÁRPÁTI Z.; *Szokolya*: 1961. SZUIKÓ-LACZA
 irod.: *Börzsönyben* (FEICHTINGER 1899).
 Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 mscr.: *Szokolya*: Hangyás-bérc (BOROS 1920); *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).
 NJ.: *Drégelypalánk*: Kőkapu (BEZECZKY Á.); *Nagyoroszi*: Kőember, Vadászház, Vár-bükk, Motor-út; *Diósjenő*: Kámor; *Kemence*: Bíróság-kútja (BEZECZKY Á.); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy Rakodó (TÍMÁR G.), Les-völgy; *Kismaros-Börzsönyliget*: Testvér-forrás, Csömör-völgy; *Verőce*: Medve-kúti-árok, Keskeny-bükki-patak völgye.
 Üde gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, gyertyános-égerligetekben, szórványos.

***Geranium robertianum* L.** – nehézszagú gólyaorr

irod.: Auf dem Spitzkopf in der Magustagruppe (KERNER 1875).
 A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen törmelékletjő-erdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Nagymarosi Törökmező (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).
Zebegény: Ernő-forrás 1970.; *Nagymaros*. 1976.; *Diósjenő*. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
 NJ.: Üde talajú lomboserdőkben közönséges.

***Geranium lucidum* L.** – csillogó gólyaorr (20. ábra)

irod.: *Kemence*: Miklós-tető, Pleska-bérc, Barsi-bükk, *Diósjenő-Kemence*: Nagy-Mána (H) (NAGY 1997a).
 NJ.: *Diósjenő*: Kun-rét; *Letskés*: Közép-Galla; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy. Törmelékletjő-erdőkben, *Spiraea*-cserjésekben, magaskőrisesekben. Terjedőben.

***Geranium divaricatum* EHRH.** – berzedt gólyaorr

herb.: *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1951. KÁRPÁTI Z.
 irod.: A Börzsönyben a *Nagymaros* feletti Ördög-hegy erdejének gyomos helyein tömegesen terem (KÁRPÁTI 1954).
 Börzsöny (SOÓ 1966).
Nagymaros: Szent Mihály-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1955).
 NJ.: *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Letkés*: Közép-Galla, Kis-Galla; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy. Gyomos, degradált tölgyesekben szórványos.

***Geranium molle* L.** – puha gólyaorr

herb.: Börzsöny-hegység. Csóványos. 1949. PAPP J.
 irod.: *Börzsönyben (Nagybörzsönyben)* (FEICHTINGER 1899).
 Börzsöny (SOÓ 1966).
 megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

***Geranium columbinum* L.** – galambláb-gólyaorr

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (BOROS in KÁRPÁTI 1932).
Nagymaros: Rigó-hegy. 1976.; Nagyvasfazék-patak völgye 1976.; *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).
 NJ.: Száraz gyepekben, cserjésekben közönséges.

***Geranium dissectum* JUSL.** – sallangos gólyaorr

herb.: *Nagymaros*. Hegyes-tető. Füves, bokros helyen. 1948. BAKSAY L.
 irod.: *Börzsönyben (Nagybörzsönyben)* (FEICHTINGER 1899).
 megj.: Vizsgálandó.

***Geranium rotundifolium* L.** – kereklevelű gólyaorr

irod.: In der Magustagruppe auf den Trachytfelsen ober *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951, SOÓ 1966).
 NJ.: *Kismaros*: Kalló-hegy, degradált andezitsziklagyepben (H).

***Geranium pusillum* BURM. f.** – apró gólyaorr

irod.: *Diósjenő*. 1975; *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
 NJ.: Száraz gyepekben, parlagokon, útszéleken, falvak utcáin közönséges.

***Geranium pyrenaicum* BURM. f.** – pireneusi gólyaorr

herb.: Börzsöny. Nagy-Hideg-hegy. 1920. BOROS Á.; Börzsöny. Szabó-kövek. 1951. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny. Nagy-Mána. 1963. SZUJKÓ-LACZA J.
 irod.: Nagy-Inóc (FEICHTINGER 1870).
 Börzsönyben (FEICHTINGER 1899).
 Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A Szabó-köveken (KÁRPÁTI 1954).
 mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920).
 NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy, Nagy-Mána; *Perőcsény*: Drínó; *Ipolytölgyes*: Kereszt-völgy felett. Bizonyára másutt is.
 Degradált cserjésekben, erdőszéleken, sziklagyepben szórványos.

***Geranium palustre* TORN.** – mocsári gólyaorr (35. ábra)

irod.: *Diósjenő*: A Kemence-völgyben, a Kis-mánai kőfejtő közelében mocsárréten és magaskőrásban egy kis populáció (NAGY 1997a, H).

Geranium sanguineum L. – piros gólyaorr

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Kemence: Szent-szög in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920, 1947, 1957).
 NJ.: Száraz tölgyesekben, bokorerdőkben, sziklacsérjésekben, lejtősztyepekben gyakori.

Geranium pratense L. – mezei gólyaorr (34. ábra)

- irod.: *Szokolya*: Királyréten a Szén-patak-völgyben (H), az üdülők mellett, magaskórósban néhány tő. A Nagy-Hideg-hegy kaszált rétjén egy tő (NAGY 1997a).
 NJ.: *Szokolya*: A Taxi-réten néhány tő. Igen ritka.

Erodium cicutarium (L.) L`HÉRIT. – bürokgémorr

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).
Diósjenő. 1974. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
 mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).
 NJ.: Utak mentén, parlagokon, degradált sziklagyepekben, bányák meddőin közönséges.

Tribulus terrestris L. – királydinnye

- irod.: A *szokolyai* vasútállomáson, a sínek között, behurcolva (NAGY 2000).

Mercurialis annua L. – egynyári szélfű

- irod.: *Nagybörzsönyben* a pincesor házai közt, falak tövében (NAGY 2000).
 NJ.: *Letkés*, *Márianosztra*, *Szokolya*, *Verőce*: utcákon.

Mercurialis perennis L. – erdei szélfű

- irod.: Auf dem Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Bükkerdők és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Királyrét: Paphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 Csóványos (SZUJKÓ-LACZA 1962b).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Börzsöny, Kemence-völgy. 1978.; *Diósjenő*. 1986; Sasfészek-bérc. 1986. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
 NJ.: Nedves talajú bükkösökben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, törmeléklejtő-erdőkben, égerligetekben gyakori.

Mercurialis ovata STERNB. et HOPPE – pusztai szélfű (4. ábra)

- herb.: *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1947. BOROS Á.; Szent Mihály-hegy *Nagymaros* és *Zebegény* között. 1950. KÁRPÁTI Z.; *Zebegény*. Szent Mihály-hegy. 1955. BOROS Á.; *Nagymaros*.

- Szent Mihály-hegy a csúcs alatt. 1956. HORÁNSZKY A.; *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.; *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy a csúcs alatt. 2003. PIFKÓ D.
- irod.: A *Zebegény* és *Nagymaros* közti Szent Mihály-hegy andezitsziklás déli lejtőin *Quercetum pubescentis*-ben (KÁRPÁTI 1950, 1952).
A Szent Mihály-hegyen mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Nagymaros: Szent Mihály-hegy. 1975, 1978. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
- mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1955).
- NJ.: *Nagymaros*: Fehér-hegy, a parkoló közelében, mészkedvelő tölgyes szélén (H).
A Szent Mihály-hegyen molyhos tölgyesben (PIFKÓ D.).

Mercurialis × longistipes (BORB.) BAKSAY (= *M. ovata* × *perennis*) – hosszúnnyelű szélfű

(syn.: *M. × Paxii* GRAEBN.)

- irod.: Szent Mihály-hegy, 1978. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).
megj.: Az adat ellenőrizendő a Mátra Múzeum Herbáriumában és terepen egyaránt.

Chamaesyce maculata (L.) SMALL. – foltos kutyatej

(syn.: *Euphorbia maculata* L.)

- irod.: *Nagymaros* (SOÓ-JÁVORKA 1951).
megj.: Vizsgálendő.

Euphorbia nutans LAG. – bókoló kutyatej

- irod.: *Zebegény*, *Szob*, *Nagymaros* vasútállomásokon a vágányok közt egészen *Vácig*, utóbbi helyeken mindenütt csak szórványosan (SZEPESFALVY 1927).
Először SZEPESFALVY találta meg 1927-ben a vasúti töltésen *Zebegény* állomása mellett, majd a vágányok közt *Szob* és *Nagymaros* állomásokon is, valamint innen egészen *Vácig*.
Ugyancsak *Zebegény*nél ZSÁK 1948-ban újra gyűjti (KÁRPÁTI 1950).

Euphorbia palustris L. – mocsári kutyatej

- irod.: Patakpártok növénye (KÁRPÁTI 1932).
Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).
megj.: Vizsgálendő. Minden bizonnyal az Ipoly-völgyre és a Duna-völgyre vonatkozó adat.

Euphorbia villosa W. et K. – bozontos kutyatej

- NJ.: *Diósjenő*: A hegység keleti peremén, a Kerek-hegy északi lábánál, kékperjés lápréten.

Euphorbia epithymoides L. – színeváltó kutyatej

(syn.: *E. polychroma* KERN.)

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
- NJ.: Mész- és melegkedvelő tölgyesekben, bokorerdőkben, *Spiraea*-cserjésekben gyakori.

Euphorbia platyphyllos L. – nagylevelű kutyatej

- herb.: *Verőce*. Papsomárok-Magyarkút. 1901. FILARSZKY N.
NJ.: *Zebegény*: régi Ifjúsági tábor; *Szob*: Csák-hegyi kőfejtő előtt.
Útszéli gyomtársulásokban szórványos.

Euphorbia helioscopia L. – napraforgó-kutyatej

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

NJ.: *Bernecebaráti*: Deszkápuszta; *Kemence*: Kemence-völgy, Királyháza (Királyné-parlaga); *Szokolya*: Királyrét; *Letskés*: Bagoly-hegy.
Parlagokon, vadföldeken, szántókon, útszéleken szórványos.

Euphorbia amygdaloides L. – erdei kutyatej

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A *szokolyai* Paphegy lejtőjén gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1955).

Királyrét: Paphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Börzsöny, Málna-hegy. 1976.; Foltán-kereszt. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

NJ.: Üde bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők gyakori növénye.

Euphorbia salicifolia HOST – fűzlevelű kutyatej

NJ.: *Perőcsény*: Bogár-hegy; *Nagybörzsöny*: Górhégy, Tilalmas-erdő; *Ipolytölgyes*: Ság-oldal; *Szokolya*: a falutól északra a karámok feletti völgyben; *Szob-Zebegény*: Bőszobi-völgy; *Verőce*: Fehér-hegy. Másutt is.

Felhagyott szőlőhegyeken, gyomos gyepekben, cserjésekben szórványos.

Euphorbia cyparissias L. – farkaskutyatej

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Templom-völgy; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros. 1975.; Kemence-völgy. 1978, 1982. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szob* (BOROS 1917).

NJ.: Legelőkön, száraz gyepekben, cserjésekben, száraz tölgyesekben közönséges.

Euphorbia esula L. – sárkutyatej

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Letskés*: Fekete-hegy; *Nagymaros*: Hatló-patak-völgy.

Nedves rétek, útszélek ritka növénye.

Euphorbia virgata W. et K. – vesszős kutyatej

irod.: Über *Kismaros* nach *Nagymaros*: auf Wiesen. (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Börzsöny, Király-rét. 1970, 1973. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Réteken, legelőkön, félszáraz gyepekben, cserjésekben közönséges.

Euphorbia seguieriana NECKER – pusztai kutyatej (6. ábra)

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

NJ.: *Nagybörzsöny*: A Hosszú-bérc északnyugati lejtőjén él egy kis populációja, egykor legeltetett, erodált, köves talajú lejtőn (H).

Euphorbia glareosa PALL. ex M. B. – magyar kutyatej(syn.: *E. pannonica* HOST)irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Euphorbia falcata L. – tarlókutyatejNJ.: *Nagybörzsöny*: Gőr-hegy; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Ipolydamásd*: Vár alja; *Szokolya*: a falu és a Szőlőhegy között; *Nagymaros*: Köves-mező, Törökmező.

Tarlókon, parlagokon szórványos.

Euphorbia peplus L. – vézna kutyatejirod.: *Szokolya*, *Kismaros*. Utcákon, házfalak tövében, kertekben (NAGY 2000).NJ.: *Diósjenő*, *Kemence*, *Nagybörzsöny*.**Euphorbia exigua** L. – apró kutyatejirod.: Szántókon, tarlókon, parlagokon szórványos. *Nagybörzsöny*: Gőr-hegy; *Kóspallag*: Nádas-rét; *Szokolya*: a Szőlőhegy déli lábán parlagterületen és a Társa-mező szántóin, tarlón (NAGY 2000).*Zebegény*. 1970.; Kiscsitári szántók. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (NAGY 2005).NJ.: *Letkés*: Bagoly-hegy; *Márianosztra*: Békás-rét.**Callitriche** sp. – mocsárhúrherb.: *Callitriche* sp. Kemence-völgy. 1959. SZ. LACZA J. revid. MOLNÁR V. A.*Callitriche* sp. *Diósjenő*. Kemence-völgy. 1960. PÉNZES A.mscr.: *Királyháza*: *Callitriche verna?* (BOROS 1958).NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Büdös-tó, Széles-mező, Deszkametsző-völgy.

Pocsolyákban, vízvezető árkokban, időszakos tavacsákban elég gyakori.

megj.: Többnyire vegetatív állapotban került elő, így a faji meghatározása bizonytalan.

Fraxinus ornus L. – virágos kőrisirod.: *Szokolyánál* a Paphegyen; *Nagymarosnál* a hegyek lejtőin (FEICHTINGER 1870).In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen hier meist *Fraxinus ornus* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).NJ.: *Hont*: Parassa-völgy (BEZECZKY Á.); *Bernecebaráti*: Szántó-hegy, Szőlőhegy; *Perőcsény*:Ökör-orom; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: Száraz-fa-bérc, Hegyes-hegy-

orom, Rustok-hegy, Magyar-hegy, Száraz-bérc, Hosszú-bérc. A Farkas-völgytől délre

gyakori.; *Szokolya*: Nacsapéreg, Szőlőhegy, Paphegy, Király-rét, Madaras-fa-oldal, Tamási-hegy, Nagy-Kő-hegy, Magas-hegy; *Nógrád*: Meleg-hegy, Szalatnya.

A Dél- és a Délnyugati-Börzsöny bokorerdeiben, mész- és melegkedvelő tölgyeseiben,

cseres-tölgyeseiben közönséges, másutt jóval ritkább.

Fraxinus excelsior L. – magas kőris

irod.: Nagy-Hideg-hegy (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos, Nagy-Hideg-hegy, Magosfa, Nagy-Inóc, Baccina-völgy, Kőember, Bugyihó (MAGYAR 1935).

A Hegyes-tető és a Szent Mihály-hegy közti gerincen igen szép magaskőrises állomány van. A hegység legmagasabb pontjain, így a Nagy-Hideg-hegy – Csóványos – Magosfa vonalon, de egyebütt is, majdnem tiszta állományban magas kőrist találunk (KÁRPÁTI 1952).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b). Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklető-erdőben, gyertyános-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Sziklás hegygerinceken elegyetlen állományokat alkot. Elkőrisedett bükkösökben, hár-sas-törmelékletőerdőkben, szurdokerdőkben, sziklaerdőkben, melegkedvelő tölgyesekben közönséges. Szálanként égerligetekben is előfordul.

Fraxinus angustifolia VAHL subsp. **pannonica** SOÓ et SIMON – magyar kőris

NJ.: *Márianosztra*: A Kopasz-hegy csúcán két termőkorú példány, magas kőrisek között (H).

Fraxinus pennsylvanica MARSH. – vörös kőris

NJ.: *Szob*: Bőszobi-völgy, spontán megtelepedés.

Syringa vulgaris L. – májusi orgona

NJ.: *Kemence*: Kőrözsa panzió felett; *Perőcsény*: Szarvas-kő alatt; *Szokolya*: Paphegy alatt a vasúti töltés mellett; *Nagymaros*: Fehér-hegy.

Száraz erdőszélekre, kopárokra telepítve.

Ligustrum vulgare L. – közönséges fagyal

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Andezit-bokorerdőkben (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Szent Mihály-hegy: gyertyános-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum*; cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegény: Malom-völgy; *Nagymaros*: Törökmező (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Kismaros*: Kelemen-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Száraz és mezofil erdőkben, cserjésekben közönséges.

Centaureum erythraea RAFN. – százforintosfű

(syn.: *C. minus* MOENCH)

irod.: A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Kismaros*: Kelemen-hegy; *Nógrád*: Szokolyahuta felé (BOROS 1918).

NJ.: Réteken, legelőkön, egykor legeltetett száraz tölgyesekben közönséges.

Centaureum pulchellum (SW.) DRUCE – csinos ezerjófű

herb.: *Szokolya*-huta. 1872. SIMKOVICS L.

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó); *Márianosztra*: Brjéska-bánya, a Kopasz-hegyre vezető turistaút mentén a falu szélén.

Iszappnövényzetben, szivárgós helyeken, szórványos.

Gentianopsis ciliata (L.) MA – prémes tárnicska (34. ábra)

(syn.: *Gentiana ciliata* L., *Gentianella ciliata* (L.) BORKH.)

herb.: *Diósjenő*. A Nyíred-réten. 1920. BOROS Á.

irod.: Rétek növénye (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Diósjenő*: Nyíred-réten tucattjával (BOROS 1920).

Gentiana cruciata L. – Szent László-tárnics (33. ábra)

irod.: A *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe ober *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényben, az Almáskerten túl, a Malom-patak jobb partján fekvő löszdombok aljában (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918, 1920); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Diósjenő*: Hosszú-bérc, Rákospatak-hegy (BOROS 1920); *Nagyymaros*: Malom-völgy; *Királyháza*: Bársony István-forrás (BOROS 1947); *Perőcsény*: Vár-bükk (BOROS 1954); *Diósjenő*: Rózsa-patak völgye (BOROS 1955).

NJ.: *Bernecebaráti*: Csitári-kereszt (TÍMÁR G.); *Kemence*: Gomb-hegy; *Vámosmikola*: Górh-hegy; *Nagybörzsöny*: Kereszt-völgyi elágazás, Rustok-hegy, Nagy-Sas-hegy alatti Nagy-rét; *Diósjenő*: Foltán-kereszt, Nyír-rét, Málna-bérc tető; *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy Királyrétnél (TÍMÁR G.), Királyrét a NP oktatóháza mögött, Taxi-rét; *Kóspallag*: Márianosztrai-elágazás, Nádas-rét, Kapitány-rét; *Márianosztra*: Alsó-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagyymaros*: Hangyás-völgy, Széles-mező, Törökmező, Hatlópatak-völgy; *Csernák-kút* mellett a kék jelzésen; *Kismaros*: Békás.

Félszáraz gyepekben, réteken, legelőkn, felhagyott szőlőkben, erdőszéleken elég gyakori.

Gentiana pneumonanthe L. – kornistárnics

irod.: A *diósjenői* Nyír-réten, ritka (FEICHTINGER 1870).

Nagyymaros és *Kismaros* közt a Hatlópatak völgyében (BAKSAY in BOROS és mtsai 1958).

Kismaros: Szép-erdő, irtásréten (NAGY 1998).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Szokolya*: Király-rét, kiszáradó, kékperjés lápréten ma is megtalálható.

Nagyymaros: Eszperantó-hegy, félszáraz irtásréten.

A Börzsöny rétjeinek ritka növénye.

Gentianella austriaca (A. et J. KERN.) HOLUB – hegyi tárnicska (34. ábra)

(syn.: *Gentiana austriaca* A. et J. KERN.)

herb.: *Diósjenő*. Foltán-kereszt. 1920. BOROS Á.; *Diósjenő*. A Nyíred-réten. 1920. BOROS Á.;

Kemence: A Kemence-völgyben a Barsi-bükk alatti réten. 1958. BOROS Á.; *Diósjenő*. Foltán-kereszt. 1983. SZ.-LACZA J.

irod.: *Diósjenő* határában a Foltán-keresztnél levő réten (KÁRPÁTI 1932, 1952, BOROS 1970).

mscr.: *Diósjenő*: a Nyíred-réten sok, a Foltán-keresztnél sok (BOROS 1920); *Kemence-völgy* Barsi-bükk alatti szakasza (BOROS 1958).

NJ.: A Foltán-keresztnél, bolygatott hegyi réten erősen ingadozó egyedszámú, (0–60 egyed) kis populációja ma is megtalálható.

Asclepias syriaca L. – selyemkóró

irod.: A hegység peremterületein, antropogén élőhelyeken szórványos. *Szokolya*: Királyrét, a gyümölcsös alatti autóparkolónál. *Nagymaros*: A Panoráma autótút mellett a kilátóhely közelében. A Hatlópatak-völgyben, elhagyott hétvégi telken (NAGY 2000).

NJ.: *Kemence*: Dosnyai-rakodó; *Zebegény*: Bőszobi-völgy; *Verőce*: Fehér-hegy. Útszéleken, bolygatott helyeken.

Vincetoxicum officinale MOENCH – közönséges méreggyilok

(syn.: *Cynachum vincetoxicum* (L.) PERS., *V. hirundinaria* MEDIC.)

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: Sziklás, köves talajú, száraz erdőben, cserjésekben közönséges.

Vinca minor L. – kis télizöld (17. ábra)

irod.: *Szokolya*: A Szőlőhegy északnyugati lábán (NAGY 1997a).

Szokolya: A Deszkametsző-völgyben gyertyános tölgyesben (NAGY–SZMORAD 2000).

mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy (BOROS 1947); *Szokolya*: Deszkametsző-völgy (SZMORAD 1999).

NJ.: *Hont*: Csepegő-forrás feletti háton, Szedres-kút közelében (TÍMÁR G.), Bába-hegy keleti lába; *Nógrád*: Les-völgy a Róka-hegy alatt; *Márianosztra*: Csák-hegy keleti lejtője; *Zebegény*: Bőszobi-völgy; *Nagymaros*: Templom-völgy, Kapu-hegy, Köböl-völgy felett; *Verőce*: Lőcs-oldal.

A *diósjenői* temetőnél, és a *bernecebaráti* Nagy-völgyben ültetve, elvadultan.

Gyertyános-tölgyesek ritka növénye. Inkább a hegység déli területein.

Vinca herbacea W. et K. – pusztai meténg (8. ábra)

irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

Ipolydamásd és *Letskés* között (BOROS és mtsai 1958).

Zebegény felett a Szent Mihály-hegyen (HORÁNSZKY in BOROS és mtsai 1958).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

A Kálvária-hegy aljában a *zebegényi* temetőben egy példány (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

NJ.: *Ipolydamásd*: Kurta-árok, Száraz-patak-völgy; *Nagymaros*: Ördög-hegy, Szürke-hegy, Kapu-hegy, *Verőce*: Lőcs-oldal.

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben bokorerdőben, sziklás talajú füves lejtőkön.

Cuscuta europaea L. – közönséges aranka

NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Górhely, Magyar-völgy, Szarvasborjú-bérc, Szép-bérc, Hosszú-völgy; *Ipolydamásd*: Leléd-hídi-major buszmegálló.

Ártéri magaskórósokban, gyomtársulásokban, nagy csalánon, gyalogbodzán. Szórványos.

Cuscuta epithimum (L.) NATH. – herefojtó aranka(syn.: *Cuscuta trifolii* BAB.)NJ.: *Nagyoroszi*: Deszkápuszta (Nagy-rét); *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy; *Nagymaros*: Köves-mező, Törökmező.Száras, füves lejtőkön, réteken, sziklagyepekben *Medicago* fajokon, szórványos.**Cuscuta epithimum** (L.) NATH. subsp. **kotschyi** (DESMOUL.) ARC. – kakukkfű arankaNJ.: *Perőcsény*: Szarvas-kő, Vad-tető, Jancsi-hegy; *Nagybörzsöny*: Hegyes-hegy, Pánholc; *Ipolytólgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány; *Szokolya*: Király-rét.*Thymus* és *Teucrium* fajokon, sziklagyepekben, lejtősztyepekben szórványos.**Cuscuta campestris** YUNCKER – nagy arankaNJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás, útszéli, üde gyomnövényzetben.**Convolvulus arvensis** L. – apró szulákirod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Útszéleken, legelőkön, parlagokon, művelt területeken közönséges.

Convolvulus cantabrica L. – borzas szulákirod.: Napos, füves lejtőkön a *nagymarosi* Szent Mihály-hegyen (KÁRPÁTI 1932, 1952).*Nagymaros*: A Szent Mihály-hegy lösszel borított lábain (HORÁNSZKY 1984).**Calystegia sepium** (L.) R. BR. – sövényszulákirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Ártéri gyomnövényzetben, magaskórósokban, magassásosokban közönséges.

Heliotropium europaeum L. – európai kunkorherb.: *Szob*. 1901. FILARSZKY N.; *Verőce*. Fehér-hegy oldal. Fenyves. 1901. FILARSZKY N.NJ.: *Ipolytólgyes*: Pincékalja, földút szélén.**Omphalodes scorpioides** (HANKE) SCHRANK – erdei békaszem

irod.: Börzsöny (SOÓ 1966).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Cynoglossum officinale L. – közönséges ebnyelvűfűirod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).NJ.: *Ipolytólgyes*: Bánya-hegy; *Szob*: Csák-hegy. Másutt is.

Vadjárta, degradált, száraz gyepekben, parlagokon, gyomtársulásokban.

Cynoglossum hungaricum SIMK. – magyar ebnyelvűfűherb.: *Nagymaros*. Az Ördög-hegy füves lejtőjén. 1938. JÁVORKA S.*Diósjenő*. Nagy-Mána. 1963. SZUJKÓ-LACZA J.mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).NJ.: *Kemence*: Pleska-szikla.

Andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben szórványos.

megj.: Az előző fajtól többnyire nem különíthető el egyértelműen.

Lappula squarrosa (RETZ.) DUM. – bojtorjános koldustetű(syn.: *L. echinata* GILIB., *Echinosperrum lappula* (BAUMG.) LEHM.)irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Vadjárta, degradált andezitsziklagyepekben, takarmányszóróknál, parlagokon gyakori.

Lappula heteracantha (LEDEB.) BORB. – sziklai koldustetűirod.: *Nagymaros* mellett az Ördög-hegy andezitszikláin, a *Ferula sadleriana* termőhelyén nő (BOROS 1949b).

A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).NJ.: *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy; *Zebegény*: Kálvária-hegy, Nagy-Kerek-hegy; *Szob*: Csák-hegy.

A Dél-Börzsöny kopár, sziklás lejtőin gyakori.

Asperugo procumbens L. – magiszákirod.: Útszéli gyomnövényzetben, a hegység peremterületein, elég ritka. *Diósjenőn* a vasútállomás mellett. *Verőce*: Katalin-völgy (NAGY 2000).NJ.: *Ipolydamásd*: Galla-tisztás; *Verőce*: vasútállomás.**Symphytum tuberosum** L. subsp. **nodosum** (SCHUR) SOÓ – gumós nadálytő(syn.: *S. tuberosum* L. subsp. *angustifolium* (KERN.) NYM.)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Melica uniflora típusú cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben közönséges.

Symphytum officinale L. – fekete nadálytő

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Magaskórósokban, mocsárréteken, vízvezető árkokban közönséges.

Anchusa barrelieri (ALL.) WITTM. – kék atracélmscr.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy, 1 példány a jobb oldali kőfejtőben (BOROS 1923).NJ.: *Verőce*: A Lőcs-oldal száraz, füves déli lejtőjén igen sok (H).**Anchusa officinalis** L. – orvosi atracélirod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Útszéli gyomnövényzetben, legelőkön, parlagokon közönséges.

Nonea pulla (L.) DC. – apácavirágirod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).NJ.: *Kemence*, *Perőcsény*, *Nagybörzsöny*, *Letkés*, *Ipolydamásd*, *Szokolya*, *Márianosztra*, *Kós-pallag*, *Nagymaros*.

Hegylábi legelők, felhagyott szőlőhegyek másodlagos gyepjeiben gyakori.

Pulmonaria officinalis L. s. str. – orvosi tüdőfű

- irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
Kóspallag-Márianosztra és Kis-Inóc környékén cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 mscr.: *Szob*: Bőszobi puszta (BOROS 1917); *Szokolya*: Szokolyahuta felé, Nagy-Inóc (BOROS 1918); *Perőcsény*: Hollókő (BOROS 1956); *Kemence*: Barsi-bükk alatt (BOROS 1957);
Diósjenő: Závoz (BOROS 1961).
 NJ.: Üde bükk- és gyertyánelegyes erdőkben közönséges.

Pulmonaria obscura DUM. – zöldlevelű tüdőfű

- irod.: *Melica uniflora* típusú cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 NJ.: *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy.
 A *Pulmonaria officinalis*-nál sokkal ritkább. Üde bükk- és gyertyánelegyes erdőkben.

Pulmonaria mollis WULF. – bársonyos tüdőfű

(syn.: *P. mollissima* KERN.)

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, cseres-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).
 mscr.: *Szob*: Bőszobi puszta (BOROS 1917); *Diósjenő*: Kemence-völgy (BOROS 1955); *Diósjenő*: Závoz (BOROS 1961).
 NJ.: Száraz tölgyesekben és irtásrétjeiken közönséges.

Myosotis sparsiflora MIKAN – lazavirágú nefelejcs

- irod.: Tölgyerdők növénye (BOROS in KÁRPÁTI 1932).
 mscr.: *Diósjenő* (BOROS 1931); *Hont*: Honti-szakadék; *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy gerince (BOROS 1950); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy; *Diósjenő*: Nagy-Mána; *Kemence*: Rakottyás-bérc, Pleska-bérc; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Öl-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy. Másutt is.
 Vadjárta erdőkben, erdőszéleken, *Spiraea*-cserjésekben gyakori.

Myosotis laxa LEHM. subsp. **caespitosa** (C. F. SCHULTZ) HYL. – gyepes nefelejcs

- NJ.: *Szokolya*: Vasfázék-völgyben az Adolf-kút alatt, iszapnövényzetben (H).

Myosotis palustris (L.) NATH subsp. **palustris** – mocsári nefelejcs

(syn.: *M. scorpioides* RCHB.)

- irod.: In dem wasserarmen mittelungar. Berglande selten und nur sehr zerstreut an Bächen und Quellen in der Magustagruppe (KERNER 1875).
 Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Börzsöny (SOÓ 1968).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Csarna-völgy, Kemence-völgy (Királyháza, Király-kút); *Perőcsény*: Kuruc-patak völgye; *Szokolya*: Bajdázói-tó. Patakmenti növényzetben, gyertyános-égerligetekben szórványos.

***Myosotis palustris* (L.) NATH. subsp. *laxiflora* (RCHB.) SOÓ** – mocsári nefelejcs
(syn.: *Myosotis laxiflora* RCHB.)

NJ.: *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy, völgyalji üde gyertyánosban (H).

***Myosotis sylvatica* (EHRH.) HOFFM.** – erdei nefelejcs

herb.: Szimpatagi-völgy *Verőcze* felett. 1907. JÁVORKA S.

Diósjenő. Csóványos, a hegytető erdejében. 1931. BOROS Á.

irod.: *A nagybörzsönyi Tolmács-hegyen* (FEICHTINGER 1870).

mscr.: *Diósjenő*: Csóványos (BOROS 1931).

NJ.: *Perőcsény*: Oltár-kő, Kőkorsó; *Kemence*: Bacsina-völgy felső szakasza; *Szokolya*: Magas-Tax; *Ipolydamásd*: Zuvár.

A hegység árnyas bükköseit, szurdokerdeinek ritka növénye.

***Myosotis arvensis* (L.) HILL.** – parlagi nefelejcs

herb.: *Szokolyahutánál*, gyepeken. 1931. KÁRPÁTI Z.

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Bolygatott száraz gyepeken, cserjésekben, réteken gyakori.

***Myosotis ramosissima* ROCH.** – borzas nefelejcs

herb.: *Nagymaros-Zebegény*. Sziklás, füves lejtőn. 1922. TUZSON J.

NJ.: Gyomos, száraz gyepeken, vadjárta száraz tölgyesekben gyakori.

***Myosotis stricta* LINK** – apró nefelejcs

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz, füves lejtőkön, sziklagyepeken, parlagokon közönséges.

***Lithospermum officinale* L.** – kőmagvú gyöngyköles

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: *Bernecebaráti*: Pulya-rét; *Nagyoroszi*: Reptér (Curgó-fejezet), Égett-kert; *Kemence*: Nagy-Mána-gerinc, Dobó-bérc; *Perőcsény*: Mogyorós-bérc; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Kis-Inóc; *Ipolytölgyes*: Hegyes-hegy (Ököraszaló).

Száraz erdőszéleken, cserjésekben, sziklás hegygerinceken, szórványos.

***Buglossoides purpureo-coerulea* (L.) I. M. JOHNST.** – erdei gyöngyköles

(syn.: *Lithospermum purpureo-coeruleum* L.)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Duna feletti virágos kőrises, molyhos tölgyes erdőben (KÁRPÁTI 1952).

Cseres- és mészkedvelő tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Mész- és melegkedvelő tölgyesekben, cseres-tölgyesekben főként a Dél- és Délnyugati-Börzsöny területén sokfelé tömeges. A Központi-Börzsöny alacsonyabb peremhegyein gyakori, másutt szórványos.

Buglossoides arvensis (L.) I. M. JOHNST. – mezei gyöngyköles
(syn.: *Lithospermum arvense* L.)

NJ.: Vadjárta, száraz, füves lejtőkön, sziklagyepekben, parlagokon közönséges.

Onosma visianii CLEM. – borzas vértő

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon a Dél-Börzsönyben (KÁRPÁTI 1932, 1952).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Onosma arenaria W. et K. – homoki vértő

herb.: *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1947. BOROS Á.
mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).
irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).

Onosma arenaria W. et K. subsp. **tuberculata** (KIT.) JÁV. – bibircses vértő
(syn.: *Onosma pseudarenarium* subsp. *tuberculatum* (KIT.) RAUSCHERT)

irod.: A nagybörzsönyi Templom-bércen, sziklás, füves lejtőn egy tő (NAGY 1998).

Cerintho minor L. – szeplőlapu

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén (FEICHTINGER 1870).
In der Magustagruppe bei *Gross-Maros*, *Zebevény* (KERNER 1875).
Nagymaros: Auf den Felsen. Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Zebevényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, erdőszéleken, rakodóknál, parlagokon gyakori.

Echium italicum L. – magas kígyószisz

irod.: *Szobnál* a Duna partján (FEICHTINGER 1870).
NJ.: *Szob*: A Ruzsás-hegy délnyugati lejtőjén 2004-ben egy virágzó példány.

Echium maculatum L. – piros kígyószisz (32. és 43. ábra)
(syn.: *E. rubrum* JACQ., *Echium russicum* J. F. GMEL.)

irod.: *Márianosztra*: auf den Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Márianosztra (SOÓ 1968).
Nagybörzsöny: A Rustok-hegyen *Corno-Quercetum* szélén (NAGY 1997a, H).
NJ.: *Bernecebaráti*: a pincéknél; *Kemence*: Csarna-völgy; *Perőcsény*: Drínó; *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Só-hegy, Nagy-Sas-hegy, Juhász-rét; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Ökör-aszaló, Meleg-oldal; *Letkés*: Veréb-hegy, Széles-hegy (Fekete-hegy); *Ipolydamásd*: Bástya; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, Kóspallagi-víztározó (Biber-vár); *Nagymaros*: Kapu-hegy, Eszperantó-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal tető.
Lejtősztyepek ritka növénye.

Echium vulgare L. – terjőkekígyószisz

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Nagymaros: *E. vulgare* ist auf den steinigen Boden häufig (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, parlagokon, legelőkön, degradált sziklagyepekben közönséges.

Verbena officinalis L. – közönséges vasfű

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: *Diósjenő*, *Hont*, *Bernecebaráti*, *Kemence*, *Perőcsény*, *Nagybörzsöny*, *Márianosztra*, *Szokolya*, *Kismaros*, *Verőce*.

Útszéli gyomtársulásokban, parlagokon, legelőkön, falvak utcáin gyakori.

Ajuga chamaepitys (L.) SCHREB. – kalincaínfű

mscr.: *Szokolya* és *Szokolyahuta* között (BOROS 1916).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy lába; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Szokolya*: a falu és a Szőlőhegy között; *Kóspallag*: Csurgópusztá közelében; *Szob*: temető.

Hegységperemi területeken, szántókon, parlagokon szórványos.

Ajuga reptans L. – indás ínfű

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy: gyertyános-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Zebeényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Üde bükk- és gyertyánelegyes erdőkben közönséges.

Ajuga genevensis L. – közönséges ínfű

irod.: *A vámosmikolai Köves-hegyen* (FEICHTINGER 1870).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, Aegopodio-Alnetum (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Száraz tölgyesekben, cserjésekben, erdőszéleken, füves lejtőkön gyakori.

Rózsaszín virágú *lususa* az *ipolydamásdi* kőfejtő mellett, füves lejtőn fordul elő.

Teucrium montanum L. – hegyi gamandor (36. ábra)

mscr.: *Szokolya*: Szokolyahutai úton (BOROS 1918); *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező (BOROS 1947).

NJ.: *Ipolytölgyes*: Hegyes-hegy (Ököraszaló) (H); *Zebeény*: Bőszobi-völgy a Sípálya közelében; *Nagymaros*: Köves-mező, Törökmező, Hangyás-árok.

A Dél-Börzsöny lajtamészköves, egykor legeltetett, száraz, füves lejtőin, másutt alig.

Teucrium botrys L. – fürtös gamandor

herb.: *Szob*. Csák-hegy. 1901. FILARSZKY N.

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

megj.: Vizsgálendő.

Teucrium chamaedrys L. – sarlós gamandor

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők, andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Kemencénél cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Kemence: Szent-szög; *Perőcsény (Kemence)*: Hollókő; Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Zebe-gény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: Száraz, nyílt tölgyesekben, cserjésekben, lejtősztyepekben, sziklagyepekben közönséges.

Scutellaria hastifolia L. – dárdás csukóka

- mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó); *Szokolya*: Király-rét.
 Láp- és mocsárréteken, igen ritka.

Scutellaria galericulata L. – vízmelléki csukóka

- irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Tólak); *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy, Les-völgy, Király-rét, Bika-rét, Büdös-tó; *Kóspallag*: Korompa-patak völgye, Vaskapu; *Kóspallag-Márianosztra*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebe-gény*: Malom-völgy.
 Patakmenti növényzetben, gyertyános-égerligetekben, erdei tavacszkákban gyakori.

Marrubium vulgare L. – orvosi pemetefű

- herb.: *Nagymaros*. Fehér-hegy. 1902. FILARSZKY N.
 NJ.: *Perőcsény*: Ökör-orom, turistaút menti gyomtársulásban.

Marrubium peregrinum L. – fehér pemetefű

- herb.: *Szob*. A trachytbánya alatt. 1901. FILARSZKY N.
 irod.: *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1870).
Gross-Maros (KERNER 1875).
Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Bernecebaráti: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Pincék; *Perőcsény*: Templom-domb; *Nagybörzsöny*: faluszéli legelőkön; *Ipolytölgyes*: Döggút; *Letskés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén.
 Hegylábi legelőkön, parlagokon, falvak szélén gyakori.

Marrubium × paniculatum DESR. (= *M. peregrinum* × *vulgare*) – korcs pemetefű

(syn.: *M. remotum* KIT.)

- irod.: *Letskésnél* „Torlaszföldjén”, *Nagymarosnál* a Duna mellett (FEICHTINGER 1870).
 megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálandó.

Sideritis montana L. – sármányvirág

- irod.: *Börzsöny (Nagybörzsöny)* környékén, a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).
In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Hont: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
- NJ.: Nyílt sziklagepekben, legeltetett lejtősztyepekben közönséges.

Nepeta nuda L. – bugás macskamenta(syn.: *Nepeta pannonica* L.)

- irod.: A Kis- és Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).
Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
- NJ.: *Kemence*: A falutól Királyházáig húzódó sziklás füves lejtőkön a Kemence-völgy északi oldalán. Rakottás-bérc, Nagy-Oros-bérc, Pleska-bérc; *Perőcsény*: Hajzer-nyerges, Ökör-orom, Jancsi-hegy, Holló-kő, Szarvas-kő, Vad-tető, Kövirózsás, Drínó, Miklós-tető; *Diós-jenő*: Nagy-Mána, Kő-szirt; *Nagybörzsöny*: Szép-bérc, Hegyes-hegy-orom, Tányér-rét; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Szén-patak-völgy, Nacsapéreg; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottás-tó).
A Délnyugati-Börzsöny területén szinte minden hegycsúcson és hegygerincen előfordul. *Nagymaros* és *Zebegény* hegyein.
Száraz nyílt tölgyesekben, cserjésekben, sziklás hegycsúcsokon, irtásréteken gyakori.

Nepeta cataria L. – illatos macskamenta

- herb.: *Verőce*. Csalam-irtás, patakparton. 1901. FILARSZKY N.; Dömösi átkelés. 1928. VAJDA L.; *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1955. HORÁNSZKY A. rev. BARINA Z.
- irod.: *Nagymaros*: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
- NJ.: *Nagyoroszi*: Török asszony útja; *Hont*: Parassa-völgy; *Szokolya*: Várhegy; *Ipolytölgyes*: Kis-Hegyes-hegy, Róth-hegy, Szentmártoni-dűlő.
Útszéli gyomtársulásokban, gyomos erdőkben, erdőszéleken szórványos.

Glechoma hederacea L. s. str. – kerek repkény

- irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
- mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).
- NJ.: Réteken, kaszálókon, településeken, gyomos útszéleken, gyakori.

Glechoma hirsuta W. et K. – borzas repkény(syn.: *G. hederacea* var. *rigida* ROCHEL, *G. rigida* auct.)

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
- mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1917); *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950).
- NJ.: Üde lomboserdőkben közönséges.

Prunella grandiflora (L.) SCHOLLER – nagyvirágú gyíkfű (34. ábra)

irod.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, a tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961a, b).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy a Tölgy-orom alatt (Mihályka-lápa), irtásréten.
Szokolya: A Nagy-Hideg-hegy tetején, lejtősztyeppen, kevés.

Prunella vulgaris L. – közönséges gyíkfű

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Taposott gyomtársulásokban, erdei utak mentén, réteken, parlagokon közönséges.

Prunella laciniata (L.) NATH. – fehér gyíkfű

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz nyílt tölgyesekben, tölgyes irtásréteken, cserjésekben, száraz gyepekben gyakori.

Prunella × intermedia LINK (= *P. laciniata* × *vulgaris*) – hibrid gyíkfű

NJ.: *Perőcsény*: Világos-pallag, cseres-tölgyes tisztásán (H).

Melittis carpatica KLOKOV – nagylevelű méhfű

(syn.: *M. grandiflora* SM., *M. melissophyllum* L. subsp. *carpatica* (KLOKOV) P. W. BALL)

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1955).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Száraz és mezofil lomboserdőkben gyakori.

Phlomis tuberosa L. – macskahere (7. ábra)

herb.: *Verőce*. Katalin-völgy. 1923. BOROS Á.

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén és a *letkési* „Torlaszföldjén” (FEICHTINGER 1870, 1899).

Cserjések növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Über *Kismaros* nach *Nagymaros*: auf Wiesen. Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

mscr.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy csúcsa; *Letkés*: Galla-tisztás (H), Bagoly-hegy; a Veréb-hegyre vezető erdészeti út mentén; *Szob*: Ruzsás-hegy déli lába, Damásdi-völgy (Petyerák-tanya alatt); *Zebegény*: Bőszobi-völgy alsó szakasza.

Félszáraz gyepek, mezsgyék, cserjések, molyhos tölgyesek ritka növénye.

Galeopsis ladanum L. s. str. – piros kenderkefű

herb.: Börzsöny-hg. *Ipolytölgyes*. 1938. NOGA T.

irod.: *Kóspallag*: A Békás-rét feletti gabonatóblák tarlóján (NAGY 2000).

NJ.: *Perőcsény*: Halyagos; *Nagybörzsöny*: Széna-hegy; *Szokolya*: Darabos-hegy.
Erdei utak mentén, száraz mészkerülő erdőkben, szántókon, parlagokon, szórványos.

Galeopsis angustifolia EHRH. – keskenylevelű kenderkefű
(syn.: *Galeopsis ladanum* L. subsp. *angustifolia* (EHRH.) GAUD.)

herb.: *Verőcze*. Csalam-irtás, sziklás szeglet. 1901. FILARSZKY N.

Galeopsis speciosa MILL. – szőrös kenderkefű
(syn.: *G. grandiflora* (L.) BORB., *G. versicolor* CURTIS)

irod.: Bugyihó (FEICHTINGER 1870).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Kismaros*: Morgó Vadászház; *Szokolyahuta* (BOROS 1918).

NJ.: Ártéri gyomtársulásokban, magaskórósokban, égerligetekben sokfelé tömeges.

Galeopsis pubescens BESS. – pelyhes kenderkefű

irod.: A *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Üde, vadjárta lomboserdőkben, erdőszéleken közönséges.

Galeobdolon montanum PERS. ex RCHB. – hegyi sárgaárvacsalán

(syn.: *Lamium galeobdolon* CR. L. *galeobdolon* subsp. *montanum* (PERS.) EHREND. et
POLATSCHEK, *G. luteum* HUDS. subsp. *montanum* (PERS.) EHRH.)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegyen, szurdokerdőben és bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Üde bükk- és gyertyánelegyes lomboserdőkben közönséges.

Lamium amplexicaule L. – bársonyos árvacsalán

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, degradált andezitsziklagyepekben gyakori.

Lamium purpureum L. – piros árvacsalán

mscr.: *Márianosztra*: 379 m-es hegy (BOROS 1917); *Diósjenő* (BOROS 1961).

NJ.: Legeltetett gyomos tölgyesekben, akácokban, útszéleken közönséges.

Lamium album L. – fehér árvacsalán

irod.: *Nagybörzsöny* határában a Tolmács-hegyen; a *letkési* Galla-hegyeken (FEICHTINGER 1870).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Kőhegy; *Diósjenő*: Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

NJ.: *Diósjenő*: Nagy-Mána, Saj-kút-bérc; *Kemence*: Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Csarna-völgy, Szarvas-kő, Vad-tető, Holló-kő, Hajzer-nyerges, Ökör-orom; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő, Szép-bérc.

Sziklás, törmelékes talajú erdők nyílt részein, cserjésekben, vadjárta helyeken szórványos.

Lamium maculatum (L.) L. – foltos árvacsalán

irod.: *Nagybörzsöny* határában a Tolmács-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950).

NJ.: Üde bükk- és gyertyánelegyes erdőkben, akácokban, vadjárta helyeken közönséges.

Leonurus cardiaca L. – szúrós gyöngyajak

herb.: *Verőce*. Csalam-irtás, patakparton. 1901. FILARSZKY N.

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, akácokban szórványos.

Leonurus marrubiastrum L. – pemetegyöngyajak

herb.: *Diósjenőnél*. DORNER J.; *Verőce*. Tarlókon. 1901. FILARSZKY N.; *Nagymaros*. 1951. MOLDVAI R.

mscr.: *Nógrád*: Szokolyahuta felé a 276-os pontnál (BOROS 1918).

NJ.: *Hont*: Boros-hegy; *Drégelypalánk*: Sárkány-törés; *Borsosberény*: Makkos-vadászház; *Szokolya*: Vasfazék-völgy (Királyrét), Széles-mező, Les-völgy; *Letkés*: Fekete-mocsár; *Ipolydamásd*: Varjú-hegyi vadászház.

Mocsári gyomtársulásokban, gyomos erdőkben, vízállásos helyeken szórványos.

Ballota nigra L. – fekete peszterce

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, legelőkön, akácokban, szóróknál közönséges.

Stachys officinalis (L.) TREVIS. – bakfű

(syn.: *Betonica officinalis* L.)

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz-tölgyesekben, irtásréteken, cserjésekben, lejtősztyepekben közönséges.

Stachys annua (L.) L. – tarlóvirág

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Szántókon, parlagokon, útszéleken, szóróknál gyakori.

Stachys recta L. – hasznos tisztesfű

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

Perőcsény (Kemence): Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál; *Nagymaros*: Templom-völgy; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Sziklagyepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben közönséges.

Stachys sylvatica L. – erdei tisztesfű

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Üde bükk- és gyertyánelegyes erdőkben, ártéri magaskórósokban közönséges.

Stachys palustris L. – mocsári tisztesfű

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1983).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó, Királyháza, Király-kút); *Perőcsény*: Horgásztó; *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy, Les-völgy.

Nagyobb patakvölgyek ártéri magaskórósaiban, égerligetekben szórványos.

Stachys alpina L. – havasi tisztesfű

herb.: *Királyháza*. Bacsina-völgy patakmenti erdejében. 1958. BOROS Á.

irod.: Börzsöny (BOROS 1968).

KEVEY 1998 májusában hiába kereste, jelenlegi előfordulása már kétes (KEVEY-TÓTH 1998).

mscr.: *Kemence*: Bacsina-völgy felső része az Ördög-oldal alatt (BOROS 1958).

megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálandó.

Stachys germanica L. – fehér tisztesfű

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Drégelypalánk*: vasúti felüljáró közelében; *Perőcsény*: Templom-domb; *Nagybörzsöny*:

Magyar-hegy nyugati lába; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Nagymaros*: Törökmező, Hangyás-árok.

Egykori hegylábi legelőkön, bolygatott gyepekben, cserjésekben szórványos.

Salvia glutinosa L. – enyves zsálya (17. ábra)

irod.: A *bernecei* dombokon (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920).

NJ.: *Hont*: Csitári-kápolna; *Nagyoroszi*: Vadászkastély; *Diósjenő*: Király-kút, Musli-forrás, Kungödör, Szén-patak-völgy felett (Majtényi vágás); *Kemence*: Új-szőlők, Gomb-hegy; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy (északi sípálya); *Nagymaros*: Malom-völgy a Szilfa-patak torkolatánál.

Üde bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, égerligetekben szórványos.

Salvia verticillata L. – lózsálya

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf den Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: Hegylábi legelőkön, útszéleken, felhagyott szőlőhegyeken, zavart gyepekben gyakori.

Salvia aethiopsis L. – magyar zsálya

- irod.: *Zebegénynél* a vasút és a Duna mellett a hegyek alján (FEICHTINGER 1870).
Gross-Maros (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 NJ.: *Vámosmikola*: Rákosok; *Letkés*: Bagoly-hegy.
 Hegylábi parlagokon, helyenként nagy tömegben.

Salvia austriaca JACQ. – osztrák zsálya (36. ábra)

- irod.: *Kismarosnál* Verőce felé (FEICHTINGER 1870).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 A hegység belsejében a *Diósjenő* feletti Hárs-réten és a Kettes-forrás körül (KÁRPÁTI 1952).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Szokolya: Szőlőhegy (NAGY 1997).
 NJ.: *Zebegény*: Kálvária-hegy; *Nagymaros*: Hangyás-árok mellett, Törökmező; *Kismaros*: vasútállomás részsűje; *Verőce*: Lőcs-oldal.
 Főként lajtamészkövön kialakult száraz gyepek, legelők ritka növénye.

Salvia nemorosa L. – ligeti zsálya

- irod.: *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 NJ.: Hegylábi száraz gyepekben, legelőkön, útszéleken, felhagyott szőlőhegyeken gyakori.

Salvia × sylvestris L. (= *S. nemorosa* × *pratensis*) – hibrid zsálya

- irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf den Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Salvia pratensis L. – mezei zsálya

- irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf den Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Nagybörzsöny: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: Száraz és félszáraz gyepekben, bokorerdőkben közönséges.
 megj.: KERNER (1875) *Salvia dumetorum* ANDRZ. „In der Magustagruppe bei *Gross-Maros*” adata minden bizonnyal erre a fajra vonatkozik.

Melissa officinalis L. – citromfű (18. ábra)

- irod.: A Magyar-hegy tölgyeseiben *Nagybörzsöny* mellett, a Magas-Tax déli oldalán tölgyesben tökéletesen őshonos benyomást kelt (BOROS és mtsai 1958).
 mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918); *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (BOROS 1954).
 NJ.: *Hont*: Nagy-hegy; *Bernecebaráti*: Szira; *Perőcsény*: Drínó; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Száraz-kút; *Diósjenő*: Szociális otthon, Csehvár (Dugóhúzó), Hárs-rét közelében; *Zebegény*: Malom-völgy; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Kis-Kelemen-hegy.
 Cseres-tölgyesekben, erdészeti utak mentén, erdőszéli félszáraz gyepekben, szórványos.

Clinopodium vulgare L. – borsfű(syn.: *Calamintha clinopodium* BENTH., *Satureja vulgaris* (L.) FRITSCH)

- irod.: Bei *Gross-Maros* in der Magustagruppe (KERNER 1875).
Kemencénél cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Kemence: Szent-szög in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Diósjenő: Kő-szirt in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 NJ.: Száraz és mezofil erdőkben, cserjésekben, erdőszéleken közönséges.

Acinos arvensis (LAM.) DANDY – parlagi pereszlény(syn.: *Satureja acinos* (L.) SCHEELE, *Calamintha acinos* (L.) CLAIRV.)

- irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
Bernecebaráti: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 NJ.: Nyílt, száraz gyepekben közönséges.

Calamintha sylvatica BROMF. subsp. **sylvatica** – erdei pereszlény (14. ábra)(syn.: *C. officinalis* auct., *C. menthifolia* HOST, *Satureja intermedia* WAGNER, *C. menthifolia* HOST subsp. *sylvatica* (BROMF.) MENITSKIJ)

- irod.: *Kemence* hegyein (FEICHTINGER 1870).
 Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 A *bernecebaráti* Nagy-völgyben Deszkáspusztánál, cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 Az Északi-Börzsönyben a Jelenc-háton, gyertyános-tölgyes vágásterületen (NAGY 1997a).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, Mál-oldal, Dedre-bérc, Kakukk-bérc, Ozmotring; *Hont*: Boros-hegy, Nagy-hegy; *Drégelypalánk*: Kecske-bérc; *Nagyoroszi*: Karajsó-hegy keleti lába; *Kemence*: a Kőrözsa panzió feletti hegyoldal, Szent-szög.
Nagybörzsöny: A Bizmet-rét melletti fiatal tölgyesben, erdőszeti út mentén (H).
 Az Északi-Börzsöny cseres- és gyertyános-tölgyeseiben, erdőszélein gyakori, másutt alig.

Origanum vulgare L. – szurokfű

- irod.: Auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* in der Magustagruppe (KERNER 1875).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Hont: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc (BOROS 1918); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920).
 NJ.: Száraz tölgyesekben, erdőszéleken közönséges.

Thymus pannonicus ALL. – magyar kakukkfű(syn.: *Th. brachyphyllus* OPIZ, incl.: *Th. marschallianus* WILLD.)

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (BOROS in KÁRPÁTI 1932).
Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöld-

mál; *Nagymaros*: Templom-völgy; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917); *Szokolya*: Szokol yahutai úton; *Márianosztra*; *Nógrád*: Szokol yahuta felé (BOROS 1918); *Nógrádverőce*: Lócs-oldal (BOROS 1923); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Lejtősztyepekben, zárt andezitsziklagyepekben közönséges.

***Thymus odoratissimus* MILL.** – közönséges kakukkfű

(syn.: *Th. glabrescens* WILLD., *Th. clivorum* LYKA)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Lejtősztyepekben, sziklagyepekben közönséges.

***Thymus praecox* OPIZ subsp. *badensis* (H. BR.) RONN.** – korai kakukkfű

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Só-hegy; *Letskés*: Nagy-Galla, Közép-Galla; *Márianosztra*: Kopasz-hegy, Galambos-réti-hegy, György-hegy, Brjéska-bánya.

A Délnyugati-Börzsöny hegytetőinek, hegygerinceinek andezitsziklagyepeiben.

***Thymus pulegioides* L.** – hegyi kakukkfű

(syn.: *Th. montanus* W. et K., incl.: *Th. pulegioides* L. subsp. *montanus* (W. et K.) RONN.)

irod.: *Letskésnél* a Galla-hegyeken, *Márianosztrán*, *Kemence* hegységein, a *szokoljai* Szállás-bércen, a *diósjenői* Poros-hegy, Szélesút, Fatörés hegyeken (FEICHTINGER 1870, 1899).

Auf dem Bugyihó bei *Kemence* in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Márianosztra. *Th. montanus* ist nicht selten (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

mscr.: *Kisymaros*: Kelemen-hegy; *Nógrád*: Szokol yahuta felé; *Szokolya*: Taxi-nyiladék gerince, Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, Kis-Horiska; *Diósjenő*: Nyír-rét, Hintarét, Foltán-kereszt, Gál-rét; *Kemence*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Fekete-rét; *Szokolya*: Taxi-rét, Nagy-Hideg-hegy; *Kóspallag*: Nádas-rét.

Üde hegyi réteken, irtásréteken gyakori.

***Lycopus europaeus* L.** – vízi peszérce

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Patakmenti magaskórósokban, magassásosokban, égerligetekben közönséges.

***Lycopus exaltatus* L. f.** – magas peszérce

NJ.: *Verőcén*, a feltöltődött Nótécsi-tó magassásosában (H).

***Mentha pulegium* L.** – csombormenta

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Vizsgálandó.

Mentha longifolia (L.) NATH. – lómenta(syn.: *M. sylvestris* L.)irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Kismaros*: Morgó vadászház (BOROS 1918); *Diósjenő*: Királykút (BOROS 1947); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Patakmenti magaskőrösökben, magassásosokban, ártéri gyomnövényzetben közönséges.

Mentha aquatica L. – vízi mentamscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Kemence-völgy (Kis-mánai kőfejtő); *Kemence*: Kemence-völgy a Dosnyai-rakodó alatt; *Szokolya*: Király-rét, Les-völgy; *Verőce-Magyarkút*.

Mocsár- és lápréteken, ártéri növényzetben szórványos.

Mentha arvensis L. – mezei menta

NJ.: Ártéri gyomnövényzetben, nedves réteken, üde erdők szélein, vágásaiban gyakori.

Mentha × verticillata L. (= *M. aquatica* × *arvensis*) – örvös mentaNJ.: *Kemence*: Kemence-völgyben (Dosnyai-rakodó); *Szokolya*: Széles-mező.

Mocsaras, nedves rétek ritka növénye.

Lycium barbarum L. – közönséges ördögcérnaNJ.: *Diósjenő*, *Perőcsény*, *Nagybörzsöny*, *Szokolya*, *Ipolytölgyes*, *Letkés*, *Márianosztra*, *Zebe-gény*, *Nagymaros*, *Kismaros*, *Verőce*.

A hegység peremterületein utak, vasutak mentén, ruderalis gyomtársulásokban elterjedt.

Atropa bella-donna L. – nadragulyairod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők, tölgyerdők és erdei vágások növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Bükkösök vágásterületein, megbontott állományokban közönséges.

Scopolia carniolica JACQ. – farkasbogyóherb.: Szimpataki-völgy *Verőce* felett. Huta felett, út mentén. 1907. JÁVORKA S.

irod.: A Csóványostól keletre fekvő egyik völgyben (KÁRPÁTI 1932, 1952).

megj.: Aktuális előfordulása a hegység területén vizsgálendő.

Hyoscyamus niger L. – beléndekNJ.: *Drégelypalánk*: Drégelyvár; *Zebe-gény*: Kálvária-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (Remete-likak); *Verőce*: Katalin-völgy.

Ruderalis gyomtársulásokban szórványos.

Physalis alkekengi L. – zsidócseresznyeirod.: *A nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).In der Magustagruppe bei *Zebe-gény* und auf dem Gipfel des Spitzkopfs bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Kereszt-völgy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Letkés*: Liliompuszta; *Zebegény*: Kálvária; *Nagymaros*: Köves-mező. Másutt is.
Gyomos erdőkben, akácokban, vágásokban, főként hegységperemi löszterületeken.

***Solanum dulcamara* L.** – keserű csucor

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Ártéri gyomtársulásokban, égerligetekben, ruderalis területeken közönséges.

***Solanum nigrum* L.** – fekete csucor

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Ártéri és ruderalis gyomtársulásokban, takarmányszóráknál, bányaudvarokban gyakori.

***Datura stramonium* L.** – csattanó maszlag

NJ.: Ruderalis és szántóföldi gyomtársulásokban, takarmányszóráknál gyakori.

***Verbascum phoeniceum* L.** – lila ökörfarkkóró

irod.: *Márianosztra* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Bernecebaráti: Dedre-bérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917); *Szendehely*: Csapás-hegy (BOROS 1923); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1947).

NJ.: Lejtősztyepekben, sziklagyepekben, bokorerdőkben, száraz tölgyesekben gyakori.

***Verbascum blattaria* L.** – molyűző ökörfarkkóró

irod.: Über *Kismaros* nach *Nagymaros*, auf Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

mscr.: *Szokolya* (BOROS 1916).

NJ.: Legelőkön, útszéleken, felhagyott szőlőhegyeken, másodlagos gyepekben gyakori.

***Verbascum thapsus* L.** – molyhos ökörfarkkóró

mscr.: *Kemence*: Ördög-oldal; *Szokolya*: Taxi erdészház alatt (BOROS 1957); *Kemence*: Rakottyás-patak völgye; *Perőcsény*: Hangyás-bérc (BOROS 1958).

NJ.: Száraz, sziklás lejtőkön, erdőszéleken, vágásokban, útszéleken szórványos.

***Verbascum densiflorum* BERT.** – dúsvirágú ökörfarkkóró

(syn.: *V. thapsiforme* SCHRAD.)

irod.: Cserjések növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Kóspallag*: Kis-inóci turistaház (BOROS 1947).

NJ.: *Ipolytölgyes*: A Bánya-hegy előterében, szántóföld szélén.

Degradált, vadjárta gyepekben szórványos.

Verbascum phlomoides L. – szöszös ökörfarkkóró

irod.: Cserjések, napos füves lejtők és andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: Gyomos, száraz gyepekben, útszéleken, legelőknél közönséges.

Verbascum lychnitis L. – csilláros ökörfarkkóró

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: ist auf dem steinigen Boden häufig (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Bokorerdőkben, sziklacserjésekben, sziklagyepekben, lejtősztyepekben gyakori.

Verbascum speciosum SCHRAD. – pompás ökörfarkkóró

irod.: Erdőszéleken az Ipoly völgyében *Letkésnél*, *Ipolytölgyesnél* (FEICHTINGER 1870, 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

NJ.: A Délnyugati-Börzsöny Ipoly-völgyel határos hegylábi területein *Ipolydamásd* és *Ipolytölgyes* között gyakori. Degradált száraz gyepekben, legelőknél, gyomos erdőszéleken.

Verbascum chaixii VILL. subsp. **austriacum** (SCHOTT) HAY. – osztrák ökörfarkkóró
(syn.: *V. orientale* M. B., *V. austriacum* SCHOTT)

irod.: *A nagymarosi* Fehér-hegyen; *A diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Szokol yahutai úton (BOROS 1918); *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920).

NJ.: Száraz tölgyesekben, lejtősztyepekben közönséges.

Verbascum nigrum L. – fekete ökörfarkkóró

NJ.: *Kemence*: Gyepfő-kút; *Nagybörzsöny*: Völgy utca, Magyar-völgyi út; *Szokolya*: Királyrét-alsó; *Zebegény*: Bószobi-völgy; *Verőce*: Fehér-hegy.

Útszéli, zavart gyepekben, erdőszéli üde szegélynövényzetben.

Verbascum × **juratzkae** NEILR. (= *V. thapsus* × *austriacum*) – ökörfarkkóró hibrid

herb.: *Szokolya*. Hangyás-bérc és Nagy-Hideg-hegy között. 1947. JÁVORKA S.

Cymbalaria muralis G. M. SCH. – kőfali pintyő

irod.: Királyréten a Fővárosi Önkormányzat üdülőjének kőfalán (NAGY 2000).

Kickxia spuria (L.) DUM. – kétszínű tátika

irod.: *Nagymaros*: A Hatlópatak völgyben, elhagyott hétvégi telken (NAGY 2000).

NJ.: *Ipolytölgyes*: Bakszarvai-dűlő, szántón (H).

Kickxia elatine (L.) DUM. – cseplesz tátika

irod.: Útszéleken, parlagokon, szántókon nem ritka. *Nagybörzsöny*: Gőr-hegy; *Szokolya*: Vasfázék-völgy, Társa-mező; *Letkés*: a falu szélén a Sákola-tető felé, gyomos legelőn; *Kóspallag*: Békás-rét feletti szántókon (NAGY 2000).

NJ.: *Nagyoroszi*: Szenes-dűlő; *Ipolydamásd*: Váralja; *Márianosztra*: futballpálya; *Nagymaros*: Csurgópuszta.

Linaria genistifolia (L.) MILL. – rekettyevelvű gyújtóványfű

- irod.: *A vámosmikolai Köves-hegyen* (FEICHTINGER 1870).
 In der Magustagruppe auf den Felsen oberhalb *Gross-Maros* (KERNER 1875).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Vár-bérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Kemence: Pleska-bérc; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 mscr.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés (BOROS 1916).
 NJ.: Sziklagyepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben közönséges.

Linaria vulgaris MILL. – közönséges gyújtóványfű

- irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).
 A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, legelőkön, vágásokban közönséges.

Misopates orontium (L.) RAF. – vetési oroszlánszáj

(syn.: *Antirrhinum orontinum* L.)

- irod.: *Szokolya*: A falu és Papphegy között, a szokolyai Szőlőhegy déli lábánál elterülő szántókon, parlagokon (NAGY 2000).
 mscr.: *Nógrád*: Szokolyahuta felé (BOROS 1918).
 NJ.: *Hont*: Parassa-völgy; *Perőcsény*: Halyagos, nudum mészkerülő tölgyesben (H); *Mária-nosztra*: Szép-domb; *Nagymaros*: Csurgópuszta.
 Szántókon, parlagokon helyenként gyakori.

Chaenorrhinum minus (L.) LANGE – tátos

- mscr.: *Nagymaros* (BOROS 1921).
 NJ.: *Diósjenő*: Hárs-patak-völgy, Simon-forrás; *Nagybörzsöny*: Hosszú-bérc (a kereszt alatti bányagödörnél); *Szokolya*: Vasfazék-völgy, a Nagy-Hideg-hegyre vezető köves autótű szélein; *Márianosztra*: futballpálya; *Szob-Márianosztra*: a Csák-hegy meddőin.
 Nyílt, köves talajú élőhelyek, poros útpadkák pionír növénye.

Scrophularia vernalis L. – tavaszi görvélyfű (54. ábra)

- irod.: *A perőcsényi határban a Nagy-Hideg-hegyen* (FEICHTINGER 1870).
 Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Magasan fekvő, sziklatörmelékes, sziklás helyeken (KÁRPÁTI 1952).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1917); *Kemence*: Királyháza, Sasfészek (BOROS 1931);
Diósjenő: Rózsa-patak völgye; *Perőcsény*: Ökör-orum (BOROS 1955); *Kemence*: Bacsina-völgy, Dosnya-patak-völgy (BOROS 1957); *Kemence*: Nagy-Oros-bérc, Magosfa, Rakottyás-patak völgye; *Szokolya*: Korombérc; *Perőcsény*: Rákos-patak-völgy (BOROS 1958);
Zebegény, *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (sísánc) (SZUJKÓ-LACZA 1984).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Hont*: Nagy-hegy; *Nagyoroszi*: Vár-bükk; *Diósjenő*: Málna-hegy, Málna-bérc, Dobó-bérc, Jelesfa-patak-völgy, Málna-patak-völgy, Őz-berek, Hosszú-bérc, Kemence-völgy; *Kemence*: Sűrűpatak-bérc, Nagy-Oros-bérc, Sasfészek-bérc, Nagy-

Mána, Rakottyás-völgy, Királyháza, Tótok útja, Bíróság-kútja; *Perőcsény*: Hangyás-bérc, Mogyorós-bérc, Nagy-Hideg-hegy, Csarna-völgy; *Nagybörzsöny*: Szép-bérc; *Szokolya*: Szén-patak-völgy (TÍMÁR G.), Magas-Tax, Nagy-Hideg-hegy, Égés-tető; *Letkés*: Nagy-Galla, 415 m magas hegy.

A Magas-Börzsöny nitrogéngazdag, üde, törmelékes talajú bükköseiben, törmeléklejtő-erdeiben, szurdokerdeiben, magasköriseiben gyakori, másutt szórványos. Vadjárta helyeken elszaporodhat.

Scrophularia nodosa L. – göcsös görvélyfű

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Csőványos, bükkösben (SZUIKÓ-LACZA 1956).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Kismaros*: Kelemen-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Üde, bükk- és gyertyánelegyes lomboserdőkben, magaskőrösökben közönséges.

Scrophularia umbrosa DUM. – szárnyas görvélyfű

(syn.: *S. alata* GILIB.)

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (SZUIKÓ-LACZA 1983).

NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Csarna-völgy; *Perőcsény*: Drínó-völgy; *Szokolya*: Hármás-forrás, Újpest-forrás, Szén-patak-völgy, Vasfazék-völgy, Deszkametsző-völgy, Les-völgy; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy, Magyar-völgy; *Kóspallag*: Pokol-völgy alsó szakasza; *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy.

Patakmenti magaskőrösökben, égerligetekben, forráskifolyóknál gyakori.

Gratiola officinalis L. – csikorgófű

herb.: Börzsöny. Deszkápusztánál mocsárban. 1931. KÁRPÁTI Z.; *Verőce*. Nőtécsi-tó. 1949.

PÉNZES A.; Börzsöny-hg. *Ipolytölgyes*. „temetőkert” in *Succiso-Molinietum*. 1982. SZUIKÓ-LACZA.; Börzsöny-hg. *Szokolya*. „Király-rét”. 1982. SZUIKÓ-LACZA.

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Verőce*: Nőtécsi-tó, magassásosban ma is.

Mocsár- és lápréteken, ritka.

Veronica anagallis-aquatica L. – póléveronika

herb.: *Nógrádverőce*. Mocsárban. 1923. DEGEN Á., BOROS Á.

Nógrádverőce. Katalin-völgy. 1949. PÉNZES A.

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy (Bacsina-völgynél); *Diósjenő*: Kemence-völgy (Király-kút közelében); *Szob*: Bőszobi-völgy.

Veronica anagalloides GUSS. – iszaplakó veronika

irod.: *Nagyoroszi*: Pénzásás, iszapnövényzetben néhány tő (NAGY-SZMORAD 2000, H).

Veronica beccabunga L. – deréceveronika

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

NJ.: *Hont*: Kút-berek (KEVEY B.); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Diósjenő*: Kemence-völgy; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Újpest-forrás; *Nagybörzsöny*: Gránát-forrás völgye; *Szob*: Bőszobi-völgy. Másutt is.

Patakmenti növényzetben, forrásgyepekben gyakori.

Veronica scutellata L. – pajzsos veronika

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Kemence*: Dosnyai-rakodó (H); *Nagybörzsöny*: Tányér-rét; *Letskés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó); *Verőce*: Nótécsi-tó.

Kis beltavakban, magassásokban, vízállásos helyeken, iszapnövényzetben szórványos.

Veronica montana L. – hegyi veronika

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos (SZUJKÓ-LACZA 1962b).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Csarna-völgy (Hamuház), Nagy-Hideg-hegy, Sántán-bérc; *Diósjenő*: Csóványos, Musli-forrás; *Szokolya*: Hármass-forrás, Kecské-hát-bérc, Páfrány-út, Királyrét (NP oktatóközpont).

Úde bükkösök, égerligetek, forrásgyepek ritka növénye.

Veronica officinalis L. – orvosi veronika

irod.: Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mészkerülő erdőkben gyakori.

Veronica chamaedrys L. – ösztörüs veronika

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917); *Hont*: Dobogó-hegy; *Drégelypalánk*: Sárkánytörés (BOROS 1950).

NJ.: Száraz és mezofil erdőkben, irtásréteken közönséges.

Veronica prostrata L. – lecsepült veronika

NJ.: *Diósjenő*: Magas-hegy; *Perőcsény*; *Szokolya*: Gyepsípálya; *Letskés*: Gallapuszta; *Ipolydamásd*: Jama; *Márianosztra*: György-hegy; *Verőce*: Magyarkút, Lőcs-oldal. Másutt is. Száraz és félszáraz gyepekben gyakori.

Veronica austriaca L. subsp. **dentata** (F. W. SCHMIDT) WATZL – fogaslevelű veronika

(syn.: *V. austriaca* L., *V. dentata* F. W. SCHMIDT)

herb.: *Nagybörzsöny* felett. A Nagy-Hideg-hegy rétjén. 1951. KÁRPÁTI Z.

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: *Diósjenő*: a Spartacus-ház feletti gerincen; *Perőcsény*: Hangyás-bérc; *Szokolya*: Nagy-Kő-hegy, Király-rét, Nagy-Hideg-hegy tető; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy, Nagy-Koppány; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Ipolydamásd*: Jama, Varjú-hegy, Galla-tisztás; *Márianosztra*:

György-hegy; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Bodzási-pihenő, a Bodzás-árok felett, *Nagy-maros*: Hangyás-árok, *Kismaros*: Nagy-kőszikla.

Lejtősztyepekben, bokorerdőkben, nyílt, melegkedvelő tölgyesekben gyakori.

Veronica austriaca L. subsp. **teucrium** (L.) D. A. WEBB – gamandorveronika
(syn.: *Veronica teucrium* L., *V. pseudochamaedrys* JACQ., *V. latifolia* auct.)

irod.: A nagybörzsőnyi Tolmács-hegyen, a *szokolyai* Szállás-bércen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Hont: Kutyika-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Kemence*: Nagy-Mána (BOROS 1947).

NJ.: *Kemence*: Miklós-bérc, Pleska-szikla; *Perőcsény*: Ökör-orom, Hajzer-nyerges, Miklós-tető; *Ipolytölgyes*: Kereszt-völgy felett; *Szokolya*: Szőlőhegy, Gyepsípálya, Les-völgy; *Zebegény*: Bószobi-völgy; *Kismaros*: Vargafolt.

Lejtősztyepekben, irtásréteken, cserjésekben, bokorerdőkben gyakori.

Pseudolysimachion longifolium (L.) OPIZ – hosszúlevelű veronika
(syn.: *Veronica longifolia* L.)

irod.: A *szokolyai* Király-réten *Succiso-Molinietumban* 10–12 példány (NAGY 1997a, H).

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Kemence*: Kemence-völgy a Dosnyai-rakodónál.

Mocsár- és lápréteken, magassásosokban. Ritka.

Pseudolysimachion spicatum (L.) OPIZ subsp. **spicatum** – macskafarkú veronika
(syn.: *Veronica spicata* L.)

irod.: Cserjések, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Lejtősztyepekben, bokorerdőkben, cserjésekben, erdőszéleken közönséges.

Pseudolysimachion spicatum (L.) OPIZ subsp. **orchideum** (CR.) T. WRAB. –
kosborkéjú veronika

(syn.: *Veronica orchidea* CR., *Veronica spicata* L. subsp. *orchidea* (CR.) HAYEK, *Pseudolysimachion orchideum* (CR.) T. WRAB.)

irod.: A *szokolyai* Szállás-bércen; A *vámosmikolai* Köves-hegyen (Hegyes-hegy) (FEICHTINGER 1870).

Cserjések, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Széles-mező (BOROS 1916); *Kismaros*: Kelemen-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Szokolya*: Királyrét (NP oktatóház környéke); *Letskés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti útméntén. Másutt is.

Lejtősztyepekben, cserjésekben, erdőszéleken nem ritka.

***Veronica serpyllifolia* L.** – kakukkveronika

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Üde réteken, árnyas erdei utakon, pocsolyák körül közönséges.

***Veronica verna* L.** – tavaszi veronika

NJ.: *Nagymaros*: Szürke-hegy, nyílt andezitsziklagyepben.

***Veronica dillenii* CR.** – sovány veronika

herb.: *Perőcsény*. Holló-kő. Andezitsziklákon. 1962. BOROS Á.

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955); *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1958).

NJ.: Nyílt andezitsziklagyepben közönséges.

***Veronica triphyllos* L.** – ujjaslevelű veronika

herb.: *Nógrádverőce*. Szántókon. 1948. HORÁNSZKY A.

NJ.: *Kemence*: A Kemence-völgyben a faluszéli hídnál, útszélén. *Márianosztra*: Kopasz-hegy, degradált, nyílt andezitsziklagyepben.

Főként hegységperemi laza talajú szántókon.

***Veronica praecox* ALL.** – korai veronika

mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1917).

NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy déli lejtőjén.; *Szob*: Kerek-hegy déli lejtőjén.; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Törökmező.

Nyílt, száraz gyepekben, cserjésekben, főként lajtamészkövön.

***Veronica arvensis* L.** – mezei veronika

NJ.: Szántóföldi, parlagi gyomtársulásokban, degradált száraz gyepekben közönséges.

***Veronica polita* FR.** – fényes veronika

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Útszéleken, szántókon, parlagokon gyakori.

***Veronica opaca* FR.** – fénytelen veronika

irod.: A *szokolyai* Szőlőhegy déli lejtőjén, gyalogút mentén (NAGY 2000, H).

***Veronica persica* POIR.** – perzsa veronika

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy; A hegységperem és a Szokolyai-, Kóspallagi- és Márianosztrai-kismedence szántóin, parlagjain, útszéli gyomtársulásaiban gyakori.

***Veronica hederifolia* L. s. l.** – borostyánlevelű veronika

irod.: A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szokolya: Kőhegy; *Diósjenő*: Nagy-Mána. Hársas-kőrisesekben (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Száraz és mezofil tölgyesekben, törmelékes talajú, vadjárta erdőkben sokfelé tömeges.

***Digitalis grandiflora* MILL.** – sárga gyűszűvirág(syn.: *D. ambigua* MURR., *D. ochroleuca* JACQ.)irod.: A *perőcsényi* határban a Nagy-Hideg-hegyen; *Nagybörzsöny* határában a Tolmács-hegyen; a *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).Auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Száraz és mezofil tölgyesekben, erdőszéleken közönséges.

***Digitalis lanata* EHRH.** – gyapjas gyűszűvirágirod.: *Királyházánál* felhagyott művelt földön. Nyilvánvalóan elvadulva (BOROS 1970).

mscr.: A királyházai vadászkastélynál, bizonyára régi kultúra maradványa (BOROS 1958).

NJ.: Korábbi adatát BEZECZKY Á. 2004-ben megerősítette. *Királyháza*: a vadászház körül.***Melampyrum cristatum* L.** – taréjos csormolyairod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).NJ.: *Bernecebaráti*: Tölgy-orom; *Kemence*: Godóvár; *Perőcsény*: Vad-tető; *Szokolya*: Király-rét, Madaras-fa-oldal; *Kismaros*: Vargafolt.

Száraz tölgyesekben, erdőszéleken szórványos.

***Melampyrum arvense* L.** – mezei csormolyaNJ.: *Hont*: Nagy-hegy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy nyugati lába; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Szokolya*: Szőlőhegy. Másutt is.

Hegységperemi száraz füves lejtőkön, félszáraz gyepekben szórványos.

***Melampyrum barbatum* W. et K.** – szakállas csormolyairod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).Von *Szob* hinein *M. barbatum* in der Frucht; Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).mscr.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy nyugati lába; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Ipolytölgyes*: Ság-oldal, Bánya-hegy; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Eszperantó-hegy. Másutt is.

Hegységperemi száraz füves lejtőkön, parlagokon gyakori.

***Melampyrum nemorosum* L.** – kéküstökű csormolyairod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Széles-mező (BOROS 1916).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben, mészkerülő tölgyesekben, erdőszéleken közönséges.

***Melampyrum pratense* L.** – réti csormolya

irod.: Börzsönyi cseres-tölgyesekben (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: *Nagyoroszi*: Malinás; *Bernecebaráti*: Szira; *Perőcsény*: Német-bérc, Hamuház, Világospallag, Drínó, Csarna-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Vadászkunyhó).

Mészkerülő tölgyesek, cseres-tölgyesek ritka növénye.

Euphrasia kernerii WETTST. – réti szemvidító

herb.: *Diósjenő*. Nyíred-rét. Hegyi réten. 1920. LENGYEL G.; *Diósjenő*. Foltán-kereszt. Hegyi réten. 1920. BOROS Á.

irod.: Börzsöny (SOÓ 1980).

mscr.: *Diósjenő*: Nyíred-rét, Foltán-kereszt (BOROS 1920).

NJ.: *Nagyoroszi*: deszkápusztai Nagy-rét; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Nyír-rét; *Nagybörzsöny*: Bizmet-rét.

Üde hegyi rétek ritka növénye.

Euphrasia stricta WOLFF – közönséges szemvidító

herb.: *Szokolya*. A Nagy-Hideg-hegy csúcsán, hegyi réten. 1918. BOROS Á.; *Diósjenő*. Nyíred-rét. Hegyi réten. 1920. LENGYEL G.; *Diósjenő*. Foltán-kereszt. Hegyi réten. 1934. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny-hg. *Szokolya*. A Csóványos alatt. 1947. JÁVORKA S.

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Széles-mező (BOROS 1916); *Nógrád*: Szokolyahuta felé; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Diósjenő*: Nyíred-rét (BOROS 1920).

NJ.: Irtásréteken, kaszálóréteken, erdőszéli gyepekben gyakori.

Euphrasia tatarica FISCH. – tatár szemvidító

herb.: *Diósjenő*. Csóványos. 1909. LENGYEL G.

irod.: Börzsöny (SOÓ 1980).

NJ.: Legelőkön, sovány gyepekben, száraz füves lejtőkön, nyílt tölgyesekben gyakori.

Odontites lutea (L.) CLAIRV. – sárga fogfű (31. ábra)

(syn.: *Orphantha lutea* (L.) KERN.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Diósjenő*: Öreg-hegy; *Szokolya*: Szőlőhegy, Király-rét, Nacsapéreg; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő; *Ipolydamásd*: Jama; *Márianosztra*: felhagyott szőlők, a falutól északra, Vastag-hegy; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Köves-mező, Törökmező, Eszperantó-hegy; *Verőce*: Fenyves-hegy.

Lejtősztyepekben, száraz lejtőkön, száraz tölgyesek szélein, főként lajtamészkövön.

Odontites rubra (BAUMG.) OPIZ – vörös fogfű

(syn.: *O. rubra* GILIB., *O. vulgaris* MOENCH, *O. serotina* DUM., *O. verna* (BELL.) DUM. subsp. *serotina* (DUM.) CORB.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Széles-mező (BOROS 1916); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Irtásréteken, legelőkön, parlagokon, félszáraz gyepekben közönséges.

Rhinanthus minor L. – csörgő kakascímer

(syn.: *Alectorolophus crista-galli* (L.) M. B.)

herb.: Börzsöny hg. Sós-hegy. 1949. PAPP J.

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Sípálya; *Szokolya*: Széles-mező, Somos-hegy; *Ipolytölgyes*: Ság-oldal; *Letkés*: Gallapuszta; *Nagymaros*: Hangyás-árok, Törökmező. Másutt is.

Üde réteken, félszáraz és száraz gyepekben gyakori.

Rhinanthus rumelicus VEL. – mirigyes kakascímer

herb.: *Diósjenő*. Kemence-völgy. 1956. KÁROLYI Á.; *Ipolytölgyes*. temetőkert. 1982. SZ-LACZA. J.
irod.: Börzsöny (SOÓ 1980).

NJ.: *Szokolya*: Szén-patak-völgy (Szállásoki-rétek) (H), Széles-mező, Társa-mező, Somos-hegy; *Zebegeény-Nagymaros*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Törökmező (H).

Kaszálóréteken, irtásréteken, erdőszéli gyepekben, száraz legelőkön szórványos.

megj.: A *zebegeényi* Malom-völgy kaszálórétjein nem ritkák a lapjukon többé-kevésbé lekopaszodó csészéjű, *Rh. wagneri* (DEGEN) SOÓ taxonhoz közelítő példányok.

Pedicularis palustris L. – posványkakastaréj

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Szóba jöhető élőhelyei átalakultak. Aktuális előfordulása a hegységben kétséges.

Lathraea squamaria L. – kónya vicsorgó

mscr.: *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950); *Szokolya*: Szén-patak-völgy (BOROS 1956); *Királyháza* (BOROS 1957); *Szokolya*: királyréti halastó patakja (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy Feketesártól felfelé (BOROS 1961).

NJ.: Üde gyertyános-tölgyesekben, gyertyános-égerligetekben gyakori.

Orobanche ramosa L. – dohányfojtó vajvirág

irod.: Letkés irányában a *szalkai* kenderesekben (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny (SOÓ 1968).

megj.: Minden bizonnyal az Ipoly-völgyre vonatkozó adat. Vizsgálandó.

Orobanche purpurea JACQ. – bíboros vajvirág (46. ábra)

(syn.: *O. coerulea* VILL.)

irod.: *Nagybörzsöny* határában a Tolmács-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Csák-hegyen a *szobi* kőbányánál (FEICHTINGER 1870, 1899).

Am Eisenbahndamme oberhalb *Gross-Maros* gegenüber von Dömös (KERNER 1875).

Vámosmikola: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy. Lejtősztyepekben és andezit-bokorerdőkben. Mindig *Achillea crithmifolia*-n (NAGY 1997a).

megj.: *Bernecebaráti*: Horiska (BEZECZKY in NAGY 1997a). Ellenőrizendő.

Orobanche alba STEPH. – fehér vajvirág

(syn.: *O. epithymum* DC.)

NJ.: *Perőcsény*: Szívfájó-bérc; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy lába; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy;

Letkés: Nagy-völgy feletti kopárok; *Nagymaros*: Fehér-hegy. Másutt is.

Sziklagyepekben, lejtősztyepekben *Thymus* fajokon szórványos.

Orobanche reticulata WALLR. subsp. **pallidiflora** (W. et GR.) HAY. – halvány vajvirág

irod.: *Bernecebaráti* határában az elgyomosodott Pulya-réten. Gazdanövénye *Cirsium arvense*. (NAGY-SZMORAD 2000).

Orobanche artemisiae-campestris AUCH. ex GAUDIN – üröm-vajvirág

(syn.: *O. loricata* RCHB.)

irod.: *Verőcsmaros* (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1968, SIMON 2000).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Orobanche caryophyllacea SM. – galajfojtó vajvirág

NJ.: Lejtősztyepekben, száraz tölgyesekben *Galium* fajokon gyakori.

Orobanche lutea BAUMG. – sárga vajvirág

NJ.: *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya), száraz irtásréten *Medicago falcata*-n.

Orobanche flava MARTIUS – martilapu-vajvirág

herb.: Nagy-Hideg-hegy. In *Petasisetum*. 1925. VAJDA L.

Diósjenő. Foltán-kereszt. In *Arrhenatheretum*. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.– SASKÓ I.

irod.: Börzsöny (SZUJKÓ-LACZA 1962b).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálendő.

Orobanche gracilis SM. – vérveres vajvirág

irod.: *Kőspallagon* a Peres-hegy aljában a királyréti útelágazás közelében, cseres-tölgyes szegélyében (NAGY 1997a).

NJ.: *Verőce*: Fenyves-hegy, a tető közelében lejtősztyepben.

Előfordulásai pillangós virágúakhoz kötődnek.

Plantago lanceolata L. – lándzsás útifű

NJ.: Legelőkön, útszéli taposott gyomtársulásokban közönséges.

Plantago media L. – réti útifű

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Legelőkön, félszáraz gyepekben, felhagyott szőlőhegyeken közönséges.

Plantago major L. – nagy útifű

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Legelőkön, településeken, taposott gyomtársulásokban közönséges.

Chelidonium majus L. – vérehulló fecskefű

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Gyomos, üde erdőben, vágásokban, akácokban közönséges.

Papaver confine JORD. – bujdosó mák

(syn.: *P. dubium* L. s. str.)

NJ.: Hegységperemi száraz gyomtársulásokban, vadjárta, gyomos sziklagyepekben gyakori.

Papaver rhoeas L. – pipacs

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Hegységperemi szántókon, parlagokon, gyomos útszéleken.

Corydalis cava (L.) SCHW. et KOERTE – odvas keltike (53. ábra)

irod.: Bükk- és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy: törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950); *Perőcsény*: Ökör-orom, Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1956).

NJ.: Úde talajú bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, magaskőrisesekben közönséges. Tömeges a Kámoren, a Nagy-Hideg-hegy–Csóványos gerincen, az Esztergályos-bércen, a Magyar-hegy és a Nagy-Koppány tetején. Másutt is sokfelé.

Corydalis solida (L.) CLAIRV. – ujjas keltike

irod.: Bükk- és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1916); *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950); *Diósjenő*: Závóz (BOROS 1955).

NJ.: Sziklás talajú erdőkben, *Spiraea*-cserjésekben, gyertyános-tölgyesekben, száraz tölgyesekben közönséges.

Pseudofumaria lutea (L.) MEDIC. – sárga keltike

(syn.: *Corydalis lutea* (L.) LAM. et DC.)

NJ.: Behurcolva Királyréten a Fővárosi Önkormányzat üdülőjének kőfalán.

Fumaria rostellata KNAF – csőrös füstike

irod.: *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Szarvas-kő (NAGY 1997a).

megj.: Az adat a következő fajra vonatkozik.

Fumaria officinalis L. – orvosi füstike

herb.: *Zebegénynél*. 1901. THAISZ L.; *Zebegény*. Ördög-hegy. 1917. BOROS Á.

mscr.: Dömösi átkelés sziklái (BOROS 1917).

NJ.: *Perőcsény*: Jancsi-hegy (H), Szarvas-kő, Vad-tető; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy. Vadjárta, száraz, sziklás füves lejtőkön. Ritka.

Fumaria schleicheri SOY.-WILL. – közönséges füstike

herb.: Börzsöny-hg. Nagy-Galla. 1925. VAJDA L.

NJ.: *Bernecebaráti*: Mész-domb; *Diósjenő*: Nagy-Mána; *Márianosztra*. Másutt is.

Településeken, útszéleken, parlagokon, degradált sziklagyepekben szórványos.

Fumaria vaillantii LOIS. – sziürke füstike

herb.: *Szob*. 1901. FILARSZKY N.

NJ.: *Márianosztra*, *Kismaros*, *Verőce*: utcákon, kőfalakon.

Brassica rapa subsp. **sylvestris** (L.) JANCH. – vad réparepce

mscr.: *Zebegény*, vasúti töltésen (BOROS 1916).

NJ.: *Verőce*: Katalin-völgy, útszélien, árokparton elvadulva.

Brassica × napus L. (= *B. rapa* × *oleracea*) – olajrepce

NJ.: A Szokolyai-medencében és az Ipoly menti hegylábakon sokfelé termesztik. Tarlókon, parlagokon, útszéleken elvadul.

Sinapis arvensis L. – vadrepce

herb.: *Verőce*. Katalin-völgy. Parlagon. 1949. PÉNZES A.

NJ.: Útszéli gyomtársulásokban, hegységperemi szántókon, parlagokon gyakori.

Diplotaxis muralis (L.) DC. – fali kányaszászsa

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Raphanus raphanistrum L. – repcsényretek

herb.: *Nagymaros*. Szőlők közt. 1901. FILARSZKY N.

NJ.: *Szokolya*: Széles-mező; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Verőce*: Nőtécsi-tó.

Parlagokon, vadetetőknél szórványos.

Rapistrum perenne (L.) ALL. – rekenyő

irod.: *Letkés*: A Sákola-tetőre vezető erdészeti út mellett, parlagterületen néhány tő (NAGY 1999a, H).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Gór-hegy; *Ipolytölgyes*: Öreg-hegy; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Szob*: Alsó-major (Sukola-kereszt); *Zebegény*: Csapás-szántó.

Parlagokon, útszéli mezsgyéken szórványos.

Conringia orientalis (L.) ANDRZ. – keleti nyilasfű

irod.: Auf Äckern und am Eisenbahndamme zwischen *Zebegény* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).

megj.: Bizonyára a Duna-völgyre vonatkozó adat. Vizsgálandó.

Lepidium campestre (L.) R. BR. – mezei zsázsa

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

mscr.: *Nógrádverőce*: Kelemen-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz gyepekben, legelőkön, erdőszéleken közönséges.

Lepidium ruderales L. – бүdös zsázsa

herb.: *Szob*. 1901. FILARSZKY N.

NJ.: *Honton*, *Nagybörzsönyben*, *Szokolján*, *Márianosztrán* (H), a *zebegényi* Malom-hegyen.

Földutakon, legelőkön, falvak utcáin szórványos.

Lepidium densiflorum SCHRAD. – kisvirágú zsázsa

NJ.: *Verőce*: vasútvonalak mentén szórványos.

Cardaria draba (L.) DESV. – útszéli zsázsa

(syn.: *Lepidium draba* L.)

irod.: Börzsöny vidéki málnaültvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Legelőkön, útszéli és parlagi gyomtársulásokban gyakori.

Isatis tinctoria L. – festő csülleng

irod.: *Szobnál* a földek közt (FEICHTINGER 1870).

Letkés: A Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén felhagyott szőlőparcellában, száraz füves lejtőn néhány tő (NAGY-SZMORAD 2000, H). Kipusztulóban.

NJ.: *Zebegény*: A Bőszöbi-völgy feletti löszdombon, cserjésedő száraz gyepekben, néhány tő.

Thlaspi arvense L. – mezei tarsóka

NJ.: *Szokolya*: Széles-mező, Béla-rét, Társa-mező, Szőlőhegy déli lába; *Kóspallag*: temető, Nádas-rét; *Nagymaros*: Törökmező; *Verőce*: Nőtécsei-tó. Másutt is. Szántókon, parlagokon, bolygatott réteken gyakori.

Thlaspi perfoliatum L. – galléros tarsóka

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
mscr.: *Márianosztra*; *Szob*: Bőszobi-völgy (BOROS 1916).
NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, bolygatott talajú, vadjárta helyeken közönséges.

Thlaspi jankae KERN. – Janka-tarsóka

herb.: *Zebegény*. Malom-patak völgye, *Kóspallag* felé. 1933. JÁVORKA S.
(megj.: Ma Kis-Hanta-patak nevet viseli ez a völgyszakasz.)
irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Alacsonyabban fekvő, patak menti réten (KÁRPÁTI 1952).

Capsella bursa-pastoris (L.) MEDIC. – közönséges pásztortáska

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).
NJ.: Legelőkön, útszéli és parlagi gyomtársulásokban gyakori.

Lunaria rediviva L. – erdei holdviola (19. és 49. ábra)

irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).
A Nagy-Hideg-hegy, a Csóványos, a Magosfa sziklatörmelékös bükkösein (KÁRPÁTI 1952).
A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b).
mscr.: Szabó-kő (BOROS 1920); Sasfészek feletti erdő (BOROS 1931); Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1947, 1957); *Kemence*: Bacsina-völgy (BOROS 1957); Korom-bérc (BOROS 1958).
NJ.: *Diósjenő*: a Kámor alatt a Kurta-bércen (BEZECZKY Á.); *Kemence*: Bacsina-völgy, Barsi-bükk, Kemence-völgy; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy északi letörése, északi sípálya teteje; *Szokolya*: Haramia-lyuk és az inóci kőbányával szembeni hegyoldal.
Szurdokerdők, törmeléklető-erdők, montán bükkösök, magaskőrisesek ritka növénye.

Lunaria annua L. – kerti holdviola

NJ.: *Verőce*: Csattogó-völgy, a diáktábor mellett, gyertyános-tölgyesben elvadultan.

Alyssum montanum L. – hegyi ternye

irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1916); Dömösi átkelés sziklái (BOROS 1917).
NJ.: *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy.
Nyílt andezitsziklagyepekben, sziklaormokon a Dél-Börzsönyben.

Alyssum alyssoides L. (NATH.) – közönséges ternye

irod.: Napos, füves lejtők és andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, degradált füves lejtőkön közönséges.

Berteroa incana (L.) DC. – hamuka(syn.: *Alyssum incanum* L.)irod.: Auf den Gehängen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).Bei *Zebegény* sind die Hügel sandigt, *Alyssum incanum* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, legelőkön, cserjésekben közönséges.

Draba muralis L. – kövi daravirágirod.: In der Magustagruppe auf den Bergen bei *Zebegény* und *Helemba* (KERNER 1875).

Napos andezitsziklák növénye (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Diósjenő*: Hosszú-bérc (BOROS 1931).NJ.: *Perőcsény*: Keszehóci-lápa; *Kemence*: Nagy-Mána-bérc; *Szokolya*: Tamási-hegy; *Ipoly-tölgyes*: Kis-Koppány, Meleg-oldal; *Letskés*: Nagy-völgy; *Márianosztra*: Lengyel-rétek, Lőrinc-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy. Másutt is.Bokorerdőkben, *Spiraea*-cserjésekben, andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben gyakori.**Draba nemorosa** L. – ligeti daravirág

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Perőcsény*: Drínó, Hangyás-bérc „Héjjavágó”; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető; *Nagybörzsöny*: Nagy-Sas-hegy 575 m magas csúcsa, Só-hegy; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy; *Szob*: Csák-hegy alatt; *Zebegény*: Nagy-Csitár.

Andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, parlagokon szórványos.

Erophila verna (L.) CHEV. – tavaszi ködvirág(syn.: *Draba verna* L.)

irod.: Im mittelung. Berglande in allen Gruppen (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy andezitsziklái (HORÁNSZKY 1984).mscr.: *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény* (BOROS 1916).

NJ.: Nyílt andezitsziklagyepekben, degradált száraz lejtőkön közönséges.

Armoracia rusticana G. M. SCH. – közönséges tormaNJ.: *Szokolya*: Királyrét. Másutt is.

Települések körül, útszéleken, vizesárkokban szórványosan elvadul.

Cardamine impatiens L. – virágrúgó kakukktormairod.: Auf den Bergen der Magustagruppe nördlich von *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos (SZUIKÓ-LACZA 1962b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Üde bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek gyakori növénye.

Cardamine amara L. – keserű kakukktorma (21. ábra)irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).*Bernecebaráti-Nagyoroszi*: A Nagy-völgyben Deszkápuszta (Nagy-rét) és a Betyár-forrás környékén. A *nagybörzsönyi* Magyar-völgyben a meddőhányók alatti völgyszakaszon és a Templom-bérc alatt (NAGY-SZMORAD 2000).*Borsosberény*: Láz-lapos; *Hont*: Kút-berek (KEVEY 2001a).

NJ.: Szivárgós, mocsaras talajú égerligetekben, igen ritka.

Cardamine pratensis L. subsp. **pratensis** – réti kakukkorma(syn.: *p. p. C. majovskii* MARHOLD et HÁBORSKY)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1968, 1980).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Cardamine pratensis L. subsp. **matthioli** (MORETTI) ARC. – ágas kakukkorma(syn.: *C. hayneana* (WELW.) SCHUR)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Diósjenő*: Kemence-völgy (BOROS 1931); *Hont*: Jelenc-hegy, források (BOROS 1950).NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Pénzásás, Faragott-kúti-kaszáló; *Kemence*: Kemence-völgy, Csarna-völgy; *Nagybörzsöny*: Farkas-völgy; *Letkés*: Fekete-mocsár, Pri-bék-tisztás; *Márianosztra*: Lengyel-rétek; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Széles-mező, Öl-hegy, Les-völgy; *Nagymaros*: Panoráma autótút (Szépkilátás). Másutt is.

Hegyi réteken, nedves kaszáló- és mocsárréteken gyakori.

Cardamine bulbifera (L.) CR. – hagymás fogas-ír(syn.: *Dentaria bulbifera* L.)irod.: *Nagybörzsöny* határában a Tolmács-hegyen (FEICHTINGER 1870).In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők és árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Királyrét: Papphegy, gyertyános-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

mscr.: *Zebevény*: Kút-völgy (BOROS 1955).

NJ.: Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, ritkábban száraz tölgyesekben közönséges. Bükkösök gyakori fációsalkotó növénye.

Barbarea vulgaris R. BR. – közönséges borbálfű

NJ.: Erdőszéleken, erdei utak mentén, vadjárta tölgyesekben, cserjésekben közönséges.

Cardaminopsis arenosa (L.) HAY. – közönséges dercevirág

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána–Sásfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Bokorerdőkben, sziklás talajú és mészkőrűlő erdőkben közönséges.

Arabis turrita L. – tornyos ikravirág

irod.: In der Magustagruppe (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: Ördög-hegy, Dömösi átkelés sziklái (BOROS 1917).

NJ.: Száraz tölgyesekben, sziklás talajú erdőkben, bányaudvarok falán közönséges.

Arabis auriculata LAM. – egyenes ikravirágherb.: *Zebevény*. 1917. DEGEN Á.; *Nagymaros-Zebevény*. 1922. TUZSON J.; *Szob*. 1931. KÁRPÁTI Z.

irod.: Auf den Bergen der Magustagruppe (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Zebevény* (BOROS 1917).NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy déli lejtő; *Zebevény*: Nagy-Csitár, Nagy-Kerek-hegy.

Nyílt, száraz gyepekben, főként lajtamészkövön szórványos.

Arabis hirsuta (L.) SCOP. s. l. – borzas ikravirág

irod.: Auf den Höhen der Magustagruppe (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Farkas-völgy a keresztnél, Só-hegy felhagyott kőfejtő; *Szokolya*: Nacsapéreg; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy; *Zebevény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező, Köves-mező, Hangyás-árok; *Verőce*: Fehér-hegy, Fenyves-hegy, Lőcs-oldal tető.

A Dél-Börzsöny területén száraz gyepekben, főként lajtmészkövön gyakori, másutt ritka.

Arabis glabra (L.) BERNH. – toronyszál

(syn.: *Turritis glabra* L.)

irod.: Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Nyílt száraz tölgyesekben, erdőszéleken, *Spiraea*-cserjésekben, lejtősztyepekben gyakori.

Rorippa palustris (L.) BESS. – mocsári kányafű

irod.: Börzsöny (SOÓ 1968, SIMON 2000).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Rorippa austriaca (CR.) BESS. – osztrák kányafű

(syn.: *Myagrum austriacum* (CR.) JACQ.)

irod.: Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: *Szokolya*: Királyrét, Széles-mező; *Ipolydamásd*: Misa-réti-völgy; *Zebevény*: Malom-völgy; *Verőce*: Nőtécsi-tó.

Mocsári és útszéli gyomtársulásokban szórványos.

Rorippa amphibia (L.) BESS. – vízi kányafű

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Büdös-tó, zombéksásosban (NAGY 1999a).

Rorippa sylvestris (L.) BESS. – erdei kányafű

herb.: *Magyarkút* és *Berkenye* között. 1944. KELLER J.; *Kemence*. A Kemence-pataknál. 1959. SZUJKÓ-LACZA J.

NJ.: *Ipolytölgyes*: Pincék; *Letkés*: a Kis-Galla és a Közép-Galla között; *Szokolya*: utcákon, paphegyi felhagyott kőfejtő, Égés-bérc (Hangyás-bérc). Másutt is.

Nedves útszéleken, vizesárokban, pocsolyákban szórványos.

Hesperis tristis L. – szomorú estike (10. ábra)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1968).

NJ.: *Nagybörzsöny*: a Róth-erdő és a Bánya-hegy között; *Letkés*: Somos-erdő; *Szob*: Kerek-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal (H).

Száraz, sziklás, füves lejtőkön. Ritka.

Erysimum crepidifolium RCHB. – sziklai repcsény (29. és 58. ábra)

irod.: A *perőcsényi* Jancsi-hegy, Szarvas-kő, Vad-tető (H), Drínó (H) sziklás lejtőin, nyílt andezitsziklagepekben és lejtősztyepekben, nagy példányszámban (NAGY 1998).

NJ.: *Perőcsény*: Hajzer-nyerges, Ökör-orom, Miklós-tető, Halyagos; *Kemence*: Csipcsina.

Száraz andezitlejtőkön, melegkedvelő tölgyesek szélén.

Erysimum odoratum EHRH. – magyar repcsény(syn.: *E. erysimoides* (L.) FRITSCH, *E. pannonicum* CR.)irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).NJ.: *Szokolya*: Szőlőhegy, Les-völgy; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya);*Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy.

Bokorerdőkben, lejtősztyepekben a Dél-Börzsönyben gyakori, másutt alig.

Erysimum wittmannii ZAWADZKI – Wittmann-repcsény (60. ábra)(syn.: *E. pallidiflorum* SZÉPLIGETI)

irod.: A Börzsönyben igen gyéren fordul elő a Naszályal szomszédos területeken. Megvan a

Nagyinóc oldalában, a *Verőce* feletti Borbély-hegyen tömeges (KÁRPÁTI 1932, 1952).*Kőspallag* felett a Nagyinóc déli lejtőjén (KÁRPÁTI 1954).A *szokolyai* Saj-kút-bércen melegkedvelő tölgyes szegélyén és erdészeti út részűjében szórványos (NAGY 1998).NJ.: *Diósjenő*: Boros-hegy, Spartacus kulcsosház feletti gerinc; *Nógrád*: Török-kút felett; *Szokolya-Királyrét*: Várhegy (KIRÁLY G.).

Száraz tölgyesek szélein, erdészeti utak napsütötte részűiben.

Erysimum diffusum EHRH. – szürke repcsényNJ.: *Nagybörzsöny*; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Ipolydamásd*: Bástya; *Márianosztra-Szob*:Csák-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy. Másutt is.

Degradált száraz sziklás lejtőkön, legelőkön, meddőhányókon helyenként gyakori.

Alliaria petiolata (M. B.) CAVARA et GRANDE – kányazsomborirod.: Auf den Bergen der Magustagruppe nördlich von *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos (SZUIKÓ-LACZA 1962b).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: Úde talajú, degradált erdőkben, akácokban közönséges.

Descurainia sophia (L.) WEBB – sebforrasztófüNJ.: *Drégelypalánk*: Drégelyvár; *Letskés*: Gallapuszta; *Márianosztra*: faluszéle.

Útszéli ruderalis és parlagi gyomtársulásokban szórványos.

Sisymbrium officinale (L.) SCOP. – szapora zsomborherb.: *Nagymaros*. Vizesárokban. 1902. FILARSZKY N.NJ.: *Márianosztra* környékén faluszéli ruderalis és patakmenti gyomtársulásokban.**Sisymbrium strictissimum** L. – magas zsomborirod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Új-szőlők; *Szokolya*: Török-patakvölgye; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Márianosztra*: Biber-vár (Pusztatorony); *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy. Másutt is.

Ártéri magaskórósokban, mocsári gyomtársulásokban, degradált erdőkben gyakori.

Sisymbrium altissimum L. – magyar zsombor(syn.: *S. pannonicum* JACQ., *S. sinapistrum* CR.)irod.: *Letkésnél* „Torlaszföldjén” és kopár, száraz legelőjén (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Sisymbrium orientale TORN. – hamvas zsomborherb.: *Verőce*. 1901. FILARSZKY N.; *Nagymaros*, az Ördög-hegy alatti vasúti töltés mentén. 1948. BAKSAY L.NJ.: *Ipolydamásd*: Galla-tisztás; *Zebegény*: vasútállomás; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy; *Verőce*: Fehér-hegy.

A Dél-Börzsönyben száraz, sziklás, füves lejtőkön, bokorerdőkben helyenként gyakori.

Arabidopsis thaliana (L.) HEYNH. – lúdfűirod.: *Nagymaros*: A Szent Mihály-hegy andezitsziklái (HORÁNSZKY 1984).mscr.: *Diósjenő*: Hosszú-bérc (BOROS 1931).

NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, útszéleken közönséges.

Camelina microcarpa ANDRZ. – kis gomborkairod.: Szántókon, parlagokon, takarmányszóráknál szórványos. *Szokolya* és a Szőlőhegy közötti szántókon, parlagokon. *Letkés*: A Galla-tisztáson, a takarmányszóráknál. *Verőce*: A Nőtécsei-tó közelében, parlagon (NAGY 2000).mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).NJ.: *Ipolytólgyes*: Bánya-hegy, degradált andezitsziklagyepben; *Szob*: Csák-hegy alatt.**Reseda luteola** L. – sárga rezedaherb.: Nógrádi-vár. 1901. FILARSZKY N.; *Nógrád*. A Várhegy szikár lejtőin. 1918. BOROS Á.; *Verőce*. A Borbély-hegy tövének legelőin. 1930. JÁVORKA S.; *Drégelypalánk*. A Várhegy oldalán. 195? DIETZ S.irod.: *Nagymaros*, *Márianosztra* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).NJ.: *Drégelypalánk*: a Szondi-vár falain ma is; *Diósjenő*: a strand előtti gyomos útszélien.**Reseda lutea** L. – vadrezedairod.: A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, útszéli gyomtársulásokban közönséges.

Reseda phyteuma L. – terpedt rezedaherb.: *Nagymaros*. Fehér-hegy. Zebegényi átjáró. 1902. FILARSZKY N.irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén (FEICHTINGER 1870, 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf Äckern (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).NJ.: *Ipolytólgyes*: Bánya-hegy, Hegyes-hegy (Ökóraszaló) (H); *Letkés*: Bagoly-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal.

Száraz gyepekben, legelőkön, mezsgyéken. Ritka.

Helianthemum ovatum (VIV.) DUN. – közönséges napvirág(syn.: *H. obscurum* PERS., *H. hirsutum* (THUILL.) MÉRAT)irod.: Auf den Bergen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos andezitsziklák és füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1920); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Sípálya, Kemence-völgy, Pleska-szikla, Dorotyin, Cicőke; *Perőcsény*: Sátán-bérc, Mogyorós-bérc; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány; *Szokolya*: Király-rét, Szőlőhegy, Gyepsípálya; *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Hangyás-árok. Másutt is.

Réteken, legeltetett félszáraz gyepekben, lejtősztyepekben gyakori.

Fumana procumbens (DUN.) GREN. et GODR. – naprózsa

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Viola odorata L. – illatos ibolya

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1916).

NJ.: Lomboserdőkben gyakori.

Viola cyanea ČELAK. – kék ibolya

irod.: A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Lomboserdőkben gyakori.

Viola alba BESS. – fehér ibolya

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1916); *Diósjenő*: Závóz (BOROS 1955).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy; *Szokolya*: Szőlőhegy, Hárs-rét alatt. Másutt is.

Gyertyános- és cseres-tölgyesekben szórványos.

Viola hirta L. – borzas ibolya

herb.: *Szob*. Bőszobi-pusztá feletti réten. 1917. BOROS Á.; *Szob*. Cserjésben. 1931. KÁRPÁTI Z.; *Szokolya-Királyrét*. A Magas-Tax alatti völgyben. 1954. VIDA G.

irod.: Tölgyerdők és napos füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: Bőszobi-pusztá (BOROS 1916); *Diósjenő*: Nyír-rét (BOROS 1961).

NJ.: *Kemence*: Gomb-hegy; *Nagybörzsöny*: a Farkas-völgy felé; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány; *Szob*: Kerek-hegy, Köves-hegy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Köves-mező, Hatló-patak-völgy.

Másutt is. Száraz gyepekben, cserjésekben, főként hegységperemi lajtamészkövön.

Viola mirabilis L. – csodás ibolya

irod.: Bükk- és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (északi súpálya), síút, Kecskéhát-bérc, Les-völgy, Török-patak-völgy; *Kóspallag*: Korompa-patak-völgy; *Ipolydamásd*: Misa-réti-völgy, Zuvár; *Szob*: Kerek-hegy, Köves-hegy; *Zebegény-Nagymaros*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy.

Völgyalji gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben helyenként gyakori, másutt hiányzik.

Viola reichenbachiana JORD. – erdei ibolya(syn.: *V. sylvestris* LAM.)

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961*b*).Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917); *Hont*: Jelenc-hegy, források (BOROS 1950).

NJ.: Gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben közönséges.

Viola riviniana RCHB. – nagyvirágú ibolyaherb.: *Vámosmikola*. Gyertyános-tölgyesben. 1961. PÉNZES A.irod.: Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964*a*).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Viola canina L. – sovány ibolya(syn.: *V. canina* L. subsp. *canina*)mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Deszkápuszta (Nagy-rét); *Nagybörzsöny*:Hosszú-völgy; *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Öl-hegy; *Nagymaros*: Hangyás-árok.

Üde hegyi réteken, irtásréteken, kiszáradó lápréten helyenként gyakori.

Viola montana L. – hegyi ibolya(syn.: *V. canina* L. subsp. *montana* (L.) HARTM.)herb.: *Diósjenő*: Király-kútnál. 1931. BOROS Á.; *Diósjenő*: Závóz-nyereg alatt a völgyben. 1931.BOROS Á.; Börzsöny-hegység. Tölgyesben. 1941. VAJDA L.; *Kemence*: Kemence-völgy.1952. BÁNÓ L.; *Nagymaros*. Gesztenyésben. 1956. JÁVORKA S.mscr.: *Diósjenő*, Kemence-völgy (BOROS 1931); *Hont*: Jelenc-hegy, források (BOROS 1950).NJ.: *Hont*: Csepegő-forrás völgye; *Kemence*: Kemence-völgy; *Diósjenő-Szokolya*: Szén-pa-tak-völgy a Csóványos alatt, Öl-hegy (Vasbánya) (H); *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Letkés*:Pribék-tisztás (H); *Márianosztra*: Lengyel-rétek (H).

Üde tölgyesekben, erdőszéleken, irtásréteken. Nem gyakori.

Viola tricolor L. subsp. **tricolor** – háromszínű vadárvácska(syn.: *Viola luteola* JORD.)

irod.: A Duna feletti meredek, napos füves lejtőkön, andezitsziklákon (KÁRPÁTI 1932, 1952).

mscr.: Hangyás-bérc (BOROS 1920); Nagy-Inóc, Korom-bérc (BOROS 1947).

NJ.: A hegység andezitsziklagyepjeiben gyakori.

Viola tricolor L. subsp. **subalpina** GAUD. – kövi vadárvácska(syn.: *V. saxatilis* F. W. SCHMIDT, *V. luteola* SCHUR)herb.: Hegyestető *Nagymaros* és *Zebegény* között. 1936. JÁVORKA S.; Kis-Inóc. 1963. PÉNZES A.

irod.: Börzsöny (SIMON 1992, 2000).

mscr.: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Diósjenő*: Závóz-nyereg (BOROS 1931).NJ.: *Diósjenő*: Csóványos (Simon-forrás körül); *Kemence*: Pleska-bérc; *Perőcsény*: Holló-kő,

Szarvas-kő, Vad-tető, Nagy-Hideg-hegy.

A Magas-Börzsönyben andezitsziklagyepekben, sziklafalakon.

Viola arvensis MURR. – mezei árvácska

irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1916).

NJ.: Degradált száraz gyepekben, cserjésekben, szántókon, parlagokon közönséges.

Viola kitaibeliana R. et SCH. – törpe árvácska

herb.: *Zebegény*. Dömösi átkelés közelében a vasúti töltésen. 1917. BOROS Á.

mscr.: *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1916).

irod.: *Nagymaros*: A Szent Mihály-hegy andezitszicláin (HORÁNSZKY 1984).

NJ.: *Diósjenő*: Kámor; *Perőcsény*: Szarvas-kő, Vad-tető; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Mária-noszttra*: Biber-vár (Pusztatorony); *Szob*: Kerek-hegy, Csák-hegy.

Nyílt andezitsziclagyepekben, száraz, füves lejtőkön gyakori.

Bryonia alba L. – fekete földitök

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: Útszéleken, gyomos erdőszéleken, cserjésekben, települések közelében nem ritka.

Echinocystis lobata (MICHX.) TORR. et GRAY – süntök

irod.: *Ipolytólgyes*: a présházaknál, útszéli gyomtársulásban néhány tő (NAGY 2000).

NJ.: *Bernecebaráti*: Víztarozó; *Perőcsény*: Orzsán-patak völgye.

Hypericum tetrapterum FR. – mocsári orbáncfű

(syn.: *H. acutum* MOENCH)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó); *Perőcsény*: Hamuház; *Nagybörzsöny*: Bányapuszta; *Szokolya*: Király-rét, Újpest-forrás, Bagolybükki-völgy.

Patakparti növényzetben, ártéri magaskórósokban, forrásgyepekben, ritka.

Hypericum perforatum L. – közönséges orbáncfű

(syn.: *H. veronense* SCHRANK ex HOPPE)

irod.: *Kemence* hegységein (FEICHTINGER 1870).

Auf den Höhen der Magustagruppe (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegyen, a fáatlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Száraz és félszáraz gyepekben, erdőszéleken, lomboserdőkben közönséges.

Hypericum hirsutum L. – borzas orbáncfű

irod.: In der Magustagruppe massenhaft in den Holzschlägen am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: Száraz és mezofil lomboserdőkben, erdőszéleken, vágásokban közönséges.

Hypericum montanum L. – hegyi orbáncfű

irod.: Bükk- és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY B.), Rákos-hegy felett, Juhakoli-kaszáló, Sajkút-bérc; *Perőcsény*: Drínó, Szívfájó-bérc; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Szállás-bérc; *Kóspallag*: Peres-hegy, Piroska-hegy, Kapitány-rét. Másutt is. Enyhén mészkerülő lomboserdőkben, erdőszéleken. Szórványos.

Orthilia secunda (L.) HOUSE – gyöngyvirágkörtike (11. ábra)

(syn.: *Pyrola secunda* L.)

irod.: A *Diósjenőről* a Foltán-kereszt felé vezető út mentén: árnyékos, mohos helyeken (KÁRPÁTI 1935).

Diósjenő: Szalatnya, Rákos-forrás közelében, Kun-forrás (NAGY 1997a).

mscr.: *Kemence*: Ördög-oldal (BOROS 1957); Sasfészek (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy Szaszovszky-kereszt feletti szakasza (BOROS 1961); Pogányvár (SZUIKÓ-LACZA 1983).

NJ.: *Diósjenő*: Magas-hegy a Mázsaház és a Závó-nyereg között, a Nyír-réti kastélyrom alatti erdészeti utak rézsúíben.; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, az északi nagy sípálya szélén (TATÁR D. ex verb.).

Mészkerülő bükkösök ritka, karakterisztikus növénye.

Pyrola rotundifolia L. – kereklevelű körtike

irod.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (FARKAS 1999).

megj.: Kétes adat. Vizsgálandó.

Pyrola minor L. – kis körtike (11. ábra)

irod.: A *Diósjenőről* a Foltán-kereszt felé vezető út mentén: árnyékos, mohos helyeken (KÁRPÁTI 1935).

NJ.: *Perőcsény*: A Fekete-völgyben a Fekete-réten néhány tő. Nagy-Hideg-hegyen az északi sípályán néhány tő. *Diósjenő*: Kemence-völgy (Gál-rét) völgyalji gyertyánosban néhány tő (TESZÁRY K.).

Pyrola media SW. – középső körtike

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1968).

megj.: Kétes adat.

Monotropa hypopitys L. subsp. **hypopitys** – szőrös fenyőspárga

irod.: *Nagybörzsöny*: A Kovács-patak völgyében a Rózsa-bányánál *Luzulo-Fagetum* állományban (NAGY 1997a).

NJ.: *Nagyoroszi*: Zsellérek erdeje; *Diósjenő*: Boros-hegy; *Kemence*: Bacsina-völgy; *Márianosztra*: Kopasz-hegy lába.

Mészkerülő erdőkben szórványos.

Monotropa hypopitys L. subsp. **hypophegea** (WALLR.) HOLMBOË – kopasz fenyőspárga

irod.: *Diósjenő*: a Závó-nyeregbe vezető turistaút mentén; *Perőcsény*: Csóványos (Oltár-kő); *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (NAGY 1997a).

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy (Mázsaház); *Nagymaros*: Fehér-hegy (Köves-mező).

Árnyas, üde talajú erdőkben, főként völgyalji gyertyános-tölgyesekben szórványos.

Vaccinium myrtillus L. – fekete áfonya (11. ábra)

herb.: Börzsöny-hg. *Diósjenő*. A Málna-hegy nyugati meredek lejtőjén a Pogány-patak völgye felett, ültetett *Larix* állomány alatt. 1955. BAKSAY L.; *Diósjenő*. A Pogányvár montán bükkösében a Pogány-patak völgy felett. 1955. BOROS Á.; *Kemence-Királyháza*. Sasfészek-bérc. 1958. BOROS Á.

irod.: A Pogányvár nyugati oldalán, kb. 650 m magasságban (MAGYAR 1933).
A Felső-Hinta-rétnél és a Csóványosról a Nagy-Mána felé vezető gerincen (KÁRPÁTI 1952).
Kemence: A Bacsina-völgy torkolatának közelében, 400 m tszf. magasságban, a szó mellett, *Luzulo-Fagetum* társulásban (NAGY 1998).

mscr.: *Diósjenő*: Pogányvár északi lejtő (BOROS 1955); Sasfészek (BOROS 1958); Pogányvár (SZUJKÓ-LACZA 1983, 1984).

NJ.: *Diósjenő*: Málna-hegy északi lejtő, Kun-forrás alatt (H), Rózsa-völgy a Kis- és Nagy-Varša-gödör közötti sziklafalnál.

Mészkerülő bükkösök ritka, karakterisztikus növénye.

Campanula glomerata L. – csomós harangvirág

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Hideg-hegy, a tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961a,b).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Száraz tölgyesekben, félszáraz irtásréteken közönséges.

Campanula macrostachya W. et K. – hosszúfüzérű harangvirág (4. ábra)

herb.: *Nagymaros*. Leiter-hegy. 1902. FILARSZKY N.

irod.: A Dél-Börzsöny Duna feletti hegyeinek napos, füves andezit lejtőin (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Nagymaros (CSAPODY 1982).

A *nagymarosi* Eszperantó-hegy déli lejtőjén a Zamenhof-kilátó közelében erdős pusztaréten néhány tő (NAGY 1999a).

NJ.: *Nagymaros*: a Gubacsi-hálás félszáraz irtásrétjein.

Campanula cervicaria L. – halvány harangvirág

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy, Sajkút-bérc; *Kemence*: Bacsina-völgy, Dosnya-patak völgye, Dobó-bérc; *Perőcsény*: Bogár-hegy; *Szokolya*: Hangyás-bérc, Deszkametsző-völgy, Vasfazék-völgy.

Mészkerülő erdők és gyertyános-tölgyesek szélein, irtásréteken, szórványos.

Campanula sibirica L. – pongyola harangvirág (37. ábra)

herb.: *Zebegény* és *Nagymaros* között. Száraz gyepekben. 1921. DEGEN Á.; *Nagymaros*. Ördög-hegy. Füves lejtőn. 1938. JÁVORKA S.; *Zebegény*. A Kút-völgy száraz, füves lejtőjén. 1951. KÁRPÁTI Z.

NJ.: *Zebegény*: a sárga jelzésen nyílt tölgyesekben, löszön. *Nagymaros*: Köves-mező, nyílt száraz gyepekben, lajtmészkövön.

A Dél-Börzsönyben meszes alapkőzetten előforduló, ritka növény.

Campanula rapunculoides L. – kányaharangvirág

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, cseres- és gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Száraz és mezofil lomboserdőkben, erdőszéleken közönséges.

Campanula trachelium L. – csalánlevelű harangvirág

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükk- és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben és bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

NJ.: Üde bükk- és gyertyánelegyes lomboserdőkben gyakori.

Campanula bononiensis L. – olasz harangvirág

irod.: A *szokolyai* Szállás-bércen, a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Tölgyerdők növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Diósjenő*: Boros-hegy; *Kemence*: Új-szőlők; *Nógrád*: Rác-hegy; *Szokolya*: Király-rét, Szőlőhegy, Nacsapéreg; *Nagybörzsöny*: Szép-bérc. A Dél- és Délnyugati-Börzsöny száraz tölgyeseiben, erdőszéleken gyakori.

Campanula rotundifolia L. – kereklevelű harangvirág

irod.: Árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: a Darabos-hegy északi lejtőjén mészkerülő bükkösben (NAGY 1999b).

mscr.: *Nagymaros* (BOROS 1921); *Nagymaros*: Fehér-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Hont*: Régi pincék; *Diósjenő*: Boros-hegy északnyugati letörése; *Nagybörzsöny*: Só-hegy, Nagy-Sas-hegy 575 méteres kúpja; *Szob*: Kerek-hegy tető, Csák-hegyi kőfejtő; *Márianosztra*: Kopasz-hegy; *Zebegény*: Kálvária-hegy; *Nagymaros*: Köves-mező, Törökmező. Mészkerülő bükkösökben, andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, lajtamészkövön kialakult száraz gyepekben. A Dél- és Délnyugati-Börzsöny területén gyakori, másutt szórványos.

Campanula persicifolia L. – baracklevelű harangvirág

irod.: Auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Száraz tölgyesekben, mészkerülő erdőkben közönséges.

Campanula rapunculus L. – raponcharangvirág

irod.: Börzsöny (SOÓ 1968).

megj.: Kétes adat.

Campanula patula L. – terebélyes harangvirág

irod.: *Nagybörzsölynél*, a Magyar-hegy aljai réten és a Tolmács-hegy tövében, a *szokolyai* Szállás-bércen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Kaszálóréteken, hegyi- és irtásréteken, erdőszéleken közönséges.

Phyteuma spicatum L. – erdei varjúkőröm (13. ábra)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Magas-Börzsöny mélyebben fekvő völgyeiben több helyen előfordul (KÁRPÁTI 1952).

mscr.: *Diósjenő*: Kemence-völgy, Rózsa-patak völgye (BOROS 1955); *Kemence*: Kemence-völgy a Barsi-bükk alatt, Dosnya-patak völgye (BOROS 1957).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Kemence*: Bacsina-völgy, Barsi-bükk, Rakottás-völgy, Dobó-bérc; *Diósjenő*: Kun-forrás, Magas-hegy, Pogányvár, Pogányvári-völgy, Rózsa-völgy, Varsa-gödrök, Boros-patak-völgy; *Szokolya*: királyréti Várhegy, Vasfazék-völgy alsó szakasza, Deszkametsző-völgy; *Kóspallag*: Boglya-kő, a Kis-Inóci turistaháztól északra, a zöld turistajelzés mentén; *Mária-noszttra*: Biber-vár (Pusztatorony); *Zebegény-Nagymaros*: Malom-völgy.

A Központi-Börzsönyben bükkösökben, mészkerülő bükkösökben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben helyenként gyakori, másutt szórványos.

Jasione montana L. – kékcskillag

irod.: *Nagybörzsölynél*, a Magyar-hegy aljai réten (FEICHTINGER 1870, 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy, erdei út részűjében, egy tő (H).

Eupatorium cannabinum L. – sédkender

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Csóványoson vágásokban (HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Patakmenti magaskórósokban, égerligetekben, vágásokban közönséges.

Solidago virgaurea L. – közönséges aranyvessző

irod.: In der Magustagruppe auf den Bergen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Mészkerülő erdőkben, sziklás talajú erdőkben, cserjésekben, vágásokban gyakori.

Solidago canadensis L. – kanadai aranyvessző

irod.: *Szokolya*: Les-völgy, Török-patak-völgy; *Szob*: Bószobi-völgy; *Zebegény*: a falu belterületén.; *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Verőce*: Fehér-hegy, Fenyves-hegy.

Erdei vágásokban, magaskórósokban, égerligetek szélén, útszéleken, települések környékén szórványos. Ma még sehol sem tömeges, de terjedőben van (NAGY 2000).

NJ.: *Szokolya*: Kecskéhát-völgy (TÍMÁR G.).

Solidago gigantea AIT. – magas aranyvessző

irod.: A Börzsönyben ritka. *Letkés*: A Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén, felhagyott szőlőben, régi legelőn (NAGY 2000).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Betyár-kút); *Kemence*: Kemence-völgy, Nagy-Csörcsöle-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy (Szállásoki-rétek); *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Bószobi-völgy.
Gyomos száraz és félszáraz gyepekben, parlagokon, útszéleken terjedőben.

Bellis perennis L. – százszorszép

irod.: A Kis-Hideg-hegy közelében Hidegkút környékének mezején, Magyar-hegyen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe am Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Márianosztra*: Vastag-hegy; *Szob*: Bószobi-völgy (BOROS 1916).

NJ.: Kaszálóréteken, településeken gyakori.

Aster linosyris (L.) BERNH. – aranyfürt

(syn.: *Linosyris vulgaris* CASS.)

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf ober *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög; *Perőcsény (Kemence)*: Várberc in *Poëtum panonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros: Fehér-hegy (HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1948).

NJ.: Lejtősztyepekben, száraz tölgyesek szélén, töviskesekben, bokorerdőkben gyakori. Tömeges a *szobi* Ruzsás-hegyen.

Aster amellus L. – csillagőszirózsa (26. ábra)

irod.: Cserjések, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Hont: Kutyika-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1948, 1949).

NJ.: *Bernecebaráti*: az Erdészet felett, a Szántó-hegyre vezető úton; *Kemence*: Gomb-hegy; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Nógrád*: Rác-hegy; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya), a Remetekereszt-bércre vezető út mentén (Bodzási-pihenő); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy, Fehér-hegy.

Bokorerdőkben, nyílt, melegkedvelő tölgyesekben, sziklás kopárokon, lejtősztyepekben helyenként gyakori.

Aster × salignus WILLD. és **Aster lanceolatus** WILLD. – fűzlevelű és kisvirágú őszirózsa

mscr.: *Aster lanceolatus* – *Nagybörzsöny*: Bányapuszta erdőrház (BOROS 1954).

NJ.: *Nagyoroszi*: Karajsó; *Kemence*: Gyepűs-kút és a Dosnyai-rakodó között; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, Kisasszony-út; *Kóspallag*: a Kis-Inóci turistaház közelében; *Márianosztra*: a Nagy-Koppány és a Széles-hegy közötti völgyben; *Szob*: Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Verőce*: Fehér-hegy. Másutt is.

Vágásokban, települések közelében, útszéli gyomnövényzetben terjednek.

megj.: A két taxon elkülöníthetősége gyakran nem egyértelmű.

Erigeron annuus (L.) PERS. – egynyári seprence

(syn.: *Stenactis annua* (L.) NEES, incl. *Stenactis annua* subsp. *strigosa* (MÜHL.) SOÓ,
Stenactis ramosa (WALTER) DOMIN)

irod.: Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Parlagokon, felhagyott szőlőkben, kertekben, útszéleken közönséges.

Conyza canadensis (L.) CRONQ. – betyárkóró

(syn.: *Erigeron canadensis* L.)

irod.: Erdei vágások növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Parlagokon, vágásokban, kertekben, útszéleken közönséges.

Erigeron acer L. subsp. **acer** – bőbitás küllőrojt

(syn.: *E. acris* L.)

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

NJ.: *Drégelypalánk*: Topokai-dűlő; *Vámosmikola*: Górh-hegy; *Nagybörzsöny*: falu környéki legelőkön; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Szokolya*: Szőlőhegy, Vasfázék-völgy, Társa-mező; *Nagymaros*: Törökmező; *Verőce*: Fehér-hegy.

Parlagokon, felhagyott szőlőkben, száraz legelőkön, útszéleken elég gyakori.

Micropus erectus L. – topagyom

herb.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy. 1923. DEGEN Á.; *Verőcemaros*: Katalin-völgy „Lőcs-oldal” 1923. BOROS Á.

mscr.: *Verőcemaros*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).

Filago lutescens JORD. – német penészvirág

(syn.: *F. vulgaris* LAM., *F. germanica* (L.) L.)

herb.: *Szokolya*: Jánospuszta. 1920. BOROS Á.; *Nógrádverőce*: Katalin-völgy „Lőcs-oldal” 1923. BOROS Á.

mscr.: *Szokolya*: Vasbánya-hegy északi része közelében (BOROS 1920); *Verőcemaros*: Lőcs-oldal (BOROS 1923).

NJ.: *Kemence*: A Kőrözsa panzió felett, vadjárta, nyílt andezitsziklagyepben (H).

Filago arvensis L. – gyapjas penészvirág

mscr.: *Nógrád*: Szokolyahuta felé (BOROS 1918).

NJ.: Vadjárta, nyílt andezitsziklagyepben közönséges.

Filago minima (SM.) PERS. – hegyi penészvirág

irod.: A Bugyihó völgyében (FEICHTINGER 1870).

megj.: Kétes adat. Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Antennaria dioica (L.) GÄRTN. – macskatalp

irod.: *Bernecebaráti* és *Királyháza* közt a Tölgyesorom aljában kiirtott cseres-tölgyes helyén (JAKUCS, FEKETE in BOROS és mtsai 1958).

Kemence: Nagy-Mána-bérc (H); *Perőcsény*: A Viski-bérc gerincén, kisavanyodott talajú, mohapárnás, sziklás erdőszélen (NAGY 2002).

NJ.: *Nagyoroszi*: egykor Deszkápuszta (Nagy-rét) (BEZECZKY Á.); *Diósjenő*: Pogányvár, Pogány-Rózsás (Varsa-gödrök közti sziklákon).
Mészkerülő erdők, sziklás, savanyú talajú erdőszélek, hegyi rétek igen ritka növénye.

Gnaphalium sylvaticum L. – erdei gyopár

mscr.: *Nógrád* és *Szokol yahuta* között; *Szokol ya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918, 1920).
NJ.: *Nagyoroszi*: Nagy-völgy (Juhász-rét és a Körtvélyes között); *Bernecebaráti*: Oszlopó-fő; *Perőcsény*: Fekete-völgy (Fekete-rét); *Nagybörzsöny*: Kis- és Nagy-Pogány-hegy nyerge; *Diósjenő*: Cigányvár, Bárány-bérc, Szén-patak-völgy a Csóványos alatt; *Szokol ya*: Égés-bérc ÉK-i lejtő; *Kóspallag*: Kis-Vaskapu. Másutt is.
Mészkerülő bükkösök szélén, hegyi sovány gyepekben, irtásréteken szórványos.

Gnaphalium uliginosum L. – iszapgyopár

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Kóspallag és *Királyrét* között a Száraz-patak mentén (BOROS és mtsai 1958).
mscr.: *Kóspallag-Szokol ya*: Száraz-patak hídja (BOROS 1947).
NJ.: Erdei utak mentén, taposott gyomtársulásokban, iszapnövényzetben közönséges.

Pseudognaphalium luteo-album (L.) HILL. et BURTT. – halvány gyopár

(syn.: *Gnaphalium luteo-album* L.)

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).
NJ.: *Szokol ya*: A Szén-patak-völgyben a Gyopáros-forrás felett, összetört bükkösben.

Inula helenium L. – örménygyökér (35. ábra)

irod.: A Bagoly-bükki-völgy alsó szakaszának patakmenti részén Királyrét felett (BOROS és mtsai 1958).
A szokol yai Széles-mezőn mocsárrét töredékben. Egy-egy tő a *szokol yai* Király-réten és a *diósjenői* Boros-hegy oldalában (NAGY 1997a).
mscr.: *Szokol ya-Királyrét*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957).
NJ.: *Bernecebaráti*: Kalakocs-völgy torkolata (BEZECZKY Á.), Víztartó felett; *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY B.), Óreg-hegy, Kun-rét, Kemence-völgy (5-ös km kő); *Nógrád*: Zselélér-rétek; *Szokol ya*: Bagoly-bükki-völgy (TÍMÁR G.), Szén-patak-völgy felső szakasza, Királyréti Erdészet mellett, Les-völgy; *Berkenye*: Les-völgy a vasút mentén.
Mocsár- és lápréteken, magaskórósokban, útszéli vízelvezető árkokban szórványos.

Inula conyza DC. – erdei peremizs

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).
NJ.: Bokorerdőkben, száraz tölgyesek szélein, útszéleken, vágásterületeken gyakori.

Inula ensifolia L. – kardos peremizs

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (ECKER L. in KÁRPÁTI 1932).
Bernecebaráti: Dedre-bérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Szent Mihály-hegy: bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947, 1950); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).
NJ.: *Nagyoroszi*: Körtvélyes; *Kemence*: Gomb-hegy; *Perőcsény*: Viski-bérc (Bene-kunyhó), Szarvas-kő, Vad-tető; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő, Templom-bérc, Magyar-hegy; *Szokol ya*: Nagy-Hideg-hegy, Madaras-fa-oldal, Szőlőhegy, Tamási-hegy, Nacsapéreg; *Nógrád*: Rác-hegy.

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben bokorerdőkben, ritkás, száraz tölgyesekben, lejtősztyepekben gyakori, másutt szórványos.

Inula salicina L. – fűzlevelű peremizs

irod.: Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Nógrád*: Török-kút alatt (Hegyalja); *Szokolya*: Szőlőhegy; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Márianosztra*: Biber-vár (Pusztatorony); *Nagymaros*: Eszperantó-hegy; *Kismaros*: Szép-erdő. Másutt is.

Nyílt, száraz tölgyesekben, cserjésekben, irtásréteken, lejtősztyepekben, szórványos.

Inula hirta L. – borzas peremizs

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Balázsirtvány, Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy (BOROS 1947, 1950); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1947, 1957); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz tölgyesekben és szegélynövényzetükben, lejtősztyepekben gyakori.

Inula germanica L. – hengeresfészű peremizs

herb.: *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1947. PAPP J.; *Nagymaros*. Szent Mihály-hegy. 1947. KÁRPÁTI Z.

irod.: Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Szob: A Ruzsás-hegy száraz déli lejtőjén, nyílt molyhostölgyesben (NAGY-SZMORAD 2000).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949, 1950).

NJ.: *Szokolya*: Tamási-hegy.

A Dél-Börzsöny bokorerdeinek, lejtősztyepjeinek ritka növénye.

Inula britannica L. – réti peremizs

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Réteken, legelőkön, vizesárkokban, parlagi gyomtársulásokban közönséges.

Inula oculus-christi L. – selymes peremizs

irod.: A *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen, *Letkésen* a Galla-hegyek ormain, *Márianosztra* erdősé-
gében (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény (Kemence): Várberc in *Poëtum pannonicæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Bernecebaráti: Balázsirtvány; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudo-*
dalmaticæ (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

NJ.: Bokorerdőkben, lejtősztyepekben, andezitsziklagyepekben, sziklás hegygerinceken gy-
akori. A vad hatását jól tűri, sőt a degradált kopárokon el is szaporodik.

Inula × hybrida BAUMG. (= *I. ensifolia* × *germanica*) – hibrid peremizs

irod.: Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949, 1950).

Pulicaria vulgaris GÄRTN. – parlagi bolhafű

NJ.: *Kemence*: A Kemence-völgyben a Dosnyai-rakodónál, iszapnövényzetben, kevés.

Ambrosia artemisiifolia L. – ürömlevelű parlagfű

(syn.: *A. elatior* L.)

NJ.: Szántóföldi és parlagi gyomtársulásokban, útszéleken közönséges.

Xanthium spinosum L. – szúrós szerbtövis

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén utak szélén, legelőkön (FEICHTINGER 1870).

Gross-Maros (KERNER 1875).

NJ.: *Márianosztráról* a Galla-hegyek felé vezető földút mentén.

Xanthium strumarium L. – bojtortjászertövis

NJ.: Szántóföldi és parlagi gyomtársulásokban *Nagybörzsönyben*, *Perőcsényben*.

Rudbeckia hirta L. – borzas kúpvirág

NJ.: A *nagybörzsönyi* horgásztó völgyében, felhagyott szőlők helyén kialakult száraz gyepekben.

Helianthus annuus L. – közönséges napraforgó

NJ.: Az Ipoly-völgyi hegységperem szántóföldjein termesztik. Takarmányszóróknál, útszéleken, parlagokon előfordulnak árvakeléseik.

Helianthus decapetalus L. – sokvirágú napraforgó

irod.: *Börzsöny* (SOÓ 1970).

NJ.: *Nógrád*: Les-völgy; *Szokolya*: Királyréten a Várhegy alatt, paphegyi fűrészüzem; *Kismaros*: Morgó-patak völgye; *Szob-Zebegény*: Bőszobi-völgy; *Márianosztra*: a Biber-vár alatt. Ártéri magaskórósokban, degradált nedves réteken terjedőben.

Bidens tripartita L. – subás farkasfog

NJ.: Ártéri gyomnövényzetben, vizesárokban gyakori.

Galinsoga parviflora CAV. – kicsiny gombvirág

irod.: *Börzsöny* vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Szántóföldi és parlagi gyomtársulásokban, útszéleken, településeken közönséges.

Galinsoga quadriradiata RUIZ et PAV. – borzas gombvirág

(syn.: *G. ciliata* (RAF.) BLAKE)

NJ.: *Kismaros*: A Morgó-patak völgyében, útszéli gyomtársulásban (PINTÉR B.).

Anthemis cotula L. – nehézszagú pipitér

herb.: *Nógrádverőce*. 1923. DEGEN Á.; *Szokolya*. 1925. CSAPODY V.

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

Anthemis tinctoria L. – festő pipitér

irod.: A *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény* (Kemence): Drínó-patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Diósjenő: Kő-szirt; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Hont*: Kuttyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Bokorerdőkben, lejtősztyepekben, andezitsziklagepekben közönséges.

***Anthemis austriaca* JACQ.** – szöszös pipitér

herb.: *Verőce*. Borbély-hegy. 1910. FILARSZKY N., JÁVORKA S.; *Nógrádverőce*. 1923. BOROS Á.

irod.: *Letkésen* a Galla-hegyek ormain (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: *Szokolya*: a falu és a Szőlőhegy között; *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Letkés*: Gallapuszta; *Kőspallag*: Fekete-hegy. Másutt is.

Szántókon, parlagokon, bányaudvarokban gyakori.

***Achillea nobilis* L. subsp. *neilreichii* (KERN.) VEL.** – nemes cickafark

(syn.: *A. neilreichii* KERN., *A. ochroleuca* bud. auct.)

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén parlagokon, a *vámosmikolai* Köves-hegyen (Hegyes-hegy) (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: *A. ochroleuca* bud. ist überall in Menge. Bei *Zebegény*; *Márianosztra*; Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) in Menge (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy; *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között; *Nógrád* és *Szokolyahuta* között (BOROS 1918); *Nógrádverőce*: Lócs-oldal (BOROS 1923).

NJ.: Száraz gyepekben, erdőszéleken, vágásokban gyakori.

***Achillea distans* W. et K. ex WILLD.** – nagy cickafark

(syn.: *A. tanacetifolia* ALLION, *A. dentifera* DC.)

irod.: *A. szokolyai* és *perőcsényi* határban a Kis- és Nagy-Hideg-hegyen, a *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Hangyás-bérc (BOROS 1920); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a); *Perőcsény*: Várbükk (BOROS 1954).

NJ.: Cseres- és szárazabb gyertyános-tölgyesekben, sziklás talajú erdőkben gyakori.

***Achillea crithmifolia* W. et K.** – hegyközi cickafark

irod.: *Kemence* hegyein; a *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen; *Nagybörzsöny* határában a Nagy-Inócon; a *vámosmikolai* Köves-hegyen; *Letkésen* a Galla-hegyek ormain; A *nagymarosi* Fehér-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Am Eisenbahndamme zwischen *Zebegény* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Hollókő, Drínó-patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Hont: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Diósjenő*: Závó-nyereg (BOROS 1931, 1958), Nagy-Mána gerinc (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1948, 1949); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955); *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Hollókő (BOROS 1956).

NJ.: Bokorerdőkben, andezitsziklagepekben közönséges, helyenként tömeges.

***Achillea millefolium* L.** s. str. – közönséges cickafark

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: *Kemence*: A Kemence-völgyben a Dosnyai-rakodó alatti mocsárreáten.

Mocsárreáteken, irtásréteken ritka.

***Achillea collina* L.** – mezei cickafark

mscr.: *Szokolya*: Paphegy töve, Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Réteken, legelőkön, taposott gyomtársulásokban közönséges.

***Achillea pannonica* SCHEELE** – magyar cickafark

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés sziklái (BOROS 1917); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Só-hegy, Nagy-Sas-hegy 575 m magas kúpja; *Letskés*: Kis-Galla, Széles-hegy (Fekete-hegy); *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, György-hegy; *Ipolydamásd*: Száraz-patak-völgy felett, Jama; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Kapu-hegy, Eszperantó-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal.

A Dél- és Délnyugati-Börzsöny lejtősztyepeiben gyakori.

***Achillea setacea* W. et K.** – pusztai cickafark

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

***Matricaria discoidea* DC.** – sugártalan székfű

(syn.: *M. suaveolens* L.)

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy (Kis-mánai kőfejtő); *Szokolya*: Vasfazék-völgy. Másutt is.

Útszéli, taposott gyomtársulásokban, bányaudvarokban szórványos.

***Matricaria chamomilla* L.** – orvosi székfű

(syn.: *M. recutita* L.)

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: *Hont*, *Szokolyán*, *Márianosztrán*, *Zebegényben* az utcákon.

Tripleurospermum inodorum (L.) SCHULTZ-BIP. – kaporlevelű ebszékfű(syn.: *Matricaria maritima* L. subsp. *inodora* (L.) SOÓ)

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: Szántóföldi és parlagi gyomtársulásokban, felhagyott szőlőkben, útszéleken közönséges.

Leucanthemum vulgare LAM. subsp. **vulgare** – réti margitvirág(syn.: *Chrysanthemum leucanthemum* L. subsp. *leucanthemum*)irod.: *Zebegényi Malom-völgy* (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Szokolya: Király-rét* (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: *Nagybörzsöny: Tilalmas-erdő* mellett; *Szokolya: Király-rét, Széles-mező, Taxi-rét, NP oktatóház; Nagymaros: Hangyás-árok*. Másutt is.

Kaszálóréteken, mocsárréteken gyakori.

Leucanthemum margaritae (GÁYER ex JÁV.) SOÓ – erdei margitvirág(syn.: *Chrysanthemum leucanthemum* subsp. *margaritae* (GÁYER ex JÁV.) SOÓ, *Chrysanthemum lanceolatum* PERS.)irod.: Mészkerülő tölgyesekben gyakori, mészkerülő bükkösökben és nyílt, száraz tölgyesekben ritkább. *Diósjenő: Hosszú-bérc; Kemence: Tamásvár, Dobó-bérc; Perőcsény: Német-bérc, Csarna-völgy; Nagybörzsöny: Magyar-hegy; Szokolya: Madaras-fa-oldal, Szőlőhegy* (NAGY 1997a).NJ.: *Bernecebaráti: Dedre-bérc; Kemence: Bacsina-völgy; Diósjenő: Saj-kút-bérc, Cseresznyés-völgy, Spartacus-ház feletti gerinc; Nógrád: Boros-hegy; Perőcsény: Szívfájó-bérc, Köpügödörök, Sas-kő, Halyagos; Nagybörzsöny: Nagy-Pogány-hegy, Ludmilla, Templom-bérc, Száraz-fa-bérc; Szokolya: Várhegy, Fölöstököm-oldal, Nagy-Kő-hegy; Kóspalag: Száraz-árok, Peres-hegy, Biber-vár; Verőce: Borbély-hegy*. Másutt is.**Tanacetum corymbosum** (L.) SCHULTZ-BIP. – sátoros margitvirág(syn.: *Chrysanthemum corymbosum* (L.) BERNH.)irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; Perőcsény (Kemence): Drínó-patak felett, Várbérc in Poëtum pannonicae (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben és a tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961a, b).

A Szent Mihály-hegyen törmelékletjtő-erdőben, bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben, cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).*Zebegényi Malom-völgy* (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Szokolya: Ábrahámkert* (BOROS 1918); *Nagymaros: Ördög-hegy* (BOROS 1947).

NJ.: Száraz tölgyesekben, mészkerülő erdőkben közönséges.

Tanacetum parthenium (L.) SCHULTZ-BIP. – őszi margitvirág(syn.: *Chrysanthemum parthenium* (L.) BERNH.)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).NJ.: *Szokolya: Spartacus kulcsosház, Szőlőhegy*.

Ritka, kivaduló dísznövény.

Tanacetum vulgare L. – gilisztaűző varádics(syn.: *Chrysanthemum vulgare* (L.) BERNH.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Útszéleken, legelőkön, parlagi gyomtársulásokban közönséges.

Artemisia vulgaris L. – fekete ürömirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Útszéleken, ruderalis gyomtársulásokban közönséges.

Artemisia pontica L. – bárányürömirod.: *Ipolydamásd*: a falu feletti száraz füves lejtőn, a kőfejtő mellett (NAGY–SZMORAD 2000, H).NJ.: *Perőcsény*: a Vár-bükk csúcsán, vadjárta, száraz gyeppen.; *Verőce*: Fenyves-hegy, cserjésben.**Artemisia absinthium** L. – fehér ürömirod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) határában levő hegyeken (FEICHTINGER 1870).In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, mézszalajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Gyomos erdőszéleken, vágásokban, degradált sziklagyepeken, gyakori.

Artemisia campestris L. – mezei üröm

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: a Szent Mihály-hegy lösszel borított lábain (HORÁNSZKY 1984).mscr.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés (BOROS 1916).NJ.: *Ipolytólgyes*: Kis-Koppány; *Szob-Zebegény*: a vasút menti rézsűkőn; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy.

A dél-börzsönyi hegyek sziklás, füves lejtőin gyakori, másutt alig.

Artemisia scoparia W. et K. – seprűürömherb.: *Zebegény*, homokon. 1950. HORÁNSZKY A.mscr.: *Nagymaros*: löszmélyutak a község déli vége felett (BOROS 1948).**Tussilago farfara** L. – martilapuirod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).mscr.: *Márianosztra*: Kálváriától északra (BOROS 1916); *Diósjenő* (BOROS 1961).

NJ.: Árokpartokon, erdészeti utak rézsűiben gyakori.

Petasites hybridus (L.) G. M. SCH. – vörös acsalapu (35. ábra)(syn.: *P. officinalis* MOENCH)irod.: In der Magustagruppe bei *Börzsöny* (KERNER 1875).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (ECKER L. in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagybörzsöny*: Bányapuszta; *Nagymaros*: Szilfa-forrás (BOROS 1954).NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy (Gyeplős-kút, Kenyeres-kút, Jelesfa-patak torkolata), Tüdős-völgy (BEZECZKY Á.); *Perőcsény*: Csarna-völgy a Szarvas-kő alatt; *Nagybörzsöny*: Bányapuszta (Jóska-kút); *Diósjenő*: Csóványos alatt (Simon-forrás közelében); *Szokolya*: a falu belterületén a Török-patak mellett.; *Szob*: Bőszobi-völgy (Kuha-tanya); *Zebegény*:

Malom-völgy; *Nagymaros*: Szilfa-forrás; *Kismaros*: Morgó-patak-völgy.
Patakmenti magaskőrösokban, égerligetekben, erdészeti utak mentén, szivárgós hegyoldalokon. Nem gyakori.

Petasites albus (L.) GÄRTN. – fehér acsalapu (12. és 66. ábra)

irod.: A Csipkés-kút völgyében a Kámor-hegy alatt *Diósjenő* mellett. A Dosnya-patak völgyében *Kemencénél* (BOROS és mtsai 1958).

A Pogány-patak völgyében Királyházánál (BOROS 1970).

mscr.: *Kemence*: Dosnya-patak völgye (BOROS 1957).

NJ.: A Kemence-völgyben Királyháza alatt, gyertyános-égerligetben, néhány tő (TESZÁRY K.).
Szokolya: Vasfazék-völgy az Inóci kőbányával szemben, erdészeti út szélén (BEZECZKY Á.), a Szén-patak-völgyben a Hangyás-bérc (Égés-bérc) keleti lejtőjén (TÍMÁR G.), Páfrány-út.

Erechtites hieraciifolia (L.) RAF. ex DC. – keresztlapu

irod.: A Hegyes-tető északi lejtőjén erdőirtásban (KÁRPÁTI 1950).

NJ.: *Nagyoroszi*: a Juhász-rét és a Körtvélyes közötti bükkös vágásterületen. *Szokolya*: a Szén-patak-völgyben a Gyopáros-forrás felett, összetört bükkösben.

Erdei vágásokban, irtásokban, igen ritka.

Doronicum hungaricum (SADL.) RCHB. f. – magyar zergevirág

irod.: A Magas-hegyen *Magyarkút* felett, cseres-tölgyesben (BOROS és mtsai 1958).

Szokolya: Király-rét, Bika-rét, idős cseres-tölgyesekben, és a Tar Péter-réten (NAGY 1997a).

NJ.: *Szokolya*: Gyepsípálya; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Ipolydamásd*: Jama; *Szob*: Csák-hegy; *Nagymaros*: a Törökmezei turistaház bekötőútja mentén (Szent-Gál-föld); *Kismaros*: Kis-Kelemen-hegy, László-földe, Csattogó-völgy.

Cseres-tölgyesekben, mészkedvelő tölgyesekben, erdőszeleken, cserjésekben, kaszálórészekben. Főként a hegység déli részén. Szórványos.

Tephroseris integrifolius (L.) SCHUR – mezei aggófü (33. ábra)

(syn.: *Senecio integrifolius* (L.) CLAIRV.)

irod.: A *nagybörzsönyi* Nagy-Sas-hegy 575 m magas kúpján. Cserjésedő füves lejtőn, északias kitettségben egy kis populáció (NAGY–SZMORAD 2000, H).

Senecio vulgaris L. – közönséges aggófü

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Parlagi gyomtársulásokban, útszéleken, településeken közönséges.

Senecio sylvaticus L. – erdei aggófü

herb.: *Kemence*. Kemence-völgy. 1948. BÁNÓ L.

irod.: *Kemence* hegyein (FEICHTINGER 1870).

Nagybörzsöny határában a Kollár-völgyi patak oldalán (FEICHTINGER 1870, 1899).

Bükkerdők növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Nagyoroszi*: a Juhász-rét és Körtvélyes között; *Perőcsény*: Hangyás-bérc (1956-os emlékhely); *Szokolya*: Szén-patak-völgy (Gyopáros-forrás felett).

Bükkös vágásokban, törésekben szórványos.

Senecio viscosus L. – enyves aggófű

irod.: *Kemence* hegyein; *Nagybörzsöny* határában a Kollár-völgyi patak oldalán (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: Salgóvár sziklái (BOROS 1954).

NJ.: *Diósjenő*: Motor-út; *Kemence*: Pleska-szikla, Nagy-Oros-bérc; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgyi kőfejtő, Nagy-Pogány-hegy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy a Gyopáros-forrás felett. Vágásokban, cserjésekben, erdőszéleken, bányaudvar sziklafalán, szórványos.

Senecio vernalis W. et K. – tavaszi aggófű

NJ.: *Zebegény*: a Bószobi-völgy torkolatánál, az országút szélén. A *Verőce*, *Nagymaros*, *Zebegény* vasútvonal mentén, vasútállomásokon, vasúti töltéseken. Terjedőben.

Senecio jacobaea L. – jakabnapai aggófű

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Pánholc és a falu körül; *Kóspallag*: a falu körül; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Letskés*: Bagoly-hegy; *Ipolydamásd*: Jama. Másutt is sokfelé. Legelőkön, cserjésekben gyakori.

Senecio erraticus BERTOL. subsp. **barbareifolius** (W. et GR.) BEGER – réti aggófű

herb.: *Kóspallag* felett a turistaház körül, nyirkos réten. 1954. JÁVORKA S.

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: *Borsosberény*: Derék-patak-völgy; *Diósjenő*: Cseresznyés-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Túrőszacsókó); *Letskés*: Fekete-mocsár; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, Magas-hegy, Királyrét, Kisasszony-út. Másutt is.

Erdőszéleken, vágásokban, erdei utak mentén helyenként gyakori.

Senecio sarracenicus L. – patakparti aggófű

(syn.: *S. fluviatilis* WALLR.)

irod.: A Kis-Hideg-hegyen, *Nagybörzsöny* határában a Nagy-Inócon (FEICHTINGER 1870).

A Pogány- és a Rózsabánya-hegyek alján *Börzsönnél*. A *kemencei* füzesekben (FEICHTINGER 1870, 1899).

megj.: Minden bizonnyal a *Senecio hercynicus*-ra vonatkozó adatok.

Senecio hercynicus HERBORG – berki aggófű

(syn.: *S. nemorensis* L. p. p.)

herb.: *Diósjenő*: Csóványos. 1865. Herbárium J. DORNER; *Diósjenő*: Csóványos. 1909. LÉNGYEL G.; A Nagy-Hideg-hegy és a Hangyás-bérc között. 1920. BOROS Á.; Nagy-Hideg-hegy. 1957. SZUJKÓNÉ L. J.; *Királyháza*. A Rózsás-patak partján. 1957. SZUJKÓNÉ L. J.; *Kemence*. 1959. SZUJKÓNÉ L. J.; *Bernecebaráti*. 1960. SZUJKÓNÉ L. J.; Málna-hegy. 1960. PÉNZES A.; A Bacsina-völgyben a Magosfa alatt. 1963. SZUJKÓNÉ L. J.

irod.: *Kemence* határában a Bugyihó hegyen (FEICHTINGER 1870, 1899).

Bükkerdők, tölgyerdők, erdei források, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben és bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Hangyás-bérc (BOROS 1920); Korom-bérc (BOROS 1947); *Nagybörzsöny*: Bányapuszta (BOROS 1954); *Szokolya-Királyrét*: Bagoly-bükk-völgy (BOROS 1957); *Kemence*: Nagy-Oros-bérc, Rakottyás-bérc (BOROS 1958).

NJ.: *Hont*: Jelenc-hegy (KEVEY B.); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy és oldalvölgyei; *Diósjenő*:

Csoványos, Cigányvár, Musli-forrás, Foltán-kereszt, Hosszú-bérc; *Kemence*: Esztergályos-bérc, Magosfa; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, Hangyás-bérc, *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Magas-Tax, Nagy-Inóc, Égés-tető; *Kóspallag*: Boglya-kő; *Zebegény*: Malom-völgy; *Verőce-Magyarkút*: Keskenybükki-völgy, Hosszú-árok.

Bükkösökben, magaskőrisesekben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben, vágásokban, patakmenti magaskőrösökben helyenként gyakori.

Senecio ovatus (GÄRTN. és mtsai) WILLD. – lilásszárú aggófű (15. ábra)

(syn.: *S. nemorensis* L. subsp. *fuchsii* (C. C. GMEL.) ČELAK.)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1980).

A Csoványoson vágásokban (HORÁNSZKY 1984).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

mscr.: *Szokolya*: Deszkametsző-völgy (SZMORAD 1999).

NJ.: *Diósjenő*: a Spartacus-ház feletti gerincen (H), Málna-hegy; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Nagy-Oros-bérc (H), Esztergályos; *Nagybörzsöny*: Nagy-Pogány-hegy (Hevérdelelő). A Délnyugati-Börzsönyben csak a Nagy-Koppány északi lejtőjén.

Bükkösökben, montán bükkösökben, igen szórványos.

megj.: A tipikusnak tekinthető példányok ritkábbak. Kopasz, lilás szárú, de ülő felső szárlevelű egyedek gyakoribbak.

Calendula officinalis L. – körömvirág

NJ.: *Kóspallagon* útszélen, patakparton elvadultan.

Echinops sphaerocephalus L. – fehér szamárkönyér

(syn.: *E. multiflorus* LAM., *E. corollis albis* auct.)

irod.: *Ipolytölgyesenél* az országút melletti árkok szélein, *Letkésen* „Torlaszföldjén” és kopár száraz legelőjén, *Nagymarosnál* a Duna melletti parlagokon (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

mscr.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés (BOROS 1918).

NJ.: *Hont*: Kutyika-hegy; *Kemence*: Csarna-völgy, *Kemence-völgy*; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy; *Nagymaros*: Törökmező. Másutt is.

Erdőszéleken, irtásréteken, útszéli magaskőrösökben, legelőkön szórványos.

Xeranthemum annuum L. – ékes vasvirág

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén utak szélén, füves helyeken, *Zebegény*nél a trachyt hegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).

Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*), auf Äckern (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Hont: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: *Vámosmikola*: Szállás-völgy; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány, Meleg-oldal; *Verőce*: Lőcs-oldal. Száraz lejtőkön, legelőkön, nyílt andezitsziklagepekben, bokorerdőkben szórványos.

Xeranthemum cylindraceum SIBTH. et SM. – hengeres vasvirág (10. ábra)(syn.: *X. foetidum* auct.)irod.: *Nagymaros* felett Törökmezőn (PRISZTER in BOROS és mtsai 1958).*Ipolydamásd*: a kőfejtő melletti száraz lejtősztyeppen tömeges (NAGY 1999a).mscr.: *Nagymaros*: Vizesárok-völgy – Törökmező (BOROS 1947).NJ.: *Letkés*: Bagoly-hegy; *Márianosztra*: a Széles-hegyről a faluba vezető földút mentén; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Új-földek; *Nagymaros*: Eszperantó-hegy; *Verőce*: a Borbély-hegy és a Lőcs-oldal közti tetőn (H).

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben hegységperemi száraz lejtőkön, legelőkön, sziklás talajú lejtősztyepekben, töviskesekben szórványos.

Carlina biebersteinii BERNH. ex HORNEM. s. l. – közönséges bábakalács(syn.: *C. brevibracteata* (ANDRAE) SIMK., *C. intermedia* SCHUR, *C. vulgaris* L.)irod.: *A nagymarosi Fehér-hegyen* (FEICHTINGER 1870).Bei *Gross-Maros* in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Cserjések, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc (BOROS 1918); *Kemence*: Kemence-patak völgye (BOROS 1958);*Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Száraz, füves lejtőkön, legelőkön, töviskesekben közönséges.

Arctium tomentosum MILL. – pókhálós bojtorjánirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).NJ.: *Diósjenő*: Jász-bükki-rét. Parlagon, üde gyomtársulásokban, gyomos réteken szórványos.**Arctium lappa** L. – közönséges bojtorján

NJ.: Ártereken, parlagon, legelőkön, faluszéli gyomtársulásokban gyakori.

Arctium minus (HILL.) BERNH. – kis bojtorjánirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).NJ.: *Drégelypalánk*: Kecse-bérc, vágásterületen. Bizonyára másutt is.**Arctium pubens** BAB. – erdei bojtorján(syn.: *Arctium nemorosum* LEJ. et COURT. subsp. *pubens* (BAB.) ROTHM.)irod.: A Závóz erdejében *Diósjenő* fölött, a Kemence-patak, Bacsina-patak és a Pogány-patak völgyében (BOROS és mtsai 1958).Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).mscr.: *Zebegény*: Kút-völgy felé (BOROS 1950); *Diósjenő*: Kemence-völgy, Pogány-patak-völgy (BOROS 1955); *Kemence*: Bacsina-völgy (BOROS 1957).NJ.: *Diósjenő*: A Kemence-völgyben völgyalji magaskórósokban, vágásterületeken.**Jurinea mollis** (L.) RCHB. – kisészkű hangyabogáncs(syn.: *Carduus mollis* L.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Bei *Zebegény* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).NJ.: *Nagymaros*: Rigó-hegy, bokorerdőben és lejtősztyeppen néhány tő. *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya) félszáraz irtásrétben, lajtmészkövön.

Carduus nutans L. subsp. **macrolepis** (PETERM.) KAZMI – bókoló bogáncs

- irod.: Cserjések, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
NJ.: *Nagyoroszi*: Reptér; *Diósjenő*: a Foltán-kereszt alatti vágásban; *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány; *Szokolya*: Égés-tető.
Erdei vágásterületeken, vadjárta, száraz gyepekben, legelőkön szórványos.

Carduus acanthoides L. – útszéli bogáncs

- irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).
NJ.: Parlagok, legelők, faluszélek gyomtársulásaiban gyakori.

Carduus hamulosus EHRH. – horgas bogáncs

- irod.: *Letkésen* a Galla-hegyek ormain, *Diósjenő* határában a Saj-kút-hegy délnyugati részén (FEICHTINGER 1870).
Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).
megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Carduus crispus L. – fodros bogáncs

- irod.: *Kemence*: a Kemence-völgy alsó szakaszán a Kis- és a Nagy-Csörcsöle-völgy között, égerliget és fűzliget szélén (NAGY 2002). *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY in NAGY 2002).
NJ.: *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy (északi sípálya); *Szokolya*: a Szén-patak-völgy felső szakaszán; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy Kisirtáspusztja közelében.
Ártéri magaskórósokban, vágásnövényzetben szórványos.

Carduus collinus W. et K. – magyar bogáncs

- irod.: *Perőcsény* határában a Nagy-Hideg-hegyen, *Letkésen* a Galla-hegyek ormain, *Nagyymarosnál* a Duna melletti hegyek kőszikláin (FEICHTINGER 1870).
Ipolydamásdon, *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1870, 1899).
Bei *Zebegény* und auf dem Spitzkopf ober *Gross-Maros* in der Magustagruppe (KERNER 1875).
Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).
Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Nagyymaros (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
A Duna feletti hegyek lejtőin sziklás, cserjés helyeken (KÁRPÁTI 1952).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964, 1984).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
mscr.: *Nagyymaros*: Ördög-hegy; *Kóspallag*: Nagy-Inóc déli oldal; *Kemence*: Nagy-Mána gerinc (BOROS 1947); *Nagyymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1948, 1949); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1957); *Diósjenő*: Závó; *Kemence*: Rakottás-patak völgye (BOROS 1958).
NJ.: Nyílt andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, sziklacserjésekben, bokorerdőkben, melegkedvelő tölgyesekben gyakori.

Cirsium vulgare (SAVI) TEN. – közönséges aszat

(syn.: *C. lanceolatum* (L.) SCOP.)

- irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
NJ.: Erdőszéleken, vágásokban, magaskórósokban közönséges.

Cirsium eriophorum (L.) SCOP. – gyapjas aszat

irod.: *Letkésen* (FEICHTINGER 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsényben a Csarna-völgyben és a Nagy-Hideg-hegy északi lejtőjének egy tisztásán (NAGY 1997a).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920).

NJ.: *Hont*: felhagyott szőlőkben a pincék felett; *Nagyoroszi*: Reptér; *Kemence*: Csarna-völgy, Kemence-völgy, Új-szőlők; *Perőcsény*: Veresmárom. Másutt is.

Erdőszéleken, irtásréteken, útszéli magaskórósokban, legelőkön szórványos.

Cirsium arvense (L.) SCOP. – mezei aszat

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, vágásokban, magaskórósokban, irtásréteken közönséges.

Cirsium canum (L.) ALL. – szürke aszat

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Láp- és mocsárréteken, magaskórósokban a nagyobb völgyekben gyakori.

Cirsium pannonicum (L. f.) LINK. – magyar aszat (33. ábra)

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1947, 1957); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Szokolya*: Király-rét, Szőlőhegy; *Márianosztra*: Biber-vár (Pusztatorony); *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya).

Cseres-tölgyesek szélén, félszáraz irtásréteken. Meglehetősen ritka.

Cirsium oleraceum (L.) SCOP. – halovány aszat

irod.: *Diósjenő*: a Kemence-völgyben a Málna-patak torkolata közelében, útmenti vizesárokban két tő (NAGY 1998).

megj.: Az 1999-es árvíz után eltűnt.

Onopordum acanthium L. – számbogánacs

mscr.: *Márianosztra* (BOROS 1918).

NJ.: *Bernecebaráti*: Víztarozó; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy. Másutt is. Parlagokon, faluszéleken, legelőkön, vadjárta, gyomos erdőkben szórványos.

Crupina vulgaris PERS. – magvasodró

(syn.: *Centaurea crupina* L.)

irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén füves helyeken, *Nagymarosnál* a Duna melletti hegyek kőszikláján (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947, 1955); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő (Bizmet-sziklák); *Ipolydamásd*: Száraz-patak-völgy felett; *Szob*: Csák-hegy, Ruzsás-hegy; *Szokolya*: Tamási-hegy, Nagy-Kő-hegy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Rigó-hegy, Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy.
A Dél-Börzsönyben gyakori, másutt alig. Bokorerdők, száraz, sziklás lejtők, andezitsziklagyepek növénye.

Serratula tinctoria L. – festő zsoltina

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Cseres-tölgyesekben, erdőszéleken, irtásréteken, láp- és mocsárréteken gyakori.

Centaurea calcitrapa L. – úti imola

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1970).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Centaurea cyanus L. – kék búzavirág

irod.: A Szokolyai-medence és az ipoly-völgyi hegylábak szántóföldjein, parlagjain szórványos (NAGY 2000).

Centaurea triumfettii ALL. subsp. **stricta** (W. et K.) DOSTÁL – tarka imola (31. ábra)

(syn.: *C. axillaris* WILLD.)

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő, Nagy-Koppány, Nagy-Sas-hegy, Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Hegyes (Ököraszaló), Középg-hegy; *Letkés*: Széles-hegy; *Ipolydamásd*: Varjú-hegy; *Márianosztra*: Kopasz-hegy, Lőrinc-hegy; *Szob*: Kerek-hegy.

A Délnyugati-Börzsöny hegykúpjain gyakori. Bokorerdők, cserjések, száraz erdőszélek, lejtősztyepek növénye.

Centaurea scabiosa L. s. str. – vastövű imola

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

mscr.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).

NJ.: *Nagybörzsöny*, *Szokolya*, *Márianosztra*, *Ipolytölgyes*, *Letkés*, *Zebegény*, *Nagymaros*, *Verőce* környékén.

Száraz, füves lejtőkön, legelőkn, töviskesekben gyakori.

Centaurea spinulosa ROCHEL – töviskés imola

herb.: *Nógrádverőce*. Borbély-hegy. 1923. DEGEN Á.

NJ.: *Diósjenő*: Öreg-hegy; *Szokolya*: Tárna-mező.

Száraz gyepekben, töviskesekben, felhagyott szőlőkben, ritka.

Centaurea × pseudospinulosa BORB. (= *C. spinulosa* × *scabiosa*) – hibrid imola

mscr.: *Nógrád*: Szokolyahuta felé (BOROS 1918).

Centaurea sadleriana JANKA – Budai imola

herb.: *Nagymaros*. Fehér-hegy. 1902. FILARSZKY N.

- irod.: Cserjések, napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
Nagymaros: Fehér-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
- mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1947).
- NJ.: *Hont*: Kutyika-hegy; *Kemence*: Új-szőlők; *Perőcsény*: Ökör-orum; *Nagybörzsöny*: Szépbérc; *Szokolya*: Szőlőhegy, Nagy-Hideg-hegy; *Nógrád*: Rác-hegy; *Márianosztra*: Bibervár (Pusztatorony); *Ipolydamásd*: Jama, *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Kálvária, Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Köves-mező, Törökmező; *Verőce*: Fehér-hegy, Fenyves-hegy.
Lejtősztyepekben, legelőkön, cserjésekben, főként meszes alapközeten gyakori.

***Centaurea biebersteinii* DC. – útszéli imola**

(syn.: *C. micranthos* S. G. GMEL.)

- irod.: Napos, füves lejtők és andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
- NJ.: Útszéleken, legelőkön, andezitsziklagepekben közönséges.

***Centaurea rhenana* BOR. – nyugati imola**

- irod.: *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Hont: Kutyika-hegy, *Bernecebaráti*: Zöldmál (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
- mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).
- NJ.: *Perőcsény*: Drínó; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy. Másutt is.
Száras, sziklás lejtőkön, andezitsziklagepekben szórványos.

***Centaurea jacea* L. – réti imola**

- NJ.: A *nagybörzsönyi* Hosszú-völgyben (Ifjúsági tábor), üde réten.

***Centaurea pannonica* (HEUFF.) SIMK. – magyar imola**

- irod.: Cserjések, rétek, napos, füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).
- mscr.: *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Diósjenő*: Kemence-völgy (BOROS 1947); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
- NJ.: Kaszálóréteken, irtásréteken, legeltetett félszáraz gyepekben közönséges.

***Centaurea macroptilon* BORB. – tollas imola**

- NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Reptér; *Diósjenő*: Kemence-völgy (Hollófészek alatt); *Kemence*: Strázsa-hegy (Sípálya); *Perőcsény*: Világos-pallag, Drínó; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy.
Üde völgyalji réteken, félszáraz gyepekben, tölgyesek tisztásain szórványos. Úgy tűnik, hogy az egykori erdei legeltetési útvonalak mentén terjedt el.

Centaurea stenolepis KERN. – pókhálós imola(syn.: *C. cetia* (BECK) WAGNER)

herb.: *Nagymaros*. Fehér-hegy. 1902. FILARSZKY N. rev. WAGNER; *Nagymaros*. Csukavölgyi gesztenyés. 1902. FILARSZKY N. rev. WAGNER; Börzsöny. *Szokolya*. Magas-Tax. 1947. JÁVORKA S., CSAPODY V.

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

megj.: Cserjések növénye (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

Centaurea indurata JANKA – borzas imola

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálendő.

Carthamus lanatus L. – vadpórsáfrány(syn.: *Kentrophyllum lanatum* CAND.)

irod.: *Letkésnél* Torlaszföldjén és kopár, száraz legelőjén, *Nagymarosnál* a Duna melletti parlagokon (FEICHTINGER 1870).

Márianosztrán a plébánia előtti parlag dombon elég bőven (FEICHTINGER 1870, 1899).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Ipolydamásd: a kőfejtő melletti száraz füves lejtőn, néhány tő (NAGY 1999a, H).

mscr.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).

NJ.: *Verőce*: Lőcs-oldal, zavart száraz gyepben (MOLNÁR Cs. ex verb.).

Cichorium intybus L. – mezei katáng

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny vidéki málnaültvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, útszéleken közönséges.

Lapsana communis L. – bojtortjansaláta

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Lomboserdőkben, cserjésekben közönséges.

Hypochoeris maculata L. – foltos véreslapu (33. ábra)

irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagybörzsöny: a Templom-bércen melegkedvelő tölgyes szélén néhány tő. *Márianosztra*:

a Kóspallagi-víztározónál (Biber-vár) erdőszegélyben néhány tő (NAGY 1998).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1957).

NJ.: *Szokolya*: Gyepsípálya, Nagy-Hideg-hegy tető, Nagy-Kő-hegy; *Letkés*: a Veréb-hegyre vezető erdészeti út mentén; *Márianosztra*: György-hegy; *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Ördög-hegy, Eszperantó-hegy.

Lejtősztyepekben, erdőszéleken, nyílt, száraz tölgyesekben a Dél-Börzsönyben gyakoribb, másutt ritka.

Leontodon autumnalis L. – őszi oroszlánfog

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence*: Csarna-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy, Bizmet-rét. Másutt is.

Mocsár- és kaszálóréteken, legelőkön gyakori.

Leontodon hispidus L. s. l. – közönséges oroszlánfog

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

subsp. **hastilis** (L.) RCHB. Börzsöny (SOÓ 1970, 1980).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Nógrádvérőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mocsár- és kaszálóréteken, félszáraz gyepekben, legelőkön közönséges.

Picris hieracioides L. – keserűgyökér

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, gyomos, száraz gyepekben, útszéleken közönséges.

Tragopogon dubius SCOP. – nagy bakszakáll

(syn.: *T. major* JACQ.)

irod.: *Zebegénynél* a trachyt hegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).

Bei *Gross-Maros*, *Zebegény* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, gyomos, száraz gyepekben, útszéleken szórványos.

Tragopogon pratensis L. subsp. **orientalis** (L.) ČELAK. – közönséges bakszakáll

(syn.: *Tragopogon orientalis* L.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya* (BOROS 1916); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918).

NJ.: *Diósjenő*: Öreg-hegy; *Nagybörzsöny*: a Magyar-hegy nyugati lábán, Tilalmas-erdő; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Szokolya*: Királyrét; *Ipolydamásd*: Jama; *Nagymaros*: Hangyás-árok.

Másutt is. Réteken, legelőkön, gyomos gyepekben, útszéleken szórványos.

Scorzonera purpurea L. – piros pozdor (6. ábra)

irod.: *Nagybörzsöny*: a Só-hegy *Stipa dasyphylla* alkotta lejtősztyepjében, illetve a Nagy-Sas-hegy 575 m magas oldalgerincén (NAGY 1999a, H).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány tető.

A Délnyugati-Börzsöny lejtősztyepjeinek ritka növénye.

Scorzonera hispanica L. – spanyol pozdor (33. ábra)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

mscr.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Kemence*: Cicőke; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Nagy-Koppány, Gömbölyű-kő; *Szokolya*:

Szőlőhegy, Nagy-Kő-hegy; *Ipolydamásd*: Bástya; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Nagymaros*: Szür-

ke-hegy, Eszperantó-hegy; *Verőce*: Fenyves-hegy.

Lejtősztyepekben, bokorerdőkben, sziklagyepekben szórványos. A Dél-Börzsönyben gyakoribb.

Scorzonera austriaca WILLD. – osztrák pozdor

herb.: *Nagymaros* és *Zebegény* között, közvetlen a vasút felett, löszön. 1955. HORÁNSZKY A.

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970).

Nagymaros: A Szent Mihály-hegy lösszel borított lábain (HORÁNSZKY 1984).

Scorzonera cana C. A. MEY. – közönséges szikipozdor

(syn.: *Podospermum canum* (C. A. MEY.) GRISEB.)

NJ.: *Nagybörzsöny*: a bekötőút mentén; *Ipolydamásd*: Lelédhídi major, Gallapuszta; *Nagymaros*: Törökmező; *Verőce*: Lőcs-oldal.

Útszéli gyomtársulásokban, száraz gyepekben szórványos.

Scorzonera laciniata L. – sallangos szikipozdor

(syn.: *Podospermum laciniatum* (L.) DC.)

irod.: Im Donauthal zwischen *Zebegény* und *Gross-Maros* gegenüber von Dömös (KERNER 1875).

Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

megj.: Minden bizonnyal a Duna-völgyre vonatkozó kétes adat.

Chondrilla juncea L. – nyúlparéj

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Márianosztra (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Sziklagyepekben, parlagokon, legelőkön, gyomos száraz gyepekben közönséges.

Taraxacum serotinum (W. et K.) POIR. – kései pitypang

herb.: *Zebegény* felett, löszön. 1947. KÁRPÁTI Z.

irod.: Börzsöny, ritka (SOÓ 1970).

Taraxacum erythrospermum ANDRZ. – szarvacskás pitypang

(syn.: *T. laevigatum* (WILLD.) DC.)

NJ.: Száraz gyepekben, cserjésekben, száraz tölgyesekben közönséges.

Taraxacum palustre (LYONS) SIMONS – lápi pitypang

irod.: *Diósjenő* (KOVÁCS–PRISZTER 1956).

Börzsöny (SOÓ 1970).

mscr.: *Hont*: Jelenc-hegy, források (Felső-kút) (BOROS 1950).

megj.: KOVÁCS és PRISZTER (1956) adata minden bizonnyal a Diósjenői-tó környékére, vagyis a Nógrádi-medencére vonatkozik.

Taraxacum officinale WEBER ex WIGGERS – pongyola pitypang

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Parlagokon, legelőkön, zavart erdőkben közönséges.

Mycelis muralis (L.) DUM. – kakicsvirág

- irod.: A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
NJ.: Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, mészkerülő és sziklás talajú erdőkben közönséges.

Lactuca perennis L. – kék saláta

- irod.: *Letkésen* a Galla-hegyeken (FEICHTINGER 1870, 1899).
Nagyymarosnál a Duna melletti hegyek kőszikláin (FEICHTINGER 1870).
In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
A Duna feletti hegyek napos andezitszikláinak növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).
Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Nagyymaros: Auf den Felsen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Perőcsény: Holló-kő, Szarvas-kő, Drínó, nyílt andezitsziklagyepekben (NAGY 1997a).
mscr.: *Nagyymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).
NJ.: *Nagyymaros*: Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy, Szürke-hegy.
Nyílt andezitsziklagyepek, lejtősztyepek ritka növénye.

Lactuca viminea (L.) J. et C. PRESL – gatyás saláta

(syn.: *Phoenixopus vimineus* RCHB., *Prenanthes viminea* L.)

- irod.: *Zebegénynél* a trachyt hegyek meredek szikláin, a *nagyymarosi* Fehér-hegyen, a *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).
In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Nagyymaros: Auf den Felsen; *Márianosztra* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Perőcsény (*Kemence*): Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Diósjenő: Kő-szirt; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Nagyymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmatica* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
NJ.: Andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben közönséges.

Lactuca quercina L. – cserlevelű saláta

(syn.: *L. stricta* W. et K., incl. *L. sagittata* W. et K. (syn.: *L. chaixii* auct.))

- irod.: A *perőcsényi* határban Nagy-Hideg-hegyen, *Nagybörzsöny* határában a Nagy-Inócon (FEICHTINGER 1870).
Tölgyerdők és cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
mscr.: *Szokolya*: Hangyás-bérc (BOROS 1920); Korom-bérc (BOROS 1947).
NJ.: Gyertyános- és cseres-tölgyesekben, vágásokban közönséges.

Lactuca saligna L. – szálaslevelű saláta

- herb.: *Nagyymaros*. Csukavölgyi gesztenyés. 1902. FILARSZKY N.
NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Vályus-kút); *Szokolya*.
Parlagokon, útszéleken szórványos.

Lactuca serriola L. – keszeg saláta(syn.: *L. scariola* L.)irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Parlagokon, útszéleken, ártéri gyomtársulásokban, takarmányszóróknál gyakori.

Sonchus palustris L. – mocsári csorbóka (35. ábra)

irod.: Börzsöny (SOÓ–KÁRPÁTI 1968).

Börzsöny: *Diósjenő* (SOÓ 1970).NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Horgásztó; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Kóspallag*: a Korompa-patak völgye és a falu közti útnál; *Szob*: Bőszobi-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy.

Ártéri magaskórósokban szórványos.

Sonchus arvensis L. – mezei csorbókairod.: *Zebegény* (KERNER 1875).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Király-rét, Taxi-rét, Széles-mező. Másutt is.

Ártéri gyomtársulásokban, gyomos réteken, útszéleken szórványos.

Sonchus oleraceus L. – szelíd csorbóka

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Gyomos útszéleken, településeken közönséges.

Sonchus asper (L.) HILL – szúrós csorbókairod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Erdészeti feltáróutak mentén, vágásterületeken, parlagokon gyakori.

Crepis praemorsa (L.) TAUSCH. – fürtös zörgőfűirod.: A *kóspallagi* Kis-Hanta-patak völgyében a Boglya-kő alatt egy kis populáció, kaszált üde réten (NAGY 1998, H).mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy alja (BOROS 1947).NJ.: *Zebegény*: Bőszobi-völgy (Sípálya), üde erdőszegélyben; *Verőce-Magyarkút*: Hosszú-árok, cseres-tölgyesben.**Crepis pulchra** L. – szép zörgőfűirod.: *Zebegénynél* a trachyt hegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).NJ.: *Perőcsény*: Horgásztó, Tilalmas-lápa, parlagokon; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy; *Kismaros*: Nagy-kőszikla, Kalló-hegy.

Száras, sziklás, füves lejtőkön, parlagokon.

Crepis rhoeadifolia M. B. – pipacslevelű zörgőfű(syn.: *Barkhausia foetida* MOENCH)irod.: *Ipolytölgyesnél* az országút melletti árkok széléin (FEICHTINGER 1870).NJ.: *Drégelypalánk*: Topokai-dűlő; *Perőcsény*: Bogár-hegy, Pallér-dűlő; *Nagybörzsöny*: a falu széléin; *Márianosztra*: Csák-hegyi meddőhányók; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegyi kőfejtő.

Degradált, száraz gyepekben, száraz legelőkön, sziklafalakon szórványos.

Crepis tectorum L. – hamvas zörgőfű

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: *Perőcsény*: Mogyorós-bérc; *Szokolya*: Égés-tető, Széles-mező stb.; A *Márianosztra* és *Kóspallag* környéki legelőkön.

Bolygatott száraz gyepekben, legelőkön gyakori.

Crepis biennis L. – réti zörgőfű

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Perőcsény*: Horgásztó, Kossuth utca; *Zebegény-Nagymaros*: Malom-völgy.

Mocsár- és kaszálóréteken helyenként gyakori.

Crepis setosa HALL. – serteszőrű zörgőfű

(syn.: *C. hispida* W. et K.)

irod.: Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, Pulya-rét; *Kemence*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Kossuth utca; *Nagybörzsöny*: Pincék; *Nagymaros*: Békás-rét. Másutt is.

Ártéri gyomtársulásokban, nyírt pázsitokban, útszéleken szórványos.

Hieracium pilosella L. – ezüstös hölgymál

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* und *Zebegény* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Kemence*: Gomb-hegy; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Nagymaros*: Törökmező, Köves-mező, Hangyás-árok. Másutt is.

Nyílt, száraz gyepekben, parlagokon gyakori.

Hieracium lactucella WALLR. – egérfülhölgymál

(syn.: *H. auricula* LAM.)

irod.: A *szokolyai* és *perőcsényi* határban levő Nagy-Hideg-hegyen (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

Kaszálóréten (KÁRPÁTI 1952).

Szokolya: Vasfazék-völgy (BOROS 1957). Megj.: a napló szerint a szomszéd völgyben.

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy rétjein (BOROS 1957).

Hieracium bauhini SCHULT. ex BESS. – magas hölgymál

irod.: *Perőcsény*: Holló-kő; *Ipolydamásd*: Száraz-patak-völgy, Somos-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szent Mihály-hegy bokorerdőben, cseres- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, bokorerdőkben közönséges.

Hieracium × auriculoides LÁNG (*H. echioides* – *bauhini*) – füles hölgymál

NJ.: A *perőcsényi* Szarvas-kő és Vad-tető nyílt andezitsziklagyepjében. Másutt is. Sziklagyepekben, lejtősztyepekben, száraz erdőszéleken szórványos.

Hieracium cymosum L. – csomós hölgymál

irod.: A *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen és Nagy-Inócon (FEICHTINGER 1870).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
NJ.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető; *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Só-hegy. Száraz gyepekben, bokorerdőkben szórványos.

Hieracium piloselloides VILL. – firenzei hölgymál

NJ.: Sziklagyepekben, lejtősztyepekben, cserjésekben, bokorerdőkben gyakori.

Hieracium echioides LUMN. – szúrós hölgymál

NJ.: *Nagybörzsöny*: a Nagy-Koppány tetején, lejtősztyepben (H).

Hieracium bupleuroides GMEL. subsp. *tatrae* GRISEB. – tátrai hölgymál

irod.: *Nógrádverőce* (JÁVORKA 1925, JÁVORKA–CSAPODY 1934).
Nógrádverőce: Katalin-völgy? (SOÓ 1970).
megj.: Kétes adat. A nevezett területen nincs számára megfelelő élőhely.

Hieracium schmidtii TAUSCH – halványszürke hölgymál

(syn.: *H. pallidum* BIV.)

irod.: Dél-Börzsöny: Katalinpuszta „Szarvas-hegy” (SOÓ 1970).

Hieracium glaucinum JORD. (*H. pallidum* – *sylvaticum*) – korai hölgymál

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970, 1980).
NJ.: Mészkerülő erdőkben szórványos.

Hieracium murorum L. – erdei hölgymál

(syn.: *Hieracium sylvaticum* (L.) GRUFBG.)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Márianosztra, im Walde (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Királyrét: Páphegy, cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Börzsöny (SOÓ 1970).
mscr.: *Szendehely*: Csapás-hegy (BOROS 1923).
NJ.: Bükkösökben, mészkerülő erdőkben közönséges.

Hieracium praecurrens VUKOT. (*H. sylvaticum* – *transsylvanicum*) – bozontos hölgymál

NJ.: Mészkerülő erdőkben szórványos.

Hieracium lachenalii C. C. GMEL. s. l. – közönséges hölgymál

(syn.: *H. vulgatum* FRIES.)

irod.: A *szokoljai* és *perőcsényi* határban levő Kis- és Nagy-Hideg-hegyen, Nagy-Inócon, *Márianosztrán* (FEICHTINGER 1870).
Csóványos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Kemence*: Bacsina-völgy; *Diósjenő*: Bárány-bérc, Magas-hegy, Hosszú-bérc. Másutt is. Mészkerülő erdőkben helyenként gyakori.

Hieracium maculatum SCHRANK (*H. glaucinum – lachenalii*) – foltos hölgymál

irod.: *Nógrádverőce* (SOÓ 1970).

mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy (BOROS 1931).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Vályus-kút felett); *Kemence*: Bacsina-völgy, Csarna-völgy; *Perőcsény*: Német-bérc; *Nagybörzsöny*: Szép-bérc; *Diósjenő*: Bárány-bérc, Saj-kút-bérc, Cseresznyés-völgy; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Nógrád*: Meleg-hegy. Mészkerülő tölgyesekben helyenként gyakori, ritkán mészkerülő bükkösökben is.

Hieracium ramosum W. et K. (*H. caesium – laevigatum*) – ágas hölgymál

NJ.: *Szokolya*: Paphegy vasúti megállóhely. *Kismaros*: Ifjúsági szálló. Zavart útszéli gyepekben.

Hieracium umbellatum L. – ernyős hölgymál

irod.: Dél-Börzsöny (SOÓ 1970).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Diósjenő*: Magas-hegy; *Nógrád*: Rác-hegy; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő, Hosszú-bérc; *Szob*: Csák-hegy, Ruzsás-hegy. Másutt is.

Mészkerülő erdők szélén, andezitsziklákon, cserjésekben, réteken, legelőkön gyakori.

Hieracium sabaudum L. – olasz hölgymál

irod.: *Nagymarosnál* a Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Kőspallag – Márianosztra és Kis-Inóc környéki cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Mészkerülő erdőkben, gyertyános-tölgyesekben közönséges.

megj.: KERNER (1875) a *H. tenuifolium* HOST nevet használja erre a fajra.

Hieracium racemosum W. et K. – fürtös hölgymál

irod.: grex **crinitum** (SIBTH et SM.) Z. Börzsöny (SOÓ 1970, 1980).

NJ.: Üde lomboserdőkben, mészkerülő erdőkben, erdészeti utak mentén közönséges.

Loranthus europaeus JACQ. – sárgafagyöngy

NJ.: Száraz tölgyesekben, kocsánytalan tölgyeken közönséges.

Viscum album L. subsp. **album** – fehér fagyöngy

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy II. ága (= Kecsehát-völgy) (BOROS 1958).

NJ.: *Perőcsény*: Ökör-om (hárson); *Diósjenő*: Spartacus kulcsosház feletti gerinc (hárson);

Szokolya: Szén-patak-völgy (nyárákon), Deszkametsző-völgy (Tóvik vadászház) (nemesnyáron);

Verőce-Magyarkút (nemesnyáron); *Verőce*: Fehér-hegy. Ritka.

Thesium linophyllum L. – lenlevelű zsellérke

(syn.: *Th. intermedium* SCHRAD.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Lejtősztyepekben, száraz tölgyesek tisztásain, irtásréteken gyakori.

Thesium ramosum HAYNE – homoki zsellérke(syn.: *Thesium arvense* HORVÁTOVSZKY)irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).NJ.: *Letkés*: Gallapuszta; *Nagymaros*: Törökmező (H); *Verőce*: Nőtécsi-tó közelében (H). Száraz gyepekben, cserjésekben, ritka.**Thesium dollineri** MURB. – vetési zsellérkeirod.: *A szokolyai* Szőlőhegy déli lábán, földút szélén lajtamészkes legelőn (NAGY 2000, H).**Phytolacca americana** L. – amerikai alkörmösirod.: *A kismarosi* Török-patak völgyében, Börzsönyliget buszmegállónál a kerítések mentén erdőszeleken elvadultan (NAGY 2000).NJ.: *Kismaros*: A vasútállomás gyomos rézsűjében.**Oxybaphus nyctagyneus** (MICHX.) SWEET – kisvirágú csodatölcsérNJ.: *Nagymaros*: A vasútállomás területén.**Portulaca oleracea** L. – kövér porcsinirod.: *A zebegényi* vasútállomás vágányai közt (SZEPEFALVY 1927).

NJ.: Taposott gyomtársulásokban, gyomos andezitsziklagyepekben, településeken közönséges.

Agrostemma githago L. – konkolyirod.: *Zebegényben* a falu szélén a Malom-völgyben (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).*Letkés*: Hegylábi kisparcellás gabonaföldön a kék kereszt turistaút mentén (NAGY 2002).NJ.: *Nagybörzsöny*: Kereszt-dűlő.**Lychnis viscaria** L. – szurokszegfű(syn.: *Viscaria vulgaris* BERNH.)irod.: Auf den Bergen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben, *Spiraea*-cserjésben (HORÁNSZKY 1964).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mészkerülő tölgyesekben, bokorerdőkben, nyílt andezitsziklagyepekben gyakori.

Lychnis coronaria (L.) DESR. – bársonyos kakukkszegfűirod.: *Kismarosnál Verőce* felé az erdőszeleken (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya*: Szokolyahuta felé, Ábrahámkert (BOROS 1918); *Szokolya-Királyrét*: Várhegy (BOROS 1920).

NJ.: Cseres- és melegkedvelő tölgyesekben, vágásokban, útszéleken gyakori.

Lychnis flos-cuculi L. – réti kakukkszegfű

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Perőcsény*: Büzmöd-rét; *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Széles-mező, Szén-patak-völgy, Török-patak völgye; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak-völgy. Másutt is.

Kaszáló- és mocsárréteken a hegység nagyobb völgyeiben gyakori.

Silene noctiflora L. – esti mécsvirág

(syn.: *Melandrium noctiflorum* (L.) FR.)

irod.: *Nagymarosnál* a Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).

Tölgyerdők növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagymaros*: Hegyes-tető (BOROS 1948); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949a); *Diósjenő*: Závóz-nyereg (BOROS 1958).

NJ.: *Diósjenő*: Závóz-nyereg; *Szokolya*: Taxi turistaház; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő, Kis-Sas-hegy; *Kóspallag*: Csurgópuszta; *Verőce-Magyarkút*: Keskenybükki-völgy. Másutt is. Degradált cserjésekben, vágásokban, parlagterületeken szórványos.

Silene latifolia POIR. subsp. **alba** (MILL.) GREUT. et BURD. – fehér mécsvirág

(syn.: *Melandrium vespertinum* SIBTH., *Melandrium album* (MILL.) GARCKE)

irod.: *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen mézskedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Diósjenő*: Rózsa-patak völgye (BOROS 1955).

NJ.: Parlagokon, útszéli gyomtársulásokban, gyomos réteken közönséges.

Silene dioica (L.) CLAIRV. – piros mécsvirág

(syn.: *Melandrium rubrum* (WEIG.) GARC., *M. sylvestre* (SCHKUHR) ROEHL)

irod.: Bükkerdők, árnyas sziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Kemence*: Rakottás-patak völgye (BOROS 1931); *Szokolya*: Korom-bérc (BOROS 1947); *Diósjenő*: Rózsa-patak völgye (BOROS 1955); *Kemence*: Bacsina-völgy; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1957).

NJ.: *Diósjenő*: Csóványos, Hosszú-bérc, Kemence-völgy felső szakasza; *Kemence*: Kemence-völgy, Bacsina-völgy, Dosnya-völgy, Nagy-Mána-gerinc, Magosfa; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, Fekete-völgy; *Szokolya*: Nagy-Inóc, Korom-bérc, Magas-Tax, Égés-tető, Vasfázék-völgy, Szén-patak-völgy, Török-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy; *Nagymaros*: Malom-völgy (Törökmezei horgásztó). Másutt is.

Üde bükkösökben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben, égerligetekben, szurdokerdőkben a Magas-Börzsönyben gyakori, másutt ritkább.

Silene × dubia (HAMPE) GUIN. et R. VILM. (= *S. dioica* × *latifolia* subsp. *alba*) – hibrid mécsvirág

(syn.: *Melandrium × dubium* HAMPE, *S. × hampeana* MEUSEL et K. WERNER)

irod.: A Rózsa-patak völgyében *Királyházánál*, szülői közt szálanként (BAKSAY in BOROS és mtsai 1958).

mscr.: *Diósjenő*: Rózsa-patak völgye (BOROS 1955).

Silene nutans L. – kónya habszegfű

- irod.: Auf den Bergen der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum*; cseres-tölgyesekben (SZUIKÓ-LACZA 1964a).
NJ.: Száraz tölgyesekben, főként cseres-tölgyesekben közönséges.

Silene viridiflora L. – zöldesvirágú habszegfű

- irod.: A *vámosmikolai* határban levő Köves-hegyen, a *letkési* Galla-hegyeken, a *szokoljai* Szállás-bércen (FEICHTINGER 1870).
Tölgyerdők növénye (BOROS in KÁRPÁTI 1932).
mscr.: *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között; *Szokolya*: Magas-Tax (BOROS 1918); *Diósjenő*: Rákospatak-hegy (BOROS 1920); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy; *Szokolya*: Mogyorós-hegy (BOROS 1947); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949a); *Nagymaros*: Dömösi átkelés fölött (BOROS 1950); *Diósjenő*: Závóz-nyereg (BOROS 1951, 1958).
NJ.: *Nagyoroszi*: Karajsó; *Borsosberény*: Faragott-kúti-kaszáló és a Csánki-kert között; *Kemence*: Barát-kő; *Diósjenő*: Magas-hegy, Szalatnya, Juhakoli-kaszáló, Cigányvár (Ételhordó-út); *Perőcsény*: Drínó, Keszehóci-lápa; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy, Hegyes-hegy-orom, Száraz-fa-bérc, Hosszú-bérc, Nagy-Koppány; *Szokolya*: Bika-rét, Madaras-fa-oldal, Öl-hegy, Les-völgy, Tamási-hegy, Szén-patak-völgy, Újpest-forrás, Kecskéhát-bérc; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Meleg-oldal; *Letkés*: Nagy-Galla; *Ipolydamásd*: Széles-bérc, Felső-Cikó, Alsó-Cikó, Fekete-hegy; *Márianosztra*: Vastag-hegy, Kerek-rét; *Zebegény*: Remetekereszt-bérc; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Nagy-Kőszikla, Oxalyuk-gerinc. Másutt is. Cseres- és kocsánytalan tölgyesekben, melegkedvelő tölgyesekben gyakori.

Silene otites (L.) WIBEL – szikár habszegfű (9. ábra)

- herb.: *Nagymaros*. Spitzkopf (Hegyes-tető). 1902. FILARSZKY N.
irod.: In der Magustagruppe auf den Bergen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
mscr.: *Nagymaros*: Törökmező (BOROS 1947).
NJ.: *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Letkés*: a Nagy-völgy felett a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány; *Nagymaros*: Köves-mező.
A Délnyugati-Börzsöny lejtősztyepeiben. Ritka.

Silene vulgaris (MOENCH) GARCKE – hólyagos habszegfű(syn.: *S. cucubalus* WIB.)

- irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
Nagybörzsöny: Hegyesorom, sajmeggyes bokorerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961a).
NJ.: Száraz tölgyesekben, cserjésekben, réteken közönséges.

Silene dichotoma EHRH. – villás habszegfű

- irod.: A *szokoljai* Szőlőhegy déli lábán, parlagterületen (NAGY 2000).

Silene conica L. – homoki habszegfű

- irod.: *Zebegénynél* a trachyt hegyek lábain (FEICHTINGER 1870).
Zebegénynél a Duna menti homokon (KÁRPÁTI 1952).

A Börzsöny hegység déli lábánál *Zebegény* mellett a Kút-völgy bejáratánál homokon (KÁRPÁTI 1954).

Zebegénynél a Duna menti homokon (HORÁNSZKY 1984).

Cucubalus baccifer L. – szegfűbogyó

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Ártéri magaskórósokban, égerligetek szegélynövényzetében a nagyobb patak-völgyekben gyakori.

Gypsophila muralis L. – mezei fátyolvirág

irod.: *Kóspallag* és Király-rét között a Száraz-patak mentén (BOROS és mtsai 1958).

mscr.: *Szokolya* és *Szokolyahuta* között (BOROS 1916); *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között (BOROS 1918); *Szokolya*: Száraz-patak hídján (BOROS 1947); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Taposott útszéli gyomtársulásokban, parlagokon, legelőkön gyakori.

Gypsophila paniculata L. – buglyos fátyolvirág

NJ.: *Szob*: a Bőszöbi-völgyből a Köves-hegyre vezető út mentén, bolygatott gyepekben szórványos.

Petrorhagia saxifraga (L.) LINK – kötőrőszegfű

(syn.: *Tunica saxifraga* (L.) SCOP.)

irod.: *Zebegénynél* a trachyt hegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Petrorhagia prolifera (L.) BALL. et HEYW. – aszúszegfű

(syn.: *Tunica prolifera* (L.) SCOP.)

irod.: A *vámosmikolai* határban levő Köves-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, útszéleken közönséges.

Dianthus collinus W. et K. – dunai szegfű

(syn.: *D. Seguieri* VILL.)

irod.: A *perőcsényi* határban a Nagy-Hideg-hegy rétségén, a *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Hideg-hegy, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961a, b).

mscr.: *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1920, 1947); *Nagymaros*: Törökmező (BOROS 1947); *Zebegény*: Kút-völgy (BOROS 1950).

NJ.: *Nagyoroszi*: Körtvélyes; *Hont*: Öreg-hegy, Bába-hegy, Kuttyika-hegy; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, Mál-oldal feletti Mész-domb; *Kemence*: Kemence-völgy, Új-szőlők; *Perőcsény*: Ökör-orom, Holló-kő, Kövirózsás, Drfnó; *Diósjenő*: Öreg-hegy, Málna-bérc tető; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Pánholc, Hosszú-bérc, Szép-bérc, Tányér-rét; *Letskés*: Bagoly-hegy; *Ipolydamásd*: Jama, Alsó-Cikó; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Nagy-*

maros: Eszperantó-hegy, Hegyestető (Világos-tér); *Kismaros*: Szép-erdő; *Verőce*: Fenyves-hegy.

Lejtősztyepekben, félszáraz irtásréteken, cserjésekben gyakori.

Dianthus superbus L. – buglyos szegfű

irod.: GRUNDL Ignác szerint *Helemba* helység területén erdei nedves helyeken jó elő (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

megj.: A Börzsönyben kétes.

Dianthus deltooides L. – réti szegfű

irod.: A *perőcsényi* határban a Nagy-Hideg-hegy rétségén (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe an felsigen Stellen bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nógrád*: Szokolyahuta felé a 276-os pontnál (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Csarna-völgy; *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Bajdázói-rét, Széles-mező, Bika-rét; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy közti nyeregben. Másutt is.

Irtásréteken, kaszáló- és hegyi réteken gyakori.

Dianthus armeria L. – szeplős szegfű

irod.: In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Cseres-tölgyesekben (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Szokolya* és *Szokolyahuta* között (BOROS 1916); *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között (BOROS 1918); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1920).

NJ.: Cseres-tölgyesekben, melegkedvelő tölgyesekben, erdőszéleken gyakori.

Dianthus giganteiformis BORB. subsp. **pontederæ** (KERN.) SOÓ – magyar szegfű

(syn.: *D. atrorubens* auct. non ALL., *D. pontederæ* KERN.)

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A hegység belsejében a *Diósjenő* feletti Hárs-réten és a Kettes-forrás körül (KÁRPÁTI 1952).

Diósjenő: Kő-szirt; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom in *Potentillo-Festucetum pseudomalmiticae* (SZUIKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Taxi-nyiladék gerince (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Lejtősztyepekben, száraz cserjésekben, bokorerdőkben gyakori.

Dianthus carthusianorum L. subsp. **saxigenus** (SCHUR) JÁV. – kisvirágú barátságsegfű

herb.: Börzsöny-hg. Deszkápusztánál, tölgyesben. 1930. KÁRPÁTI Z.

irod.: A Nagy-völgyben Deszkápuszta mellett, tölgyesben (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Saponaria officinalis L. – szappanfű

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti parlagokon (FEICHTINGER 1870).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Ártéri gyomtársulásokban, útszéleken gyakori.

Stellaria media (L.) VILL. s. l. – tyúkhúr

irod.: Auf bebauten Lande durch das ganze Gebiet (KERNER 1875).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

NJ.: Degradált erdőkben, cserjésekben, szántóföldeken, településeken közönséges.

Stellaria holostea L. – olocsáncsillaghúr

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmelékletjő-erdőben, cseres-tölgyesben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950); *Kemence*: Kemence-völgy (BOROS 1957).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, égerligetekben közönséges.

Stellaria uliginosa MURR. – posványcsillaghúr

(syn.: *S. alsine* GRIMM.)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970, SIMON 2000).

megj.: Kétes adat. Nincs bizonyító példánya.

Stellaria graminea L. – pászitos csillaghúr

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Kaszálóréteken, mocsárréteken közönséges.

Myosoton aquaticum (L.) MOENCH – vízi csillaghúr

(syn.: *Stellaria aquatica* (L.) SCOP.)

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Gyertyános-égerligetekben, magaskórósokban, ártéri gyomnövényzetben gyakori.

Cerastium dubium (BAST.) GUÉPIN – sziki madárhúr

(syn.: *C. anomalum* W. et K.)

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok formációja (BOROS in KÁRPÁTI 1932). Megj.: KÁRPÁTI pontatlanul adta meg a faj élőhelyét.

mscr.: *Diósjenő*: Sotter bánya törmelékén (BOROS 1931).

NJ.: *Nagyoroszi*: Szedreskert; *Nógrád*: a Kálvária körüli legelőkön (H); *Szokolya*: Hegypó, Széles-mező, a Boglya-kő és Nacsapéreg között; *Márianosztra*: a falu körüli legelőkön,

Medres-patak buszmegálló; *Nagymaros*: Nagy-Csitár.
Száras legelőkön, útszéleken helyenként gyakori.

***Cerastium sylvaticum* W. et K.** – erdei madárhúr

irod.: *Borsosberény*: Láz-lapos; *Hont*: Kút-berek (KEVEY 2001).

NJ.: *Kemence*: Királyházánál a Dobó-bérc aljában. *Szokolya-Királyrét*: Bajdázói-tó, égeresben (KIRÁLY G.)

Üde bükk- és gyertyánelegyes erdők ritka növénye.

***Cerastium glomeratum* THUILL.** – gomolyos madárhúr

NJ.: *Hont*: Nagy-hegy, hegylábi száras gyeppen (H).

Kismaros: Ifjúsági Szálló előtt, útszéli nyírt pázsitban (H).

***Cerastium brachypetalum* PERS. s. str.** – kisszirmú madárhúr

irod.: *A szokoljai és perőcsényi határban* levő Nagy-Hideg-hegyen, a *szokoljai Szállás-bércen* (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Száras, füves lejtőkön, legelőkön, sziklagyepekben, cserjésekben közönséges.

***Cerastium brachypetalum* PERS. subsp. *tauricum* (SPR.) MURB.** – mirigyes kisszirmú madárhúr

NJ.: *Perőcsény*: Drínó; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy. Másutt is.

Száras, sziklás lejtőkön.

***Cerastium semidecandrum* L.** – békamadárhúr

herb.: *Nagymaros*. Ördög-hegy. 1917. KÜMMERLE.

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

Cerastium pumilum* CURT. subsp. *pumilum – törpe madárhúr

NJ.: *Nagymaros*: Törökmezőn, nyílt, száras gyeppen, lajtamészkövön (H).

***Cerastium pumilum* CURT. subsp. *glutinosum* (FRIES) JALAS** – enyves madárhúr
(syn.: *C. pumilum* subsp. *pallens* (F. W. SCHULTZ) SCH. et TH.)

NJ.: *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Márianosztra*: legelők; *Nógrád*: Kál-vária. Másutt is.

Nyílt andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, legelőkön gyakori.

***Cerastium fontanum* BAUMG. subsp. *vulgare* (HARTM.) GREUTER et BOURDET** – forrásmenti madárhúr

(syn.: *C. vulgatum* auct., *C. caespitosum* GILIB., *C. fontanum* subsp. *triviale* (LINK) JALAS, *C. holosteoides* FRIES. em. HYL.)

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

mscr.: Ördög-hegy (BOROS 1917).

NJ.: Réteken, vizenyős helyeken, erdőszéleken, üde erdőkben gyakori.

Cerastium arvense L. – parlagi madárhúr

irod.: *Márianosztra* (FEICHTINGER 1870).

Napos andezitsziklák növénye (FEICHTINGER in KÁRPÁTI 1932).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Holosteum umbellatum L. – olocsán

irod.: Im mittlungarischen Berglande sehr verbreitet in allen Gruppen (KERNER 1875).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Nyílt, száraz gyepekben, legelőkön, parlagokon, cserjésekben közönséges.

Moenchia mantica (L.) BARTL. – rigószegfű

irod.: *Szokolya*: A Béla-réten ecsetpázsitos mocsárréten, a Paphegynél útszegélyeken szórványos. A Széles-mezőn, kaszálóréten tömeges (NAGY 1997a).

mscr.: *Szokolya* (SZUJKÓ-LACZA 1964b).

NJ.: *Szokolya*: Somos-hegy, Társa-mező, Isten-lejthegy, *Szokolya-Királyrét*: Bajdázói-tó (KIRÁLY G.).

Kaszáló- és mocsárréteken helyenként tömeges.

Sagina procumbens L. – heverő zöldhúr

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax forrásos helyen (BOROS 1918).

NJ.: *Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence*: Nagy-Mána-bérc, Nagy-Oros-bérc; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Kóspallag*: Templom-domb. Másutt is.

Nedves, árnyas erdei utakon, szivárgós helyeken, erdőszéleken szórványos.

Minuartia glomerata (M. B.) DEG. – gomolyos kőhúr

irod.: Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés vasúti megállóhely feletti sziklákon, kevés.

Minuartia verna (L.) HIERN. – tavaszi kőhúr (37. ábra)

irod.: A *nagymarosi* Törökmezőn lajtamészkövön, fenyérfüves száraz legelőn (NAGY-SZMORAD 2000, H).

Minuartia hirsuta (M. B.) HAND.-MAZZ. subsp. **frutescens** (KIT.) HAND.-MAZZ. – magyar kőhúr (29. és 57. ábra)

(syn.: *Minuartia frutescens* (KIT.) TUZSON)

irod.: Börzsöny (SZUJKÓ-LACZA 1956).

Perőcsény: A börzsönyi Szarvas-kő sziklaormain és a szomszédos sziklagerincen (NAGY 1997a, c, H).

Ipolytölgyes: A Bánya-hegy délkeleti sziklás lejtőjén néhány ezres állomány (NAGY 1999a, H).

NJ.: *Ipolytölgyes*: Kis-Hegy (Ököraszaló) degradált andezitsziklagyepben 15–20 tő.

Nyílt andezitsziklagyep ritka növénye. Termőhelyei ősi andezitkopárok.

megj.: SZUJKÓ-LACZA (1961a) cönológiai tabelláiban jelzett helyeken: *Bernecebaráti*: Dedrebérc; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom, nem fordul elő.

Arenaria procera SPR. subsp. **glabra** (WILLIAMS) HOLUB – hegyi homokhúr

herb.: Börzsöny. Sós-hegy. Irtisz patak mente. 1949. PAPP. J.

irod.: *Ipolytölgyes*: A Bánya-hegy andezit bokorerdejében (NAGY 2002, H).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Hegyes-hegy (Ököraszaló) (H); *Letkés*: Széles-hegy (Fekete-hegy) (H).

Nyílt, száraz tölgyesekben, lejtősztyepekben. Ritka.

Arenaria serpyllifolia L. – kakukkhomokhúr

irod.: Sehr verbreitet in allen Gruppen des mittlung. Berglandes (KERNER 1875).

NJ.: Sziklagepekben, száraz, füves lejtőkön, cserjésekben, bokorerdőkben közönséges.

Moehringia trinervia (L.) CLAIRV. – erdei csitri

irod.: Bükkerdők és erdei forrásos, nedves helyek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslámpban (SIMON 2001).

NJ.: Zavart, gyomos, üde erdőkben közönséges.

Spergula arvensis L. – mezei csibehúr

irod.: Királyháza mellett a Düle-kaszálónál iszapnövényzetben (NAGY 1997a).

Spergularia rubra (L.) J. et C. PRESL – piros budavirág

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: A Kis-mánai kőfejtő udvarában, iszapnövényzetben (NAGY 1997a).

NJ.: *Nógrád*: Török-hegy alatt; *Szokolya*: Széles-mező, Bajdázói-tó; *Márianosztra*: a György-hegy alatt vezető erdészeti úton; *Nagymaros*: Csitárok.

Útszélek, vízállásos helyek iszapnövényzetében megjelenő ritka növény.

Scleranthus annuus L. subsp. **annuus** – egynyári szikárka

NJ.: *Kóspallag*: Békás-rét környékén szántókon, tarlókon.

Scleranthus annuus L. subsp. **polycarpus** (TORN. ex L.) THELL. – füzéres szikárka

irod.: Börzsöny szélei (SOÓ 1970).

mscr.: *Diósjenő*: Závoz-nyereg (BOROS 1931).

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy (Király-kút); *Nagybörzsöny*: Nagy-Sas-hegy; *Nagymaros*: Csitárok. Másutt is.

Erdészeti utak mentén, taposott, nyílt, száraz gyepekben gyakori.

Herniaria glabra L. – kopasz porcika

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy (Kis-mánai kőfejtő, Király-kút); *Ipolydamásd*: Galla-tisztás.

Taposott, köves útszéleken szórványos.

Herniaria incana LAM. – szürke porcika

irod.: Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

Ipolydamásd felett a kőfejtő peremén, nyílt, száraz gyepekben néhány tő (NAGY 1999a, H).

Polycnemum arvense L. – közönséges torzon

herb.: Csóványos. 1909. LENGYEL G.

NJ.: Nyílt andezitsziklagepekben közönséges.

Polycnemum majus A. BRAUN – nagy torzon

herb.: *Nagymaros*. Az Ördög-hegy sziklás, cserjés lejtőjén, andeziten. 1918. BOROS Á.

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (BOROS in KÁRPÁTI 1932).

Chenopodium botrys L. – mirigyes libatop

irod.: *Szobnál* a Duna partján (FEICHTINGER 1870).

Kóspallagon a temető előtti gyomos útszélen (NAGY 2000, H).

NJ.: *Szokolya*: Szén-patak-völgy (Simon-forrás közelében) erdészeti úton. *Márianosztra*: a csák-hegyi meddőkön tömeges.

Chenopodium schraderianum SCHULT. – nehézszagú libatop

herb.: *Diósjenő*. Kármor. 1866. J. DORNER; *Diósjenő*. A katonai tábor területén. 1950. STIEBER J.

Chenopodium bonus-henricus L. – parajlibatop

herb.: A *szokolyai*-völgyben *Verőce* felett. 1907. JÁVORKA S.; Magosfa. 1951. BOROS Á.

NJ.: *Szokolya*: Magas-Tax közelében (KIRÁLY G.).

Chenopodium polyspermum L. – hegyeslevelű libatop

NJ.: Parlagokon, erdei utak mentén, ártéri gyomnövényzetben, hordalékon gyakori.

Chenopodium vulvaria L. – бүdös libatop

herb.: *Nagymaros*. A házak között. 1952. KÁRPÁTI Z.

irod.: *Kemence*: A főutcán, házfalak tövében (NAGY 2000).

NJ.: *Bernecebaráti*, *Nagybörzsöny*, *Márianosztra*, házfalak tövében.

Chenopodium hybridum L. – pokolvarlibatop

NJ.: Szántókon, parlagokon, útszéli gyomtársulásokban gyakori.

Chenopodium urbicum L. – faluszéli libatop

herb.: *Nógrádverőce*. 1929. KOVÁTS; *Diósjenő*. Ruderális gyomnövényzetben. 1960. PÉNZES A.

Chenopodium album L. – fehér libatop

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

mscr.: Dömösi átkelés (BOROS 1916).

NJ.: Szántókon, parlagokon, útszéli gyomtársulásokban közönséges.

Atriplex sagittata BORKH. – fényes laboda

(syn.: *A. nitens* SCHKUHR., *A. acuminata* W. et K.)

irod.: *Perőcsény*: Pincék; *Ipolytölgyes*: dögkút; *Letskés*: Liliompuszta. Az Ipoly menti hegylábakon ruderális gyomtársulásokban, útszéleken szórványos (NAGY 2000).

NJ.: *Bernecebaráti*: víztározó.

Atriplex oblongifolia W. et K. – hosszúlevelű laboda

mscr.: Dömösi átkelés (BOROS 1916).

NJ.: *Bernecebaráti*: víztározó; *Letskés*: Liliompuszta; *Zebegény*: Régi szőlőhegy; *Verőce*: Fehér-hegy, Fenyves-hegy.

A peremhegyek lábain, útszéli, ruderális gyomtársulásokban szórványos.

Atriplex patula L. – terebélyes laboda

NJ.: Degradált sziklagyepekben, takarmányszóróknál, útszéli gyomtársulásokban gyakori.

Atriplex tatarica L. – tatár laboda

NJ.: *Hont*: Pincék, a főút szélén.; *Drégelypalánk*: a Schaffer-forrás közelében, vasúti töltésen.

Atriplex rosea L. – fehér laboda

herb.: *Verőce*. Az agyagvermek körül. 1901. FILARSZKY N.; *Diósjenő*. 1952. JÁVORKA S., CSAPODY V.

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970).

Bassia scoparia (L.) VOSS – vesszős seprőfű

(syn.: *Kochia scoparia* (L.) SCHRAD.)

NJ.: *Kismaros*, *Verőce-Magyarkút*, *Szokolya*: vasútállomásokon.

Salsola kali L. subsp. **ruthenica** (ILJIN) SOÓ – homoki ballagófű

NJ.: *Ipolytölgyes*: Szentmártoni-dűlő, szántóföld szélén.

Márianosztra: a Csák-hegy meddőhányóján.

Amaranthus retroflexus L. – szőrös disznóparéj

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Szántókon, parlagokon, gyümölcsösökben, útszéli gyomtársulásokban közönséges.

Amaranthus chlorostachys WILLD. – karsú disznóparéj

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

var. *pseudoretroflexus* THELL. szórványos Börzsöny (PRISZTER 1985).

NJ.: Szántókon, parlagokon, gyümölcsösökben, útszéli gyomtársulásokban gyakori.

Amaranthus blitoides S. WATS. – labodás disznóparéj

irod.: *Zebegény*: vasútállomás. A pályatestnek szélén és lejtőin (SZEPESFALVY 1927).

Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

mscr.: *Nagymaros*: vasútállomás (BOROS 1950).

NJ.: *Bernecebaráti*: víztározó; *Márianosztra*: útszéleken.

Amaranthus crispus (LESP. et THÉVEN) N. TERRAC. – bodros disznóparéj

NJ.: *Szokolya*: Fő utca 41–43., a járda szélén, házfal tövében (H).

Amaranthus albus L. – fehér disznóparéj

irod.: *Szob* községhatárban a Kuha-tanya mellett, fiatal, telepített gyümölcsösben (NAGY 2000).

mscr.: *Nagymaros*: vasútállomás (BOROS 1950).

NJ.: *Szokolya*: a paphegyi fűrészüzemnél, útszélen.

Primula elatior (L.) GRUFBG. – sugárkankalin (21. és 67. ábra)

herb.: *Királyháza*, sub radibus montis Nagy-Mána. 1931. KÁRPÁTI Z.; *Királyháza*. Jelesfa mellett. 1953. LÁNYI GY.; *Diósjenő*: Kemence-patak-völgy. 1955. BAKSAY L.; *Királyháza*. Kemence-völgy. 1957. VAJDA L.; *Királyháza* alatt a Kemence-patak-völgyben. 1957. BOROS Á.; *Királyháza*. Kemence-patak-völgy a Jelesfa-patak szelén. 1958. BOROS Á.; Kemence-patak-völgy a Jelesfa-patak szelén. 1983. SZUJKÓ-LACZA J.

- irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Királyháza körül (KÁRPÁTI 1952).
 A Kemence-patak völgyében, a Dobogó-bérc alatti ismert termőhelyétől több mint 4 km hosszú vonalon a Csörcsöle-patak torkolatáig több helyen bőven (BOROS és mtsai 1958).
 Börzsöny: Királyháza (CSAPODY 1982).
- mscr.: Királyháza (BOROS 1955); Kemence-völgy, Királyháza, a Csörcsöle-patakig bőven (BOROS 1957); *Kemence*: Jelesfa-patak torkolat, Barsi-bükk alatt, Királyháza vadászkastély (BOROS 1958); *Bernecebaráti*: a Nagy-völgyben Deszkápusztánál (SZUJKÓ-LACZA 1984).
- NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: a Nagy-völgy égerligeteiben.
Kemence-Diósjenő: a Kemence-völgyben Király-kúttól a Pleska-bérc lábáig.
 Völgyalji gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, égerligetekben, telepített lucosban.

Primula veris HUDS. – tavaszi kankalin

(syn.: *P. canescens* auct., *P. inflata* LEHM.)

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).
Szokolya: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964, 1984).
- mscr.: *Szob*: Bószobi puszta; *Zebegény* és Dömösi átkelés között (BOROS 1917); *Kemence*: Csörcsöle-völgy (BOROS 1957); *Kemence*: Kemence-völgy, Rakottyás-patak völgye, Száraz-patak-völgy (BOROS 1958).
- NJ.: Száraz tölgyesekben, cserjésekben, erdőszéleken gyakori.

Androsace maxima L. – nagy gombafű

- irod.: *Nagymarosnál* a Duna feletti sziklákon (FEICHTINGER 1870).
 Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
 A *szokolyai* Szőlőhegy déli lejtőjére vezető régi gyalogút mentén (NAGY 1998, H).
- NJ.: *Verőce*: Lőcs-oldal, nyílt, száraz, füves lejtőn (H).

Androsace elongata L. – cingár gombafű

- herb.: *Nagymaros*. 1879. SZÉPLIGETI; *Zebegény*. Füves lejtőn. 1917. TRAUTMANN
- irod.: *Börzsöny* (*Nagybörzsöny*) környékén, a *letkési* Galla-hegyeken (FEICHTINGER 1870).
 Dél-Börzsöny (FACSAR in PRISZTER 1985).
- mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).
- NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember; *Perőcsény*: Holló-kő, Szarvas-kő, Vad-tető, Jancsi-hegy, Drínó; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Diósjenő*: a Spartacus kulcsosház feletti gerincen; *Szokolya*: Szőlőhegy, Tamási-hegy; *Letkés*: Nagy-völgy; *Márianosztra*: a Kopasz-hegyre vezető út mentén, Biber-vár; *Szob*: Csák-hegy, Ódamásd-Malomvölgy; *Szob-Nagymaros*: Bószobi-völgy, Köves-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal. Másutt is.
 Nyílt andezitsziklagyepekben, száraz, füves lejtőkön, legelőkön gyakori.

Hottonia palustris L. – békaliliom (64. ábra)

- herb.: *Szokolya-Királyrét*. Büdös-tó. 1947. JÁVORKA S.
- irod.: *Szokolya* községhatárában, Királyrét felett a Büdös-tóban zombéksásos semlyékeiben (NAGY 1999a).
- megj.: *Ipolyszögi*, *ipolyvecei* adatai (SOÓ 1970, CSAPODY 1982) az Ipoly-völgyre vonatkoznak.

Lysimachia nummularia L. – pénzlevelű lizinka

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A zebegényi Malom-völgyben Törökmező alatt (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Nedves réteken, forráskifolyóknál, égerligetekben, erdei utak mentén közönséges.

Lysimachia vulgaris L. – közönséges lizinka

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mocsár- és lápréteken, magaskórósokban, égerligetekben közönséges.

megj.: KERNER (1875) adata „*Lysimachia punctata* L. – in der Magustagruppe bei *Gross-Maros*.” minden bizonnyal erre a fajra vonatkozik.

Anagallis arvensis L. – mezei tikszem

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

mscr.: *Nógrádverőce*: Morgó vadászház és Kelemen-hegy között (BOROS 1918); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Szántókon, parlagokon, legelőkn, útszéli gyomtársulásokban közönséges.

Anagallis foemina MILL. – kék tikszem

NJ.: Szántókon, parlagokon, útszéli gyomtársulásokban szórványos.

Centunculus minimus L. – centike

irod.: *Kóspallag* és Király-rét között a Száraz-patak mentén (BOROS és mtsai 1958).

mscr.: *Szokolya*: Száraz-patak hídjá (BOROS 1947).

Rumex acetosella L. – juhsóska

irod.: Bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

NJ.: Andezitsziklagyepekben, köves talajú mészkerülő tölgyesekben, erdőszéleken gyakori.

Rumex acetosa L. – mezei sóska

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Alsó-Kovács-pallag, Fidel-rét. Másutt is.

Hegy- és kaszálóréteken, mocsárréteken, legelőkn nem ritka.

Rumex thyrsoiflorus FINGERHUT – füles sóska

herb.: *Nógrádverőce*. Borbély-hegy. 1923. DEGEN Á.

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: a faluban útszéleken; *Kemence*: Kemence-völgy; *Ipolydamásd*: Gallapuszta; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Vasfazék-völgy, Les-völgy; *Kóspallag*: a faluban útszéleken. Másutt is.

Hegy- és kaszálóréteken, legelőkn, száraz gyepekben gyakori.

Rumex patientia L. – paréjlórom

NJ.: *Perőcsény*: Templom-domb, Tilalmas-lápa; *Szokolya*: Társa-mező; *Letkés*: Liliompuszta; *Zebegény*: Bószobi-völgy, vasútállomás; *Nagymaros*: vasútállomás. Másutt is. Hegységperemi parlagokon, faluszéli gyomtársulásokban szórványos.

Rumex crispus L. – fodros lórom

herb.: *Nógrádverőce*. 1949. PÉNZES A.; *Ipolytölgyes*. Ság-oldal: temetőkert. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.

NJ.: Útszéli, üde gyomtársulásokban, parlagokon, legelőkön gyakori.

Rumex conglomeratus MURR. – murvás lórom

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Szob-Zebegény*: a Bószobi-völgy ártéri gyomtársulásaiban szórványos.

Rumex sanguineus L. – erdei lórom

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Bolygatott, üde erdőkben közönséges.

Rumex hydrolapathum HUDS. – tavi lórom

irod.: Börzsöny szélei (SOÓ 1970).

megj.: Minden bizonnyal a Nógrádi-medencére, az Ipoly- és a Duna-völgyre vonatkozó adat.

Rumex obtusifolius L. s. l. – réti lórom

(incl.: *R. sylvestris* WALLR.)

herb.: subsp. **sylvestris** (WALLR.) ČELAK. A Csóványos alatt az Oltár-kőnél. 1947. JÁVORKA S.

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: Erdei utak mellett, vágásnövényzetben, vizesárokban, szivárgós helyeken gyakori.

Persicaria amphibia (L.) S. F. GRAY – vidrakeserűfű

(syn.: *Polygonum amphibium* L.)

NJ.: *Nógrád*: a Török-hegy lábánál, magassásos, gyékényes vizenyős mélyedésben.

Letkés: Fekete-mocsár, időszakos erdei tavacskában (H).

Persicaria lapathifolia (L.) S. F. GRAY – lapulevelű keserűfű

(syn.: *Polygonum lapathifolium* L.)

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Kóspallag*: Korompa-patak-völgy. Másutt is.

Ártéri gyomtársulásokban szórványos.

Persicaria maculosa S. F. GRAY – baracklevelű keserűfű

(syn.: *Polygonum persicaria* L.)

NJ.: Erdei utak mentén, üde gyomtársulásokban, szántókon, parlagokon gyakori.

Persicaria hydropiper (L.) SPACH – borsos keserűfű(syn.: *Polygonum hydropiper* L.)

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Ártéri gyomtársulásokban, égerligetekben, erdei utak mentén közönséges.

Persicaria mitis (SCHRANK) ASSENOV – szelíd keserűfű(syn.: *Polygonum mite* SCHRANK)herb.: Börzsöny. *Kemence*. 1959. SZUJKÓ-LACZA J.; Börzsöny. *Szokolya*. Vasfazék-völgy. 1982.

SZUJKÓ-LACZA J.

NJ.: Ártéri gyomtársulásokban, égerligetekben szórványos, pl. *Kemence*: Csarna-völgy.**Persicaria minor** (HUDS.) OPIZ – keskenylevelű keserűfű(syn.: *Polygonum minus* HUDS.)

irod.: Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951, SOÓ 1970).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy, Pénzásás; *Bernecebaráti*: Tölgy-orom (Belső-tó); *Nagybörzsöny*: Tányér-rét; *Ipolydamásd*: Ezer-árok, Alsó-Cikó; *Kóspallag*: Kapitány-rét, Nádas-rét. Másutt is.

Erdei utak mentén, vízállásos helyek körüli gyomtársulásokban gyakori.

Polygonum aviculare L. agg. – madárkeserűfűirod.: A *zebegényi* vasútállomás vágányai közt (SZEPESFALVY 1927).

Börzsöny vidéki málnaültvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Településeken, utak mentén, legelőkön, degradált sziklagyepekben közönséges.

Fallopia convolvulus (L.) A. LÖWE – szulákkeserűfű(syn.: *Bilderdykia convolvulus* (L.) DUM.)irod.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Börzsöny vidéki málnaültvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Száraz, vadjárta erdőkben, cserjésekben, sziklagyepekben közönséges.

Fallopia dumetorum (L.) HOLUB – sövénykeserűfű(syn.: *Bilderdykia dumetorum* (L.) DUM.)irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

NJ.: Degradált, árnyas lomboserdőkben közönséges.

Fallopia japonica (HOUTT.) RONSE DECR. – japánkeserűfű(syn.: *Reynoutria japonica* HOUTT.)NJ.: *Drégelypalánk*: Héviz-patak völgye; *Diósjenő*: Király-kút; *Bernecebaráti*: Bernece-patak medre; *Kemence*: Kemence-patak medre; *Perőcsény*: VILATI-üdüdő; *Szokolya*: Morgó-patak völgye; *Szob*: Bőszobi-völgy (Mészköbánya); *Zebegegy*, *Nagymaros*, *Kismaros*, *Verrőce* belterületén. Másutt is.

Településeken, patakmedrekben elvadultan.

megj.: Az újabb vizsgálati eredmények szerint (BALOGH in MIHÁLY–BOTTA-DUKÁT 2004) a hazai állományok túlnyomó többsége, így a Börzsönyiek is a *F. × bohemica* (CHRTEK–CHRTKOVÁ) J. P. BAILEY taxonhoz tartoznak. Vizsgálandó.

***Morus alba* L.** – fehér eperfa

NJ.: *Perőcsény*: Csarna-völgy (Fekete-kút); *Szokolya*: paphegyi fűrészüzem alatt, Les-völgy; *Zebegény*: Bószobi-völgy. Másutt is.
Patakok mentén, útszéleken helyenként elvadul.

***Humulus lupulus* L.** – felfutó komló

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).
Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
NJ.: Égerligetekben, ártéri gyomtársulásokban közönséges.

***Cannabis sativa* L. subsp. *spontanea* SEREBR.** – vadmender

NJ.: *Hont*: Templom-domb; *Vámosmikola*: Börzsönyi-patak völgye; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Nagy-maros*: Nagy-Csitár (Som-dűlő).
Szántókon, parlagokon. Ritka.

***Urtica dioica* L.** – nagy csalán

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkés forráslápban (SIMON 2001).
NJ.: Vágásokban, akácokban, ártéri gyomtársulásokban közönséges.

***Parietaria officinalis* L.** – falgyom

NJ.: A Dél- és az Északi-Börzsönyben gyakori, a Központi-Börzsönyben szórványos. *Kemence*: Kemence-völgy, Bacsina-völgy, Barsi-bükk, Nagy-Mána; *Nagybörzsöny*: Hegyes-hegy-orom; *Diósjenő*: Dobó-bérc, Majtényi-vágás, Szén-patak-völgy; *Szokolya*: a Hangyás-bérctől a Szabó-kövekig.
Gyomos, üde és mérsékelt száraz erdőkben, turistautak és egykori erdei vasútvonalak mentén, erdei szállások környékén elterjedt. Hársas törmeléklető-erdőkben valószínűleg spontán, pl.: Nagy-Mána, Barsi-bükk.

***Ulmus laevis* PALL.** – vénicfa (22. ábra)

(syn.: *U. effusa* WILLD.)

irod.: Patakok mentén (KÁRPÁTI 1932).
Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).
NJ.: *Hont*: Nagy-hegy, Kút-bereki-völgy (TÍMÁR G.); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Kalakocs-völgy torkolata alatt); *Kemence*: Kemence-völgy (Diáktábor, Gyeplos-kút, Kenyeres-kút); *Nagybörzsöny*: Börzsönyi-patak völgye (Bogárkert mellett); *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy, Les-völgy, Királyrét, Királyrét-alsó, Török-patak-völgy; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottás-tó).
Gyertyános-égerligetek, völgyalji gyertyánosok ritka elegyfája.

Ulmus minor MILL. – mezei szil(syn.: *U. campestris* auct.)

irod.: Cserjések és napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Tölgyesekben, vágásokban, sziklacserjésekben, legelőkön gyakori.

Ulmus procera SALISB. – érdeslevelű szilirod.: *Zebegény* (SOÓ 1970).

megj.: A taxon hazai előfordulása vitatott. Vizsgálandó.

Ulmus glabra HUDS. – hegyi szil(syn.: *U. scabra* MILL.)

irod.: A legmagasabb, sziklás helyeken magas kőrís közé keverve (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen mézskedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: *Hont*: Jelenc-hegy (KEVEY B.); *Nagyoroszi*: Vadászház alatt; *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Diósjenő*: Rózsa-völgy, Pogányvári-völgy, Kemence-völgy felső szakasza, Őz-berek; *Kemence*: Rakottyás-völgy, Kemence-völgy, Magosfa; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy. Másutt is.

Szurdokerdők, sziklás talajú erdők, magaskőrisesek elegyfája. Nem gyakori.

Carpinus orientalis MILL. – keleti gyertyánirod.: KITAIBEL 1804-es Útinaplójában szerepel a következő, *Nagymaros* hegyein írt mondat. „Die Karpanicza traf ich auch im Thal an, aber man unterscheidet sie von der gemeinen Weissbuche nicht” (= *C. betulus* L.) (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Téves adat (FEKETE-BLATTNY 1913).

Carpinus betulus L. – közönséges gyertyánirod.: In der Magustagruppe bei *Zebegény* und *Gross-Maros* (KERNER 1875).*Nagymaros*, *Márianosztra* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Dél-Börzsönyben az alacsonyabban fekvő, elszűkülő völgyekben (KÁRPÁTI 1952).

A Magas-Börzsönyben csak itt-ott képez kisebb, jelentéktelen állományokat, rendszerint tölgyvel keverve fordul elő. Egyenként elszórva vagy kisebb csoportokban azonban az egész hegyvidéken nem ritka (KÁRPÁTI 1952).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy (BOROS 1947); *Hont*: Honti szakadék (BOROS 1950); *Nagy-börzsöny*: Magyar-hegy (BOROS 1954).

NJ.: Üde, bükk- és gyertyánelegyes erdőkben közönséges.

Corylus avellana L. – közönséges mogyoróirod.: Bei *Gross-Maros* in der Magustagruppe (KERNER 1875).

Cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1955).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: Szokolyahutai úton, Nagy-Inócz, *Nagybörzsöny*: Irtápuszta (BOROS 1918).

NJ.: Gyertyános- és cseres-tölgyesekben, törmeléklejtő-erdőkben, gyertyános-égerligetekben, erdőszéleken, cserjésekben gyakori.

Betula pendula ROTH – közönséges nyír

irod.: *Nagybörzsönyi* Hegyes-hegy északi részében. A *diósjenői* Őz-bereken és Nyír-réten (FEICHTINGER 1870).

Érdekes, hogy a legtöbb hegyvidékünkön elég gyakori nyírfa, területünkön csaknem teljesen hiányzik (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Taxtól Nagy-Hideg-hegy felé (BOROS 1918).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Nyír-rét, Pogány-Rózsás; *Perőcsény*: Fekete-völgy (Fekete-rét), Esztergályos, Kettes-kút; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy; *Szokolya*: Hangyásbérc keleti lejtője, Nagy-kaszáló; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Kóspallag*: Vaskapu. Mészkerülő erdők, irtásrétek ritka, pionír fafaja.

Alnus glutinosa (L.) GÄRTN. – enyves éger

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Kismaros* és a Morgó vadászház között (BOROS 1918).

NJ.: *Hont*: Kút-berek; *Drégelypalánk*: Nagy-völgy, Hévíz-patak-völgy; *Borsosberény*: Derék-patak völgye; *Diósjenő*: Kemence-völgy, Lókos-patak völgye; *Nógrád*: Sós-kúti-völgy, Fekete-patak-völgy; *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy, Csarna-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy, Hosszú-völgy; *Nógrád-Szokolya-Verőce*: Les-völgy; *Szokolya*: Vaszfázék-völgy, Bagoly-bükki-völgy, Bajdázói-völgy, Szén-patak-völgy, Török-patak-völgy, Deszkametsző-völgy, Béla-rét; *Márianosztra*: Kis-Hanta-patak völgye; *Márianosztra-Ipolydamásd*: Damásdi-völgy, Misa-réti-völgy; *Szob-Zebegény*: Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Malom-völgy; *Kismaros*: Morgó-patak völgye. A hegység nagyobb völgyeiben gyertyános-égerligetekben társulásalkotó.

Fagus sylvatica L. – bükk

irod.: A hegység erdősegeit túlnyomólag, kivált északi részén bükk alkotja (FEICHTINGER 1870). In der Magustagruppe (KERNER 1875).

A bükkerdő a hegység legnagyobb kiterjedésű növényformációja. 450 métertől felfelé mindenütt dominál úgy, hogy a hegység középső és felső régiójában klimatikus végformációnak tekinthető (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Márianosztra, zu den alten Bergwerken durch die Wälder, wenig Buchen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Dél-Börzsönyben az északi lejtőkön és a magasabban fekvő északra néző völgyekben a bükk válik uralkodóvá. Igen feltűnő mindez a Hegyes-tető északi lejtőjén (KÁRPÁTI 1952). Nagy-Hideg-hegyen (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc; *Kismaros*: Kelemen-hegy (BOROS 1918); *Nagymaros*: Templom-völgy (BOROS 1947); *Hont*: Honti szakadék (BOROS 1950); *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (BOROS 1954); *Szokolya*: Nagyvasfázék-völgy (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy, Szaszovszky-kereszt, Feketesár (BOROS 1961).

NJ.: Montán és szubmontán bükkösök, mészkerülő bükkösök társulásalkotó fafaja. A Központi-Börzsönyben kiterjedt erdővet alkot, de gyakoriak az extrazonális előfordulásai is. Az

Északi-, Dél- és Délnyugati-Börzsönyben az alacsonyabb, 300–500 m magasságú hegyeken az északi lejtőket foglalja el. Gyakori elegyfa gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, törmeléklejtő-erdőkben is.

***Castanea sativa* MILL.** – szelídgesztenye

irod.: *Diósjenőn* és a *nagymarosi Fehér-hegyen* (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe oberhalb *Gross-Maros* ein ziemlich grosser Bestand aus mächtigen Bäumen (KERNER 1875).

Nagymaros (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A *nagymarosi* gesztenyés 13,5 hold területen terül el a hegyek lábánál és lejtőin közvetlenül a község felett. Az előfordulás maga ősi és eredeti, az állományok mai képét az emberi beavatkozás megváltoztatta. Aljnövényzete feltűnően szegényes és egyhangú (KÁRPÁTI 1952).

mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy alja, Kövesmező felé (BOROS 1947).

NJ.: *Hont*: Csepegő-forrás, Kút-berek (TÍMÁR G.); *Bernecebaráti*: Irtvány; *Diósjenő*: Öreg-hegy; *Perőcsény*: Veresmárom; *Szokolya*: Király-rét mellett; *Kóspallag*: Tolvaj-árka, Vadász kunyhó; *Letkés*: Somos-erdő; *Zebegény*: Trampó-völgy, János-forrás felett; *Nagymaros*: Sváb-hegy, Fehér-hegy, Kapu-hegy.

Telepített állományok.

***Quercus cerris* L.** – csertölgy

irod.: A hegység tölgyes erdősegeinek egyik fő alkotója (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* und bei *Zebegény* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Márianosztra. Die Wälder bestehen aus *Quercus robur* L. (= *Q. petraea*) und *Quercus cerris* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Dél-Börzsöny kevésbé meredek és nem oly sziklás részein zártabb, cserfával kevert tölgyeseket találunk. A Magas-Börzsönyben a cserfa már inkább csak a széleken jelentkezik, beljebb csak itt-ott (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, bokorerdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Cseres-tölgyesek, mész és melegkedvelő tölgyesek társulásalkotó fafaja. Gyakori elegyfa völgyalji gyertyános-tölgyesekben, bokorerdőkben is. Telepített állományai is gyakoriak.

***Quercus farnetto* TEN.** – magyar tölgy

herb.: *Diósjenő*. 1952, TUSKÓ F. (25–30 éves állomány, kb. 500 tő); *Diósjenő*. 1952, JÁVORKA S., CSAPODY V.; *Diósjenő*. 1978, (f. *calvifrons*) MÁTYÁS CS.

irod.: *Diósjenő*, valószínűleg ültetve (SOÓ 1964, 1970).

Diósjenő 30C erdőrészlet, terület 3,3 ha, elegyarány 52%, kor: 62 év (BOROVICS és mtsai in BARTHA és mtsai 1999).

NJ.: *Diósjenőnél* a Kun-gödör közelében, telepített, egykorú állomány.

Quercus pubescens WILLD. – molyhos tölgy(syn.: *Q. lanuginosa* LAM. p. p.)

irod.: In der Magustagruppe (KERNER 1875).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagymaros (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Duna feletti hegyek déli lejtőinek legnagyobb részét virágos kőrissel kevert molyhos tölgyes borítja. A Magas-Börzsönyben a molyhos tölgy már inkább csak a széleken jelentkezik, beljebb csak itt-ott (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc; *Nagybörzsöny*: Irtáspuszta (BOROS 1918); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947, 1955).NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy (Barát-kő, Asztal-kő); *Perőcsény*: Alsó-Kovács-pallag; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy, Szarvasborjú-bérc; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő; *Szokolya*: Szőlő-hegy, Nagy-Kő-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Hegyes-hegy, Meleg-oldal; *Márianosztra*: György-hegy; *Szob*: Csák-hegy, Kerek-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy, Rigó-hegy. *Kismaros*: Vargafolt; *Verőce*: Lőcs-oldal.

Sajmegyes bokorerdőkben, mész- és melegkedvelő tölgyesekben társulásalkotó.

megj.: Az irodalomban szereplő adatok részben a következő, *Q. virgiliana* fajra vonatkozhatnak. A régi szerzők nem különítették el a két taxont.**Quercus virgiliana** TEN. – olasz tölgyNJ.: *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy (BORDÁCS S.), Magyar-hegy, Hegyes-hegy-orom; *Letskés*: Közép-Galla; *Nagymaros*: Sváb-hegy és a Rigó-hegy között számos példány (SIMON T. ex verb.). Másutt is.megj.: Elkülöníthetősége az előző fajtól általában nem egyértelmű. Átmeneti alaksorozatok kötik össze őket. A *Q. pubescens* adatok részben erre a taxonra vonatkozhatnak. Vizsgálendő.**Quercus petraea** (MATTUSCHKA) LIEBLEIN s. str. – kocsánytalan tölgy(syn.: *Q. sessiliflora* SALISB. p.p.)

irod.: A hegység erdőségeinek egyik fő alkotója (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe am Spitzkopf (= Hegyes-tető) bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Dél-Börzsöny kevésbé meredek és nem oly sziklás részein zártabb, cserfával kevert kocsánytalan tölgyeseket találunk. A Magas-Börzsönyt elérve megváltozik a tölgyesek jellege, amennyiben ezek főleg kocsánytalan tölgyből állnak. Az erdők általános képe inkább a mészkerülő tölgyeseké (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen cseres- és gyertyános-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).mscr.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (BOROS 1954).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben, melegkedvelő tölgyesekben, mészkerülő tölgyesekben társulásalkotó.

Quercus dalechampii TEN. – arany tölgy

irod.: *Verőcemasos* (SOÓ 1970).

NJ.: *Perőcsény*: Holló-kő; *Diósjenő*: Nagy-Mána-gerinc; *Márianosztra*: Kopasz-hegy. Másutt is. Cseres-tölgyesekben, melegkedvelő tölgyesekben, sziklás hegygerinceken.

megj.: Vizsgálandó.

Quercus polycarpa SCHUR – sokmakkú tölgy

irod.: *Verőcemasos* (SOÓ 1970).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Quercus robur L – kocsányos tölgy (22. ábra)

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Borsosberény*: Derék-patak völgye; *Drégelypalánk*: Hévíz-patak völgye, Schaffer-kút; *Hont*: Parassa-völgy; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, Nagy-Szuha-patak völgye; *Nagyoroszi* és *Borsosberény* felé lefutó völgyekben; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó, Király-kút, Závaz-nyereg); *Szokolya*: Királyrét (NP oktatóház mellett), Királyrét-tó, Bajdázói-tó, Janka-gödör, Bika-rét, Büdös-tó, Török-patak-völgy, Les-völgy; *Márianosztra*: Biber-vár (Pusztatorony), Kis-Hanta-patak völgye; *Kóspallag*: Korompa-patak-völgy; *Zebevény*: Bőszobi-völgy; *Zebevény-Nagymaros*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Hatlópatak-völgy, Békás-rét, Szilfa-forrás völgye; *Kismaros*: Börzsönyliget. Telepített állományai: *Királyháza*: Bacsina-torok, *Nógrád*: Soros-erdő stb. Széles patakvölgyekben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben, égerligetekben szórványos.

Quercus rubra L – vörös tölgy

NJ.: *Drégelypalánk*: a Várhegyre vezető út mentén; *Perőcsény*: Kis-Sebestyén-rét; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, a falu és a vasútállomás közti völgyben; *Kóspallag*: Zsellér-földek; *Kismaros*: Mese-forrás. Telepített állományai sokfelé megtalálhatók.

Juglans regia L. – közönséges dió

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy, *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, *Nagymaros*: Hatlópatak-völgy, *Szob-Zebevény*: Bőszobi-völgy. Másutt is. Felhagyott szőlőhegyeken kultúrmaradvány. Kivadultan patakvölgyekben, útszéleken gyakori.

Juglans nigra L. – fekete dió

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy, fiatal telepített állomány.

Populus tremula L. – rezgő nyár

irod.: *A börzsönyi (nagybörzsönyi) Magyar-hegyen* (FEICHTINGER 1870).

Erdőszéleken, tisztásokon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Vörös-bérc, Nagy-Inócz (BOROS 1918).

NJ.: Erdőszéleken, vágásterületeken, égerligetekben gyakori.

Populus alba L. – fehér nyár

mscr.: *Nagybörzsöny*: Irtápuszta (BOROS 1918).

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Kemence*: Nagy-Csörcsöle-völgy; *Nagybörzsöny*: a Hosszú-bérc és a Pánholc között; *Diósjenő*: Szén-patak-völgy a Csóványos alatt; *Szokolya*: Páfrány-út,

Égés-bérc; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Zebevény*: Bőszobi-völgy, Remetekereszt-bérc; *Nagymaros*: Hatló-patak-völgy; *Verőce-Magyarkút*: Les-völgy. Másutt is. Erdőszéleken, vágásterületeken, hegységperemi legelőkön szórványos.

Populus nigra L. – fekete nyár

NJ.: *Drégelypalánk*: a Varga-tói-patak és a Hévíz-patak összefolyásánál; *Kemencén* a Csarna-völgy torkolatánál, ligeterdőben egy matuzsálemi korú fa. *Szokolya*: Magas-Tax, nyiladékbán (TÍMÁR G.); *Zebevény*: Bőszobi-völgy, patak mentén; *Verőce-Magyarkút*: Les-völgy, égerligetben. Ritka.

Populus × canescens (AIT.) SM. (= *P. alba* × *tremula*) – szürke nyár

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Szokolya*: Széles-mező; *Szob*: Csák-hegy; *Nagymaros*: Panoráma út. Erdőszéleken, vágásterületeken, égerligetekben. Ritka.

Populus × euramericana (DODE) GUINIER (= *P. deltoides* × *nigra*) – kanadai nyár

NJ.: *Nagyoroszi*: Körtvélyes; *Nagybörzsöny*: Bogár-kert; *Szokolya*: Török-patak völgye, Deszkametsző-völgy (Tóvik vadászház), Vasfazék-völgy; *Márianosztra-Kóspallag*: a Kóspallagi víztározó környékén; *Márianosztra*: Csák-hegy alatt; *Szob-Zebevény*: Bőszobi-völgy; *Verőce-Magyarkút*. Másutt is. Égerligetek termőhelyére telepített kultúrnyárasokban, hegységperemi kultúrerdőben.

Salix fragilis L. – törékeny fűz

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebevényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Széles patakvölgyek gyertyános-égerligeteinek elegyfája. Önálló konszociációt is képez.

Salix triandra L. – mandulalevelű fűz

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Szokolya*: Széles-mező.

A hegység széles patakvölgyeinek füzeseiben szórványos.

Salix alba L. – fehér fűz

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

mscr.: *Zebevény* (BOROS 1917); *Diósjenő* (BOROS 1931).

NJ.: *Hont*: Szedres-kút (TÍMÁR G.); *Kemence*: Kemence-völgy, Csarna-völgy; *Diósjenő*: Kemence-völgy, Mázsaház; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy, Horgásztó; *Szokolya*: Királyrét, Deszkametsző-völgy, Les-völgy; *Szob-Zebevény*: Bőszobi-völgy.

A hegység széles patakvölgyeiben gyertyános-égerligetekben. Nem gyakori.

Salix caprea L. – kecskefűz

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Erdőszéleken, tisztásokon, cserjésekben, patakpartokon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Erdőszéleken, vágásterületeken közönséges.

Salix cinerea L. – hamvas fűz (rekettyefűz)

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Drégelypalánk*: Hévíz-patak völgye; *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Borsosberény*: Disznós-árok, Bodri-kút; *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Bika-rét, Bajdázói-tó; *Diósjenő*: Szalatnya; *Kóspallag*: Kapitány-rét, Nádas-rét, Korompa-patak völgye, a falu és a Kis-Inóci turistaház között; *Zebegény*: Malom-völgy.
Láp- és mocsárréteken, magassásokban, fűzlápokban.

Salix viminalis L. – kosárfonó fűz

irod.: A Magyar-hegy alján a hegységről legördülő csermely medrében (FEICHTINGER 1870).
Diósjenő: a Kemence-völgyben fűzligetben a Magas-hegy alatti Mázsaháznál egy idős fa (NAGY 2002, H).

Salix repens L. subsp. *rosmarinifolia* (L.) HARTM. – serevényfűz

irod.: Börzsöny (SOÓ 1970).
megj.: Kétes adat.

Salix purpurea L. – csigolyafűz

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).
mscr.: *Királyháza* (BOROS 1931).
NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Diósjenő-Kemence*: Kemence-völgy; *Kemence*: Csarna-völgy; *Nagybörzsöny*: Hosszú-völgy, Horgásztó; *Szokolya*: Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy, Deszkametsző-völgy, Les-völgy. Másutt is.
Széles patak völgyek fűzeseiben gyakori.

Monocotyledonopsida – Egyszikűek

Alisma plantago-aquatica L. – vízi hídör

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
NJ.: *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy tető; *Borsosberény*: Disznós-árok, Bodri-kút; *Diósjenő*: Királykút, Kemence-völgy; *Kemence*: Dosnyai-rakodó; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Tólak); *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Büdös-tó, Bajdázói-tó, Les-völgy; *Kóspallag*: Kapitány-rét; *Márianosztra*: Kóspallagi-víztározó.
Patakmenti növényzetben, erdei tavacsákban, útszéli pocsolyákban, mocsarakban, iszap-növényzetben gyakori.

Alisma lanceolatum WITH. – lándzsás hídör

NJ.: *Bernecebaráti*: Tölgy-orom (Belső-tó); *Nagyoroszi*: Pénzásás (H); *Letkés*: Fekete-mocsár; *Szokolya*: Széles-mező.
Vízállásos helyeken, mocsári növényzetben szórványos.

Sagittaria sagittifolia L. – nyílfű

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
megj.: Ma a Lelédhídi major közelében, az Ipoly partján fordul elő. Ez az Ipoly-völgyre vonatkozó adat. Előfordulása a hegységben kétes.

Butomus umbellatus L. – virágkása

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nógrád: a Les-völgyben a Nagy-Kő-hegy alatt, mocsári növényzetben (NAGY–SZMORAD 2000).

Potamogeton natans L. – úszó békaszdőlő

NJ.: *Nagybörzsöny*: a Horgásztó hordalékfogójában; *Szokolya*: Bajdázói-tó, Büdös-tó. Kis beltavak hínárnövényzetében. Ritka.

Potamogeton gramineus L. – felemáslevelű békaszdőlő

(syn.: *P. heterophyllus* SCHREB.)

irod.: Kemence-völgyben, az erdei csermely tiszta vizében (FEICHTINGER 1870).

Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951, SOÓ 1973, 1980).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Veratrum nigrum L. – fekete zászpa (4. ábra)

irod.: A Kóspallagi-víztározó feletti hegyeken (Vargafolt, László-föld) cseres-tölgyesekben gyakori (NAGY 1997a).

NJ.: *Nagymaros*: a Malom-völgyben a Hangyás-árok közelében néhány tő.

Colchicum autumnale L. – őszi kikerics

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Széles-mező (BOROS 1916, 1956); *Diósjenő*: Foltán-kereszt rétje (BOROS 1947);

Perőcsény: Várbükk; *Márianosztra*: Medres-patak (BOROS 1954); *Kemence*: Pleska-bérc (BOROS 1958); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Üde réteken, legelőkön, erdőszéleken, magaskőrisesekben közönséges.

Anthericum ramosum L. – ágas homokliliom

irod.: Napos füves lejtők, andezitsziklák és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Nagy-Hideg-hegy, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961a, b).

A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Nagymaros*: Fehér-hegy (BOROS 1947); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1957);

Szokolya: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesekben, lejtősztyepekben közönséges.

Gagea arvensis (PERS.) DUM. – vetési tyúktaréj

(syn.: *G. villosa* (M. B.) DUBY)

herb.: *Zebegény* felett a Szent Mihály-hegy füves lejtőjén. 1951. KÁRPÁTI Z.

irod.: A *szokolyai* Szőlőhegy déli lejtőjén száraz gyepekben, parlagokon (NAGY 2000).

Gagea bohemica (ZAUSCHNER) SCHULT. et SCHULT. – cseh tyúktaréj (30. ábra)

irod.: A Jancsi-hegy, Ökör-orom és Hollókő napos sziklatetőin *Perőcsény* felett (BOROS és mtsai 1958).

Perőcsény: Kövirózsás, Szarvas-kő sziklagyepjeiben (NAGY 1997a, H).

A *szobi* Csák-hegy tetejének keleti peremén (NAGY 1999a, H).

mscr.: *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Ökör-orom, Hollókő (BOROS 1956); *Kemence*: Nagy-Mána (BOROS 1958).

NJ.: *Kemence*: Csipcsina, meredek sziklakopáron.

Száraz, sziklás lejtőkön, hegygerinceken. Szórványos.

Gagea minima (L.) KER-GAWL. – apró tyúktaréj (20. ábra)

herb.: *Diósjenő*. Csóványos. 1931. KÁRPÁTI Z.

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Perőcsény*: Ökör-orom (BOROS 1956).

NJ.: *Perőcsény*: Ökör-orom, Nagy-Hideg-hegy tető; *Szokolya*: Korom-bérc, Nagy-Inóc.

A Magas-Börzsöny sziklás hegygerincein hársas-kőrisesekben.

Gagea pratensis (PERS.) DUM. – mezei tyúktaréj

irod.: Nagy- és Kis-Sas-hegy nyereg. 1972., *Nagymaros*: Hegyes-tető, kilátó. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Száraz gyepekben, legelőkön, nyíltabb tölgyesekben, erdőszéleken gyakori.

Gagea lutea (L.) KER-GAWL. – sárga tyúktaréj

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Perőcsény*: Ökör-orom (BOROS 1956); *Szokolya*: Nagyvasfazék-völgy (BOROS 1958).

NJ.: Bükkösökben, magaskőrisesekben, gyertyános-tölgyesekben, gyertyános-égerligetekben, melegkedvelő tölgyesekben gyakori.

Allium ursinum L. – medvehagyma (14. ábra)

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

mscr.: *Borsosberény*: Láz-lapos (SZUJKÓ-LACZA 1984).

NJ.: *Hont*: Jelenc-hegy, Zátori-kút, Kút-berek, Dobogó-hegy északi lába (BEZECZKY Á.), Nagy-hegy (Lapos-oldal) (HARMOS K.); *Diósjenő*: szociális otthon parkja (KEVEY B.).

Az Északi-Börzsönyben bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben szórványos.

Allium angulosum L. – gyíkhagyma

(syn.: *A. acutangulum* SCHR.)

irod.: A *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

A Kemence-völgyben a Dosnyai-rakodó alatt, mocsárrét töredékben (NAGY 1997a).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Faragott-kúti-kaszáló; *Nagybörzsöny*: Tányér-rét.

Mocsárréteken szórványos.

Allium senescens L. subsp. **montanum** (F. W. SCHMIDT) JANCH. – hegyi hagyma

(syn.: *A. montanum* F. W. SCHMIDT)

irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagy-Hideg-hegy, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961a, b, 1967).

mscr.: *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1956).

NJ.: Sziklagyepekben, sziklacsérjésekben, mészkérülő tölgyesekben gyakori.

Allium oleraceum L. – érdes hagyma

herb.: *Nagymaros*. Kóspallag felé vezető út mentén. 1902. FILARSZKY N.; *Nagymaros*: Fehér-hegy. 1902. FILARSZKY N.

irod.: *A nagymarosi* Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény: Vár-bükk. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Perőcsény*: Hajzer-nyerges; *Nógrád*: Rác-hegy. Másutt is sokfelé.

Lejtősztyepekben, sziklacserjésekben, száraz tölgyesekben gyakori.

Allium marginatum JANKA – vöröses hagyma (9. ábra)

(syn.: *A. paniculatum* L. subsp. *marginatum* (JANKA) SOÓ)

herb.: *Kismaros*: In apertis silvarum montis inter „J. H. Morgó” et „Kelemenhegy” 1918. BOROS Á. det. FELFÖLDY.

irod.: *Nagybörzsöny*: a Róth-erdő nyugati kitérőjén, egykor legeltetett kopár tisztásán (NAGY-SZMORAD 2000, H).

NJ.: *Nagybörzsöny*: a Kis-Sas-hegy csúcsán, záródott andezitsziklagyepben. *Szokolya*: Nacsapéreg, erdőszéli száraz gyepekben (H).

Allium flavum L. – sárga hagyma

irod.: *A vámosmikolai* Köves-hegyen, a *nagymarosi* Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Sziklagyepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben, cserjésekben gyakori.

Allium vineale L. – bajuszos hagyma

herb.: *Verőce*. Csalam-irtás. 1901. FILARSZKY N.; *Nagymaros*. Vizesárok. 1902. FILARSZKY N.; *Kemence*. Hosszú-hegy. 1957. SZUJKÓ-LACZA J. rev. FELFÖLDY L.

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Kemence*: Varjasi kulcsosház alatt; *Szokolya*: Hálás-bérc; *Nógrád*: Török-hegy alatt; *Verőce*: a Nőtécsi-tó mellett. Másutt is.

Száraz erdőszegélyeken, bolygatott helyeken elég gyakori.

Allium sphaerocephalon L. – bunkós hagyma

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákön (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: Szent-szög; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett, Vár-bérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Bernecebaráti: Balázsirtvány in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Nyílt andezitsziklagepekben, lejtősztyepekben igen gyakori.

Allium scorodoprasum L. subsp. **scorodoprasum** – kígyóhagyma

irod.: Király-rét. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Bolygatott tölgyesekben, erdőszéleken, fűszáraz gyepekben, útszéleken gyakori.

Allium scorodoprasum L. subsp. **waldsteinii** (G. DON) STEARN – Waldstein-hagyma
(syn.: *A. rotundum* L. subsp. *waldsteinii* (G. DON) RICHTER)

irod.: A *Kóspallag* feletti Fekete-hegyen cseres-tölgyes szegélyén (NAGY 1997a).

NJ.: *Diósjenő*: Saj-kút-bérc; *Ipolytölgyes*: Ság-oldal, Bánya-hegy; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén.

Erdőszéli száraz gyepekben, cserjésekben szórványos.

Lilium martagon L. – turbánliliom

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagy-Hideg-hegy, Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920); *Kemence*: Dosnya-patak völgye (BOROS 1957).

NJ.: Üde bükkösök, gyertyános-tölgyesek, hársas-kőrísek gyakori növénye.

Scilla drunensis SPETA subsp. **buekkensis** (SPETA) KERESZTY – nyugati csillagvirág
(sub nomine: *Scilla bifolia*)

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Hideg-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Börzsöny (PRISZTER 1985).

Nagybörzsöny: Nagy-Hideg-hegy, csúcs környéke. 1979. BORHIDI A. (KERESZTY 1988a).

Nagy-Hideg-hegy. 1931. VAJDA L.; *Kóspallag*: Nagy-Hideg-hegy. 1954. VIDA G.; *Szokolya*:

Nagy-Hideg-hegy. 1956. BOROS Á.; *Nagybörzsöny*: Nagy-Hideg-hegy. 1979. BOR-

HIDI A. (KERESZTY 1993).

mscr.: *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1956).

NJ.: *Bernecebaráti*: a Nagy-völgyben völgyalji gyertyános-tölgyesben, irtásrétén.

Szokolya: a Nagy-Hideg-hegyen lejtősztyepben, *Spiraea*-cserjésben, montán bükkösben.

Scilla vindobonensis SPETA – ligeti csillagvirág

irod.: *Verőcsmaros*, Börzsönyalja: Katalin-völgy, *Quercus robori-Carpinetum*, 230 m (KERESZTY 1988a). Elterjedési térkép (KERESZTY 1988b).

NJ.: *Szokolya-Verőce*: a Les-völgyben völgyalji gyertyános-tölgyesben, égerligetben tömeges.

Ornithogalum boucheanum (KUNTH) ASCH. – kónya madártej

mscr.: *Hont* (BOROS 1950).

NJ.: *Szokolya*: paphegyi fűrésztelep alatt; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Márianosztra*: a falu körül;

Zebegény: Bószobi-völgy; *Kismaros*: Csattogó-völgy; *Verőce-Magyarkút*.

Útszéli üde gyomtársulásokban, akácok szélén szórványos.

Ornithogalum pyramidale L. – nyúlánk madártej

irod.: A *szokolyai* Szőlőhegyen lejtősztyep foltokban, töviskesekben (NAGY 1997a).

A *zebegény-nagymarosi* Malom-völgyben a Hangyás-árok környéki száraz gyepekben néhány száz tő (NAGY 1998).

mscr.: *Verőcemasor*: Katalin-völgy (BOROS 1923); *Nagymaros*: Pusztatorony felé (BOROS 1947).

NJ.: *Szokolya*: Széles-mező, Királyrét, Nacsapéreg, Krónikás vasúti megálló; *Nagybörzsöny*: a Horgásztó felett; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Ipolydamásd*: Fekete-hegy, Jama; *Kóspallag*: Kórompa-patak völgye, Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Malom-hegy, Bőszobi-völgy (BÉNYEINÉ HIMMER M.); *Nagymaros*: Hatló-patak völgye.

Félszáraz gyepekben, legelőkön, töviskesekben, lejtősztyepekben helyenként gyakori.

Ornithogalum kochii PARL. – pusztai madártej

(syn.: *O. orthophyllum* TEN., *O. gussonei* TEN., *O. tenuifolium* GUSS.)

herb.: *Királyháza*. A Kemence-patak völgyének réjtjén, Király-kúttal szemben. 1931. BOROS Á.; *Nagymaros* felett. 1913. JÁVORKA S.

irod.: *Nagymaros*: Rigó-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Királyháza* réten (BOROS 1931).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány; *Letkés*: Fekete-hegy (Széles-hegy); *Ipolydamásd*: Gallatistás (H); *Márianosztra*: Lengyel-rétek (H), György-hegy. Másutt is.

Száraz gyepekben helyenként gyakori.

Ornithogalum umbellatum L. – ernyős madártej

irod.: Bei *Zebegény* (KERNER 1875).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Király-rét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Hont* (BOROS 1950).

NJ.: *Hont*: Nagy-hegy; *Nagybörzsöny*: Pincesor; *Szokolya*: Hegypó; *Letkés*: Szákló; *Verőce*: Katalin-völgy. Másutt is.

Száraz gyepekben, legelőkön, erdőszéleken helyenként gyakori.

Muscari comosum (L.) MILL. – üstökös gyöngyike

irod.: Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Lejtősztyepekben, sziklagepekben, sziklacserjésekben gyakori.

Muscari tenuiflorum TAUSCH – karcsú gyöngyike (8. ábra)

herb.: *Nagymaros*. Leiter-hegy. 1902. FILARSZKY N.

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Nagy-Koppány, Só-hegy alatt; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány, Bánya-hegy; *Letkés*: a Sákola tetőre vezető út menti kopárokon; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy alatt; *Szob*: Csák-hegy; *Nagymaros*: Eszperantó-hegy.

A Délnyugati- és a Dél-Börzsöny száraz, sziklás, füves lejtőin. Ritka.

Muscari racemosum (L.) LAM. et DC. – fürtös gyöngyike(syn.: *M. neglectum* GUSS. ex TEN.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Száraz gyepekben gyakori.

Asparagus officinalis L. – közönséges spárga

irod.: Cserjések, napos, füves lejtők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Ipolydamásd: Somos-hegy, *Nagymaros-Zebegény*: Ördög-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Száraz, sziklás, füves lejtőkön, bokorerdőkben, sziklacserjésekben gyakori.

Maianthemum bifolium (L.) F. W. SCHM. – árnyékvirágherb.: *Magyarkút* és *Berkenye* közt. (Les-völgy) 1944. KELLER J.irod.: *Diósjenő*: a Kemence-völgy felső szakaszán, a Szaszovszky-kereszt közelében, a patakot kísérő völgyalji gyertyánosban (NAGY 1999a).

mscr.: A Kemence-patak mellékvölgyeiben (SZUJKÓ-LACZA 1984).

NJ.: Völgyalji üde gyertyános-tölgyesek ritka növénye.

Polygonatum verticillatum (L.) ALL. – pávafarkú salamonpecsét (12. és 51. ábra)

herb.: Börzsöny-hg. Csóványos. 1954, 1957. SZUJKÓ-LACZA J.

irod.: Csóványos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956, HORÁNSZKY 1984).

Nagy-Hideg-hegy (CSAPODY 1982).

Szokolya-Perőcsény: Nagy-Hideg-hegy (KUN A. adata in FARKAS 1999).

NJ.: A Csóványos csúcsa körül, elkörisesedett montán bükkösben 100–120 tövet számláló állománya él. Az Oltár-kőnél néhány tő.

Polygonatum latifolium (JACQ.) DESF. – széleslevelű salamonpecsétirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Üde gyertyános-tölgyesek, égerligetek, mészkedvelő tölgyesek gyakori növénye.

Polygonatum odoratum (MILL.) DRUCE – soktérű salamonpecsét(syn.: *P. officinale* ALL., *Convallaria polygonatum* L.)irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: Száraz tölgyesekben, sziklacserjésekben gyakori.

Polygonatum multiflorum (L.) ALL. – fürtös salamonpecsét(syn.: *Convallaria multiflora* L.)irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kóspallag: Mocsár-hegy, cseres-tölgyesben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Üde bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben, szurdokerdőkben, égerligetekben gyakori.

Convallaria majalis L. – gyöngyvirág

irod.: In der Magustagruppe bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben gyakori, ritkábban mészkőrű tölgyesekben is.

Paris quadrifolia L. – farkasszőlő

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Csóványos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

mscr.: *Kemence*: Sasfészek feletti erdő (BOROS 1931); *Szokolya*: Nagy-Inóc (BOROS 1947).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Diósjenő*: Csóványos; *Kemence*: Magosfa, Sasfészek-bérc, Nagy-Csörcsöle-völgy; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, Hangyás-bérc; *Szokolya*: Nagy-Inóc, Korom-bérc, Nagy-Hideg-hegy, Rakodó, Páfrány-út, Magas-Tax, Királyrét (Hubertus-forrás), Deszkametsző-völgy, Les-völgy.

Úde bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szurdokerdők, égerligetek növénye. Nem gyakori.

Galanthus nivalis L. – hóvirág

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Nagy-Hideg-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962b).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Szokolyahuta, Nagy-Inócz (BOROS 1918); *Perőcsény*: Ökör-orom, Hollókő, Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1956); *Kemence*: Rakottás-gerinc (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy Feketesártól felfelé (BOROS 1961).

NJ.: Úde bükkösökben, magaskőrisesekben, gyertyános-tölgyesekben, hársas-kőrisesekben, égerligetekben gyakori. Tömeges a Nagy-Hideg-hegytől a Csóványoson át a Magosfáig húzódó főgerincen, elkőrisedett montán bükkösökben, valamint a *diósjenői* Kámoren. A jelentősebb patak völgyekben sokfelé megtalálható. A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben ritkább, pl.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány; *Márianosztra*: Kopasz-hegy.

Sternbergia colchiciflora W. et K. – vetővirág

irod.: A hegység keleti szegélyének sziklás lejtőin *Diósjenő* felett (KÁRPÁTI 1952).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálendő.

Gladiolus imbricatus L. – réti kardvirág

mscr.: A *szokolyai* Király-réten, a láprét szélén néhány tő (SZUJKÓ-LACZA 1984, FACSAR ex verb.).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálendő.

Iris pumila L. – apró nőszirm (8. ábra)

irod.: A *perőcsényi* határban a Nagy-Hideg-hegy ormának rétségén (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit és mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

A Duna feletti sziklás lejtőkön, rengeteg (KÁRPÁTI 1952).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány, Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány, Bánya-hegy; *Letkés*: Veréb-hegy, Fekete-hegy (Széles-hegy), Nagy-Galla; *Márianosztra*: György-hegy, Kopasz-hegy; *Szob*: Csák-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy.

A Dél- és Délnyugati-Börzsöny sziklás, füves lejtőin, bokorerdeiben. Másutt hiányzik.

Iris variegata L. – tarka nőszirm (45. ábra)

irod.: A *perőcsényi* határban a Nagy-Hideg-hegy ormának rétségén, a *diósjenői* Őz-berek vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

A hegység belsejében a *Diósjenő* feletti Hárs-réten és a Kettes-forrás körül (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Kemence*: Nagy-Mána gerinc (BOROS 1947); *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy tető (BOROS 1957).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember; *Diósjenő*: Kámor, Kő-szirt, Nagy-Mána, Saj-kút-bérc; *Kemence*: Asztal-kő, Barát-kő, Pleska-szikla, Miklós-tető, Miklós-bérc, Tamásvár-bérc, Nagy-Oros-bérc, Bera-kaszáló, Rakottás-bérc; *Perőcsény*: Hajzer-nyerges, Ökör-orom, Holló-kő, Kövirózsás, Szarvas-kő; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy; *Nagybörzsöny*: a Magyar-völgyi kőbánya felett, Tolmács-hegy, Gömbölyű-kő, Szép-bérc; *Letkés*: a Nagy-völgy felett, a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy, Kopasz-hegy; *Kóspallag*: Kis-Vadálló, Róka-hegy (Nagy-Vaskapu), a Nadas-rét feletti dombokon; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Szőlőhegy, Várhegy, Vasfazék-völgy, Kecskéhát-bérc, Taxi-nyiladék (Ötperces pihenő), Bagoly-bükki-völgy, Suta-berek, Király-rét, Madaras-fa-oldal, Nagy-Kő-hegy; *Szob*: Kerek-hegy, Bőszobi-völgy (Mész-kőbánya felett); *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Fehér-hegy, Eszperantó-hegy, Hatló-patak-völgy; *Kismaros*: Nagy-kőszikla, Kis-kőszikla, Kelemen-hegy, Vargafolt, Kalló-hegy; *Verőce*: Fenyves-hegy.

A hegység lejtősztyepeiben, sziklacserjéseiben, bokorerdeiben, mészs- és melegkedvelő tölgyeseiben gyakori.

Iris pseudacorus L. – sárga nőszirm

NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Tólak); *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Büdös-tó; *Verőce*: Nőtécsi-tó.

Mocsarak, magassásosok, kis beltavak ritka növénye.

Iris sibirica L. – szibériai nőszirm (62. ábra)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).

Király-rét. 1970, 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: A *szokolyai* Király-rét kiszáradó kékperjés láprétjén ma is.

Iris graminea L. – pázsitos nőszirm (23. ábra)

irod.: A Börzsönyi-hegység déli részén több helyen is terem. Így *Zebegény* felett a Remeteke-reszt-hegy és Szent Mihály-hegy tölgyesében fordul elő, *Kóspallag* felett a kisinóci menedékház közelében pedig Gresits István vegyész-mérnök szedte (KÁRPÁTI 1950).

A Dél-Börzsöny zártabb tölgyeseiben (KÁRPÁTI 1952).

Mészkedvelő tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1955).

Kemence: Szent-szög; *Perőcsény*: a Holló-kő alatt (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen mézskedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szokolya: Kőhegy (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1949, 1955); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Perőcsény*: Ökör-orom keleti lejtője; *Diósjenő*: Foltán-kereszt (BEZECKY Á.); *Szokolya*: Paphegy, Fölöstököm-oldal, Szőlőhegy, Várhegy, Király-rét, Kecskéhát-bérc, Taxi-nyiladék (Ötperces pihenő), Madaras-fa-oldal, Béla-rét, Nagy-Kő-hegy; *Nagybörzsöny*: Só-hegy, Kis-Sas-hegy, Szép-bérc; *Kóspallag*: Kis-Vadálló, a Nádas-rét feletti dombok; *Márianosztra*: a falutól északra a névtelen hegyen, Lengyel-rétek; a Bükkös-árok felett a Vastag-hegyen, Biber-vár (Pusztatorony); *Ipolydamásd*: Misa-réti-patak völgye, Zuvár; *Szob*: Kerek-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy, Malom-völgy, Bodzás-völgy feletti oldal; *Nagy-maros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Remetekereszt-bérc, Fehér-hegy, Kapu-hegy, Eszperantó-hegy; *Kismaros*: Nagy-kőszikla, Kis-kőszikla, Kelemen-hegy, Vargafolt, Rózsa-kunyhó, Só-hegy, Kalló-hegy.
A Dél-Börzsöny mész- és melegkedvelő tölgyeseiben gyakori, másutt jóval ritkább.

Juncus bufonius L. – varangyszittyó

irod.: Király-rét. 1971, 1972.; Kemence-völgy. 1975, 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: Pocsolyákban, keréknyomokban, réteken, erdőszéleken gyakori.

Juncus compressus JACQ. – réti szittyó

irod.: Rétek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
NJ.: Vízállásos helyeken, pocsolyákban, bányaudvarokban, iszapnövényzetben gyakori.

Juncus tenuis WILLD. – vékony szittyó

irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).
Király-rét. 1971, 1972, 1976, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
NJ.: Árnyas erdei utak gyakori, taposástűrő növénye.

Juncus inflexus L. – deres szittyó

irod.: *Zebegény*: Malom-völgy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Perőcsény*: Horgásztó; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy, Horgásztó, Hosszú-völgy, Farkas-bükkös oldal; *Szokolya*: Széles-mező; *Márianosztra*: a Kópasz-hegyre vezető turistaúton; *Szob*: Bószobi-völgy.
Mocsaras helyek, kisebb vízfolyások, szivárgók, forráskifolyók növénye.

Juncus conglomeratus L. – csomós szittyó

irod.: Király-rét. 1971, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó alatt); *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező.
Láp- és mocsárréteken szórványos.

Juncus effusus L. – békaszittyó

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).
Király-kút. 1970., Király-rét. 1972, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
mscr.: *Szokolyahuta* (BOROS 1918).
NJ.: Láp- és mocsárréteken, erdészeti utak árkaiban, vízállásos helyeken közönséges.

Juncus atratus KROCKER – fekete szittyó

irod.: A *szokolyai* Király-rét kiszáradó láprétjén *Succiso-Molinietum*-ban néhány tő (NAGY 1998, H).

NJ.: *Szokolya*: Széles-mező, nedves, sásos réten.

Juncus articulatus L. – fülemüleszittyó

irod.: Király-kút. 1970., Kemence-völgy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Vizesárvok, pocsolyák, bányaudvarok iszapnövényzetében, mocsárréteken gyakori.

Luzula forsteri (SM.) DC. – délvidéki perjeszittyó (6. ábra)

irod.: *Márianosztra*: a faluból a Kopasz-hegyre vezető turistaút mentén a Galambos-rétnél, fiatal cseres-tölgyesben (NAGY 2002, H).

NJ.: *Márianosztra*: „Égések” (H), Lőrinc-hegy déli lába (H), cseres-tölgyesekben.

Luzula pilosa (L.) WILLD. – pillás perjeszittyó (15. ábra)

herb.: A Só-hegy bükkösében Kisirtáspusztánál. 1931. KÁRPÁTI Z.; Nagy-Mána. Bükkösben. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kemence: a Kemence-völgyben a Jelesfa-patak torkolatánál, bükkösben (NAGY 1997a).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Farkas-völgy, völgyalji gyertyánosban (H).

Luzula luzuloides (LAM.) DANDY – fehér perjeszittyó

(syn.: *L. nemorosa* (POLL.) E. MEY., *L. albida* (HOFFM.) DC.)

irod.: *A nagybörzsönyi Tolmács-hegyen* (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti: Kakukk-bérc; *Szokolya*: Paphegy, mészkerülő bükkösökben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Király-rét. 1973, 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Kemence*: Bacsina-völgy, Sasfészek (BOROS 1958); *Diósjenő*: Kemence-völgy, Szaszovszky-kereszt (BOROS 1961).

NJ.: Mészkerülő erdőkben közönséges.

Luzula campestris (L.) LAM. et DC. – mezei perjeszittyó

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Kis-Inóci turistaház. 1973., Kemence-völgy. 1974. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Irtásréteken, erdőszéleken, száraz tölgyesekben közönséges.

Luzula divulgata KIRSCHNER – közönséges perjeszittyó

irod.: *Szokolya*: Királyréti Vár-hegy oldalában acidofil tölgyesben (KIRÁLY in LÁJER 2004).

megj.: Bizonyára másutt is sokfelé.

Luzula multiflora (RETZ.) LEJ. – sokvirágú perjeszittyó

NJ.: *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Bajdázói-rét.

Irtásréteken, hegyi réteken szórványos.

Cephalanthera rubra (L.) RICH. – piros madársisak

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Drégelypalánk*: Várhegy; *Nagyoroszi*: Vadászház közelében; *Diósjenő*: Závó-nyereg, Magas-hegy, Kemence-völgy, Hosszú-bérc, Nyír-réti kastélyrom; *Kemence*: Nagy-Mána-bérc; *Nagybörzsöny*: Kovács-patak völgye; *Szokolya*: Taxi-nyiladék, Egyház-bükk (TÍMÁR G.), Páfrány-út, Vasfazék-völgy, Deszkametsző-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy a Hangyás-árokka szemben; *Kismaros*: Mese-forrás.
Bükkösökben, üde gyertyános-tölgyesekben helyenként gyakori.

***Cephalanthera damasonium* (MILL.) DRUCE** – fehér madársisak

(syn.: *C. alba* (CR.) SIMK.)

irod.: *Zebegényben*, néhány példánya, cserjésedő, erdőszéli domboldalon (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

NJ.: *Hont*: Szedres-kút közelében (TÍMÁR G.); *Diósjenő*: Závó-nyereg, Dobó-bérc; *Kemence*: Csarna-völgy; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Berkenye*: Les-völgy; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Verőce*: Lőcs-oldal, Borbély-hegy, Csapás-hegy.

Üde gyertyános-tölgyesekben, száraz tölgyesekben szórványos.

***Cephalanthera longifolia* (HUDS.) FRITSCH** – kardos madársisak

(syn.: *C. ensifolia* (SW.) L. C. RICH)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Király-rét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920); *Diósjenő*: erdők (BOROS 1931).

NJ.: Cseres- és gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, száraz tölgyesekben közönséges.

***Epipactis atrorubens* HOFFM. ex BESS.** – vörösbarna nőszőfű

irod.: Börzsöny: Nagy-Hideg-hegy (FARKAS 1999).

megj.: Kétes adat.

***Epipactis microphylla* (EHRH.) SWARTZ** – kislevelű nőszőfű

irod.: *Kismaros*: a Kelemen-hegyen a Mese-forrásnál, üde gyertyános-tölgyesben (NAGY 1997a).

Zebegény: a Malom-völgyben a Hangyás-árokka szemben, völgyalji gyertyános-tölgyesben (NAGY 1998).

NJ.: *Diósjenő*: a Závó-nyeregbe vezető sárga turistajelzés mentén; *Nógrád*: Les-völgy; *Verőce*: Lőcs-oldal.

Gyertyános-tölgyesek, száraz tölgyesek ritka növénye.

***Epipactis purpurata* SM.** – ibolyás nőszőfű

(syn.: *E. rubiginosa* KOCH., *E. viridiflora* HOFFMANN ex KROCKER, *Helleborine purpurata* (SM.) DRUCE)

irod.: A *kemencei* Bugyihó hegyen (FEICHTINGER 1870).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

NJ.: *Bernecebaráti*: Kakukk-bérc (TÍMÁR G.); *Nagyoroszi*: Nagy-völgy (deszkápusztai Nagy-rét); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Diósjenő*: Jász-bükk, Dobó-bérc, a Závó-nyeregbe vezető sárga jelzés mentén; *Kemence*: Godóvár, Kemence-völgy (Pleska-bérc lába, Kenyeres-kút, Királyháza); *Perőcsény*: Bánya-tető; *Nagybörzsöny*: Bánya-bérc, Magyar-völgy; *Ipolytölgyes*: Büdös-kút; *Szokolya*: Bajdázó (TÍMÁR G.), Les-völgy a Róka-

hegy alatt; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Hegyes-tető északi lejtő.
 Gyertyános-tölgyesekben, *Carex pilosa* típusú bükkösökben, ritkán cseres-tölgyesekben, szórványos.

***Epipactis helleborine* (L.) CR.** – széleslevelű nőszőfű

(syn.: *Epipactis latifolia* (L.) ALL., *Helleborine latifolia* (L.) DRUCE)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920).

NJ.: *Hont*: Kút-bereki-völgy (TÍMÁR G.); *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Diósjenő*: Csikó-berek (KEVEY B.), Málna-hegy (Ételhordó út), Cseresznyés-völgy, Saj-kút-bérc, a Závó-nyeregbe vezető sárga jelzés mentén; *Kemence*: Kemence-völgy a Barsi-bükk alatt; *Perőcsény*: Csarna-völgy (VILATI-üdülő parkoló), Salgóvár, Bánya-bérc, Bánya-tető; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Hangyás-bérc; *Szob*: Bőszobi-völgy (Köves-hegy a mészkbánya felett), *Nagymaros*: Fehér-hegy; *Kismaros*: Mese-forrás; *Verőce*: Lőcs-oldal. Gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, mészkedvelő tölgyesekben szórványos.

***Epipactis voethii* ROBATSCH** – Voeth nőszőfüve

NJ.: *Diósjenő*: a Závó-nyeregbe vezető sárga jelzésű turistaút mentén a homokfal alatt, gyertyános-tölgyesben néhány tő (H). MOLNÁR V. Attila határozása alapján.

***Epipactis leptochila* (GODFR.) GODFR.** – csőrös (keskenyajjú) nőszőfű

irod.: A *Nagybörzsöny* és *Kóspallag* közötti Hosszú-völgyben a turistaút mentén, a Templom-rét közelében gyertyános-bükkösben él egy néhány töves populációja (NAGY 1999a, H).

***Epipactis albensis* NOVAKOVA et RYDLO** – elbai nőszőfű

irod.: *Kemence*: a Kemence-völgy több pontján, így *Királyházán* égerligetben, Kenyeres-kútnál és a Dosnyai-rakodónál gyertyánosokban. *Márianosztra* közelében a Bezina-völgyben; a *zebegényi* Malom-völgyben völgyalji gyertyánosokban (NAGY 1999a).

NJ.: *Szokolya*: Szén-patak-völgy a Cseresznyés-patak torkolatánál.

***Limodorum abortivum* (L.) SW.** – gérbics

irod.: *Nógrádtól* nyugatra *Querceto-Lithospermetum*-ban (FEKETE in BOROS és mtsai 1958).

Diósjenő: a Závó-nyeregbe vezető turistaút mentén, gyertyános tölgyesben. A királyréti Bajdázó idős tölgyesében néhány egyed (NAGY 1997a).

mscr.: A Nagy-Inóci kőbánya udvarában (SZUIKÓ-LACZA 1984).

NJ.: *Hont*: Szedres-kút közelében (TÍMÁR G.); *Diósjenő*: Jász-bükk, Cseresznyés-patak völgye (TESZÁRY K.); *Nógrád*: Török-kút felett; *Szokolya*: Várhegy (TAKÁCS M.), Szállás-bérc (TÍMÁR G.), Szén-patak-völgy, Kocka-erdő, Búdös-tó; *Nagybörzsöny*: Só-hegy déli lába; *Szob*: Csák-hegy déli lába; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Eszperantó-hegy.

Cseres-tölgyesek, szárazabb gyertyános-tölgyesek, kocsánytalan tölgyesek, erdőszélek ritka növénye.

***Listera ovata* (L.) R. BR.** – békakonty

herb.: *Nagymaros*. Gesztenyés. 1902. FILARSZKY N.

Kóspallag. A Nagy-Inóc hegyen a Korom-bérc alatt, bükkösben. 1947. BOROS Á.

irod.: *Diósjenő*: a Csóványoson magaskőrisesben (NAGY 1997a).

mscr.: *Kóspallag*: Nagy-Inóc (BOROS 1947).

NJ.: *Nagyoroszi*: Deszkápusztánál a Nagy-réten; *Kemence*: Bacsina-völgy (KEVEY B.); *Szokolya*: Szén-patak-völgy felső végén a Szabó-kövek alatt (TÍMÁR G.), Nagy-Hideg-hegy. Üde elegyes lomboserdők, magaskőrisesek, irtásrétek ritka növénye.

Neottia nidus-avis (L.) RICH. – madárfészek

irod.: A *nagymarosi* Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).

In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Üde gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben közönséges.

Platanthera bifolia (L.) RICH. – kétlevelű sarkvirág

irod.: In der Magustagruppe auf dem Spitzkopf bei *Gross-Maros* (KERNER 1875).

Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1920).

NJ.: Mészkerülő erdők, bükkösök, gyertyános-tölgyesek, erdőszélek gyakori növénye.

Gymnadenia conopsea (L.) R. BR. – szúnyoglábu bibircsvirág

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: A *szokolyai* Király-rét kiszáradó láprétjén 15–20 töves kis populációja él.

Orchis morio L. – agárkosbor

irod.: Bei *Nagy-Maros* (KERNER 1875).

Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917); *Nagyoroszi*: Kővágó-hegy gerince (BOROS 1950); *Kemence*: Kemence-völgy (BOROS 1957).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence*: Gomb-hegy, Csarna-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Fekete-völgy, Sebestyén-rétek; *Szokolya*: Taxi-rét, Bajdázói-rét, Király-rét, Királyrét NP oktatóház mögött, Széles-mező, Béla-rét, Gyepsípálya, Öl-hegy; *Nógrád*: Hegyalja; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy plató; *Márianosztra*: György-hegy; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Szob*: Ruzsás-hegy; *Nagymaros*: Törökmező, Hangyás-árok. Réteken gyakori.

Orchis coriophora L. – poloskaszagú kosbor

irod.: *Perőcsény* határában a Kis-Sebestyén-réten, nedves kaszálón él egy kis populációja (BECZKY in NAGY 1997a).

NJ.: *Letkés*: Gallapuszta, irtásréten egy tő.

Orchis tridentata SCOP. – tarka kosbor

irod.: A *nagymarosi* Hangyás-árok mellett, a Malom-völgy felett, egykor legeltetett száraz gyepben, lajtmézőkővön, egy példány (NAGY 1998).

Orchis militaris L. – vitéz kosbor

irod.: *Zebegényben*, a Szőnyi István Múzeum mögött, 30–40 éve felhagyott gyümölcsösben körülbelül 200 virágzó példány (BÉNYEINÉ HIMMER 2000).

Orchis purpurea HUDS. – bíboros kosbor (24. ábra)(syn.: *O. fusca* JACQ.)

irod.: A nagybörzsönyi Tolmács-hegyen (FEICHTINGER 1870).

Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUIKÓ-LACZA 1964a).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).*Nagybörzsöny*: Hegyes-hegy-orum, Rustok-hegy, Magyar-hegy melegkedvelő tölgyeseiben gyakori (NAGY 1997a).*Nagymaros*: Szent Mihály-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).NJ.: *Drégelypalánk*: Drégelyvár; *Perőcsény*: Hajzer-nyerges; *Diósjenő*: Spartacus-ház feletti gerinc; *Szokolya*: Kecskéhát-bérc (TÍMÁR G.), Taxi-nyiladék, Szőlőhegy, Madaras-fa-oldal, Nagy-Kő-hegy; *Nógrád*: Török-kút alatt (Hegyalja); *Nagybörzsöny*: Kis-Pogány-hegy; *Ipolytölgyes*: Kis-Hegyes; *Márianosztra*: Nagy-Galla; *Szob*: Kerek-hegy, Csák-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy, Bószobi-völgy (Sípálya), Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Fehér-hegy, Törökmező; *Kisymaros*: Vargafolt, Nagy-kőszikla, Kalló-oldal; *Verőce*: Lőcs-oldal. Cseres-tölgyesekben, mészs- és melegkedvelő tölgyesekben, bokorerdőkben, cserjésekben.**Orchis mascula** L. subsp. **signifera** (VEST) SOÓ – füles kosbor(syn.: *O. signifera* auct.)

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény: Holló-kút, Dosnya-nyereg; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy tető; *Szokolya*: Nagy-Inóc; *Kisymaros*: László-földe (NAGY 1997a).NJ.: *Kemence*: Magosfa (TESZÁRY K.), Tamásvár-bérc, Dorotyin; *Perőcsény*: Ökör-orum; Nagy-Hideg-hegy északi lejtője, Magosfa-Csóványos gerinc; *Szokolya*: Madaras-fa-oldal; *Márianosztra*: Bibervár.

Száraz tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, magaskőrisesekben, erdőszéleken szórványos.

Orchis pallens L. – sápadt kosbor

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUIKÓ-LACZA 1961a).

Börzsöny, szórványos (CSAPODY 1982).

mscr.: Ördög-hegy (BOROS 1917); *Diósjenő*: Foltán-kereszt rétje, Hosszú-bérc (BOROS 1931).NJ.: *Kemence*: Nagy-Mána; *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Ökör-orum keleti letörése, Vad-tető, Szarvas-kő, Magosfa-Csóványos gerinc; *Diósjenő*: Csóványos; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegyi rakodó, Égés-tető; *Nógrád*: Sóska-hegy; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy.

Száraz tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, magaskőrisesekben, bükkösökben. Ritka.

Dactylorhiza sambucina (L.) SOÓ – bodzaszagú ujjaskosbor (61. ábra)(syn.: *Orchis sambucinus* L.)

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny (CSAPODY 1982).

Kemence: Pleska-bérc, a Pleska-sziklán zárt szilikátsziklagyepben (NAGY 1997a, H).mscr.: *Kemence*: Rakottyás-bérc (BOROS 1957); Dosnya-nyereg (BOROS 1958).NJ.: *Perőcsény*: a Szívfájó-bérc száraz andezittölgyesében; *Nagybörzsöny*: Száraz-fa-bérc.**Dactylorhiza incarnata** (L.) SOÓ – hússzínű ujjaskosbor(syn.: *Orchis incarnata* L.)

herb.: Nógrád m. Mocsaras helyen a Diósjenői-tónál. 1924. MOESZ G.

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).
megj.: Minden bizonnyal a Nógrádi-medencére vonatkozó adat.

Dactylorhiza majalis (RCHB.) HUNT et SUMMERHAYES – széleslevelű ujjaskosbor
irod.: *Nógrádverőce* (SOÓ–JÁVORKA 1951, SOÓ 1973).
A *szokolyai* Király-rét kiszáradó láprétjén egy tő (NAGY 1997a).

Dactylorhiza fuchsii (DRUCE) SOÓ – erdei ujjaskosbor
herb.: *Verőce* felett a „Szimpataki-völgyben”. 1907. JÁVORKA S.
irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).

Scirpus sylvaticus L. – közönséges erdei káka
irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).
Király-rét. 1971, 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: Égerligetek, magaskórósok, forráskifolyók gyakori növénye.

Bolboschoenus maritimus (L.) PALLA s. l. – zsióka
irod.: A csákhegyi kőfejtő előtt, a műút melletti vizesárokban néhány tő (NAGY 1999a, H).

Blysmus compressus (L.) PANZER – kétsoroskák
herb.: Nógrád m. Mocsaras helyen *Diósjenőnél*. 1924. JÁVORKA S.
irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).
megj.: Minden bizonnyal a hegység területén kívülre, a Nógrádi-medencére vonatkozó adat.

Scirpoides holoschoenus (L.) SOJÁK – szürkekák
(syn.: *Holoschoenus romanus* (L.) FRITSCH)
irod.: *Szokolya*: a Nagy-Hideg-hegy tető déli lejtőjén, 830 m magasságban lejtősztyeppen egy tő.
Valószínűleg behurcolva (NAGY 1997a).

Scirpus lacustris L. – tavi káka
(syn.: *Schoenoplectus lacustris* (L.) PALLA)
NJ.: *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó), néhány tő.

Eleocharis palustris (L.) R. et SCH. s. str. – mocsári csetkák
herb.: *Verőce*. Papsomárok-Magyarkút. 1901. FILARSZKY N.;
Diósjenő. A Kemence-völgyben a Vaskút-forrásnál. 1955. BOROS Á., BAKSAY L.
irod.: *Nagymaros*: Rigó-hegy. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás (H); *Bernecebaráti*: Tölgy-orom (Belső-tó); *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy közti mélyedésben; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó);
Szokolya: Széles-mező, Hegypó alja.
Mocsárréteken, vízállásos, iszapos helyeken, időszakos vízfolyások mentén szórványos.

Eleocharis uniglumis (LINK) SCHULT. – egypelyvás csetkák
NJ.: *Kemence*: Dosnyai-rakodó alatt; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó) (H); *Ipolydamásd*:
Galla-tisztás; *Verőce*: Nőtécsi-tó.
Vízállásos helyeken, mocsári növényzetben, ritka.

Eriophorum latifolium HOPPE – széleslevelű gyapjúsás

- herb.: *Diósjenő*. Király-kút forrása körüli réten. 1956. KÁROLYI Á.; *Szokolya*: Király-rét. 1982. SZUJKÓ-LACZA J.
 irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Király-rét. 1970, 1973., Kis-Inóc. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

Eriophorum angustifolium HONCKENY – keskenylevelű gyapjúsás

- herb.: Király-rét és Kis-Inóc közti nedves réten. 1963. PÉNZES A. det. FELFÖLDY L.
 irod.: A Törökmezei turistaház alatt a Malom-völgy *nagymarosi* szakaszán (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Király-rét. 1970. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 NJ.: *A szokolyai* Király-réten patakmenti növényzetben.

Cyperus fuscus L. – barna palka

- NJ.: *Bernecebaráti*: a falu szélén a Nagy-völgyben; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy; *Kóspallag*: Nádas-rét; *Márianosztra*: Brjecska-bánya.
 Iszapszövetben, pocsolyákban, vízfolyások mentén szórványos.

Carex stenophylla WAHLBG. – keskenylevelű sás

- irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
*Zebegény*nél a homokon (KÁRPÁTI 1952).
Perőcsény: Jancsi-hegy gerinc; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy (NAGY 1997a).
Diósjenő. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).
 NJ.: *Hont*: Templom-domb; *Márianosztra*: Kóspallagi-víztározó (Bibervár), Lőrinc-hegy déli lába; *Verőce*: Katalin-völgy.
 Nyílt, száraz gyepekben szórványos.

Carex appropinquata SCHUM. – rostostövű sás

- irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1973).
 megj.: Valószínűleg a Nógrádi-medencére vonatkozó adat. Vizsgálandó.

Carex paniculata JUSL. – bugás sás

- NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy a Kis-mánai kőfejtő közelében, magassásosban néhány tő.

Carex vulpina L. – rókasás

- irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Király-rét. 1971, 1980.; Kis-Inóci turistaház. 1971. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Szokolya*: Király-rét; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy közti mélyedésben, Tányér-rét; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottás-tó); *Verőce*: Nőtécsi-tó.
 Magassásosok, mocsárrétek, időszakos tavacsák növénye. Szórványos.

Carex otrubae PODP. – berki sás

(syn.: *C. cuprina* (SÁNDOR) NENDTVICH)

- herb.: *Diósjenő*. A Kemence-völgyben nedves réten. 1951. KÁRPÁTI Z. rev. FELFÖLDY L.
Polytölgyes: temetőkeret – Ság-oldal. 1982. SZ. LACZA J. rev. FELFÖLDY L.

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Szokolya*: Széles-mező; *Szob*: Bőszobi-völgy. Magassásosokban, mocsarakban. Ritka.

Carex spicata HUDS. – sulymos sás

herb.: *Verőce*. Borbély-hegy. 1910. FILARSZKY N. et JÁVORKA S. rev. FELFÖLDY L.
irod.: Király-rét. 1973., Király-kút. 1975., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 19.?, GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Tölgyesekben, erdőszéleken gyakori.

Carex divulsa STOKES s. str. – zöldes sás

herb.: Börzsöny. A Csóványoson montán bükkösben. 1982. SZUIKÓ-LACZA J.
irod.: A Szent Mihály-hegyen mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Király-rét. 1971, 1973., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1976., *Nagymaros*: Szürke-hegy és Ördög-hegy közt. 1976., *Nagymaros*: Rigó-hegy. 1980., Deszkametsző-völgy. 1981. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Hont*: Nagy-hegy; *Bernecebaráti*: Bükk-oldal (H); *Perőcsény*: Hát-út; *Diósjenő*: Kettes-forrás; *Ipolytölgyes*: Kis-bükk.

Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben szórványos.

Carex muricata L. subsp. **lamprocarpa** ČELAK. – berzedt sás

(syn.: *C. pairaei* F. SCHULTZ)

herb.: *Diósjenő*. A Kemence-patak völgyében. 1934. KÁRPÁTI Z.

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1974., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1980., Vár-bükk. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Erdőkben szórványos.

Carex divulsa STOKES subsp. **leersii** (KNEUCKER) W. KOCH – tölgyes sás

(syn.: *C. pairae* F. SCHULTZ subsp. *leersiana* (ROUY) RAUSCH., *C. leersiana* RAUSCH.)

herb.: *Verőce*. Borbély-hegy. 1910. FILARSZKY N. et JÁVORKA S. rev. FELFÖLDY L.

irod.: *Nagymaros*: Ördög-hegy és Szürke-hegy közt. 1976., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Erdőkben gyakori.

Carex praecox SCHREB. – korai sás

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: Cseh-vár. 1976., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1976., GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Zebegény* (BOROS 1917).

NJ.: Száraz gyepekben, tölgyesekben, erdőszéleken közönséges.

Carex brizoides L. – rezgő sás

irod.: *Szokolya*: Királyrét közelében a Büdös-tó partján, egy kis állomány (NAGY 2002, H).

Carex elongata L. – nyúlánk sás

irod.: *Szokolya*: Királyrét közelében a Büdös-tóban, zombéksásosban, kevés (NAGY 1999a, H).

NJ.: *Borsosberény*: a Makkos-vadászház közelében, erdei tavacskában.

Carex ovalis GOOD. – nyúlsás(syn.: *C. leporina* L.)

irod.: Király-rét. 1971., Mese-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya-Királyrét*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957).NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Foltán-kereszt, Csóványos; *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Magas-Taxon nyiladékbán (TÍMÁR G.), Király-rét, Széles-mező, Bajdázói-rét, Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy közti mélyedésben; *Letskés*: Fekete-mocsár (Rakottyas-tó). Másutt is.

Hegyi réteken, erdei utak mentén gyakori.

Carex remota GRUFBG. – ritkás sásirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Nagyvasfazék-völgy. 1971., Mese-patak völgye. 1977., Deszkametsző-völgy. 1981. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Kóspallag*: Pokol-völgy (BOROS 1947); *Szokolya*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957); Égerligetekben (SZUJKÓ-LACZA 1964b).

NJ.: Égerligetekben közönséges, szurdokerdőkben, szivárgós talajú bükkösökben szórványos.

Carex nigra (L.) REICHARD – fekete sásirod.: *Diósjenő* (KOVÁCS-PRISZTER 1956).

Börzsöny (SOÓ 1973).

megj.: Minden bizonnyal a Nógrádi-medencére, a Diósjenői-tó környékére vonatkozó adat.

Carex acuta L. – éles sás(syn.: *C. gracilis* CURT.)

irod.: Kis-Inóci turistaház. 1971., Király-kút. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: A *szokolyai* Király-réten magassásost alkot.**Carex elata** ALL. – zombéksás (65. ábra)irod.: *Zebegényi Malom-völgy* (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Király-kút. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Szokolya*: Büdös-tó, zombéksásos társulást alkot.

megj.: Korábbi malom-völgyi irodalmi adatai a következő fajra vonatkoznak.

Carex buekii WIMM. – bászai sásNJ.: *Perőcsény*: Orzsán-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: Török-patak völgye (a Liget út 15. számú ház mellett); *Kóspallag*: Korompa-patak völgye, Kis-Hanta-patak völgye; *Szob-Zebegény*: Bőszobi-völgy (mészköbánya környéke); *Nagymaros-Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Hatlópatak-völgy.

A Dél-Börzsöny egyes patak völgyeiben gyakori és tömeges, másutt alig.

megj.: Felismerését sokáig megnehezítette, hogy az állományok többsége a termőhelyi adottságok következtében erőteljesen zombékol, virágzatok is csak ritkán fejlődnek.

Carex flacca SCHREB. – deres sás(syn.: *C. glauca* SCOP.)

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező; *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető erdészeti út mentén, száraz, füves lejtőn (H).
Lápréteken, ritka.

Carex pendula HUDS. – lecsüngő sás (21. ábra)

(syn.: *C. maxima* SCOP.)

herb.: Börzsöny. Deszkápuszta. 1934. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny. *Kóspallag* felett, patak mentén. 1954. JÁVORKA S. (Ugyanitt ma is.)

irod.: *Letkésen* (FEICHTINGER 1870).

Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

A *szokolyai* Paphegy gerincének északi lejtőjén, főként a Bükk-rét nyugati végénél. A Szén-patak-völgyben a Spartacus kulcsosháznál és Királyrétnél a Hubertus-forrás mellett. A *bernecebaráti* Nagy-völgyben a Betyár-forrásnál (NAGY–SZMORAD 2000).

NJ.: *Nagyoroszi*: Karajsó; *Borsosberény*: Láz-lapos (KEVEY B.); *Diósjenő*: Kemence-völgy felső szakasza (Szaszovszky-kereszt, Musli-forrás); *Szokolya*: Királyréti-tó; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy (vadászház).

Égerligetek, forráskifolyók ritka növénye.

Carex pallescens L. – sápadt sás

mscr.: *Szokolya-Királyrét*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957); *Szokolya*: Király-rét (SZUIKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Foltán-kereszt, Nyír-rét, Hinta-rét; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Büzmöd-rét; *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Bajdázói-rét, Vasfazék-völgy, Taxi-rét, Szén-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy között; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebegény*: Malom-völgy.

Hegyi réteken, kaszálóréteken gyakori.

Carex tomentosa L. – molyhos sás

irod.: *Kemencénél* cseres-tölgyesben (SZUIKÓ-LACZA 1956).

Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Erdőszéli gyepekben, nedves réteken, száraz tölgyesekben gyakori.

Carex montana L. – hegyi sás

irod.: Cseres-tölgyesekben (SZUIKÓ-LACZA 1964a).

Király-rét. 1972. GOTTHÁRD, MMH. BÁNKUTI (1999).

NJ.: *Bernecebaráti*: Vályus-kút felett; *Kemence*: Csarna-völgy, Bacsina-völgy; *Diósjenő*: Boros-hegy, Szalatnya, Kun-forrás; *Perőcsény*: Dosnya-nyereg, Szívfájó-bérc; *Szokolya*: Madaras-fa-oldal, Kákás-tói-erdők, Bika-rét mellett; *Letkés*: Nagy-Galla; *Márianosztra*: a Nagy-Koppány és a Széles-hegy közti völgy, Lengyel-rétek; *Nagymaros*: Köböl-völgy; *Kismaros*: Rózsa-kunyhó közelében. Másutt is.

Cseres-tölgyesekben, száraz mészkerülő tölgyesekben gyakori.

Carex supina WALHBG. – gindár sás

irod.: *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1976, 1978. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

Letkés: a Közép-Galla sziklás letörésén (NAGY–SZMORAD 2000, H).

Szob: a Csák-hegy déli oldalán sziklakibúvásos, füves lejtőn (NAGY 2002, H).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Nagy-Koppány; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy.
Száras, sziklás, füves lejtőkön, andezitsziklagepekben szórványos.

Carex liparicarpos GAUD. – fényes sás

(syn.: *C. nitida* HOST)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Carex caryophyllea LATOUR. – tavaszi sás

irod.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Bezina-völgy. 1972., Kemence-völgy. 1974., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Királyháza* (BOROS 1931).

megj.: Erdőszeleken, irtásréteken, száraz gyepekben mindenütt közönséges.

Carex halleriana ASSO. – sziklai sás (4. ábra)

irod.: A Dél-Börzsönyben mészkedvelő tölgyesben találta ZÓLYOMI B. (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Börzsöny (SOÓ 1980).

Szokolya: a Szőlőhegyen lejtősztyeppen (NAGY 1997a, H).

Szokolya: Nagy-Kő-hegy, Magas-hegy, Fölöstökőm-oldal; *Kismaros*: Kelemen-hegy, Kis-kőszikla, Nagy-kőszikla; *Verőce*: Lócs-oldal (NAGY-SZMORAD 2000).

NJ.: *Nógrád*: Meleg-hegy; *Verőce*: Borbély-hegy.

A Dél-Börzsöny keleti felének bokorerdeiben, mész- és melegkedvelő tölgyeseiben helyenként gyakori, másutt alig.

Carex humilis LEYSS. – lappangó sás (24. ábra)

irod.: *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (HORÁNSZKY 1957).

Nagymaros: a Szent Mihály-hegy bokorerdeiben, melegkedvelő tölgyeseiben (HORÁNSZKY 1964, 1984).

A Dél-Börzsöny mészkedvelő tölgyeseiben (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Perőcsény: Szívfájó-bérc (H); *Szokolya*: Madaras-fa-oldal, melegkedvelő tölgyesekben (NAGY 1998).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947, 1949a).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Száras-fa-bérc, Nagy-Koppány, Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány; *Letskés*: Veréb-hegy; *Szob*: Kerek-hegy, Ruzsás-hegy; *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy, Fehér-hegy.

Bokorerdőkben, mész- és melegkedvelő tölgyesekben, lejtősztyepekben helyenként gyakori.

Carex digitata L. – ujjas sás

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932). (Megj.: Bizonyosan elírás.)

A nagymarosi Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Király-rét. 1971., Cseh-vár. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Diósjenő*: erdők (BOROS 1931); *Hont*: Dobogó-hegy (BOROS 1950).

NJ.: Mészkerülő erdőkben, üde völgyalji gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben közönséges.

Carex panicea L. – muharsás

irod.: Király-kút. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *A szokolyai* Széles-mező vizenyős, sásos rétvén.

Carex sylvatica HUDS. – erdei sás

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, erdei patakok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Király-rét. 1973., Nagyvasfazék-völgy. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Nagy-Inócz; *Nagybörzsöny*: Irtáspuszta (BOROS 1918).

NJ.: Üde bükkösökben, völgyalji gyertyános-tölgyesekben gyakori.

Carex strigosa HUDS. – borostás sás

irod.: *Hont*: Kút-berek, égerligetben. Mintegy 25–30 tő! (KEVEY 2001b).

Carex brevicollis DC. – mérges sás

irod.: *Zebegény* (FARKAS 1999).

Szokolya határában a Paphegy és a Tar-Péter-hegy gerincének északi lejtőjén, sekély talajú ormon, kocsánytalan tölgyesben (NAGY–SZMORAD 2000, H).

NJ.: *Zebegény* közelében, a Duna felett, száraz tölgyesben (FARKAS S. ex verb.).

Carex michelii HOST – sárgás sás

irod.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964, 1984).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: Ördög-hegy (BOROS 1917); *Diósjenő*: Závó-nyereg (BOROS 1957).

NJ.: Bokorerdőkben, mész- és melegkedvelő tölgyesekben, cseres-tölgyesekben gyakori.

Carex pilosa SCOP. – bükkös sás

irod.: Zárt bükkösökben típusalkotó (KÁRPÁTI 1952).

Csónányos, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegyen, bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

A *nagymarosi* Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Rózsa-völgy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Zebegény*, erdő (BOROS 1917); *Kemence*: Barsi-bükk (BOROS 1957); *Szokolya*: Nagyvasfazék-völgy (BOROS 1958).

NJ.: Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben közönséges.

Carex distans L. – réti sás

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (H); *Nagybörzsöny*: Horgásztó (H); *Szokolya*: Széles-mező.

Mocsárréteken, vizenyős helyeken. Ritka.

Carex hostiana DC. – barna sás

irod.: Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

megj.: Ismeretlen eredetű, kétes adat.

Carex lepidocarpa TAUSCH – pikkelyes sás
irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ-KÁRPÁTI 1968).
Diósjenő (KOVÁCS-PRISZTER 1956).
megj.: Minden bizonnyal a Nógrádi-medencére, a Diósjenői-tó környékére vonatkozó adat.

Carex hordeistichos VILL. – árpasás
irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).
megj.: Ismeretlen eredetű, kétes adat.

Carex pseudocyperus L. – villás sás
NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Tólak), erdei tavacskában (H).

Carex vesicaria L. – hólyagos sás
irod.: *Szokolya*: a Büdös-tóban, zsombéksásosban (NAGY 1998).
Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: *Nógrád*: Les-völgy; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy közötti vízállásos mélyedésben, Tányér-rét; *Letskés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó); *Verőce*: Nőtécsei-tó.
Időszakos tavacskákban, magassásosokban, mocsári növényzetben szórványos.

Carex acutiformis EHRH. – mocsári sás
irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
Zebevényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).
Király-kút. 1975, 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Diósjenő-Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Les-völgy, Széles-mező; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Zebevény*: Malom-völgy. Másutt is. Égerligetekben, mocsarakban, magassásosokban gyakori.

Carex riparia CURT. – parti sás
NJ.: *Nagyoroszi*: Nagy-völgy felső szakasza; *Borsosberény*: a Makkos-vadászház közelében; *Diósjenő*: Szalatnya; *Szokolya*: Büdös-tó; *Kóspallag*: Nádas-rét; *Márianosztra*: Kapitány-rét; *Verőce*: Nőtécsei-tó.
Kis kiterjedésű erdei tavakban, lápokban állományalkotó. Szórványos.

Carex melanostachya WILLD. – bókoló sás
irod.: Király-rét. 1971., *Nagymaros*: Rigó-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Szokolya*: Vasfazék-völgy; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy közötti vízállásos mélyedésben; *Letskés*: Liliompusztá felett, vágásterületen.
Kis kiterjedésű beltavakban, vizenyős helyek magassásosaiban. Viszonylag ritka.

Carex hirta L. – borzas sás
irod.: *Zebevényi* Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).
mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
NJ.: Mocsár- és lápréteken, árokpartokon, útszéleken, gyomos réteken közönséges.

Bromus ramosus HUDS. s. str. – ágas rozsnok
herb.: Börzsöny-hg. *Királyrét*. A Vasfazék-völgyben, gyertyánosban. 1961. PÉNZES A.

irod.: *Diósjenő* felett a Felsőhintánál, bükkösben (KÁRPÁTI 1954).
Börzsöny (SOÓ 1973).

NJ.: Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben szórványos.

Bromus benekeii (LANGE) TRIMEN – erdei rozsnok

(syn.: *Bromus ramosus* HUDS. subsp. *benekeii* (LANGE) SCH. et THELL.)

herb.: Börzsöny-hg. *Diósjenő*. Az Alsó-Hintánál, bükkösben. 1951. KÁRPÁTI Z.

irod.: *Kóspallag*: Mocsár-hegy, cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Bükkösökben, gyertyános- és cseres-tölgyesekben gyakori.

Bromus erectus HUDS. s. str. – sudár rozsnok

NJ.: *Szokolya*: Bajdázói-rét (H), Gyepsípálya, kaszálókon. *Verőce*: Fenyves-hegy, száraz gyeppen.

Bromus pannonicus KUMMER et SENDTNER – magyar rozsnok

herb.: *Diósjenőnél*. 1924. JÁVORKA S.; A *nagyymarosi* Ördög-hegy füves lejtőjén. 1938. JÁVORKA S.; Szent Mihály-hegyen *Nagymaros* és *Zebegény* között. 1963. SZUJKÓ-LACZA J.

irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros (SOÓ 1973).

NJ.: *Diósjenő*: Kő-szirt; *Kemence*: Pleska-bérc, Nagy-Oros-bérc; *Perőcsény*: Ökör-rom keleti lejtője (H), Szarvas-kő, Vad-tető, Holló-kő, Disznós-gerinc; *Márianosztra*: György-hegy; *Nagymaros*: Ördög-hegy, Törökmező, Hangyás-árok.

Andezitsziklagepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben szórványos.

megj.: Elkülönítése az előző fajtól gyakran nem egyértelmű.

Bromus inermis LEYSS. – árva rozsnok

irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Király-kút. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Lejtősztyepekben, másodlagos félszáraz gyepekben, erdőszéleken, utak mentén gyakori.

Bromus sterilis L. – meddő rozsnok

irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros. 1974., *Nagymaros*: Rigó-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Akácokban, vadjárta, degradált erdőkben, takarmányszóráknál közönséges.

Bromus tectorum L. – fedélrozsnok

irod.: Bei *Zebegény* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

NJ.: Útszéleken, degradált, vadjárta andezitsziklagepekben gyakori.

Bromus arvensis L. – mezei rozsnok

herb.: *Nógrádverőce*. 1923. BOROS Á.

irod.: A Szokolyai-medence szántóföldjein, parlagterületein sokfelé (NAGY 2000).

mscr.: *Nógrádverőce-Magyarkút* (BOROS 1923).

NJ.: Az ipoly-völgyi hegylábakon szántókon, parlagokon gyakori.

Bromus commutatus SCHRAD. – bókoló rozsnok

- NJ.: *Szokolya*: utcákon, Széles-mező; *Ipolytólgyes*: Bánya-hegy plató; *Letkés*: Bagoly-hegy; *Szob*: Kerek-hegy.
Útszéleken, parlagokon, kisparcellás szántókon sokfelé.

Bromus hordeaceus L. – puha rozsnok

(syn.: *B. mollis* L.)

- irod.: Bei *Zebegény* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Király-rét. 1973., Király-kút. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: Legelőkön, gyomos gyepekben, réteken, utak mentén közönséges.

Bromus squarrosus L. – berzedt rozsnok

- irod.: A *szokolyai* és *perőcsényi* határban levő Nagy-Hideg-hegyen, *Zebegénynél* a trachyt hegyek meredek szikláin (FEICHTINGER 1870).
Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932, 1952).
Bei *Zebegény* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Perőcsény (*Kemence*): Hollókő in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Bernecebaráti: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyika-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Nagymaros: Rigó-hegy. 1974., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1976, 1977, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: Degradált, vadjárta andezitsziklagyepekben gyakori.

Bromus japonicus THUNBG. – parlagi rozsnok

- irod.: Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).
NJ.: Degradált, vadjárta andezitsziklagyepekben, száraz füves lejtőkön helyenként gyakori.

Bromus secalinus L. – gabonarozsnok

- herb.: *Nagymaros*. Vasúti töltésnél. 1902. FILARSZKY N., *Nagymaros*. Dömösi átkelés. A vasút mellett. 1950. KÁRPÁTI Z., PRISZTER Sz., PÉNZES A.

Brachypodium pinnatum (L.) P. B. – tollas szálkaperje

(incl.: *B. rupestre* (HOST) ROEM. et SCHULT.)

- irod.: Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
Mészkezdvelő tölgyesekben típusalkotó (SZUJKÓ-LACZA 1956).
Perőcsény (*Kemence*): Hollókő, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
Nagymaros: Szürke-hegy. 1974., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: Mész- és melegkedvelő tölgyesek, cseres-tölgyesek kiritkuló részein, száraz lejtőkön, felhagyott szőlőhegyeken gyakori.

Brachypodium sylvaticum (HUDS.) R. et SCH. – erdei szálkaperje

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1972, 1974., *Nagymaros*: Remete-lyukak. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Égerligetekben, üde bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben közönséges.

Festuca ovina L. s. str. – juhcsenkesz

herb.: *Nagymaros*. Hegyi réten. 1903. MARGITTAI rev. 1984. MARIA PAWLUS

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Festuca pallens HOST – deres csenkesz (6. ábra)

irod.: *Nagybörzsöny*: Só-hegy (VOJTKÓ A. ex verb. alapján), Nagy-Koppány (H); *Márianosztra*: Lőrinc-hegy (NAGY 1999a).

NJ.: *Szokolya*: a királyréti Várhegy száraz mészkertűlő tölgyesében (H).

A Délnyugati-Börzsöny andezitsziklagyepjeinek, felnyíló lejtősztyepjeinek ritka növénye.

Festuca pseudodalmatica KRAJINA – sziklai csenkesz

irod.: Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Várberc in *Poëtum pannonicum* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Diósjenő: Kő-szirt; Nagy-Hideg-hegy; *Kemence*: Pleska-bérc; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Hont*: Kutyka-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál; *Nagymaros*: Templom-völgy; *Zebegény*: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Diósjenő*: Závó-nyereg (BOROS 1958).

NJ.: *Nagyoroszi*: Kőember; *Diósjenő*: Kámor, Kő-szirt, Nagy-Mána; *Kemence*: a Kemence-völgy feletti délies kitértű kopárokon; Pleska-bérc, Nagy-Oros-bérc, Rakottyás-bérc, Tamásvár-bérc, Miklós-bérc; *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Ökör-orom, Holló-kő, Kövirózsás, Szarvas-kő, Vad-tető, Drínó, Sátán-bérc, Köpügödörök, Hangyás-bérc; *Vámosmikola*: Szarvasborjú-bérc (Török-bükk-bérc); *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Templom-bérc, Rustok-hegy, Hosszú-bérc, Hegyes-hegy-orom, Só-hegy, Nagy-Koppány, Szép-bérc; *Szokolya*: Nagy-Kő-hegy, Kecse-hát-bérc; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány, Kis-Hegyes; *Letkés*: Veréb-hegy, Nagy-Galla, Közép-Galla, Széles-hegy (Fekete-hegy); *Márianosztra*: Kopasz-hegy, Lőrinc-hegy, György-hegy; *Ipolydamásd*: Zuvár; *Szob*: Csák-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy, Rigó-hegy. Andezitsziklagyeppek, andezit-bokorerdők társulásalkotó növénye.

Festuca valesiaca SCHLEICH. – vékony csenkesz

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Bernecebaráti és Királyháza közt a Tölgyesorom aljában kiirtott cseres-tölgyes helyén (JAKUCS P., FEKETE G. in BOROS és mtsai 1958).

Hont: Kutyika-hegy; *Bernecebaráti*: Zöldmál in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 Király-rét. 1973., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Kóspallag*: Nagy-Inóc déli oldala (BOROS 1947); *Zebegény*: Ernő-forrás felé (BOROS 1955); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).
 NJ.: Lejtősztyepekben, bokorerdőkben, cseres- és melegkedvelő tölgyesekben gyakori.

Festuca rupicola HEUFF. – pusztai csenkesz
 (syn.: *F. sulcata* (HACKEL) NYM.)

irod.: A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).
Kemencénél degradált cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fátlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
 Király-rét. 1973., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1974, 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 mscr.: *Nagymaros*: Gesztenyés (BOROS 1950); *Zebegény*: Ernő-forrás felé (BOROS 1955); *Diós-jenő*: Alsó- és Felső-Hintarét (BOROS 1961).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Szőlőhegy; *Nagybörzsöny*: Kis-Sas-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Kapu-hegy, Gubacsi-hegy, Eszperantó-hegy. Másutt is.
 Lejtősztyepekben, kaszálóréteken, másodlagos félszáraz gyepekben gyakori.

Festuca pseudovina HACK. ex WIESB. – sovány csenkesz

irod.: A *nagymarosi* Törökmezőn (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 NJ.: Hegységperemi legelőkön, taposott gyomtársulásokban, utak mentén gyakori.

Festuca heterophylla LAM. – felemáslevelű csenkesz

irod.: A *szokolyai* és *perőcsényi* határban levő Nagy-Hideg-hegyen, a *nagymarosi* Fehér-hegy te-
 tején (FEICHTINGER 1870).
Kóspallag-Márianosztra és Kis-Inóc környékén, cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 A Szent Mihály-hegyen cseres-tölgyesben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 NJ.: Cseres- és melegkedvelő tölgyesekben, mészkerülő kocsánytalan tölgyesekben gyakori.

Festuca rubra L. – veres csenkesz

irod.: Patak völgyekben nedves kaszálóréteken, hegyi réteken kisebb-nagyobb foltokban (KÁRPÁTI 1952).
 Gesztenyés. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Diósjenő*: Nagy-Mána, Juhakoli-
 kaszáló; *Perőcsény*: Alsó-Tasnár, Világos-pallag; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Széles-
 mező, Bajdázói-rét, Szén-patak-völgy. Másutt is.
 Hegyi réteken, irtásréteken, de egykor legeltetett tölgyesekben is megjelenik.

Festuca gigantea (L.) VILL. – óriás csenkesz

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Börzsöny. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Égerligetekben, üde, árnyas bükk- és gyertyánelegyes erdőkben gyakori.

Festuca arundinacea SCHREB. – nádképtű csenkesz

irod.: *Bernecebaráti*: a Nagy-völgyben a Lopona-kúti-patak torkolatánál, hegyi réten (NAGY-SZMORAD 2000, H).

NJ.: Felülvetett parlagokon, kaszálókon a Márianosztrai- és a Szokolyai-medencében.

Festuca pratensis HUDS. – réti csenkesz

(syn.: *F. elatior* HUDS.)

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Bei Pilsen (= *Nagybörzsöny*) auf der Wiesen (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Patakok völgyeiben, nedves kaszálókon (KÁRPÁTI 1952).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Széles-mező, Király-rét, Bajdázói-rét, Szén-patak-völgy; *Letkés*: hegylábakon; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye. Másutt is.

Kaszáló-, láp- és mocsárréteken, parlagokon, útszéleken gyakori.

Festuca altissima ALL. – erdei csenkesz (15. ábra)

irod.: Csóványoson és Nagy-Hideg-hegyen terem sziklás bükkösökben (KÁRPÁTI 1954).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUIKÓ-LACZA 1961b, 1962).

mscr.: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1957).

NJ.: *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy északi letörésén montán bükkösben, törmeléklejtő-erdőben.

Vulpia myuros (L.) C. C. GMEL. – vékony egércsenkesz

(syn.: *Festuca myurus* EHRH.)

irod.: A *szokolyai* Szállás-bércen (FEICHTINGER 1870).

Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény: Szarvas-kő (H); *Vámosmikola*: Hegyes-hegy (NAGY 1997a).

NJ.: *Kemence*: Cicőke; *Diósjenő*: Málna-bérc; *Vámosmikola*: Szarvasborjú-bérc, Török-bükk-bérc; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány; *Szob*: Ruzsás-hegy, parlagon.

Nyílt, erodált talajú andezitsziklagyepekben nem ritka.

Glyceria maxima (HARTM.) HOLMBERG s. str. – vízi harmatkása

NJ.: *Nógrád*: Les-völgy; *Szokolya*: királyréti Büdös-tó, Bajdázói-tó; *Verőce*: Nőtécsi-tó.

Kis erdei tavak, mocsarak ritka növénye.

Glyceria fluitans (L.) R. BR. s. str. – réti harmatkása

irod.: Erdei forrásos, nedves helyek, patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Bernecebaráti*: Tölgy-orom (Belső-tó); *Borsosberény*: a Makkos-vadászház közelében;

Szokolya: Büdös-tó, Széles-mező; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy (Tólak), Tányér-rét, a

Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy között; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottás-tó).

Mocsarakban, időszakos tavacsákban, vízállásos helyeken szórványos.

Glyceria notata CHEVALL – fodros harmatkása(syn.: *G. plicata* FR.)

irod.: Mese-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Diósjenő*: Kemence-völgy; *Kóspallag*: Kapitány-rét; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottytás-tó); *Zebegény-Nagymaros*: Malom-völgy; *Szob*: Bőszobi-völgy.
Patakmenti növényzetben, időszakos tavacsókban elég gyakori.

Glyceria nemoralis UECHTR. et KOERN. – berki harmatkása

megj.: Királyháza melletti égerligetből való adata (NAGY 1997a) a *G. notata* árnyéki alakjára vonatkozik.**Puccinellia distans** (JACQ.) PARL. – közönséges mézpzásitNJ.: *Bernecebaráti*: Az országút szélén, behurcolva.**Sclerochloa dura** (L.) P. B. – kőperjeirod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).NJ.: *Perőcsény*, *Szokolya*, *Márianosztra*, *Zebegény*.

Taposott gyomtársulásokban, falvak szélén, földutakon szórványos.

Poa pratensis L. s. str. – réti perje

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Kaszáló- és mocsárréteken a hegység nagyobb völgyeiben szórványos.

Poa angustifolia L. – karcsú perje(syn.: *P. pratensis* L. subsp. *angustifolia* GAUD.)

irod.: A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Kemence-völgy. 1977., Börzsöny. Hegyi réten. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Száraz legelőkön, sziklagyepekben, száraz tölgyesekben, cserjésekben közönséges.

Poa humilis EHRH. ex HOFFM. – kéklő perje(syn.: *P. subcoerulea* SM.)NJ.: *Perőcsény*: faluszéli akácosban, erdészeti úton (H). Bizonyára sokfelé másutt is.**Poa trivialis** L. – sovány perjeirod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).*Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).Király-kút. 1975., *Diósjenő*. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Kaszáló-, láp- és mocsárréteken, árokpartokon, erdei utak mentén közönséges.

Poa nemoralis L. – ligeti perje

irod.: Bükk- és tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

Kóspallag: Mocsár-hegy, cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben és bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1961b).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben, cseres-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Király-rét. 1973., Kemence-völgy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).
 NJ.: Lomboserdőkben közönséges.

Poa palustris L. – mocsári perje

irod.: *Diósjenő*: a Kemence-völgyben a Kis-mánai kőfejtőnél, égerligetben. *Szokolya*: Király-rét-
 ten *Succiso-Molinietum* társulásban (NAGY 1997a).
 NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Szokolya*: Széles-mező.
 Láp- és mocsárréteken, égerligetek szélén megjelenő ritka növény.

Poa pannonica KERN. subsp. **scabra** (KIT.) SOÓ – magyar perje

irod.: Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
 A Duna feletti sziklás lejtőkön (KÁRPÁTI 1952).
Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Hollókő, Drínó-
 patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Diósjenő: Kő-szirt; *Hont*: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZU-
 JKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Mána (SZUJKÓ-LACZA 1967).
 A Szent Mihály-hegy andezitszikláin, bokorerdeiben (HORÁNSZKY 1964, 1984).
Nagymaros: Szürke-hegy. 1976., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1977., Szén-patak völgye. 1977.
 GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
Diósjenő: Rózsa-völgy, veselkedés forráslápban (SIMON 2001).
 mscr.: Nagy-Mána gerinc (BOROS 1947); *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955); *Diósjenő*:
 Závaz-nyereg (BOROS 1958).
 NJ.: *Drégelypalánk*: Kőkapu; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc, Kis-Kalakocs-orum; *Nagyoroszi*:
 Kőember; *Diósjenő*: Kámor, Kő-szirt, Nagy-Mána, Boros-hegy; *Kemence*: a Kemence-
 völgy felett Királyházáig húzódó délies kitettségű sziklakopárokon, Pleska-bérc, Rakottya-
 bérc, Tamásvár-bérc, Miklós-bérc; *Perőcsény*: Veresmárom, Jancsi-hegy, Ökör-orum,
 Holló-kő, Kövirózsás, Szarvas-kő, Vad-tető, Drínó, Halyagos, Sátán-bérc; *Vámosmikola*:
 Hegyes-hegy, Szarvasborjú-bérc; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Tamási-hegy, Nagy-Kő-
 hegy; *Nógrád*: Rác-hegy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Templom-bérc, Rustok-hegy, He-
 gyek-hegy-orum, Só-hegy, Nagy-Koppány, Gömbölyű-kő, Nagy-Pogány-hegy, Száraz-
 fa-bérc, Tolmács-hegy, Hosszú-bérc, Kis-Inóc, Róth-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-
 Koppány, Róth-hegy, Ököraszaló, Meleg-oldal; *Letkés*: Nagy-Galla, Közép-Galla, Sá-
 kola-tető, Széles-hegy (Fekete-hegy); *Márianosztra*: Kopasz-hegy, Lőrinc-hegy, György-
 hegy; *Ipolydamásd*: Széles-bérc, Zuvár, Felső-Cikó, Alsó-Cikó; *Szob*: Csák-hegy; *Nagy-
 maros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy, Rigó-hegy, Sváb-hegy, Kapu-hegy.
 Andezitsziklagyepekben, andezit-bokorerdőkben közönséges, társuláskötő.

Poa compressa L. – laposszárú perje

irod.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Hont*: Kutyika-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalma-
 ticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 Nagy-Hideg-hegyen, a fáatlan tetőn (SZUJKÓ-LACZA 1961b).
Diósjenő. 1975., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 NJ.: Száraz legelőkön, sziklagyepekben, legeltetett tölgyesekben, útszéleken közönséges.

Poa bulbosa L. – gumós perje

irod.: Nagymaros: Rigó-hegy. 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Száraz gyepekben, legelőkön, legeltetett tölgyesekben, turistautak mentén közönséges.

Poa annua L. – egynyári perje

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Taposott gyomtársulásokban, agrárterületeken, falvakban közönséges.

Briza media L. – rezgőfű

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Diósjenő: Kő-szirt in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Kaszáló- és hegyi réteken közönséges.

Catabrosa aquatica (L.) P. B. – forrásperje

herb.: *Nógrádverőcénél* a Katalin-völgyben. 1923. DEGEN Á.

mscr.: *Nógrádverőce*: Katalin-völgy (BOROS 1923).

Dactylis glomerata L. s. str. – csomós ebír

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben, cseres-tölgyesben, bokorerdőben, mész- és melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

Nagymaros: Szürke-hegy és Ördög-hegy közt. 1974. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Kaszáló- és hegyi réteken, legelőkön, útszéleken közönséges.

Dactylis polygama HORVÁTOVSZKY – erdei ebír

(syn.: *D. aschersoniana* GRAEBN.)

irod.: Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).

Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Kőhegy (SZUJKÓ-LACZA 1967).

Nagyvasfazék-völgy. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Lomboserdőkben közönséges.

Cynosurus cristatus L. – taréjos cincor

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

A nagymarosi Törökmező és Fehér-hegy között (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

mscr.: *Szokolya-Királyrét*: Bagoly-bükki-völgy (BOROS 1957); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Sípálya, Kemence-völgy; *Perőcsény*: Alsó-Kovács-pallag; *Szokolya*: Bajdázói-rét, Széles-mező, Öl-hegy (Kovácsok); *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy között. Másutt is.

Kaszálórétek, mocsárrétek és hegyi rétek ritka pázsitfüve.

Melica ciliata L. – prémes gyöngyperje

- irod.: A *nagymarosi* Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).
 Napos füves lejtők és andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Nagy-Mána–Sasfészek-bérc, in *Poëtum scabrae melicetosum* (ZÓLYOMI 1936).
Nagymaros (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).
Kemence: Szent-szög; *Perőcsény (Kemence)*: Hollókő, Várberc in *Poëtum pannonicæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Bernecebaráti: Balázsirtvány; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
 A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 Szent Mihály-hegy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Király-rét. 1973., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1974, 1977, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
- mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).
- NJ.: Nyílt andezitsziklagepekben, sziklahasadékokban, sziklacserjésekben gyakori.

Melica transsylvanica SCHUR – erdélyi gyöngyperje

- irod.: *Hont*: Kutyika-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticæ* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
- NJ.: Záródó andezitsziklagepekben, lejtősztyepekben, *Spiræa*-cserjésekben gyakori.

Melica altissima L. – magas gyöngyperje

- herb.: Drégely-vára. 1925. CSAPODY V.
- irod.: A *bernecei* dombokon a szőlők gátjain 1867-ben GRUNDL I. lelkész gyűjtötte (FEICHTINGER 1870).
 Cserjések növénye (KÁRPÁTI 1932).
Nagymaros: Ördög-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Drégelypalánk: Drégelyvár falai körül száraz tölgyes szélén (NAGY 1997a, H).
- NJ.: *Nagymaros*: Dömösi átkelés vasúti megállóhelyénél, vasúti töltésén néhány tő.

Melica uniflora RETZ. – egyvirágú gyöngyperje

- irod.: A *szokolyai* és *perőcsényi* határban levő Nagy-Hideg-hegyen, a *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen, *Diósjenő* határában a Saj-kút-hegyen, a *nagymarosi* Fehér-hegy tetején (FEICHTINGER 1870).
 Bükkerdők típusképző növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).
Kóspallag-Márianosztra és Kis-Inóc környékén, cseres-tölgyesekben (SZUJKÓ-LACZA 1956).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 A Szent Mihály-hegyen törmeléklejtő-erdőben, gyertyános-tölgyesben, cseres-tölgyesben, mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
- NJ.: Melegkedvelő tölgyesekben, cseres-tölgyesekben, gyertyános-tölgyesekben, törmeléklejtő-erdőkben gyakran tömeges, típusalkotó.

Melica nutans L. – bókoló gyöngyperje

- irod.: *A nagymarosi Fehér-hegy tetején* (FEICHTINGER 1870).
 Tölgyerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).
 Nagyvasfazék-völgy. 1973., Mese-patak völgye. 1977., GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 NJ.: Úde gyertyános-tölgyesekben, bükkösökben, égerligetekben gyakori.

Lolium perenne L. – angolperje

- herb.: *Nógrádverőce*, mezőn. 1910. JÁVORKA S.
 NJ.: Legelőkön, útszéleken, településeken közönséges.

Molinia arundinacea (SCHRANK) DOMIN – nádképi kékperje

- irod.: Király-rét. 1981, 1984. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982); *Szokolya*: Király-rét; *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (SZUJKÓ-LACZA 1984).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy (Betyár-forrás felett); *Kemence*: Dosnyai-rakodó; *Szokolya*: Király-rét, Büdös-tó; *Kismaros*: Vargafolt közelében.
 Kékperjés kiszáradó láprétek társulásalkotó növénye. A hegységben nem gyakori.

Elymus caninus (L.) L. – szálkás tarackbúza

- (syn.: *Triticum caninum* L., *Roegneria canina* (L.) NEVSKI, *Agropyron caninum* (L.) P. B.)
 irod.: *Perőcsény határában a Nagy-Hideg-hegyen* (FEICHTINGER 1870).
 Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).
 Börzsöny hegység, *Aegopodio-Alnetum* (KÁRPÁTI és mtsai 1963).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
 NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Kemence*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, Miklós-tető; *Ipolydamásd*: Nagy-Galla. Másutt is.
 Égerligetekben, cseres-tölgyesekben, hársas-kőrisesekben sokfelé.

Elymus repens (L.) GOULD. – közönséges tarackbúza

- (syn.: *Agropyron repens* (L.) P. B.)
 irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).
 NJ.: Szántókon, parlagokon, felhagyott szőlőkben, legelőkön, útszéleken közönséges.

Elymus hispidus (OPIZ) MELDERIS – deres tarackbúza

- (syn.: *Agropyron intermedium* (HOST) P. B.)
 irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).
Kemence: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Várbérc in *Poë-tum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).
Hont: Kutyika-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962a).
A nagymarosi Szent Mihály-hegy bokorerdeiben (HORÁNSZKY 1964, 1984).
 Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).
Nagymaros: Szürke-hegy. 1974. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
 mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).
 NJ.: Andezit-bokorerdők, lejtősztyepek, sziklagyepek gyakori növénye.

Triticum aestivum L. em F. et P. – közönséges búza

- NJ.: Vadföldeken, szántókon termesztik. Útszéleken, takarmányszóráknál megjelenik.

***Secale cereale* L.** – rozsa

NJ.: Vadföldéken, szántókon termesztik. Útszéleken, takarmányszóráknál megjelenik.

Aegilops cylindrica HOST – kecskebúza
(syn.: *A. caudata* L.)

irod.: *Kövesden*, Kovácspataknál a szőlők közti füves helyeken (FEICHTINGER 1870, 1899).
Börzsöny (SOÓ–JÁVORKA 1951).

megj.: Valószínűleg a Kovácspataki-hegyekre vonatkozó adat. Vizsgálandó.

Letkésen, a temetőnél található állománya az Ipoly-völgyre vonatkozó adat.

***Hordeum murinum* L.** – egérárpa

NJ.: Falvakban útszéleken, mezőgazdasági területeken, parlagokon gyakori.

***Hordelymus europaeus* (L.) C. O. HARZ** – hajperje

(syn.: *Elymus europaeus* L.)

irod.: Bükkerdők növénye (KÁRPÁTI 1932).

A Szent Mihály-hegyen gyertyános-tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

mscr.: *Szokolya*: Magas-Tax erdőszház alatt (BOROS 1957).

NJ.: *Bernecebaráti*: Pulya-bérc; *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Pénz-
ásás; *Borsosberény*: Kámor; *Kemence*: Esztergályos, Magosfa, Nagy-Oros-bérc, Keme-
nce-völgy és oldalvölgyei; *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, Hangyás-bérc; *Diósjenő*: Jász-
bükk, Csóványos, Hosszú-bérc, Hárs-patak-völgy, Szén-patak-völgy, Málna-hegy, Őz-be-
rek; *Szokolya*: Deszkametsző-völgy, Paphegy, Magas-Tax, Nagy-Hideg-hegy, Nagy-Inóc;
Nagybörzsöny: Magyar-hegy, Tolmács-hegy; *Nagymaros*: Hegyes-tető; *Kismaros*: Me-
se-forrás, Szórádi-rét. Másutt is.

A Magas-Börzsönyben gyakori, másutt ritkább. Üde bükkösök, ritkábban gyertyános-töl-
gyesek növénye.

***Phragmites australis* (CAV.) TRIN.** – nád

(syn.: *Ph. communis* TRIN.)

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Király-rét. 1972. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Horgásztó; *Szokolya*: Király-rét, Széles-
mező, Les-völgy; *Kóspallag*: a falu és a Kis-Inóci turistaház között, Nádas-rét; *Mária-
nosztra-Kóspallag*: Kóspallagi-víztározó; *Zebegény*: Malom-völgy; *Nagymaros*: Szilfa-
forrás. Másutt is.

Mocsarakban, nádasokban, lápréteken, vízelvezető árkokban gyakori.

***Nardus stricta* L.** – szőrfű

herb.: *Szokolya*. Királyrét. A Vasfazék-völgy felső szakaszán. 1958. BOROS Á.

irod.: *Nógrád* és *Szokolya* közt a Szélesmezőn (PÓCS in BOROS és mtsai 1958).

A Nagy-völgyben *Bernecebaráti* mellett, valamint *Bernecebaráti* és Királyháza közt a
Tölgyesorom aljában kiirtott cseres-tölgyes helyén. A Kemence-patak völgyében Király-
házánál (BOROS és mtsai 1958).

mscr.: *Szokolya*: Széles-mező (BOROS 1956); *Királyháza* (BOROS 1957); *Szokolya*: Nagyvasfa-
zék-völgy a Nagy-Inóc alatt; *Kemence*: Kemence-völgy, valamivel a Csöröcsöle-völgy tor-
kolata felett (BOROS 1958); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Szokolya*: a Széles-mezőn ma is (H). Hegyi rétek ritka növénye.

Aira elegantissima SCHUR – csinos lengefű
irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).
megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálendő.

Avenella flexuosa (L.) PARL. – erdei sédbúza (11. ábra)
(syn.: *Deschampsia flexuosa* (L.) TRIN.)

irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).
mscr.: *Diósjenő*: Pogányvár (SZUJKÓ-LACZA 1984).
NJ.: *Diósjenő*: a Varsa-gödrök közötti sziklafal felett és a Pogányváron. A Boros-hegy mészkérülő bükkösében néhány tő (H).
A montán régió mészkérülő bükköseiben, nagyon ritka.

Deschampsia caespitosa (L.) P. B. – gyepes sédbúza

irod.: Királyrét. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: *Bernecebaráti*: Nagy-völgy; *Nagyoroszi*: Faragott-kúti-kaszáló; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: Kecse-hát-völgy; *Szob-Zebegény*: Bószobi-völgy. Másutt is sokfelé.
Mocsárréteken, vizesárkokban, erdei utak mentén, szivárgós, vízállásos helyeken gyakori.

Holcus lanatus L. – pelyhes selyemperje

herb.: *Hont*, löszdombokon. 1982. SZUJKÓ-LACZA J. rev. FELFÖLDY L.
irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Diósjenő*: Kun-rét; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy (H); *Szokolya*: Széles-mező, Bajdázói-rét, Vasfazék-völgy, Szén-patak-völgy. Kaszálóréteken, mocsárréteken, hegyi réteken nem ritka.

Arrhenatherum elatius (L.) P. B. ex J. et C. PRESL – franciaperje

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).
A patakok völgyeiben kaszálóréteken (KÁRPÁTI 1952).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).
Kemence-völgy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
mscr.: *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy (BOROS 1920).
NJ.: Kaszálóréteken, útszéleken, legelőkön, legeltetett tölgyesekben, cserjésekben közönséges.

Trisetum flavescens (L.) R. et SCH. – aranyzab

herb.: Börzsöny. *Diósjenő*. Nyír-rét. 1951. KÁRPÁTI Z.
irod.: A patakok völgyeiben nedves kaszálóréteken, hegyi réteken megjelenik (KÁRPÁTI 1952).
Diósjenő felett a Nyír-réten nő (KÁRPÁTI 1954).
Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).
Malom-völgy. 1977., *Diósjenő*. 1977., Kemence-völgy. 1982. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).
NJ.: *Bernecebaráti*: Pulya-rét; *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Széles-mező, Béla-rét, Bajdázói-rét, Szén-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: a Só-hegy és a Nagy-Sas-hegy között; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye, Békás-rét; *Zebegény*: Bószobi-völgy.
Hegyi réteken, mocsárréteken helyenként gyakori.

Ventenata dubia (LEERS.) COSS. – vékonyzab(syn.: *Avena tenuis* MOENCH)herb.: *Diósjenő*. Cserjésben. 1931. KÁRPÁTI Z.; *Diósjenő*. Hárs-rét. 1951. KÁRPÁTI Z.; *Kemen-ce*. Godóvár. 1951. KÁRPÁTI Z.irod.: A *vámosmikolai* Köves-hegy (Hegyes-hegy) tetején, a *nagybörzsönyi* Tolmács-hegyen, *Márianosztrán*, a *szokoliai* Szállás-bércen, a *nagymarosi* Fehér-hegyen, a *diósjenői* hegyek tisztásain és vágásaiban (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Auf Brachäckern bei *Nosztra* in Menge (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szendehely*: Csapás-hegy (BOROS 1923); *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: *Bernecebaráti*: Kis-Horiska; *Szokolya*: Király-rét, Széles-mező, Szőlőhegy; *Nagybörzsöny*: Nagy-Sas-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Koppány; *Szob*: Bószobi-völgy (Köves-hegy); *Kismaros*: Vargafolt.

Nyílt, száraz gyepekben, erdőszéleken, útszéleken gyakori.

Avena fatua L. – héla zab

NJ.: A Szokoliai-, a Kóspallagi-medence és a hegységperem szántóin, parlagjain gyakori.

Avenula pubescens (HUDS.) DUM. – pelyhes zabfű(syn.: *Helictotrichon pubescens* (HUDS.) PILGER)irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).*Nagymaros*: Szürke-hegy. 1976., *Kemence-völgy*. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).NJ.: *Bernecebaráti-Nagyoroszi*: Nagy-völgy; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy, Széles-mező, Bajdázói-rét, Szén-patak-völgy; *Nagybörzsöny*: Tilalmas-erdő, Róth-erdő; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Zebegény*: Bószobi-völgy. Másutt is. Kaszálórétek, hegyi rétek, mocsárrétek növénye. Szórványos.**Avenula compressa** (HEUFF.) HOLUB – tömött zabfű(syn.: *Helictotrichon compressum* (HEUFF.) HENRARD)irod.: *Szob*: a Ruzsás-hegyen, erdős pusztaréten (NAGY-HESS 2006, H).**Avenula adsurgens** (SCHUR ex SIMONKAI) SAUER et CHMELITSCHek – lapos zabfű(syn.: *Helictotrichon adsurgens* SCHUR)NJ.: *Kemence*: Kis-Csörösle-völgy torkolata felett, Pleska-szikla; *Perőcsény*: Jancsi-hegy, Szarvas-kő; *Nagybörzsöny*: Magyar-völgy a felhagyott kőfejtő felett; *Szokolya*: Király-rét; *Márianosztra*: Lőrinc-hegy; *Nagymaros*: Hangyás-árok. Másutt is.

Nyílt, száraz tölgyesekben, sziklás hegygerinceken, füves lejtőkön, réteken szórványos.

megj.: KOVÁCS J. A. (1997) feldolgozását figyelembe véve.

Danthonia alpina VEST. – fogtekercs(syn.: *D. calycina* (CHAIX.) RCHB.)

irod.: Király-rét. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Nagymaros*: Törökmező (BOROS 1947).

NJ.: *Perőcsény*: Világos-pallag; *Szokolya*: Király-rét, Bajdázói-rét (H), Széles-mező (H), Gyepsí-pálya; *Nagymaros*: Eszperantó-hegy, Törökmező, Hangyás-árok, Só-hegy, Szent Gál-föld; *Kismaros*: Szép-erdő.
Cseres-tölgyesek irtásrétjein helyenként gyakori.

Danthonia decumbens (L.) LAM. et DC. – háromfogfű

(syn.: *Sieglingia decumbens* (L.) BERNH.)

irod.: *Szokolya*: Király-rét (H), Széles-mező (NAGY 1997a).

mscr.: *Királyrét*: Bagoly-bükki-völgy rétjén (BOROS 1956).

NJ.: Hegyi rétek, irtásrétek ritka növénye.

Koeleria cristata (L.) PERS. – karcsú fényperje

(syn.: *K. gracilis* PERS.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

A hegység belsejében a *Diósjenő* feletti Hárs-réten és a Kettes-forrás körül (KÁRPÁTI 1952).

Diósjenő: Kő-szirt; *Nagybörzsöny*: Hegyesorom in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Kemence-völgy. 1975., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955).

NJ.: Nyílt andezitsziklagyepekben, lejtősztyepekben, bokorerdőkben gyakori.

Apera spica-venti (L.) P. B. – nagy széltippan

irod.: Kemence-völgy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Paphegy, fűrésztelep. Másutt is.

Száraz útszéleken, romtalajokon szórványos.

Apera interrupta (L.) P. B. – rongyos széltippan

irod.: A Börzsöny hegység déli szélén, *Zebegény* mellett vasúti töltésen terem (KÁRPÁTI 1954).

Agrostis canina L. s. str. – ebtippan

herb.: Börzsöny hg. *Szokolya*. Király-rét. 1982. SZUJKÓ-LACZA J., SASKÓ I.

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Agrostis capillaris L. – cérnatippan

(syn.: *A. tenuis* SIBTH.)

irod.: *Diósjenő*: Erdészház. 1970. GOTTHÁRD, (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Mészkerülő tölgyesek, irtásrétek gyakori növénye.

Agrostis stolonifera L. – fehér tippan

(syn.: *A. alba* L.)

herb.: *Nagymaros*. A *Kóspallag* felé vezető út mentén. 1902. FILARSZKY N.; Börzsöny hg. *Diósjenő*. Kemence-völgy. 1934. KÁRPÁTI Z.; Börzsöny hg. *Szokolya*. 1955. SZUJKÓ-LACZA J.

irod.: *Zebegényi* Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Kemence-völgy. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Kemence*: a Dosnyai-rakodó alatt; *Szokolya*: Király-rét, Taxi-nyiladék; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó).
Mocsár- és lápréteken szórványos.

***Calamagrostis arundinacea* (L.) ROTH** – erdei nádtippan
(syn.: *C. sylvatica* DC.)

irod.: A *kemencei* Bugyihó-hegyen, a *szokolyai* és *perőcsényi* határban a Nagy-Hideg-hegyen, a *szokolyai* Szállás-bércen (FEICHTINGER 1870).

Szokolya: Papphegy, mézskerülő bükkösben (SZUJKÓ-LACZA 1956).

A Nagy-Hideg-hegy északi oldalán, szurdokerdőben (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

mscr.: *Kemence*: Sasfészek (BOROS 1958).

NJ.: Mézskerülő erdőkben gyakori. Mézskerülő tölgyesekben típusalkotó.

***Calamagrostis varia* (SCHRAD.) HOST** – tarka nádtippan

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1973).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

***Calamagrostis canescens* (WEBER) ROTH em. DRUCE** – dárdás nádtippan

irod.: A *szokolyai* Büdös-tó szélén kis kiterjedésben állományalkotó (NAGY 1998, H).

mscr.: *Calamagrostis canescens?* *Szokolya-Királyrét*: Büdös-tó (BOROS 1956).

***Calamagrostis epigeios* (L.) ROTH** – siskanád

irod.: Cserjések és napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

Nagy-Inóc. 1970., Királyrét. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Vágásterületeken, erdőszéleken, parlagokon közönséges.

***Calamagrostis purpurea* (TRIN.) TRIN.** – pirosuló nádtippan

irod.: *Perőcsény*: Nagy-Hideg-hegy, északi sípálya (TATÁR 1995).

megj.: Üde vágásnövényzetben található 50–60 m² kiterjedésű sarjtelepének eredete rejtélyes.

***Phleum pratense* L.** – mezei komócsin

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy; *Szokolya*: Szén-patak-völgy, Széles-mező; *Kóspallag*: Kis-Hanta-patak völgye; *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyás-tó); *Kismaros*: Szép-erdő. Másutt is.

Kaszálórétek, mocsárrétek növénye.

***Phleum bertolonii* DC.** – hagymás komócsin

(syn.: *Ph. pratense* L. subsp. *nodosum* (L.) ARC., *Ph. pratense* L. subsp. *bertolonii* (DC.) BORN., *Ph. hubbardii* D. KOVÁTS)

NJ.: *Nagyoroszi*: Nagy-völgy (Nagy-rét), Pénzásás, Faragott-kúti-kaszáló; *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó), Királyháza (Düle-kaszáló); *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: Taxi-nyiladék.

Nedves réteken, útszéleken szórványos.

megj.: A taxon rendszertani rangja és érvényes neve vitatott.

Phleum phleoides (L.) KARSTEN – sima komócsin

irod.: *Kemence*: Szent-szög; *Bernecebaráti*: Dedre-bérc; *Perőcsény (Kemence)*: Hollókő, Vár-bérc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben, melegkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

Nagymaros: Szürke-hegy. 1974., *Nagymaros*: Ördög-hegy. 1977, 1980. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: Bokorerdőkben, száraz tölgyesekben, száraz gyepekben közönséges.

Alopecurus pratensis L. – réti ecsetpázsit

irod.: Rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (HORÁNSZKY 1984).

Király-rét. 1973. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: Kaszálóréteken, mocsárréteken közönséges.

Alopecurus myosuroides HUDS. – parlagi ecsetpázsit

irod.: Börzsöny: *Diósjenő* (SOÓ-JÁVORKA 1951, SOÓ 1973).

megj.: Minden bizonnyal a Nógrádi-medencére vonatkozó adat. Vizsgálandó.

Alopecurus geniculatus L. – gombos ecsetpázsit

NJ.: *Bernecebaráti*: Tölgy-orom (Belső-tó); *Letskés*: Fekete-mocsár (Rakottás-tó); *Szokolya*: Deszkametsző-völgy.

Időszakos erdei tavacskákban, szivárgóvízes helyeken, viszonylag ritka.

Alopecurus aequalis SOBOL. – mocsári ecsetpázsit

NJ.: *Bernecebaráti*: Víztarozó; *Borsosberény*: a Makkos-vadászház közelében; *Diósjenő*: Kemence-patak-völgy (Mázsaház, Király-kút); *Szokolya*: Büdös-tó, Les-völgy; *Kóspallag*: Kapitány-rét; *Letskés*: Fekete-mocsár (Rakottás-tó).

Időszakos tavacskákban, pocsolyákban, mocsarakban gyakori.

Stipa capillata L. – kunkorgó árvalányhaj (9. ábra)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Kis-Hegyes (Ököraszaló); *Letskés*: Veréb-hegy, Közép-Galla, a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Ipolydamásd*: Nagy-Galla, Széles-bérc a Kurta-árok felett, Száraz-patak-völgy; *Szob*: Kerek-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy.

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben andezitsziklagyepekben, legeltetett lejtőszyepekben nem ritka, máshonnan nincs adata.

Stipa tirsia STEV. – hosszúlevelű árvalányhaj (8. ábra)

(syn.: *S. stenophylla* CZERN.)

irod.: *Vámosmikola*: Hegyes-hegy, lejtőszyepben (NAGY 1997a).

NJ.: *Szokolya*: Tamási-hegy, Nacsapéreg; *Nagybörzsöny*: Só-hegy; *Ipolytölgyes*: Kis-Koppány; *Ipolydamásd*: Zuvár, Nagy-Galla, Galla-tisztás, Medve-völgy; *Szob*: Ruzsás-hegy, Csák-hegy; *Nagymaros*: Ördög-hegy, Hatló-patak völgye, Eszperantó-hegy; *Verőce*: Fenyves-hegy.

A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben lejtőszyepekben, bokorerdőkben szórványos.

Stipa dasyphylla CZERN. – bozontos árvalányhaj (30. és 42. ábra)

irod.: *Hont*: Kutyika-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962a).

Nagymaros (HORÁNSZKY in SZUJKÓ-LACZA 1962a).

Börzsöny: *Hont* (SOÓ 1973).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1976, 1980., *Nagymaros*: Szürke-hegy. 1976. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

Perőcsény: a Drínó-völgy feletti délies kitettséű, sziklás lejtőn (NAGY 1998).

NJ.: *Kemence*: a Strand feletti sziklákön; *Nagybörzsöny*: Rustok-hegy, Só-hegy, Nagy-Sas-hegy 575 m magas kúpja; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Meleg-oldal, Kis-Hegy (Ököraszaló); *Letkés*: a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Ipolydamásd*: Széles-bérc a Kurta-árok felett; *Márianosztra*: György-hegy.

Lejtősztyepekben, bokorerdőkben, andezitsziklagepekben a Délnyugati-Börzsönyben gyakori, másutt alig.

Stipa pennata L. – pusztai árvalányhaj

(syn.: *S. joannis* ČELAK.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény: Szarvas-kő (NAGY 1997a).

NJ.: *Diósjenő*: Kámor; *Perőcsény*: Vad-tető alatt; *Letkés*: Kis-Galla; *Ipolydamásd*: Nagy-Galla; *Zebegény*: Bószobi-völgy (Sípálya); *Nagymaros*: Ördög-hegy.

Andezitsziklagepekben, lejtősztyepekben, sziklacserjésekben szórványos.

Stipa crassiculmis SMIRNOV subsp. **euroanatolica** MARTINOVSKY – vastagszárú árvalányhaj

irod.: *Nagymaros*. Az Ördög-hegyen andezitsziklákön (BOROS 1970).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1955).

megj.: NÉMETH Ferenc szerint téves adat. Vizsgálandó.

Kowatschower Bergen (MARTINOVSKY 1967, MARTINOVSKY–RADICS 1967). Az utóbbi cikkben szereplő ponttérkép tévesen a Dél-Börzsönyben jelzi az előfordulást.

Stipa pulcherrima C. KOCH – csinos árvalányhaj

irod.: A Duna feletti meredek, sziklás lejtőkön helyenként tömeges (KÁRPÁTI 1952).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Nagymaros: Ördög-hegy. 1976, 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

Perőcsény: Szarvas-kő alatt, lejtősztyepben (NAGY 1997a).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1947).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy; *Szokolya*: Nagy-Kő-hegy; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Letkés*: Közép-Galla; *Ipolydamásd*: Nagy-Galla, Galla-tisztás, Széles-bérc a Kurta-árok felett, 288 m-es hegy; *Márianosztra*: Égések; *Szob*: Kerek-hegy; *Zebegény*: Kálvária-hegy, Bószobi-völgy (Köves-hegy, Sípálya); *Nagymaros*: Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy, Bodzási-pihenő; *Kismaros*: Nagy-kőszikla, Kalló-hegy.

Lejtősztyepekben, andezitsziklagepekben helyenként gyakori.

Piptatherum virescens (TRIN.) BOISS. – bajuszos kásafű (4. ábra)

(syn.: *Oryzopsis virescens* (TRIN.) BECK)

irod.: A Duna feletti lejtők virágos kőrissel kevert molyhos tölgyeseiben (KÁRPÁTI 1952).

A Börzsöny-hegység déli részén *Nagymaros* felett az Ördöghegy és Szent Mihály-hegy tölgyesében bőven terem (KÁRPÁTI 1954).

Mészkedvelő tölgyesekben a Szent Mihály-hegyen típusalkotó (SZUJKÓ-LACZA 1956, 1964).

A Szent Mihály-hegyen mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: A *nagymarosi* Ördög-hegy és Szent Mihály-hegy mészkedvelő tölgyeseiben.

Milium effusum L. – kásafű

irod.: Mese-patak völgye. 1977. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

mscr.: *Nagymaros*: Templom-völgy (BOROS 1947).

NJ.: Üde bükkösök, völgyalji gyertyános-tölgyesek, égerligetek gyakori növénye.

Hierochloë repens (HOST) P. B. – illatos szentperje

(syn.: *H. odorata* (L.) P. B.)

irod.: Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

megj.: Aktuális előfordulása a hegységben vizsgálandó.

Anthoxanthum odoratum L. – borjúpázsit

irod.: Tölgyerdők és rétek növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebegényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980, HORÁNSZKY 1984).

NJ.: Hegyi réteken, kaszálóréteken, tisztásokon, mézkerülő tölgyesekben közönséges.

Phalaris arundinacea (L.) RAUSCH. – pántlikafű

(syn.: *Balclutha arundinacea* (L.) DUM., *Phalaroides arundinacea* (L.) RAUSCH.)

irod.: Király-kút. 1975. GOTTHÁRD, MMH. (BÁNKUTI 1999).

NJ.: *Nagyoroszi*: Deszkápuszta felett a Nagy-völgyben; *Diósjenő*: Kemence-völgy (Kis-mánai kőfejtőnél); *Kemence*: Kemence-völgy (Dosnyai-rakodó alatt).

Magaskörösokban, mocsárréten, égerligetek szegélyén szórványos.

Eragrostis pilosa (L.) P. B. – szőrös tőtippán

irod.: *Letkésen* (FEICHTINGER 1899).

Börzsöny (SOÓ-JÁVORKA 1951).

NJ.: *Kemence*: a Kőrözsa panzió feletti sziklákon; *Perőcsény*: Drínó; *Szokolya*: Széles-mező, Vasfazék-völgy; *Nagybörzsöny*: Gömbölyű-kő; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Márianosztra*: Galambosréti-hegy. Másutt is.

Utak mentén szórványos. Degradált andezitsziklagepekben elszaporodik.

Eragrostis minor HOST – kis tőtippán

NJ.: Útszéleken, taposott gyomtársulásokban, településeken gyakori.

Cleistogenes serotina (L.) KENG – késeiperje

(syn.: *Diplachne serotina* (L.) LINK)

irod.: *Nagymarosnál* a Duna melletti kősziklákon (FEICHTINGER 1870).

Napos andezitsziklák növénye (KÁRPÁTI 1932, 1952).

Bernecebaráti: Dedre-bérc; *Perőcsény* (*Kemence*): Hollókő, Drínó-patak felett, Várberc in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szokolya: Nagy-Hideg-hegy; *Bernecebaráti*: Balázsirtvány; *Nagymaros*: Templom-völgy;

Zebegény: Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

A *nagymarosi* Szent Mihály-hegy bokorerdeiben (HORÁNSZKY 1964, 1984).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918, 1947); *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy (BOROS 1949a).

NJ.: *Bernecebaráti*: Kőkapu, Dedre-bérc; *Diósjenő*: Kő-szirt, Nagy-Mána; *Kemence*: Malomkő, Barát-kő, Szent-szög, Dorotyin, Csipcsina, Cicőke, Pleska-bérc, Nagy-Oros-bérc, Rakottyas-bérc; *Perőcsény*: Szarvas-kő, Vad-tető, Drínó; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy, Szarvasborjú-bérc (Török-bükk-bérc); *Szokolya*: Nagy-Kő-hegy; *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Templom-bérc, Hegyes-hegy-orom, Rustok-hegy, Hosszú-bérc; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Meleg-oldal, Kis-Hegyes; *Letskés*: Közép-Galla, Nagy-Galla; *Ipolydamásd*: Széles-bérc a Kurta-árok felett, Zuvár; *Márianosztra*: Kopasz-hegy; *Kóspallag*: Róka-hegy (Nagy-Vaskapu-hegy); *Szob*: Ruzsás-hegy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Gubacsi-hálás, Fehér-hegy, Rigó-hegy, Szürke-hegy, Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy. Másutt is. Nyílt andezitsziklagepekben, lejtősztyepekben, andezitkopárokon gyakori.

***Cynodon dactylon* (L.) PERS.** – csillagpázsit

irod.: Napos, füves lejtők növénye, mésztalajon (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: Legelőkön, településeken, taposott gyomtársulásokban gyakori.

***Tragus racemosus* (L.) ALL.** – tövisperje

irod.: A Duna menti homokon *Nagymarosig* hatol be (KÁRPÁTI 1952).

A Börzsöny-hegység déli lábánál *Nagymaros* mellett vasúti töltésen terem (KÁRPÁTI 1954).

Nagybörzsöny: a Hosszú-bércre vezető út mentén (H); *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy; *Ipolydamásd*: Széles-bérc a Kurta-árok felett. Vadjárta, degradált andezitsziklagepekben helyenként elszaporodik (NAGY 2000).

NJ.: *Verőce*: vasútállomás.

***Leersia oryzoides* (L.) SW.** – rizsfű

NJ.: *Kemence*: Kemence-völgy a Dosnyai-rakodónál, vízzel telt régi kubikgödörben (H).

Kismaros: Morgó-patak-völgy (PINTÉR B.).

***Panicum capillare* L.** – hajszálágú köles

NJ.: *Szobon*, *Zebegényben* útszéleken, behurcolva.

***Panicum miliaceum* L. subsp. *ruderales* (KITAG.) THELL.** – gyomköles

NJ.: *Verőce-Magyarkút*: Újtárs. Szántón, cirok között, behurcolva.

***Digitaria sanguinalis* (L.) SCOP.** – pirók-ujjasmuhar

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Településeken, szántókon, parlagokon, útszéleken közönséges.

***Echinochloa crus-galli* (L.) P. B.** – közönséges kakaslábfű

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Településeken, parlagokon, útszéleken, nedves gyomtársulásokban közönséges.

***Setaria verticillata* (L.) P. B.** – ragadós muhar

NJ.: *Szokolya*: a falu belterületén a Török-patak völgyében (Liget út). A paphegyi fűrészüzem mellett, útszélén.

Setaria × decipiens SCHIMPER (= *S. verticillata* × *viridis*) – csalékony muhar

NJ.: *Szokolya*; *Szob*: a Ruzsás-hegy előterében.

Parlagokon, útszéleken szórványos.

Setaria pumila (POIR.) R. et SCH. – fakó muhar

irod.: Börzsöny vidéki málnaültetvényekben (HORVÁTH 1980).

NJ.: Településeken, szántókon, parlagokon, útszéleken gyakori.

Setaria viridis (L.) P. BEAUV. – zöld muhar

NJ.: Településeken, szántókon, parlagokon, gyomos sziklagyepekben közönséges.

Botriochloa ischaemum (L.) KENG – fenyérfű

(syn.: *Andropogon ischaemum* L.)

irod.: Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Perőcsény (Kemence): Hollókő in *Poëtum pannonicae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

Diósjenő: Kő-szirt; *Szokolya*: Nagy-Hideg-hegy; *Nagymaros*: Templom-völgy; *Zebegény*:

Ördög-hegy in *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae* (SZUJKÓ-LACZA 1961a).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918).

NJ.: Legelőkön, vadjárta lejtősztyepekben, sziklagyepekben, bokorerdőkben közönséges.

Chrysopogon gryllus (TORN.) TRIN. – élesmosófű (32. ábra)

(syn.: *Andropogon gryllus* L., *Pollinia gryllus* (L.) SPRENGEL)

irod.: *Zebegénynél* a trachyt hegyek meredek szikláin, száraz oldalain (FEICHTINGER 1870).

Napos, füves lejtők növénye, andezit talajon (KÁRPÁTI 1932).

Bei *Zebegény* (KITAIBEL in GOMBOCZ 1945).

A Szent Mihály-hegyen bokorerdőben (HORÁNSZKY 1964).

Szent Mihály-hegy, *Orno-Quercetum* (SZUJKÓ-LACZA 1964a).

mscr.: *Nagymaros*: Ördög-hegy (BOROS 1918, 1947).

NJ.: *Bernecebaráti*: Kis-Kalakocs-orom; *Kemence*: Szent-szög, Malom-kő, Csarna-völgy; *Perőcsény*: Henkó-lápa, Alsó-Kovács-pallag, Jancsi-hegy, Veresmárom, Nagy-Kő-bérc; *Vámosmikola*: Hegyes-hegy, Szarvasborjú-bérc (Török-bükk-bérc); *Nagybörzsöny*: Magyar-hegy, Rustok-hegy, Hegyes-hegy-orom, Nagy-Koppány, Hosszú-bérc, Gömbölyű-kő, Róth-erdő; *Ipolytölgyes*: Bánya-hegy, Róth-hegy, Kis-Koppány, Meleg-oldal, Kis-Hegyes (Ököraszaló); *Letskés*: Veréb-hegy, Közép-Galla, a Sákola-tetőre vezető út mentén; *Ipolydamásd*: Nagy-Galla, Varjú-hegy, Jama, Alsó-Cikó, Felső-Cikó, Széles-bérc a Kurta-árok felett; *Márianosztra*: György-hegy, Lőrinc-hegy, Vastag-hegy, Mákos-domb, Égések; *Kóspallag*: Kis-Vadálló; *Szob*: Csák-hegy, Kerek-hegy, Ódamásd-Malomvölgy; *Zebegény*: Nagy-Kerek-hegy; *Nagymaros*: Szent Mihály-hegy, Ördög-hegy, Szürke-hegy. Andezitsziklagyepek, lejtősztyepek, bokorerdők növénye. A Dél- és Délnyugati-Börzsönyben, valamint a hegység nyugati részén gyakori, másutt ritka.

Arum orientale M. B. – keleti kontyvirág

irod.: Nagy-Hideg-hegy (SZUJKÓ-LACZA 1962b).

A Szent Mihály-hegyen mészkedvelő tölgyesben (HORÁNSZKY 1964).

NJ.: Üde bükkösök, magaskőrisesek, hársas-kőrisesek, völgyalji gyertyános-tölgyesek, égerligetek gyakori növénye.

Lemna minor L. – apró békalencse

mscr.: *Szokolya*: Király-rét (SZUJKÓ-LACZA 1982).

NJ.: *Borsosberény*: Makkos-vadászház közelében; *Diósjenő*: Király-kút; *Nógrád-Szokolya*: Les-völgy; *Szokolya*: Büdös-tó, Bajdázói-tó; *Nagybörzsöny*: Horgásztó, Magyar-hegy (Tólak); *Letkés*: Fekete-mocsár (Rakottyas-tó); *Kóspallag*: Kapitány-rét; *Szob*: Bószobi-völgy; *Nagymaros*: Büdös-tó, Szilfa-forrás, Békás-réti halastó.

Erdei tavacsákban, lassú folyású vizekben gyakori.

Spirodela polyrhiza (L.) SCHLEIDEN – bojtos békalencse

herb.: Nógrád m. A Diósjenői-tóban és a levezető árkában. 1918. BOROS Á.

megj.: A Nógrádi-medencére vonatkozó herbáriumi adat.

irod.: Börzsöny (SOÓ 1973).

NJ.: *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: a Büdös-tó lebegőhínárjában kevés (H). Ritka.

Sparganium erectum L. – ágas békabuzogány

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

NJ.: *Nógrád*: Les-völgy; *Szokolya*: Király-rét; *Nagymaros*: Békás-réti halastó.

Patakmenti növényzetben, igen ritka.

Typha angustifolia L. – keskenylevelű gyékény

NJ.: *Nógrád*: a Török-hegy lábánál, vizenyős, gyékényes mélyedésben.

Typha latifolia L. – széleslevelű (bodnározó) gyékény

irod.: Patakpartok növénye (KÁRPÁTI 1932).

Zebevényi Malom-völgy (LÁNG in SIMON és mtsai 1980).

NJ.: *Nagyoroszi*: Pénzásás; *Kemence-Diósjenő*: Kemence-völgy; *Perőcsény*: Horgásztó; *Nagybörzsöny*: Horgásztó; *Szokolya*: Széles-mező, Büdös-tó, Bajdázói-tó, Deszkametsző-völgy; *Márianosztra*: Kóspallagi-víztározó, Csák-hegy; *Szob*: Bószobi-völgy. Mocsarakban, időszakos tavacsákban, halastavakban elég gyakori.

Irodalomjegyzék

- ASZALÓS R. – STANDOVÁR T. – RUFF J. – BARTON ZS. (2001): Jégtörések és széldöntések a Börzsöny erdeiben – Gondolatok az erdővédelemről az ezredfordulón. – *Erdészeti Tudományos Intézet kiadványai* **15**: 103–116.
- BALLA Z. (1978): A Magas-börzsönyi paleovulkán rekonstrukciója. – *Földtani Közöny* **108**: 119–136.
- BÁNKUTI K. (1999): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény I. (Pteridophyta, Gymnospermatophyta, Monocotyledonopsida). – *Folia Hist. Nat. Mus. Matraensis* **23**: 103–141.
- BÁNKUTI K. (2000): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény II. (Dicotyledonopsida: Berberidaceae – Fabaceae). – *Folia Hist. Nat. Mus. Matraensis* **24**: 77–93.
- BARINA Z. (2006): *A Gerecse hegység flórájának katalógusa. (Flora of the Gerecse Mountains.)* – Magyar Természettudományi Múzeum, Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest. 612 pp.
- BARTHA D. – MÁTYÁS CS. (1995): *Erdei fa- és cserjefajok előfordulása Magyarországon.* – Sopron, 223 pp.
- BARTHA D. – BÖLÖNI J. – KIRÁLY G. (1999): Magyarország ritka fa- és cserjefajai I. – *Tilia* **7**: 286.
- BÉKEFI A. né – BÉKEFI A. (2001): A magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana* Ledeb.) állományának újrafelfedezése a Dél-Börzsönyben. – *Kitaibelia* **6**(2): 407.
- BÉNYEINÉ HIMMER M. (2000): *Védett sztyeppfajok Zebegény határában.* – Lippai János és Vas Károly Ülésszak Botanikai Szekció (2000. november 6–7.) poszter összefoglalók. p. 8.
- BORHIDI A. (1961): Klimadiagramme und klimazonale Karte Ungarns. – *Ann. Univ. Budapest, Sect. Biol.* **4**: 21–50.
- BORHIDI A. (2003): *Magyarország növénytársulásai.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 610 pp.
- BOROS Á. (1916, 1917, 1918, 1920, 1921, 1923, 1931, 1947, 1948, 1949a, 1950, 1951, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1961): Florisztikai jegyzetek. – Kézirat, MTM Növénytár, Budapest.
- BOROS Á. (1949b): Florisztikai közlemények III. – *Borbásia* **9**(3–5): 28–34.
- BOROS Á. (1968): *Bryogeographie und Bryoflora Ungarn.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 466 pp.
- BOROS Á. (1970): Florisztikai közlemények V. – *Bot. Közlem.* **57**(1): 69–72.
- BOROS Á. – VAJDA L. (1959): Phytogeography of the Börzsöny Mountains in the light of mosses. – *Acta Biologica, Suppl.* **3**: 27–28.
- BOROS Á. – VAJDA L. (1960): *Marsupella hungarica* Boros et Vajda nov. spec. – *Rev. Bryol. N. S.* **29**: 97–101.
- BOROS Á. – VAJDA L. – SZUJKÓ-LACZA J. (1958): A Börzsöny-hegység néhány érdekes növénye. – *Bot. Közlem.* **47**: 351–352.
- BÖLÖNI J. (1997): Madárbirs (*Cotoneaster*) fajok Magyarországon. – *Kitaibelia* **2**(2): 174–176.
- CSAPODY I. (1982): *Védett növényeink.* – Gondolat Kiadó, Budapest, 347 pp.
- FACSAR G. (1976): *Spiraea cserjések rhodológiai vizsgálata a Börzsöny hegységben, különös tekintettel a vertikálisra.* – XII. Biológiai vándorgyűlés előadáskivonatok 1976. VIII. 26–28. Debrecen, p. 296.

- FACRSAR G. (1977): *Adatok vadrózsa fajaink biológiájához*. – Lippai János tudományos ülésszak előadásai 1975. V. 27–28. Budapest, Kertészeti Egyetem, **2**(8): 2187–2205.
- FACRSAR G. (1981): *Rosa gallica L. populációk rendszertani és areálgeográfiai helyzete Magyarországon*. – *Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Közleményei, Budapest* **45**: 121–129.
- FACRSAR G. (1982): *Két erdőssztyepp vadrózsa faj (Rosa gallica L., R. livescens Bess.) ökológiai és társulási viszonyai Magyarországon*. – Lippai János emlékülés és tudományos ülésszak előadásai 1982. IV. 28. Budapest, Kertészeti Egyetem **1**: 785–795.
- FACRSAR G. (1986): *A zalai rózsza (Rosa zalana Wiesb.) Magyarországon*. – *Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Közleményei, Budapest* **50**: 216–224.
- FACRSAR G. (1988a): *A szentendrei rózsza és rokonai*. – *Kertészet és szőlészet* **37–35**: 15.
- FACRSAR G. (1988b): *Védelemre érdemesek – Vadrózsák*. – *Kertészet és szőlészet* **37–45**: 14–15.
- FACRSAR G. (1990): *A molyhos rózsák (subsectio vestitae) autochton és allochton populációi és természetvédelmi helyzetük Magyarországon*. – Lippai János tudományos ülésszak előadásai 1990. XI. 7–8. Budapest, Kertészeti Egyetem. Előadás és poszter összefoglalók. pp. 336–337.
- FACRSAR G. (1993): *Magyarország vadontermő rózsái*. – *Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Közleményei, Budapest* **53**: 73–128.
- FACRSAR G. (2002): *Kis ország sok rózsafajjal?* – In: SALAMON-ALBERT É. (szerk.): *Magyar botanikai kutatások az ezredfordulón. Tanulmányok Borhidi Attila 70. születésnapja tiszteletére*. PTE Növénytani Tanszék, Pécs, pp. 141–156.
- FARKAS S. (szerk.) (1999): *Magyarország védett növényei*. – Mezőgazda Kiadó, Budapest, 416 pp.
- FEICHTINGER S. (1870): *A Börzsöny-Márianosztrai Trachyt hegycsoport növényzetéről*. – *A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1869-ben tartott 14. Nagygyűlésének munkái* **14**: 284–296.
- FEICHTINGER S. (1899): *Esztergom megye és környékének flórája*. – Esztergom, 456 pp.
- FEKETE L. – BLATTNY T. (1903): *Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén*. – Selmechánya, 793 pp.
- GOMBOCZ E. (1945): *Diaria itinerum Pauli Kitaibelii*. – Ungarischen Naturwissenschaftlichen Museum, Budapest, pp. 864–867.
- HORÁNSZKY A. (1957): *Mikroklímamessungen am Szentmihály-Berg bei Nagymaros (Ungarn)*. – *Ann. Univ. Sci. Sect. Biol. Budapest* **1**: 89–131.
- HORÁNSZKY A. (1960): *Über das Problem der Bewaldung im Andesitgebirge*. – *Ann. Univ. Sci. Budapest Sect. Biol.* **3**: 215–224.
- HORÁNSZKY A. (1964): *Die Wälder des Szentendre-Visegráder Gebirges. Die Vegetation Ungarischen Landschaften. Band 4*. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 286 pp.
- HORÁNSZKY A. (1984): *Kirándulási kalauz. Túrák a Pilis- és a Börzsöny-hegységekben*. – OPI, Budapest, pp. 95–104.
- HORVÁTH F. – DOBOLYI Z. K. – MORSCHHAUSER T. – LŐKÖS L. – KARAS L. – SZERDAHELYI T. (1995): *FLÓRA adatbázis 1.2 Taxonlista és attributum állomány*. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, 267 pp.
- HORVÁTH K. (1980): *Gyombiológiai vizsgálatok Börzsöny-vidéki málnaültetvényekben*. – *Kertgazdaság* **12**(1): 16–26.
- ITTZÉS P. (1996): *Adatok az Északi-középhegység mohafiórájához*. – *Kitaibelia* **1**(1): 34–35.
- JÁVORKA S. – CSAPODY V. (1934): *A magyar flóra képekben, Iconographia Florae Hungariae*. – K. M. Természettudományi Társulat és Studium Könyvkiadó Rt., Budapest, 584 pp.
- KÁRPÁTI V. – KÁRPÁTI I. – JURKO, A. (1963): *Bachbegleitende Erlenauen im eukarpatischen und pannonischen Mittelgebirge*. – *Biologia, Bratislava* **18**(2): 97–120.

- KÁRPÁTI Z. (1932): A Börzsönyi hegység növényföldrajzi jellemzése. – *Index Horti Bot. Budapest* **1**: 29–59.
- KÁRPÁTI Z. (1935): Adatok Magyarország flórájához. – *Bot. Közlem.* **32**: 199.
- KÁRPÁTI Z. (1950): Újabb adatok Magyarország flórájának ismeretéhez. – *Budapesti Tudományegyetem Biológiai Intézetének Évkönyve, Budapest* **1**: 43–47.
- KÁRPÁTI Z. (1952): Az Északi-hegyvidék nyugati részének növényföldrajzi áttekintése. – *Földrajzi Értesítő* **1**: 289–314.
- KÁRPÁTI Z. (1954): Kiegészítés Soó-Jávorka: „A magyar növényvilág kézikönyve” c. munkájához. – *Bot. Közlem.* **45**(1–2): 71–76.
- KÁRPÁTI Z. (1960): Die Sorbus-Arten Ungarns und der angrenzenden Gebiete. – *Feddes Repertorium* **62**(2–3): 71–334.
- KERESZTY Z. (1988a): A magyarországi *Scilla bifolia* alakkör rendszertani felülvizsgálata. – *Bot. Közlem.* **74–75**: 47–61.
- KERESZTY Z. (1988b): A magyarországi *Scilla bifolia* fajcsoport taxonómiai értékelése. – *Bot. Közlem.* **74–75**: 63–71.
- KERESZTY Z. (1993): The distribution of the genus *Scilla* in Hungary. – *Studia Botanica Hungarica* **24**: 51–75.
- KERNER A. (1875): *Die Vegetationsverhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens*. – Verlag der Wagnerschen Universitäts-Buchhandlung, Innsbruck, 536 pp.
- KEVEY B. (1978): Az *Allium ursinum* L. magyarországi elterjedése. – *Bot. Közlem.* **65**: 165–175.
- KEVEY B. (1995): Újabb adatok Magyarország flórájának ismeretéhez. – *Bot. Közlem.* **82**(1–2): 45–53.
- KEVEY B. (2001a): Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VIII. – *Bot. Közlem.* **88**(1–2): 95–105.
- KEVEY B. (2001b): A *Carex strigosa* Huds. elterjedése Magyarországon. – *Kitaibelia* **6**(1): 37–41.
- KEVEY B. – TÓTH I. ZS. (1998): A *Stachys alpina* L. magyarországi elterjedése. – *Kitaibelia* **3**(2): 213–218.
- KIRÁLY G. (2005): Kiegészítések a magyar adventív-flóra ismeretéhez II. Az *Epilobium ciliatum* Rafin. Magyarországon. – *Flora Pannonica* **3**: 27–39.
- KLIKA, J. (1938): Xerotherme Pflanzengesellschaften der Kovacover Hügel in der Südslovakei. – *Studia Botanica Cechica* **18**(3): 435–465.
- KORPÁS L. (szerk.) (1998): *Magyarázó a Börzsöny-Visegrádi-hegység földtani térképéhez*. – Magyar Állami Földtani Intézet Térképmagyarázói, Budapest, 216 pp.
- KOVÁCS J. A. (1997): A közép-európai *Helictotrichon pratense* alakkör taxonómiai értékelése. – *Kitaibelia* **2**(2): 197–198.
- KOVÁCS M. – PRISZTER SZ. (1956): A Nógrádi flórajárás (Neogradense) érdekesebb növényei. – *Bot. Közl.* **46**(3–4): 309–311.
- LÁJER K. (2004): Perjeszittyó tanulmányok I. Összehasonlító statisztikai vizsgálatok és kiegészítő megfigyelések a *Luzula* szekció hazai fajainak ismeretéhez. – *Flora Pannonica* **2**(2): 69–83.
- LÁNG S. (1955): *A Mátra és a Börzsöny természeti földrajza*. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 275–433.
- MAGYAR P. (1933): Erdőtípusvizsgálatok a Börzsönyi- és a Bükkhegységben. – *Erd. Kísérl.* **35**: 396–439.
- MAGYAR P. (1935): A magaskőrös középhegységeinkben. – *Erd. Lapok.* **73**: 251–262.
- MARTINOVSKY, J. O. (1967): Zur Taxonomie und Verbreitung von *Stipa paradoxa* (Junge) P. Smirnov und *Stipa crassiculmis* P. Smirnov – *Bot. Jb., Stuttgart* **87**(4): 383–398.

- MARTINOVSKY, J. O. – RADICS F. (1967): Bemerkungen über die Phytogeographie und Ökologie der in Ungarn vorkommenden Stipa-Arten. XV. Beitrag zur Kenntnis der europäischen Federgräser. – *Fragmenta Bot. Mus. Hist.-Nat. Hung.* **5**(1–4): 29–68.
- MICHALKO, J. – MAGIC, D. – BERTA, J. (1987): *Geobotanical Map of C.S.S.R. Text part.* – VEDA Publishing House, Slovak Academy of Sciences, Bratislava, pp. 67–71.
- MIHÁLY B. – BOTTA-DUKÁT Z. (szerk.) (2004): *Biológiai inváziók Magyarországon. Özön-növények.* – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, 408 pp.
- MÓRÓF. (1989): *Börzsönyi TK és térsége regionális tájrendezési terve.* – Térképmelléklet. (mscr.) – Váci Erdőrendezőség.
- NAGY J. (1996): List of protected plants of the Central Börzsöny Mountains. – *Publ. Univ. Horticult. industr. Aliment.* **55**: 80–83.
- NAGY J. (1997a): Adatok a Börzsöny-hegység flórájához. – *Kitaibelia* **2**(1): 27–32.
- NAGY J. (1997b): A Központi-Börzsöny gyertyános égerligetei. – *Kitaibelia* **2**(2): 290–297.
- NAGY J. (1997c): A Börzsöny-hegység kárpáti kőhúros andezitsziklagyepjei. – *Kitaibelia* **2**(2): 298–301.
- NAGY J. (1998): Adatok a Börzsöny-hegység flórájához II. – *Kitaibelia* **3**(1): 127–128.
- NAGY J. (1999a): Adatok a Börzsöny-hegység flórájához III. – *Kitaibelia* **4**(1): 65–67.
- NAGY J. (1999b): A Börzsöny-hegység mészkérülő bükkösei. – *Kitaibelia* **4**(1): 69–75.
- NAGY J. (1999c): A Börzsöny-hegység szurdokerdei. – *Kitaibelia* **4**(2): 301–310.
- NAGY J. (1999d): Distribution of *Spiraea media* Fr. Schm. on the territory of the South-Western Börzsöny Mountain (Hungary). – *Publ. Univ. Horticult. industr. Aliment.* **59**: 105–108.
- NAGY J. (2000): Gyomflorisztikai adatok a Börzsöny-hegységből. – *Kitaibelia* **5**(1): 201–204.
- NAGY J. (2002): Adatok a Börzsöny-hegység flórájához V. – *Kitaibelia* **7**(2): 207–208.
- NAGY J. – HESS A. (2006): *Stipa tirma* gyepek vizsgálata a Börzsöny hegységben. – *Kitaibelia* **11**(1): 69.
- NAGY J. – SZMORAD F. (2000): Adatok a Börzsöny-hegység flórájához IV. – *Kitaibelia* **5**(1): 205–207.
- NAGY J. – ZENTAI K. (2001): A Délnyugati-Börzsöny *Spiraea* cserjéseinek florisztikai és cönológiai vizsgálata. – *Kitaibelia* **6**(1): 121–132.
- NAGY L. (2005): A Mátra Múzeum herbáriuma – A Gotthárd-gyűjtemény III. (Fabaceae – Euphorbiaceae). – *Folia Hist. Nat. Mus. Matraensis* **29**: 33–41.
- PÉCZELY GY. (1967): *A Dunakanyar hidroklimatológiai problémái.* (A Dunakanyar bioklimatológiai és hidrometeorológiai vonatkozásai.) – A Magyar Meteorológiai Társaság XII. Vándorgyűlésén elhangzott előadások és hozzászólások. Budapest, pp. 43–51.
- PIFKÓ D. (2004): Adatok a hazai *Chamaecytisus*-fajok ismeretéhez I. – *Flora Pannonica* **2**(2): 25–36.
- PIFKÓ D. (2005): Adatok a hazai *Chamaecytisus*-fajok ismeretéhez II. – *Flora Pannonica* **3**: 163–174.
- PRISZTER SZ. (1985): *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve VII. Mutatók.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 683 pp.
- PRISZTER SZ. (1998): *Növényneveink.* – Mezőgazda Kiadó, Budapest, 547 pp.
- RÉZ E. (1934): *Nógrád és Hont vármegyék erdővilága.* – In: LADÁNYI M.: *Nógrád vármegye.* – A magyar városok monográfiája kiadóhivatala, Budapest.
- SIMON T. (1968): Die Verbreitung der *Heracleum spondylium* unterarten in der Ungarischen und Karpatischen Flora. – *Ann. Univ. Sci. Budapest. Sect. Biol.* **1968**: 333–339.
- SIMON T. (1992): *A magyarországi edényes flóra határozója.* – Tankönyvkiadó, Budapest, 892 pp.
- SIMON T. (2000): *A magyarországi edényes flóra határozója.* 4. átdolgozott kiadás. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 846 pp.

- SIMON T. (2001): A havasi varázslófű (*Circaea alpina* L.) hazai cönológiája. – *Bot. Közlem.* **88**(1–2): 107–116.
- SIMON T. – HORÁNSZKY A. – JÁRAINÉ KOMLÓDI M. – LÁNG E. – DRASKOVITS R. (1980): *Növényrendszertani gyakorlatok*. – Tankönyvkiadó, Budapest, pp. 74–84.
- SOÓ R. (1964, 1966, 1968, 1970, 1973, 1980): *A magyar flóra és vegetáció rendszertaninövény-földrajzi kézikönyve, I–VI*. – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SOÓ R. – JÁVORKA S. (1951): *A magyar növényvilág kézikönyve, I–II*. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1020 pp.
- SOÓ R. – KÁRPÁTI Z. (1968): *Növényhatározó. 2. kötet, Harasztok–virágos növények*. – Tankönyvkiadó, Budapest, 846 pp.
- SZEPESFALVY J. (1927): Adatok Magyarország adventív flórájához. – *Magyar Botanikai Lapok* **26**: 25–27.
- SZMORAD F. (1999): *A Királyrét–Deszkametsző-völgy florisztikai kutatása és vegetációtérképezése*. (mscr.) – Királyréti Erdészeti.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1956): Beiträge zur Kenntnis der auf Andesit ausgebildeten Waldtypen des Börzsöny-Gebirges. – *Ann. Hist. nat. Mus. Nat. Hung.* **7**: 335–342.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1957): A *Helleborus purpurascens* W. et K. elterjedési adatai, ökológiai és cönológiai viszonyai. – *Ann. Hist. nat. Mus. Nat. Hung.* **8**: 175–180.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1961a): Die Trockenrasen und der Andesit-Kahlwald im Börzsönygebirge. – *Ann. Hist. nat. Mus. Nat. Hung.* **53**: 225–240.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1961b): Adatok a szurdokerdő és a bükkös mikroklímájához. – *Biol. Közlem.* **9**(1): 103–112.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1962a): Die Verbreitung der *Stipa dasyphylla* Czern. nach den Herbarien und Literatur-Angaben (Areal-Analyse). – *Fragmenta Bot. Mus. Hist. Nat. Hung.* **2**(1–4): 53–72.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1962b): Die Buchenwälder des Börzsöny und Mátra-Gebirges. – *Acta Bot. Hung.* **8**(3–4): 441–471.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1964a): Die Kalkholden und Eichen-Zerreichenwälder des Börzsöny-Gebirges. – *Acta Bot. Hung.* **10**(1–2): 239–256.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1964b): *A Börzsöny-hegység természetes vegetációja*. – Kandidátusi értekezés. Budapest. (mscr.)
- SZUJKÓ-LACZA J. (1967): I. Beiträge zur Kenntnis der Pflanzengesellschaften des Börzsöny-Gebirges. Die Assoziationen *Tilio-Fraxinetum*, *Mercuriali-Tilietum matricum*, *Spiraeetum mediae*. II. Lebensform-Homogenitätsuntersuchungen. – *Ann. Hist. nat. Mus. Nat. Hung.* **59**: 147–161.
- SZUJKÓ-LACZA J. (1982): *Kutatási jelentés a Börzsöny Tájvédelmi Körzetben 1982-ben végzett munkáról*. – OKTH Budapesti Felügyelősége. (mscr.)
- SZUJKÓ-LACZA J. (1983): *Kutatási jelentés a Börzsöny Tájvédelmi Körzetben 1983-ban végzett munkáról*. – OKTH Budapesti Felügyelősége. (mscr.)
- SZUJKÓ-LACZA J. (1984): *Kutatási jelentés a Börzsöny Tájvédelmi Körzetben 1984-ben végzett munkáról*. – OKTH Budapesti Felügyelősége. (mscr.)
- TATÁR D. (1995): Két új nádtíppan a magyar flórában: *Calamagrostis villosa* (Chaix) Gmel. és *C. purpurea* Trin. – *Bot. Közlem.* **82**(1–2): 39–44.
- TERPÓ A. (1967): *A mediterrán és az alföldi éghajlat tükröződése a Dunakanyar vegetációjában*. (A Dunakanyar bioklimatológiai és hidrometeorológiai vonatkozásai.) – A Magyar Meteorológiai Társaság XII. Vándorgyűlésén elhangzott előadások és hozzászólások. Budapest, pp. 69–84.
- VAJDA L. (1966): A Börzsöny-hegység mohafiórája. – *Fragmenta Bot. Mus. Hist.-Nat. Hung.* **4**(1–4): 79–100.

- VAJDA L. (1981): Erneuerte Validation der Beschreibung von *Marsupella hungarica* Boros et Vajda. – *Studia Bot. Hung.* **15**: 91–92.
- VÁRADI J. (1992): *A Pogány-Rózsás vízgyűjtő területén levő erdők állapotfelvelelézési munkái és regenerációs terve.* – Diplomater. EFE, Növénytani Tanszék, Sopron (mscr.)
- VOJTKÓ A. (szerk.) (2001): *A Bükk hegység flórája.* – SORBUS 2001 Kiadó, Eger, 340 pp.
- ZERTOVÁ, A. (1961): Taxonomická studie o *Lotus corniculatus* L. subsp. slovacus Zertová. – *Acta Musei Nationalis Pragae* **11**(3–4): 159–185.
- ZÓLYOMI B. (1936): A pannóniai flóratartomány és az északnyugatnak határos területek szikla-növényzetének áttekintése. Übersicht der Felsenvegetation in der pannonischen Florenprovinz und dem nordwestlichen angrenzenden Gebiete. – *Ann. Mus. Nat. Hung. Pars Bot.* **30**: 136–174.
- ZÓLYOMI B. (1942): A középdunai flóraválasztó és a dolomitjelenség. Die Mitteldonau-Florenscheide und das Dolomitphänomen. – *Bot. Közlem.* **39**: 209–231.
- ZÓLYOMI B. (1967): *Rekonstruált növénytakaró 1:1.500.000.* In: Magyarország Nemzeti Atlasza – Budapest, p. 21.

Introduction

When Pál KITAIBEL visited the Börzsöny Mts 203 years ago compiled a list of 70 plant species in his travel diary, which formed the starting point of the botanical survey on this area. Fifty years later his excellent followers, Sándor FEICHTINGER, Ignác GRUNDL and the Austrian Anton KERNER, who for the benefit of science and for their own pleasure began to wander this nice region, created a base for our knowledge on its flora. Up to now, series of researcher generations followed their example and piled up the abundant but scattered knowledge, which has served as a solid foundation for the compilation of the flora of the mountains.

I have begun to deal with the flora of the Börzsöny Mts due to the motivation of Prof. Tibor SIMON since 1993. At first I concentrated on the Central Börzsöny only and following its cognition I extended my research area to the whole region. Thus I spent approx. 450 field days with the survey on the flora and vegetation of the Börzsöny Mts during the past 14 years.

Certainly, this work was not independent of flora works on landscape units of similar scale compiled in the recent past by young researchers in the country. Excellent examples exceeding one another were available, which eased the work of the author of this book to a large extent and at the same time increased his faith in that his work is also a segment of a larger whole: the deeper knowledge of Hungarian flora. I hope that the complete monograph will be a useful information source for Hungarian botany, official conservation, forest managers of the area and for scientific information dissemination as well.

Finishing the work does not mean that the content of the book could not have been extended further with newer and newer locality data. We know from Sándor JÁVORKA that the entire enumeration of the flora never can be reached. Its constant change, enrichment, impoverishment could have been experienced within even such a short time, a little more than one decade. This book records that state, which is enabled by the present level of the survey but it surely leaves tasks for the future researchers as well.

In the end I owe thanks to all, who helped me during the compilation of this book, without those it may have not come into existence. Primarily to the personnel of the Börzsöny Landscape Protection Area of the Duna–Ipoly National Park Directorate, namely Károly TESZÁRY and his colleagues, the special staff of the Forestry of Királyrét, among them Zsolt BARTON, who all helped me with their knowledge on the area, with field trips and with the unselfish assignment of their data contributed to the development of a more complex flora work. To the staff of the Department of Botany of the Hungarian Natural History Museum, who enabled the herbarium and library data collection and with whom I could have exchanged useful knowledge. I respectfully think of Lajos

FELFÖLDY, who drew my attention (together with several researcher colleagues' of mine) to the importance and pleasure of collection, which make the survey more complex. I owe thanks to the leaders of the botanical doctoral school of the University of Pécs, Attila BORHIDI and his colleagues, who provided me a postgraduate course of high quality. To the leader of Department of Botany of Faculty of Horticulture (Corvinus University of Budapest), Imre RIMÓCZI, who at the workplace provided me with infrastructural background. To numerous researcher colleagues, who gave valuable data to the flora work under preparation. To my reviewers, who contributed to the standard increase of this work with their critics. To my parents, whose absolute support was essential for the implementation of effective research.

Budapest, July 2007

The author

Natural conditions of the Börzsöny Mts

Geographical location, limits and parts of the landscape unit

Börzsöny Mts forms the western part of the Hungarian Middle Range. Its southeastern slopes face the Great Hungarian Plain while its western ones look onto the Little Hungarian Plain. Regarding its structure it belongs to the volcanic zone of the Northern Carpathians together with the Osztrovszki and Selmecebánya Mts situated northwards from the Börzsöny Mts. It has close connections with the Szentendre–Visegrád Mts located southwards on the right side of the Danube River, which is proven also by the presence of the same andesite forms on both sides of the Danube narrows.

Its area is approximately 450 km². Its natural borders are the Ipoly Valley from the north and west, the Danube Valley from the south as well as Nógrád Basin from the east.

In the survey the borders of the landscape unit were regarded as follows: the railway line along the Danube between the settlements Verőce and Szob, to the direction of the Ipoly Valley the road from Szob to Lelédhíd manor, further the connection line between the foothills and the plain of the Ipoly Valley. Heading for the north Liliompusztá, Széppatakpusztá, vine cellars of Ipolytölgyes, Ganád Vine Hill, foot of Górhill, Magas Bank, Tilalmas Ditch, Börzsöny Tourist House, western foot of Bogárhill line and from the service road of Perőcsény to Bernecebaráti the road represent the border again. In the north, from Bernecebaráti to Parassapusztá the connection line of the foothills and the plain of sandy soil of the Ipoly Valley represent the border and further from Parassapusztá to Drégelypalánk the border is the road again. The eastern natural border of the Börzsöny common with the Nógrád Basin is soft. In my work I reckoned the main road No. 2, Felső Hill of Drégelypalánk, Hévíz Stream Valley, railway line, Drégelyvár railway station, Szomolyapusztá, Úrhill, the line along the railway station of Diósjenő as borders. South of Diósjenő, Csikó-berek, Török Hill of Nógrád, Madarász Hill, Rácz Hill, the ridge of Hosszú Hill, the eastern slope of Nagy-Hársas Hill crossing Les Valley, Szendehely, Katalinpusztá, Fenyves Hill, Fenyves Hill railway station, Verőce line form the border.

From the geographical point of view, LÁNG (1955) divided the Börzsöny Mts into four parts: Northern Börzsöny, Central Börzsöny (High Börzsöny), Southwestern Börzsöny and South Börzsöny.

1. South Börzsöny (S Börzsöny) with the small basins

An almost 110 km² area enclosed by the Szob–Márianosztra–Kóspallag–Szokolya–Les Valley–Szendehely–Katalinpusztá–Katalin Valley line and the Danube. This

area mainly composed of hills and basins. Its highest points are Mt Szent Mihály (484 m) and Mt Hegyes-tető (482 m).

2. *Southwestern Börzsöny (SW Börzsöny)*

The approx. 80 km² large, closed SW Börzsöny is fringed upon by Hosszú Valley from the northeastern direction, by Kóspallag–Márianosztra–Szob line from the south-east and by the Ipoly Valley from the north. Its highest peak is Mt Nagy-Sas with 608 m.

3. *Central Börzsöny*

It is the highest and most closed part of the Börzsöny Mts. An area of 150 km², which is surrounded by Kemence Valley from the north, the settlements of Kemence–Nagybörzsöny from the west, Nagybörzsöny–Kóspallag–Szokolya from the south and Szokolya–Les Valley–Berkenye–Nógrád–Diósjenő line from the east. The topmost peak of the main ridge is Mt Csóványos (938 m).

4. *Northern Börzsöny (N Börzsöny)*

A part of the Börzsöny Mts of approx. 100 km² size, located north of the Kemence Valley. It is surrounded by the settlements of Kemence, Bernecebaráti, Hont, Drégely-palánk, Nagyoroszi, Borsosberény and Diósjenő. It is a strongly eroded area with slightly wavy surface. Its highest peak is Kámor (661 m).

Geology, geomorphology

The development of the Börzsöny Mts began with the volcanic activities of the Miocene. According to the latest surveys its evolution period is dated 15.2 and 14.5 million years before (KORPÁS 1998). Marine sediments of the Oligocene and Miocene form the base of the Börzsöny Mts. Its main mass is made up of andesites and their tuffs. The overall thickness of the andesite varies between 250–1,100 m.

The diameter of the base of the former volcanic cone, which determines the current appearance of the Central Börzsöny is 12–14 km (BALLA 1978). The major part of the volcanic cone eroded and a caldera with 3.7–5.5 km in diameter formed inside. The presently highest ridges and peaks of the Börzsöny Mts ring-like border the caldera.

On the western mountain edge and in the small basins of the S Börzsöny Lajta limestone and claymarl deposited by the Pannonian Sea are widespread. Sand and gravel are common on the eastern margin of the Börzsöny Mts. More significant loess occurrences can be found in the Danube Valley and near the settlements Nagymaros and Zebegény.

Despite the fact that Börzsöny is an eroded block mountain, it displays a wide range of landforms. According to the classification of LÁNG (1955) the determining elements

of the current form set are the central caldera, the cone-shaped mountains as well as the vast covers of volcanic tuff and lava. The absence of plateaux is a special characteristic in the area of the Börzsöny Mts.

From the Quaternary forms the periglacial slope screes (Mt Nagy-Inóc, Mt Nagy-Hideg, Mt Csóványos, Mt Magosfa, Mt Nagy-Mána, etc.) and 10–20 m high towers of andesite agglomerates (Oltár-kő, Szabó kövek) are the most widespread.

Hydrography

The major part of the flowing water derives from snow melting as well as the precipitation of thunderstorms and only a small proportion originates from springs. The water output of the streams is small in general, frequently their flood has a duration only of some hours. The number of springs is above 330, however, their water output is slight and only few of them are permanent (LÁNG 1955). Natural stagnant water bodies are absent in the area of the Börzsöny Mts. Its artificial lakes are the following: Kóspallag Reservoir, Királyrét and Bajdázó Lakes as well as fishponds of Törökmező, Nagy-Börzsöny and Perőcsény.

The area of the Börzsöny belongs to the catchment area of the rivers Ipoly and Danube, terminally the Danube transports off the flowing water of the Börzsöny Mts.

Climate

As a consequence of the rarity of meteorological station networks and insufficient measurement data series (especially in temperature), in most cases the characterisation of the climate of the Börzsöny Mts can be implemented only with estimated data. Estimated and measured data of these kinds can be found in the works of LÁNG (1955) and PÉCZELY (1967).

The Börzsöny Mts emerge like an island up to 7–800 m from the level of the surrounding low areas. According to ZÓLYOMI (1942) the limit of Köppen climate types *C* and *D* (isotherm January -2°C) crosses the southern part of the Börzsöny Mts dividing the more extreme Central Börzsöny with colder winter from the lower, more balanced the S and SW Börzsöny with milder winter. On the map of ZÓLYOMI this borderline turns to the north in the western part of the Börzsöny Mts (Fig. 1).

The average annual precipitation is the highest in the region of Mt Nagy-Hideg–Mt Csóványos–Mt Sasfészek–Királyháza, with an amount above 850 mm. It can be also stated that the western foreground of the Börzsöny Mts is much drier than the eastern one. The N Börzsöny can be also regarded as an area with plentiful precipitation. On the rainfall conditions of the S Börzsöny data of the settlements of Nagymaros with 629 mm (LÁNG 1955) as well as Visegrád with 631 mm (BORHIDI 1961) provide information.

Soils

MÓRÓ (1989) published overall data and statements on the soil types of the region. A total of 52% of the area of the Börzsöny Mts is covered by dark coloured forest soils (ranker, erubase and rendzina), of which the determining one is the ranker soil. Brown forest soils with an overall coverage of 46% are almost of the same significance. Their distribution is the following: brown forest clay soil 27%, brown soil 9%, acidic and podzolic brown forest soil 4%, rusty brown forest soil 5%, pseudogley brown forest soil 1%. A further 1% of the area is covered by skeleton soils.

Settlement network

The area of the Börzsöny Mts is surrounded ringlike by 21 settlements. In the inner areas villages are present only in the three small basins, one in each: Márianosztra, Kóspallag and Szokolya (Fig. 2). Smaller inhabited settlements are also scarce in the Börzsöny Mts, these are Királyháza, Királyrét and Nagyirtápuszta. Some tourist houses can be also considered as permanently inhabited: Mt Magas-Tax, Mt Nagy-Hideg, Vilati Resort, Törökmező. Due to the natural beauty of these regions, in the valleys of the S Börzsöny running towards the Danube as well as on the slopes above Zebegény, Nagymaros, Kismaros and Verőce a great number of weekend crofts and resorts were developed in the last century.

Two counties share the area of the Börzsöny Mts. The administrative areas of settlements Berkenye, Borsosberény, Diósjenő, Drégelypalánk, Hont, Nagyoroszi, Nógrád and Szendehely (with Katalinpuszta) belong to Nógrád county. Pest county comprises the administrative areas of Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kismaros, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagy Börzsöny, Nagymaros, Perőcsény, Szob, Szokolya, Vámosmikola, Verőce and Zebegény.

The history of the survey on flora and vegetation

Even in the last decades the Börzsöny Mts was regarded as an areas of Hungary which are less known from the botanical point of view. Systematic research had been launched relatively late, almost 150 years ago and has continued with various intensity and thoroughness up to now.

Pál KITAIBEL (1757–1817) visited the settlements Verőce, Nagymaros, Zebegény, Szob, Márianosztra, Nagybörzsöny on the occasion of his journey to Árva county in 1804. In his travel diary he mentioned nearly 70 plant species from the area. During his stay in Hungary Anton KERNER (1831–1898) visited four times the area of the S Börzsöny between 1855 and 1860. He published floristic data chiefly on the mountains between Nagymaros and Zebegény settlements. His book “*Die Vegetationsverhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens*” issued in 1875 contains data of 260 species of the area. From the 1860s Sándor FEICHTINGER (1817–1907), head physician of town Esztergom and Ignác GRUNDL (1813–1878), parson of Helemba researched eagerly the flora of the wider surroundings, thus of Börzsöny as well. FEICHTINGER published precious data on almost 200 species in his study “*A Börzsöny-Márianosztrai Trachyt hegycsoport növényzetéről*” [“About the flora of the trachit mountain group of Börzsöny-Márianosztra”] in 1870. As a summary of his botanical studies his book “*Esztergom megye és környékének flórája*” [“Flora of Esztergom county and its surroundings”] was issued in 1899, with some new data added to his earlier results.

In 1872, Lajos SIMONKAI (1851–1910) visited the Börzsöny Mts, as well, which fact is proven by his collections from the neighbourhood of Szokolya (Hungarian Natural History Museum, Department of Botany).

Nándor FILARSZKY (1858–1941) wandered the area of the Börzsöny Mts along the Danube almost systematically between 1901–1902. He discovered among others the following species in Börzsöny Mts: *Campanula macrostachya*, *Listera ovata*, *Muscari tenuiflorum*, *Teucrium botrys*. In the next 30 years numerous excellent researchers and collectors of flora visited the Börzsöny Mts, especially the area of the S Börzsöny, but many of them paid a visit to the High Börzsöny as well. Without completeness here is the list of their names: Ádám BOROS (1900–1973), Vera CSAPODY (1890–1985), Árpád DEGEN (1866–1934), Sándor JÁVORKA (1883–1961), Zoltán KÁRPÁTI (1909–1972), Vilmos KÓFARAGÓ-GYELNIK (1906–1945), Jenő Béla KÜMMERLE (1876–1931), Géza LENGYEL (1884–1965), Károly LYKA (1869–1965), Sándor MÁGOCSY-DIETZ (1855–1945), Antal PÉNZES (1895–1984), János SZEPESFALVY (1882–1959), János TUZSON (1870–1943), László VAJDA (1890–1986). Regarding the effectivity, through their outstanding work Sándor JÁVORKA (with the discovery of *Dactylorhiza fuchsii*,

Scopolia carniolica, *Thlaspi jankae*), Zoltán KÁRPÁTI (with finding *Dianthus carthusianorum* subsp. *saxigenus*, *Luzula pilosa*, *Primula elatior*), János SZEPESFALVY (with *Asplenium adiantum nigrum*), Pál Magyar (with *Vaccinium myrtillus*), László VAJDA (with *Orobancha flava*), Ádám BOROS (with *Allium marginatum*, *Gentianopsis ciliata*, together with DEGEN Árpád with *Medicago rigidula*) broadened the knowledge on the flora of the Börzsöny Mts.

In 1932, Zoltán KÁRPÁTI in his doctoral dissertation “A Börzsönyi hegység növényföldrajzi jellemzése” [“Phytogeographical characterization of the Börzsöny Mountains”] listed nearly 600 vascular plant species from the area classified by formations, unfortunately without exact locality data. He evaluated the flora of the Börzsöny Mts and concluded that on the basis of its montane and northern elements it can be rightly classified beside Bükk and Mátra Mts, as the foreground mountains of the Northern Carpathians.

The study of the excellent forester Pál MAGYAR (1895–1969) with the title of “Erdőtípus vizsgálatok a Börzsönyi- és a Bükkhegységben” [“Survey on the forest types of Börzsöny and Bükk Mountains”] was issued in 1933. This work is a phytosociological study implemented already by modern coenological sampling methods. The study contains several precious results from the forest management aspects as well. For his study on European ash (MAGYAR 1935) the research on the ash forests of the ridges of the Börzsöny Mountains served as a basis. Bálint ZÓLYOMI (1908–1997) elaborated the open andesite rocky grasslands with *Festuca pseudodalmatica* of Nagy-Mána (ZÓLYOMI 1936).

In the following years mainly the researchers listed above published novel, valuable data. From these data of JÁVORKA on *Ferula sadleriana* on Mt Ördög, *Maianthemum bifolium* of Jenő KELLER (1917–1945) (Hungarian Natural History Museum, Department of Botany), *Pyrola minor* and *Orthilia secunda* of KÁRPÁTI as well as *Woodsia ilvensis* found together with Bálint ZÓLYOMI on Nagy-Mána (KÁRPÁTI 1935) are the most significant.

In 1942 ZÓLYOMI published his study of great influence on the Middle Danubian flora division line, which contains more important statements with regards to Börzsöny Mts as well.

After the World War, from the middle or end of the 1940s more experts visited again the Börzsöny Mts to collect. Representatives of the younger botanist generation joined the survey in this period: Leona BAKSAY, Zoltán BARÁTH (1924–1982), Lehel BÁNÓ, József PAPP (1900–1985), Tamás PÓCS, Szaniszló PRISZTER and József STIEBER. The probably only journey of Rezső SOÓ (1903–1980) in Börzsöny (Nagy-maros Hills) took place also in 1947. The synthesis of the newly gathered floristical data was also accomplished by Zoltán KÁRPÁTI in his study “Az Északi hegyvidék nyugati részének növényföldrajzi áttekintése” [“Phytogeographical overview on the western part of the Northern Mountain Range”], issued in 1952. He separated the S Börzsöny on the basis of its flora, which is rich in southern elements and similar to those of the Visegrád Mts from the High Börzsöny abundant in montane species. He considers the Márianosztra–Kóspallag–Szokolya line as the flora division line running across the Börzsöny Mts.

From the 1950s the emphasis of the survey had been put to the examination of the vegetation. Júlia SZUJKÓNÉ LACZA started the description of the vegetation through up-to-date coenologic methods in the whole area of the Börzsöny Mts and continuously published her results (SZUJKÓ-LACZA 1956, 1961*a, b*, 1962*b*, 1964*a*, 1967). In her candidate's dissertation (SZUJKÓ-LACZA 1964*b*) in addition to the forest communities she elaborated more treeless habitats as well. In the Visegrád Mts and Mt Szent Mihály of the S Börzsöny András HORÁNSZKY began to describe the vegetation. One of the results of his survey is the separation of the flora district Visegradense of transitional character (HORÁNSZKY 1960, 1964). Vera KÁRPÁTI and István KÁRPÁTI made relevés in the middle mountainous alder gallery forests of the Börzsöny Mts (KÁRPÁTI *et al.* 1963).

From this period the bryological survey through more decades of the excellent florists Ádám BOROS and László VAJDA is worth pointing out. According to the evidence of his diaries BOROS spent 52 days between 1916 and 1961 in the Börzsöny Mts. Numerous rare alpine and Carpathian moss species as well as species *Marsupella hungarica* (BOROS and VAJDA 1959, 1960, VAJDA 1981), endemic for the Börzsöny Mts were discovered by them. VAJDA (1966) compiled the bryophyte flora of the Börzsöny Mts containing 51 liverwort and 243 moss species. In this period they were the most efficient in the discovery of vascular species as well (*Centunculus minimus*, *Knautia maxima*, *Petasites albus*, *Pleurospermum austriacum*, *Polystichum braunii*, *P. lonchitis*, *Sorbus aucuparia*, *Stachys alpina*, etc.). The visit of J. DOSTAL, professor of botany from Prague on Mt Ördög in Nagymaros resulted in an unexpected novelty, the discovery of *Stipa crassiculmis* in 1955. Ferenc TUSKÓ forest engineer found *Polygonatum verticillatum* on Mt Csóványos, Árpád KÁROLYI (1907–1972) *Eriophorum latifolium* in Kémence Valley. However, from the middle of the 1960s, the research abated.

In the 1970–80s the survey on the area was scarce. We have to point out the work of Géza FACSAR dealing with the clarification of the taxonomy and flora of native rose species. Through his research the richness of the Börzsöny Mts in rare rose species (*Rosa dumalis*, *R. reversa*, *R. scabriuscula*, etc.) revealed (FACSAR 1976, 1977, 1981, 1982, 1986, 1988*a, b*, 1990, 1993, 2002). Data of Balázs KEVEY on *Allium ursinum* (KEVEY 1978), *Ribes nigrum* (KEVEY 1995) and *Vitis sylvestris* are also worth mentioning. In this period Ábel HEGEDŰS (1920–1994) as well as Dénes GOTTHÁRD (1905–199?) collected regularly the plants of the Börzsöny Mts. The herbarium of Gotthárd comprised also such new and valuable data as *Botrychium lunaria*, *Trifolium patens*. Károly HORVÁTH carried out research on weed coenology in the raspberry plantations of the area (HORVÁTH 1980). In the first half of the 1980s J. SZUJKÓ-LACZA together with István SASKÓ started research with conservation purpose in the area. She indicated *Succiso-Molinietum* community in the area of the Börzsöny Mts and made also some precious, new floristical discovery: *Astrantia major* from Kémence Valley and *Primula elatior* from Deszkápuszta. Botanical descriptions for educational and information dissemination purposes were made by Edit LÁNG (SIMON *et al.* 1980) from Malom Valley of Zebegény and the surroundings of Törökmező of Nagymaros as well as by András HORÁNSZKY (1984) from Mt Szent Mihály of Nagymaros, Malom Valley

of Zebegény, Kemence Valley and Mt Csóványos. In their studies also important floristical data are presented: *Agrostemma githago*, *Clematis integrifolia*, and *Eriophorum angustifolium*.

At the beginning of the 1990s university students preparing their theses explored new species for the country in the area of the Börzsöny Mts. In 1991 József VÁRADI found *Circaea alpina* in Rózsa Valley, subsequently Dóra TATÁR collected *Calamagrostis purpurea* on Mt Nagy-Hideg in 1993. Péter ITTZÉS collected *Andreaea rupestris* moss species, new for the Börzsöny Mts in Rózsa Valley (ITTZÉS 1996). In the 1990s, Tibor STANDOVÁR launched forest dynamics and stand structure research of new aspects on the regeneration of forest communities in the area of Forestry of Királyrét. Réka ASZALÓS and her colleagues published a study on the reasons of natural catastrophes hitting the forests of the Börzsöny Mts (ASZALÓS *et al.* 2001).

József NAGY has begun to deal with the arboreal vegetation and vascular flora of the Central Börzsöny since 1993 and gradually he turns to the floristical survey of the whole area of the Börzsöny Mts. The results of his research on flora and forest communities are issued in a series of publications (NAGY 1996, 1997*a, b*, 1998, 1999*a, b, c, d*, 2000, NAGY and SZMORAD 2001). His important floristical discoveries are the indication of *Anchusa barrelieri*, *Carex buekii*, *C. elongata*, *C. pseudocyperus*, *Epiactis albensis*, *E. leptochila*, *E. microphylla*, *E. voethii*, *Erysimum crepidifolium*, *Herniaria incana*, *Libanotis pyrenaica*, *Lotus borbasii*, *Luzula forsteri*, *Scorzonera purpurea*, and *Tephrosieris integrifolius* from the Börzsöny Mts.

He elaborated the open andesite rocky grasslands of Szarvas Stone and Vad-tető of Perőcsény (NAGY 1997*c*), the *Spiraea* shrubs of the SW Börzsöny (NAGY and ZENTAI 2001) as well as the *Stipa tirma* grasslands of the Börzsöny Mts (NAGY and HESS 2006).

Tibor SIMON compiled a coenological study on the habitat of *Circaea alpina* (SIMON 2001).

In 2001 in the frame of the National Biodiversity Monitoring Program the actual habitat map of a 25 km² area with the centre of Mt Csóványos of 1:10,000 scale was accomplished. Within the Forest Reserve Program, with the leadership of Károly TESZÁRY the basic state survey of the Pogány-Rózsás Forest Reserve was carried out in 1998 and its long-term management plan was elaborated in 2002.

List of the collectors: Leona BAKSAY, Lehel BÁNÓ, Zoltán BARÁTH, Attila BORHIDI, Ádám BOROS, Vera CSAPODY, Árpád DEGEN, József DORNER, Sándor FEICHTINGER, Nándor FILARSZKY, Dénes GOTTHÁRD, Ignác GRUNDL, Ábel HEGEDŰS, András HORÁNSZKY, Sándor JÁVORKA, Árpád KÁROLYI, Zoltán KÁRPÁTI, Jenő KELLER, Zoltán KERESZTY, Ferenc KOVÁTS, Vilmos KÓFARAGÓ-GYELNIK, Jenő Béla KÜMMERLE, Gyula LÁNYI, Géza LENGYEL, Károly LYKA, Antal MARGITAI, Sándor MÁGOCSY-DIETZ, Csaba MÁTYÁS, Gusztáv MOESZ, Róbert MOLDAI, Tibor NOGA, József PAPP, Antal PÉNZES, Dániel PIFKÓ, Tamás PÓCS, Szaniszló PRISZTER, István SASKÓ, Lajos SIMONKAI (SIMKOVICS), Rezső SOÓ, József STIEBER, János SZEPESFALVY, Győző SZÉPLIGETI, Júlia SZUJKÓ-LACZA, András TERPÓ, Lajos THAISZ, Róbert TRAUTMANN, Ferenc TUSKÓ, János TUZSON, László VAJDA, Gábor VIDA, Zoltán ZSÁK.

Researcher colleagues and other data informants: András BÉKEFI, Márta BÉNYEINÉ HIMMER, Árpád BEZECZKY, Sándor BORDÁCS, János BÖLÖNI, Júlia BUKRI, László DARÁNYI, Géza FACSAR, Sándor FARKAS, Krisztián HARMOS, Jaroslav VLČKO, Balázs KEVEY, Gergely KIRÁLY, András KUN, Csaba MOLNÁR, Attila MOLNÁR V., Dániel PIFKÓ, Balázs PINTÉR, Tibor SIMON, Gábor SRAMKÓ, Ferenc SZMORAD, Júlia SZUJKÓ-LACZA, Margit TAKÁCS, Dóra STETÁK (TATÁR), Károly TESZÁRY, Gábor TÍMÁR, András VOJTKÓ.

Phytogeographical characterisation

General characterisation of the vegetation

Forests

Due to the climatic conditions of the landscape unit, on the whole it creates favourable conditions for closed deciduous forests to thrive. Treeless areas developed merely due to edaphic reasons or secondary anthropogenic effects. According to the potential climatic zone map of BORHIDI (1961) the Börzsöny Mts can be characterised by specific zonal presence of oak forests, oak-hornbeam forests, submontane and montane beech forests.

As for the map, climatic zonal beech forests can be found only in the area of the Central Börzsöny, where these form a closed beech forest zone. In fact montane beech forests (*Aconito-Fagetum*) in their habitats near Mt Csóványos as well as Mt Nagy-Hideg are present only regarding their forest stands, however, these are poor in herbaceous character species. Species characteristic for this community (*Festuca altissima*, *Lunaria rediviva*, *Myosotis sylvatica*, *Polygonatum verticillatum*, *Rosa pendulina*, *Senecio ovatus*, *Valeriana sambucifolia*) are represented only with scattered occurrences in low numbers of specimens. On the highest ridges homogenous European ash forests, extended due to human impact occupy the space of montane beech forests. The forest community, which determines the appearance of the Central Börzsöny is beech forest of the Hungarian Middle Mountain Range (*Melittio-Fagetum*).

The montane oak-hornbeam wood (*Carici pilosae-Carpinetum*) is of climatic zonal origin in the lower, outer mountains of the Central Börzsöny, in the N Börzsöny and in the higher parts of the SW Börzsöny. Its extended stands cover also the slopes with northern and eastern exposition of the S Börzsöny. In the Malom Valley of Zebegény also pedunculate oak-hornbeam wood develops to a small extent.

Middle mountain oak wood with *Quercus cerris* (*Quercetum petraeae-cerris*) is frequent on lower mountain tops, south-facing slopes and high, dry ridges. It can be considered as climatic zonal in the S Börzsöny, most of the area of the SW Börzsöny as well as north of Nagy Valley in the N Börzsöny.

Primarily in the Central Börzsöny (Drínó Valley, Oltár Stream Valley, Bacsina Valley) but also in the N Börzsöny (Alsó-Lopona Well) in narrow, deep valley bottoms andesite ravine forests (*Parietario-Aceretum*) with low species diversity are located. Their character species (*Asplenium scolopendrium*, *Lunaria rediviva* and *Polystichum aculeatum*) are rare. The complete absence of *Parietaria officinalis* is conspicuous.

The imposing forests with rocky soil, made up of mountain maple, European ash and beech, present in the northern steep slopes of Mt Magosfa and Mt Nagy-Hideg

deserve attention. These evolve in the montane region, on steep northern slopes above 750–800 m. Slovakian literature (MICHALKO *et al.* 1987) describes similar forests from the Central Carpathians from 900–1,300 m altitude, classified into the Aceri-Fagenion subgroup, under the name montane maple-beech scree wood. From the floristically different species of the community subgroup the occurrence of *Valeriana sambucifolia* is also constant in the relevés in the Börzsöny Mts.

On the scree slopes and peaks forests with lime species (*Mercuriali-Tilietum*) dwell. Their interesting species are: *Gagea minima*, *Geranium lucidum*, *Lunaria rediviva*, *Rosa × spinulifolia*, *Spiraea media*, *Waldsteinia geoides*.

On the rocky slopes of southern, eastern exposition of Mt Nagy-Mána, Nagy-Oros-bérc rocky forests with lime and ash species (*Tilio-Fraxinetum excelsioris*) appear with *Rosa scabriuscula*, *Spiraea media*, *Waldsteinia geoides*.

On the slopes of the oak zone with acid soil, in western exposition acidophilous sessile oak woods (*Deschampsio flexuosae-Quercetum sessiliflorae*) thrive. From the species of the herbaceous layer *Leucanthemum margaritae* and *Melampyrum pratense* are worth mentioning. In extremely dry sites smaller stands of open acidophilous oak forests developed (*Genisto pilosae-Quercetum petraeae*).

The steep, domed north-facing slopes of the Central Börzsöny are occupied by submontane acidophilous beech woods (*Luzulo nemorosae-Fagetum sylvaticae*). Infrequent character species of the community are *Avenella flexuosa*, *Orthilia secunda*, *Vaccinium myrtillus* as well as *Leucobryum glaucum* (Fig. 48).

Due to edaphic and climatic conditions in the area of the S Börzsöny on south-facing slopes sub-Mediterranean xerothermophilous oak woods (*Vicio sparsiflorae-Quercetum pubescentis*) are frequent, by the settlement of Nagymaros with *Mercurialis ovata*, *Piptatherum virescens* occurrences. Locally *Vicia sparsiflora* is present in high abundance, but *Colutea arborescens*, *Dictamnus albus*, *Iris graminea* and *Viburnum lantana* are also common. In the areas of the Börzsöny Mts situated northwards the majority of these species are already lacking, others gradually become scarce. There the less species-rich stands of continental thermophilous oak woods (*Corno-Quercetum pubescentis*) are dominant on the south-facing slopes.

Scrubs with Mahaleb cherry (*Ceraso mahaleb-Quercetum pubescentis*) occupy the andesite rocky cliffs of southern and western exposition extreme for forests. In their herbaceous layer *Achillea crithmifolia*, *Carduus collinus*, *Inula oculus-christi*, and *Poa pannonica* subsp. *scabra* are frequent.

The long, wide stream valleys of the Börzsöny Mts are accompanied by species-rich submontane alder woods (*Aegopodio-Alnetum*). Their nicest stands can be found in Kemence Valley and Nagy Valley of Bernecebaráti (Fig. 68), the precious species are *Anemone nemorosa*, *Cardamine amara*, *Dryopteris carthusiana*, *Epipactis albensis*, *Equisetum hyemale*, *Knautia maxima*, *Petasites albus*, *Primula elatior*, *Scilla vindobonensis*.

A small alder swamp (*Carici elongatae-Alnetum*) patch is present in Kapitány Meadow of Kóspallag with *Dryopteris dilatata* and *Ribes nigrum*.

Cultivated forests

In the place of the Turkey oak and oak-hornbeam forests of the edge of the Börzsöny Mts extensive black locust plantations are present, however, black pine and Scotch pine plantations are also widespread and in some places cultivated forests of hybrid poplar and red oak are situated as well. We have to mention the chestnut plantations in the surroundings of many villages in the landscape unit. Its largest stands occupy the slopes above the settlement of Nagymaros. Cultivated forests of the beech zone are made up of Norway spruce and European larch.

Shrublands

Principally in the area of the SW and Central Börzsöny on rocky mountain ridges and peaks shrubs with *Spiraea media* (*Waldsteinio-Spiraeetum mediae*) are common with codominant *Rosa spinosissima*, rare *Sorbus danubialis* and *Cotoneaster* species. *Prunetum fruticosae* community is formed mostly in mountains of marginal position, in the edges of dry oak forests. In oldfields, former pastures around villages shrubs with hawthorn, blackthorn, dogrose (*Pruno spinosae-Crataegetum*) are frequent. Their more interesting species are *Ornithogalum pyramidale*, *Rosa rubiginosa* and *Rosa zalana*.

In the whole Börzsöny Mts shrubby clearings (*Fragario-Rubetum*, *Sambucetum racemosae*) are widespread.

Rocky grasslands and slope steppes

The sunlit stony-rocky slopes are occupied by open andesite rocky grassland communities (*Minuartio-Festucetum pseudodalmaticae*, *Poëtum scabrae*, *Asplenio septentrionali-Melicetum ciliatae*) as well as moss-lichen communities. Their valuable species are *Erysimum crepidifolium*, *Jovibarba hirta*, *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens*, *Sempervivum marmoreum*. The *Hypno-Polypodietum* community covers the shaded rock walls.

On thicker erubase soils andesite slope steppes (*Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae*, *Inulo-Festucetum pseudodalmaticae*) are frequent. Slope steppes composed of *Stipa dasyphylla*, *S. pulcherrima* and *S. pennata* are primarily typical of the area of the S and SW Börzsöny. In the place of dry oak forests on Lajta limestone species-rich clearing meadows (*Lino tenuifolii-Brachypodietum pinnati*, *Polygalo majori-Brachypodietum pinnati*) are widespread. In the S and SW Börzsöny well-developed *Campanulo-Stipetum tirsae* communities also take place with *Avenula compressa*, *Campanula macrostachya*, *Echium maculatum* and *Muscari tenuiflorum*. Their nicest populations can be found in former vineyards.

Mesophilous meadows, fen and aquatic plant communities

In the beech and oak-hornbeam zone of the Börzsöny Mts there are only few significant clearing meadows. Their low species diversity and characterlessness can be

the result of the long neglect and serious disturbance. Among these the montane meadow of Mt Magas-Tax with localities of *Alchemilla micans*, *Gentiana cruciata*, *Geranium pratense* is the most precious. *Gentianella austriaca* is known from the meadow of Foltán Cross. In the near Nyír Meadow formerly *Gentianopsis ciliata* and *Gentianella austriaca* occurred. The meadows of the wide stream valleys (Kemence Valley, Szén Stream Valley) were grazed in the past and neglected in the last decades. These transformed into characterless hayfields of false oat-grass by now. The species-rich meadow foxtail and false oat-grass meadows in the Malom Valley of Zebegény (*Alopecuro-Arrhenatheretum*) make exceptions. In Széles Meadow of Szokolya *Carici vulpinae-Alopecuretum pratensis*, *Geranio-Trisetetum flavescens*, *Anthoxantho-Festucetum rupicolae* communities appear. In the strictly protected Király Meadow in *Succiso-Molinietum* community *Gentiana pneumonanthe*, *Gymnadenia conopsea*, *Iris sibirica*, *Juncus atratus*, *Pseudolysimachion longifolium*, *Succisa pratensis* occur.

Streamside *Aegopodio-Petasitetum hybridi* communities turn up in Kemence Valley, Morgó Stream Valley, Bánya-puszta as well as by Szilfa Spring. Most of the springs are built around, thus nice acidophilous fontinal meadow of a good state (which is composed of *Athyrium filix-femina*, *Carex remota*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Impatiens noli-tangere*, *Scrophularia umbrosa* and *Veronica montana*) can be found exclusively by Hármas Spring.

In Rózsás Valley in a scree, mossy habitat in *Cardamino-Chrysosplenietum alternifoliae* community the unique species *Circaea alpina* appears (SIMON 2001).

In more valleys of the S Börzsöny the typical large sedge plant community is *Carietum buekii*. Lake Büdös at Királyrét deserves attention due to its rare species *Calamagrostis canescens*, *Carex brizoides*, *Hottonia palustris*, *Rorippa amphibia*, which are known by now merely from this locality of the Börzsöny Mts.

Characterless, weedy dry grasslands

On the edge of the Börzsöny Mts and in the area of the small basins of the S Börzsöny in pastures, oldfields, vine hills extensive, characterless dry grasslands can be found with low species diversity. These can be classified on the basis of their abundant species. Types with the dominance of *Arrhenatherum elatius*, *Botriochloa ischaemum*, *Elymus repens*, *Festuca pseudovina*, *Poa angustifolia* can be distinguished. Their characteristic land use is grazing or mowing.

Endemic and relict species in the Börzsöny Mts as well as significant representatives of the flora element groups

Endemic and subendemic species of the Hungarian flora in the area

Pannonian endemic and subendemic species: *Centaurea sadleriana*, *Dianthus giganteiformis* subsp. *pontederae*, *Dianthus collinus*, *Ferula sadleriana*, *Melampyrum barbatum*, *Onosma arenaria* subsp. *tuberculata*, *Rosa zalana*, *Thlaspi jankae*.

Carpathian endemic and subendemic species: *Carduus collinus*, *Erysimum wittmannii*, *Galium abaujense*, *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens*, *Poa pannonica* subsp. *scabra*.

Relict plant species

Preglacial relict: *Ferula sadleriana*.

Glacial and dealpine-boreal relicts: *Alchemilla micans*, *Calamagrostis varia*, *Circaea alpina*, *Knautia maxima*, *Orobanche flava*, *Petasites albus*, *Pleurospermum austriacum*, *Polygonatum verticillatum*, *Polystichum braunii*, *Primula elatior*, *Rosa pendulina*, *Scopolia carniolica*, *Stachys alpina*, *Vaccinium myrtillus*, *Valeriana sambucifolia*, *Woodsia ilvensis*.

Cool continental relicts: *Carex brevicollis*, *Waldsteinia geoides*.

Species with continental distribution: *Acer tataricum*, *Adonis vernalis*, *Anchusa barrelieri*, *Arenaria procera*, *Artemisia pontica*, *Clematis recta*, *Cotoneaster matrensis*, *C. niger*, *Echium maculatum*, *Erysimum diffusum*, *Inula oculus-christi*, *Nepeta nuda*, *Onobrychis arenaria*, *Phlomis tuberosa*, *Prunus fruticosa*, *Ranunculus pedatus*, *Spiraea media*, *Stipa capillata*, *S. dasyphylla*, *S. pulcherrima*, *S. tirsia*, *Taraxacum serotinum*, *Trifolium pannonicum*, *Veratrum nigrum*, *Vinca herbacea*, *Xeranthemum cylindraceum*.

Pannonian-Balkan, Eastern Balkan-Dacian species: *Achillea crithmifolia*, *Avenula compressa*, *Campanula macrostachya*, *Helleborus purpurascens*, *Lappula heteracantha*, *Mercurialis ovata*, *Muscari tenuiflorum*, *Rhinanthus rumelicus*, *Sempervivum marmoreum*.

Illyrian, sub-Atlantic and sub-Mediterranean elements: *Allium ursinum*, *Bromus pannonicus*, *Carex halleriana*, *Convolvulus cantabrica*, *Fraxinus ornus*, *Lathyrus sphaericus*, *Limodorum abortivum*, *Lotus borbasii*, *Luzula forsteri*, *Ononis pusilla*, *Orchis tridentata*, *Orobanche gracilis*, *Thesium dollineri*, *Valerianella coronata*, *V. pumila*, *Verbascum speciosum*, *Vicia sparsiflora*.

Montane species: *Festuca altissima*, *Gladiolus imbricatus*, *Gentianella austriaca*, *Lunaria rediviva*, *Nardus stricta*, *Phegopteris connectilis*, *Silene dioica*, *Veronica montana*.

Floristical division of the Börzsöny Mts

Phytogeographical status

From the floristical point of view the Börzsöny Mts as the western part of the Matricum flora region of the Pannonian flora land has a special border position. It has been known for long that its region is not uniform floristically (KÁRPÁTI (1932, 1952), ZÓLYOMI (1942), SZUJKÓ-LACZA (1956), HORÁNSZKY (1960, 1964)). ZÓLYOMI in his study (ZÓLYOMI 1942) places the flora division line separating Pilisense and Neogra-

dense flora divisions to the surroundings of the Danube Bend. He explains the high number of distribution limits of species concentrated in this area by the differences between the climate of the two wings and geological formations of the Middle Mountain Range. The limit of Köppen climate types *C* and *D* (isotherm for January: -2°C) crosses the southern part of the Börzsöny from the climatic point of view dividing the more extreme areas with cold winter and more balanced areas with milder winter. In the S Börzsöny also the precipitation maximum in May can be evaluated as a sub-Mediterranean climate characteristic (ZÓLYOMI 1942).

Vegetation researchers of the 50s and 60s dealt with the issues on the flora division borders in more studies. SZUJKÓ-LACZA (1956) indicated the Ipolydamásd–Csitárok–Verőce line area as border line between Pilisense and Neogradense. However, HORÁNSZKY (1960, 1964) placed the borderline of the Visegradense flora division newly designated by him 3–4 km northwards. He considered the areas south of the Szob–Márianosztra–Kóspallag line as parts of the new flora division, noting that Kovácspatak Mts over the Ipoly River also belong here. In his draft map (HORÁNSZKY 1960) he extended the new flora division towards the east together with the areas in the line of Szokolya, Szendehely to Naszály as well.

In addition to the limit of Köppen climate types *C–D* the fact that of the Visegrád Mts and the Central Börzsöny the latter one is higher with 200 m is also a source of significant deviations in the flora. As a result of this, the dominant zonal vegetation is different. In flora division Visegradense the climatic zonal vegetation types are Turkey oak and oak-hornbeam forests, while in the areas of Neogradense in Börzsöny these are beech and oak-hornbeam forests. The several distribution range limits of species within the areas of the two neighbouring flora districts are the overall consequence of the above-mentioned reasons.

With the help of the local distribution maps of the floristically important species, the floristical subdistricts (subregions) of the Börzsöny Mts can be distinguished. For this, the work of LÁNG (1955) served as a basis, in which the Börzsöny Mts was divided into four large geographical-morphological units (Fig. 3). The classification on the basis of the geological, geomorphologic conditions as well as altitude (macroclimate) overlaps well with the four identified flora–vegetation districts. The S and SW Börzsöny as well as the Central and the N Börzsöny form two relative floristical subdistricts.

We have to note that the flora of the sandy regions of the Little Hungarian Plain (Arrabonicum) and the Danube–Tisza Interfluve (Eupannonicum) is connected through the Danube narrows. As a result of the human landscape and nature transformation impacts this connection seems to weaken step by step. The effect of the flora of the sandy areas is negligible in the Börzsöny Mts.

The significance of the bedrock in the distribution of species

It is a known fact that the habitat preference of a species near the border area of its distribution increases. For this phenomenon several examples can be found in the parts of the Visegradense–Neogradense flora districts presented in here as well. Former

literature (ZÓLYOMI 1942, HORÁNSZKY 1960, 1964) emphasized principally the differences between species pools in the case of the weathering dolomite and limestone as well as andesite with better soil forming abilities. The issue that on the edges of the andesite mountains the distribution of given species is facilitated by rocks with carbonate content and sedimentary rocks drew less attention. In the area of the Börzsöny Mts the sub-Mediterranean climatic feature is more intensive on Lajta limestone, marl and with to a small extent on loess, thus the distribution of numerous southern species shows close connection to these rock types. This kind of species group drifts to the north on the western, low mountain edge of the Ipoly Valley and in the small basins (Figs 36–37). With their presence they demonstrate well the larger carbonate bedrock (Lajta limestone, marl, loess) occurrences. These appear in the highest numbers in the neighbourhood of Törökmező in the S Börzsöny.

Concerning the andesite bedrock composing the Börzsöny Mts, species dwelling on rocks and linked to stony soils are pointed out.

Indication of bedrock preferences in the surveyed area:

- (m): species linked to Lajta limestone and marl bedrock,
- (l): species linked to loess bedrock,
- (a): species linked to andesite bedrock.

Principals of the selection of characteristic species of the floristical subregions

For the separation and characterisation of the floristical subregions lists were compiled on the floristically different species, which are exclusive or priority ones for the given subregion. These contain 118 species altogether, which is 10% of the species of the natural flora of the Börzsöny Mts. The selection prefers the sensitive colouring species of the flora and leaves out the community-forming, dominant species.

Frequent species, which are common in the Börzsöny Mts were omitted from the priority species. Species with insufficiently known distribution together with the plants linked to special aquatic habitats like forest lakes and swamp ponds were excluded as well. Certainly in this evaluation the widespread weed species and other artificially introduced species were not indicated. Numerous taxa, whose distribution data are not in line with the floristical subregions as these are influenced by other factors in the surveyed area were also left out.

The majority of the listed species can be regarded as common, however, rarities represented by only one or two populations were also prioritised as these have large indication value.

To the priority species their coenosystematical (SIMON 1992) and floristical element classifications (HORVÁTH *et al.* 1995) were linked. For the evaluation of these I also aim the characterisation of the floristical subregions of the Börzsöny Mts.

Prioritised species linked to the given subregion have indication *

Exclusive species of a given subregion within the Börzsöny Mts have no indication

Explanations to abbreviations

ALB = alpine-Balkan element,	EUR = European element,
ALP = alpine element,	KOZ = cosmopolitan element,
AsM = Atlantic-sub-Mediterranean element,	MED = Mediterranean element,
BAL = Balkan element,	PaB = Pannonian-Balkan element,
BOR = boreal element,	PAN = Pannonian endemism,
CAR = Carpathian endemism,	PoM = Pontic-Mediterranean element,
CEA = Central European-alpine element,	PON = Pontic element,
CEU = Central European element,	PoP = Pontic-Pannonian element,
CIR = circumpolar element,	SAT = sub-Atlantic element,
CON = continental element,	SME = sub-Mediterranean element,
DAC = Eastern Carpathian element,	SMO = Eastern-sub-Mediterranean element.
EUA = Eurasian element,	

Asplenio-F.ion = Asplenio-Festucion pallentis,
 Fest.-Brometea = Festuco-Brometea,
 Festucion rup. = Festucion rupicolae,
 Festucetalia val. = Festucetalia valesiaca,
 Molinio-Arrh.-etea = Molinio-Arrhenatheretea,
 Quercetea p.p. = Quercetea pubescenti-petraeae,
 Seslerio-F.ion = Seslerio-Festucion pallentis.

Descriptions of the floristical subregions

1. The Southern Börzsöny

The S Börzsöny comprises an approx. 110 km² large area. Its highest points are Mt Szent Mihály (484 m) emerging above the Danube Bend, and Mt Hegyes-tető (482 m). This region is mainly characterised by landforms of hilly regions. The geological structure of the area is complex as andesites, their tuffs and sedimentary rocks are also present on large surfaces. In the surroundings of Zebegény, Nagymaros and Törökmező Lajta limestone is widespread. Nearby Nagymaros and Zebegény loess cover with significant thickness can be also observed locally. Streams collecting the water of the area join directly the Danube.

The climate of the area is warmer than that of the other parts of the Börzsöny Mts and shows sub-Mediterranean features. The mean annual temperature is 9–10°C, the average annual precipitation (based on the data of Márianosztra and Visegrád) is 630–650 mm (LÁNG 1955, BORHIDI 1961).

The S Börzsöny is a part of the Visegradense flora district regarding both its flora and vegetation (HORÁNSZKY 1960, 1964), due to the numerous, abundant sub-Mediterranean plant species. The absence of the majority of montane elements is striking. More sub-Mediterranean species reach their northeastern limit of distribution or abundance, e.g.: *Carex halleriana*, *Convolvulus cantabrica*, *Mercurialis ovata*, etc. Mt Szent Mihály and Mt Ördög is renowned of the localities of *Ferula sadleriana*. In the gentle slopes climatic zonal Turkey oak forests while in northern exposition oak-hornbeam forests are dominant with the Dacian *Helleborus purpurascens*. Beech form forests only extra-zonally, on northern slopes and in valley bottoms. On the steep south-facing slopes open andesite rocky grasslands, slope steppes with *Stipa* spp., shrubs with Mahaleb cherry (Fig. 38), sub-Mediterranean xerothermophilous oak woods thrive. A famous introduced arboreal species of Nagymaros is the chestnut. Up to now almost the half of the area of the S Börzsöny has become a treeless area. In the clearing meadows frequently meadow-pasture management is proceeded. The foothills and stream valleys above the Danube were turned into built-in areas to a large extent in the past decades.

The number of the locally (floristically) different plant species of the S Börzsöny is 30. The distribution of some of these can be seen in Figs 4–5. 17 species belong to the subcontinental dry grassland Festucetalia and Festucion rupicolae elements, 4 species are dry oak forest elements, 4 species can be classified into karstic shrub elements and 5 to others. Regarding the floristical elements the Mediterranean element group is represented by 13 species, the continental with 7, the Eurasian-European with 5 and the others with 5 species.

<i>Alyssum montanum</i>	Festucetalia val.	EUR
<i>Anchusa barrelieri</i>	Festucion rup.	PoM
<i>Artemisia campestris*</i>	Festucetalia val.	EUA
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	Quercetea p.p.	KOZ
<i>Astragalus austriacus</i>	Festucetalia val.	CON (m)
<i>Campanula macrostachya</i>	Festucetalia val.	PaB
<i>Campanula sibirica</i>	Festucetalia val.	PON (m,l)
<i>Carex halleriana*</i>	Orno-Cotinion	SME
<i>Colutea arborescens</i>	Orno-Cotinion	SME
<i>Convolvulus cantabrica</i>	Brometalia	SME
<i>Doronicum hungaricum*</i>	Aceri-Quercion	PaB
<i>Ferula sadleriana</i>	Seslerio-F.ion	PAN
<i>Genista pilosa</i>	Festucetalia val.	SAT (a)
<i>Helleborus purpurascens*</i>	Fagetalia	DAC
<i>Inula germanica*</i>	Festucion rup.	PoP
<i>Jurinea mollis</i>	Festucetalia val.	PaB
<i>Lathyrus pannonicus*</i>	Quercetea p.p.	EUR
<i>Lathyrus sphaericus</i>	Festucion rup.	SMO
<i>Mercurialis ovata</i>	Orno-Cotinetalia	ALB

<i>Minuartia glomerata</i>	Festucetalia val.	PoP
<i>Minuartia verna</i>	Festucetalia val.	CIR (m)
<i>Ononis pusilla</i>	Festucion rup.	SME (m)
<i>Orchis militaris</i>	Molinetalia	EUA
<i>Piptatherum virescens</i>	Orno-Cotinetalia	SMO
<i>Salvia austriaca</i> *	Festucion rup.	PoP (m)
<i>Sedum album</i>	Alyso-Sedetalia	SME
<i>Teucrium montanum</i> *	Festucetalia val.	SME (m)
<i>Valerianella coronata</i>	Festucion rup.	SME
<i>Valerianella pumila</i>	Festucion rup.	SME
<i>Veratrum nigrum</i>	Quercu-Fagetea & Quercetea p.p.	CON

2. The Southwestern Börzsöny (without the Kovácspatak Mts)

An area of almost 80 km², which is bordered by Hosszú Valley from the northeast, the Kóspallag–Márianosztra–Szob line from the southeast and by the Ipoly Valley from the west. The altitude of the SW Börzsöny varies between 130–608 m. Its highest peak is Mt Nagy-Sas. The cone-shaped mountains, formed by amphibole andesite and agglomerates are typical of this region, e.g. Mt Nagy-Koppány, Mt Kis- and Nagy-Sas, Só Hill, Széles Hill, Zuvár, Galla Hills, Kopasz Hill (Fig. 40).

In the surroundings of the settlements of Ipolydamásd, Letkés, Ipolytölgyes the foothills are often covered by loess. In the Márianosztra Basin, on Kerek Hill of Szob and near Ipolytölgyes Lajta limestone is overlaid on the andesite. The water of streams joins the Danube. On the climate of the S Börzsöny we have few data. The mean temperature is 8.5–9 °C, the presumable average annual precipitation is 550–650 mm (LÁNG 1955). In addition to the sub-Mediterranean climatic effect the continental one also increasingly prevails. According to the map of ZÓLYOMI (1942) the borderline of the Köppen climate types *C* and *D* turning to the north crosses the area (Fig. 1).

From the floristical point of view the SW Börzsöny shows close relationship with the S Börzsöny and the Kovácspatak Mts, which is proven by several common species. The major part of its area can be classified to the Visegradense flora district.

Minuartia hirsuta subsp. *frutescens* appearing in masses on Bánya Hill of Ipolytölgyes links it already to the Central Börzsöny and through this to the Matricum flora region. Most of all the Kóspallag–Mt Nagy-Sas–Nagy-gyertyános–Gömbölyű Stone–Ipolytölgyes line can be regarded as border between the Neogradense and the Visegradense flora districts. On the basis of this, in the area of the SW Börzsöny the borderline between the Visegradense and the Neogradense flora districts can be set northwards with 1–7 km (Fig. 3) than the flora district border drawn formerly by HORÁNSZKY (1960) and considered as soft.

In the area species of steppe woods and steppe meadows are current, e.g.: *Chrysopogon gryllus*, *Lotus borbasii*, *Rosa spinosissima*, *Spiraea media*, *Stipa dasyphylla*, *S. tirsia*, *Thalictrum minus*. The montane species are almost completely

absent. The SW Börzsöny is linked with the Visegradense flora district also by its vegetation. Its dominant climatic zonal arboreal community is the Turkey oak-sessile oak forest. Oak-hornbeam forests dwell mainly in the valley bottoms and on east-facing slopes, extrazonal beech forests are present on the north-facing slopes, e.g.: Hosszú-bérc, Tolmács Hill, Sákola-tető. On the slopes of southern exposition xerothermophilous oak woods live, while on the shallow erubase soils slope steppes thrive. On the more or less treeless mountain tops species-rich steppe wood vegetation: slope steppes, rocky grasslands, shrubs of *Spiraea* can be observed.

The number of the species characteristic for the area of the SW Börzsöny is 11 (Fig. 6). From these 7 are subcontinental dry grassland Festucetalia and Festucion rupicolae elements. 4 species belong to the Eurasian-European, 3 species to the continental and 3 to the Mediterranean element groups.

<i>Aconitum anthora</i> *	Aceri-Quercion	EUA
<i>Arenaria procera</i>	Festucion rup.	EUA
<i>Centaurea triumfettii</i> subsp. <i>stricta</i> *	Festucetalia val.	EUA
<i>Euphorbia seguieriana</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Festuca pallens</i> *	Festucetalia val.	SME
<i>Linum hirsutum</i> *	Festucion rup.	PoP
<i>Lotus borbasii</i> *	Festucion rup.	PaB
<i>Luzula forsteri</i>	Fagion illyricum	AsM
<i>Scorzonera purpurea</i>	Festucetalia val.	PON
<i>Thymus praecox</i> subsp. <i>badensis</i>	Seslerio-F.ion	CEU
<i>Trinia glauca</i>	Brometalia	SME

The number of the floristically different species in the united area of the S and SW Börzsöny is 27. The distribution of some of these can be seen in Figures 4–5. Some of their distribution ranges are presented in Figures 7–10. From these 15 species belong to the subcontinental dry grassland Festucetalia and Festucion rupicolae elements, 9 species are dry oak forest elements and 3 can be classed to others. The continental element group is represented by 19, the Mediterranean with 4, the Eurasian with 3 species and there is a Pannonian endemism present.

<i>Achillea pannonica</i>	Fest.-Brometea	PON
<i>Adonis vernalis</i> *	Festucetalia val.	CON
<i>Allium marginatum</i>	Festucetalia val.	EUA
<i>Astragalus onobrychis</i>	Festucetalia val.	CON (m)
<i>Carex supina</i>	Festucetalia val.	CON
<i>Carthamus lanatus</i>	Fest.-Brometea	PON
<i>Clematis recta</i> *	Quercetalia pubescentis	PoM
<i>Crupina vulgaris</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Dictamnus albus</i>	Quercetea p.p.	PoM
<i>Iris graminea</i> *	Quercetea p.p.	PoM

<i>Iris pumila</i>	Festucetalia val.	PoP
<i>Lappula heteracantha</i>	Festucion rup.	PoP
<i>Linum austriacum</i>	Festucetalia val.	PoM (m, l)
<i>Muscari tenuiflorum</i>	Festucetalia val.	BAL
<i>Orlaya grandiflora</i>	Festucetalia val.	SME
<i>Phlomis tuberosa*</i>	Aceri-Quercion	EUA
<i>Prunus mahaleb</i>	Ceraso-Quercetum	PoM
<i>Pulsatilla grandis*</i>	Fest.-Brometea	PoP
<i>Reseda phyteuma</i>	Festucion rup.	MED
<i>Rosa zalana*</i>	Quercetea p.p.	PAN
<i>Silene otites</i>	Festucetalia val.	CON
<i>Stipa capillata</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Stipa tirma</i>	Danthonio-Stipion	PoP (a)
<i>Thalictrum minus*</i>	Quercetea p.p.	EUA
<i>Xeranthemum cylindraceum</i>	Festucetalia val.	PoM
<i>Viburnum lantana</i>	Quercetea p.p.	SME (m,l)
<i>Vinca herbacea</i>	Festucion rup.	PoP

The floristical relation of the SW Börzsöny to the Central Börzsöny is significantly weaker. The small regions touching on each other along Hosszú Valley hold only 3 common rare species, which have floristical importance.

<i>Cotoneaster integerrimus</i>	Quercetea p.p.	EUR (a)
<i>Luzula pilosa</i>	Fagetalia	EUA
<i>Minuartia hirsuta</i> subsp. <i>frutescens</i>	Asplenio-F.ion	PAN (a)

3. The Central Börzsöny with the valley of Kemence Stream

The Central Börzsöny is an approx. 150 km² large area enclosed by Kemence Valley from the north, Kemence–Nagybörzsöny from the west, Nagybörzsöny–Kóspalag–Szokolya from the south, and the Szokolya–Les Valley–Berkenye–Nógrád–Diós-jenő line from the east. Its bedrock is andesite, andesite tuff, andesite breccia, less dacite. In the mountains of marginal position by Nagybörzsöny and on Szőlőhegy by Szokolya Lajta limestone and glacial cob cover can be found only in smaller expansion. The Central Börzsöny includes the 12 km long main ridge of the Börzsöny Mts in N–S direction. Its highest points are Mt Csóványos with 939 m, Mt Magosfa with 915 m (Fig. 50), Mt Nagy-Hideg of 864 m and Égés-tető of 863 m. From the main ridge several side ridges branch, like Mt Nagy-Mána, Rakottyás-bérc, Nagy-Oros-bérc. The 8 km long Jancsi Hill–Holló-kő–Várbükk–Magyar Hill range belongs to the Central Börzsöny as well. Below the ridges made up of firm lava rocks, often periglacial rock flows or cliffs composed of aggregates can be observed. Between the mountain ridges narrow, deep valleys were cut. The most remarkable of these is the Kemence Valley of E–W direction, which collects and transports the water of the streams of Pogányvár Valley,

Bacsina Valley and Csarna Valley into the Ipoly River. Westwards the precipitation also gets to the Ipoly through Magyar Valley and Hosszú Valley. To the south Morgó Stream carries the water into the Danube. In summer, most of the water courses dry out.

The climate of the highest parts of the Central Börzsöny is distinctly of montane character with 6.5–7 °C mean annual temperature and about 800–900 mm (occasionally 1,000 mm) average annual precipitation (LÁNG 1955). The north-facing slopes of Mt Magosfa and Mt Nagy-Hideg are among those areas of the country, where the snow cover is the most persistent.

From the viewpoint of flora, the Central Börzsöny is a part of the flora district Neogradense. Related to other regions of the Börzsöny Mts, its flora is abundant in montane elements. Most of the montane and northern species were preserved by the cool, humid mesoclimate of Mt Nagy-Hideg, the surroundings of Mt Csóványos as well as of Kemence Valley and its side valleys. The vast majority of their occurrences can be found in the triangle Mt Nagy-Hideg–Királyháza–Diósjenő. This is the most rainy and humid area of the Börzsöny Mts (LÁNG 1955). The Central Börzsöny has an almost continuous deciduous forest cover. The montane character of the vegetation is indicated chiefly by the extensive, broad beech zone, which is formed by submontane, montane and acidophilous beech forests. Montane beech forests poor in character species dwell on north-facing slopes of Mt Nagy-Hideg, Mt Csóványos, Rakottyás-bérc and Pogány-Rózsás. On the periglacial geological formations scree, locally rocky forests with *Tilia* and *Fraxinus* spp. thrive, while in the narrow, deep valley bottoms andesite ravine forests occur. The beech-hornbeam forests and hornbeam-alder gallery forests of the Kemence Valley are rich in montane species like *Astrantia major*, *Knautia maxima*, *Luzula pilosa*, *Petasites albus*, *Phegopteris connectilis*, *Phyteuma spicatum*, *Pleurospermum austriacum* and *Primula elatior*. On the slopes with southern and western exposition of the lower areas hornbeam-sessile oak and Turkey oak-sessile oak woods substitute the beech forests. On the rocky slopes of Vad-tető, Szarvas Stone (Fig. 59) and Drínó open andesite rocky grasslands thrive with *Erysimum crepidifolium*, *Gagea bohemica*, *Minuartia hirsuta* subsp. *frutescens*, *Poa pannonica* subsp. *scabra* and *Sempervivum marmoreum*.

The number of floristically different plant species of the Central Börzsöny is 35. The range of distribution of some of these can be observed in Figures 11–13. More than the half of these species (19) are Fagetalia and Fagion elements and there are 4 acidophilous forest plant species. The flora of the rocky grasslands, humid meadows, tall herb communities and *Nardus stricta* grasslands are represented by one or two species. 26 species belong to the Eurasian-European, 6 to the alpine, finally 3 to the other species element group.

<i>Anemone nemorosa</i>	Fagetalia	EUR
<i>Astrantia major</i> *	Fagetalia	CEU
<i>Botrychium lunaria</i>	Nardetalia	KOZ
<i>Calamagrostis purpurea</i>	–	BOR
<i>Circaea alpina</i>	Alno-Padion	CIR (a)

<i>Daphne mezereum*</i>	Fagetalia	EUA
<i>Erysimum crepidifolium*</i>	Festucion rup.	CEU (a)
<i>Erysimum wittmannii*</i>	Seslerio-F.ion	PAN
<i>Festuca altissima</i>	Fagetalia	EUR (a)
<i>Gentianella austriaca</i>	Nardetalia	CEA
<i>Gentianopsis ciliata</i>	Molinio-Arrh.-etea	CEU
<i>Geranium pratense</i>	Arrhenatheretea	EUA
<i>Gymnocarpium dryopteris*</i>	Fagetalia	CIR
<i>Knautia maxima</i>	Fagion	CEA
<i>Lunaria rediviva*</i>	Parietario-Aceretum	CEU
<i>Orobanche flava</i>	Filipendulo-Petasition	ALP
<i>Orthilia secunda*</i>	Pino-Quercetalia	CIR (a)
<i>Petasites albus*</i>	Fagion	EUR
<i>Phegopteris connectilis</i>	Fagetalia	CIR
<i>Phyteuma spicatum*</i>	Fagetalia	CEU
<i>Pleurospermum austriacum</i>	Aconito-Fagetum	CEA (a)
<i>Polygonatum verticillatum</i>	Fagion	EUA
<i>Polystichum braunii</i>	Fagion	CIR (a)
<i>Pyrola minor</i>	Pino-Quercetalia	CIR
<i>Rosa pendulina</i>	Fagion	CEU (a)
<i>Sambucus racemosa*</i>	Sambucetalia	CIR
<i>Scopolia carniolica</i>	Fagion	CAR
<i>Senecio ovatus*</i>	Fagetalia	CEU (a)
<i>Sorbus aucuparia</i>	Pino-Quercetalia	EUA (a)
<i>Stachys alpina</i>	Fagetalia	CEU
<i>Vaccinium myrtillus*</i>	Pino-Quercetalia	CIR (a)
<i>Valeriana sambucifolia</i>	Fagion	EUR (a)
<i>Veronica montana</i>	Fagetalia	EUR
<i>Viola tricolor</i> subsp. <i>subalpina*</i>	Asplenio-F.ion	ALP (a)
<i>Woodsia ilvensis</i>	Asplenio-F.ion	CIR (a)

4. The Northern Börzsöny

An area of 100 km², which is situated north of Kemence Valley. It is a 200–660 m high part of the Börzsöny Mts, which is the most eroded. It gradually becomes lower towards the north. Regarding its geological structure this region is heterogeneous. The highest mountains formed by volcanic rocks (Kő-szirt, Kámor, Kőember) emerge in the eastern part of the Hegyhát. Northwards of Nagy Valley sedimentary rocks occur frequently as well (sand, “slír”). By the settlements of Kemence and Bernecebaráti the foothills are covered by Lajta limestone. The climate of the region is less examined. According to LÁNG (1955) the mean annual temperature is approx. 8 °C and the average annual precipitation is 650–750 mm.

From the floristical point of view the N Börzsöny is a part of the Neogradense flora district. Its flora is related to those of the Central Börzsöny, however the first one is much poorer in montane elements and shows few individual characteristics. Some mesophilous and xeromesophilous deciduous forest species like *Allium ursinum*, *Asplenium scolopendrium*, *Calamintha sylvatica* subsp. *sylvatica* are typical of the area. The eastern edge mountains (Kő-szirt, Kámor, Kőember) and Nagy Valley of Bernecebaráti display the most diverse flora. The appearance of the vegetation is primarily determined by the climatic zonal arboreal communities, which cover the area almost continuously. While Turkey oak forests occupy the south-facing slopes, thermophilous oak woods cover the more exposed spots. On the northern slopes oak-hornbeam forests and sub-montane beech forests are present. In north-facing, narrow stream valleys in some localities also ravine forests take place with *Asplenium scolopendrium*, *Polystichum aculeatum*. The species-rich hornbeam-alder gallery forests, fen meadows and mown mountain meadows accompany Nagy Valley.

In the N Börzsöny the number of characteristic species is 5, their distribution is illustrated by Figure 14. Regarding the coenological groups, significant tendencies cannot be drawn. 3 species can be classified into the Eurasian-European element group.

<i>Allium ursinum</i> *	Fagetalia	CEU
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Parietario-Aceretum	CIR (on tuffit rock)
<i>Calamintha sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i> *	Quercetalia pubescentis	SME
<i>Carex strigosa</i>	Alno-Padion	AsM
<i>Dianthus carthusianorum</i> subsp. <i>saxigenus</i>	Festucetalia val.	CEU

The number of floristically different species of the Central and the N Börzsöny is 7. The N Börzsöny is connected to the Central Börzsöny principally through the rare species occurring in Nagy Valley of Bernecebaráti. Among these there are species of *Nardus stricta* grasslands (3), beech forests (2) and fontinal grasslands (1). Most of them (6) belong to the Eurasian-European element group.

<i>Alchemilla micans</i>	Nardetalia	EUR
<i>Antennaria dioica</i>	Nardo-Callunetea	CIR
<i>Cardamine amara</i>	Cardamino-Montion	EUA
<i>Nardus stricta</i>	Nardo-Callunetea	EUR
<i>Primula elatior</i>	Fagetalia	EUA
<i>Prunella grandiflora</i>	Fest.-Brometea	EUR
<i>Scilla drunensis</i>	Fagion	–

About the species connecting the four subregions of the Börzsöny Mts

In the area of the Börzsöny Mts numerous floristically important species can be found, whose occurrences do not differ in the four subregions, thus these rather connect the four subregions of different character. These lists include these without complexity:

Floristically important species dwelling in humid beech and mixed hornbeam deciduous woods (11), mainly parts of the Eurasian-European element group.

<i>Aconitum vulparia</i>	Fagetalia	CEU
<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Alnion glutinosa-incanae	CIR
<i>Dryopteris carthusiana</i>	Alnetea glutinosae	CIR
<i>Equisetum telmateia</i>	Fagetalia	CIR
<i>Polystichum aculeatum</i>	Fagetalia	EUA (a)
<i>Pteridium aquilinum</i>	Pino-Quercetalia	KOZ
<i>Ribes uva-crispa</i>	Fagetalia	EUA
<i>Scrophularia vernalis</i>	Fagetalia	CEU
<i>Silene dioica</i>	Fagetalia	EUR
<i>Trifolium medium</i> subsp. <i>sarosiense</i>	Querco-Fagetea	EUA
<i>Vinca minor</i>	Fagetalia	SME

23 species of dry oak forests, scrubs, rocky shrubs, rocky grasslands, slope steppes. Primarily plants of continental (9) and Mediterranean (7) element groups, in lower numbers plants of the Eurasian (5) and endemic (2) element groups.

<i>Achillea crithmifolia</i>	Asplenio-F.ion.	PaB (a)
<i>Berberis vulgaris</i>	Quercetea p.p.	EUR (m,l)
<i>Carduus collinus</i>	Festucetalia val.	CAR
<i>Carex humilis</i>	Festucetalia val.	CON
<i>Chrysopogon gryllus</i>	Brometalia	SME
<i>Cirsium pannonicum</i>	Fest.-Brometea	PoP
<i>Cotoneaster niger</i> (incl. <i>matrensis</i>)	Aceri-Quercion, Quercetea p.p.	CON (a)
<i>Echium maculatum</i>	Festucion rup.	PoP
<i>Fraxinus ornus</i>	Orno-Cotinetalia	SMO
<i>Gagea bohémica</i>	Festucion rup.	PoM (a)
<i>Hypochoeris maculata</i>	Fest.-Brometea	EUA
<i>Iris variegata</i>	Festucetalia val. & Quercetea p.p.	PoP
<i>Lactuca perennis</i>	Festucetalia val.	CEU
<i>Medicago prostrata</i>	Brometalia	SME
<i>Nepeta nuda</i>	Aceri-Quercion	EUA
<i>Poa pannonica</i> subsp. <i>scabra</i>	Asplenio-F.ion	PAN (a)
<i>Prunus fruticosa</i>	Prunetalia	PON
<i>Scorzonera hispanica</i>	Festucetalia val.	PoM

<i>Sempervivum marmoreum</i>	Asplenio-F.ion	PaB (a)
<i>Stipa dasyphylla</i>	Festucion rup.	PoP (a)
<i>Stipa pulcherrima</i>	Festucetalia val.	EUA
<i>Vicia sparsiflora</i>	Quercetea p.p.	PaB
<i>Waldsteinia geoides</i>	Aceri-Quercion	BAL

From the plants of the humid grasslands:

<i>Euphrasia kernerii</i>	Molinio-Juncetea	CEU
<i>Galium boreale</i>	Molinio-Juncetea	CIR
<i>Trisetum flavescens</i>	Arrhenatheretea	CIR

Principals of the compilation of the flora list

Principals regarding field data collection

Floristical data were collected from the whole area of the Börzsöny Mts in Hungary, however the Kovácspatak Mts was excluded. The borders of the surveyed area were the ones described above, by the geographical limits of the landscape unit. In the south, instead of the line of the Danube, the Verőce–Kismaros–Nagymaros–Zebegény–Szob railway line was considered as the border of the region. For this reason, floristical data originated directly from the Danube Valley and from the side of the river were not utilised.

In the territories of the administrative areas as well as downtowns of the settlements with different land use (forest, meadow, pasture, ploughland, fishpond) occurring species were also documented. In addition to the plant species of the semi-natural areas, weed flora of the streets of the villages, gardens, roadsides and railway line sides was also elaborated.

The overwhelming majority of flora list data was collected between 1993–2006, during approx. 450 field days.

General notes

The nomenclature of the monograph follows the revised plant identification book of SIMON (2000). From this I deviated only in some reasonable cases taking into account the results of novel taxonomic research. The Hungarian plant denominations are applied based on PRISZTER (1998), while the community names are used on the basis of BORHIDI (2003).

In the enumeration the well-known scientific synonym names and Latin names of archive literature elaborated are listed after species names following indication “syn.:”. In the same place taxon names of literature can be found under indication “incl.”, which means that these names are included into the given species regarding their current taxonomic status.

The critical *Rubus* genus was not elaborated by the author. Former data on the small species are indicated under the denomination *Rubus fruticosus* agg. *Hieracium* as well as *Thymus* taxa were identified on the basis of SIMON (2000). For the identification of species of *Rosa* genus Géza FACSAR gave help. I did not identify *Callitriche* sp. occurrences to the species level, for in general I could have collected only vegetative leaf rosettes of the specimens. Data of alien taxa *Aster lanceolatus* as well as *Aster × salignus* are discussed linked together in the enumeration as these taxa cannot be separated unambiguously in the absence of flowers.

Use of geographical denominations

The geographical denominations are applied on the bases of names indicated on tourist maps of 1 : 40,000 scale, edited in 1994. In the case of important taxa, reasonably the extended name set of the forest management plans was also applied.

Data are enumerated by administrative borders of settlements. The names of settlements are indicated in italics. If one locality belongs to the administrative areas of two settlements, then according to the locality of the taxon, the denomination of one or another or both settlements are given before the name of the locality. For example: *Diósjenő*: Kemence Valley, *Kemence*: Kemence Valley, *Diósjenő-Kemence*: Kemence Valley.

Within the administrative area of Szokolya, from Királyrét settlement (its former name is Szokolyahuta or Jánospuszta) composed of a few buildings numerous archive and current data derive. At the same time, “Király-rét”, the renowned, strictly protected, species-rich clearing meadow of the Börzsöny Mts is located farther away by 3 km. The two locations of same sounding can be unambiguously differed from each other by the writing manner (with the presence or absence of the hyphen).

Another source of misunderstanding originated from the same denominations can be that in the administrative areas of both settlements, Nagybörzsöny and Nagymaros “Só-hegy” exist. In this case the indication of the administrative area can orientate us.

Following the original notes, data of KITAIBEL as well as KERNER were cited in German language. To enable understanding, the Hungarian versions of German settlement names and locality denominations are given in brackets (where reasonable).

Data types

Species locality data collected during the enumeration are listed in four groups: herbarium data, literature data, manuscript data and field data of the author. In the first three groups data are listed in chronological order. In numerous cases data lists are followed by notes (megj. :) regarding the status of the taxa.

In the enumeration herbarium, literature and manuscript data are mostly indicated in short versions (removed from their original context, but preserving their meaning).

Data under the abbreviation herbarium (herb. :)

The fieldwork was completed by the research implemented in the Herbarium of the Department of Botany, Hungarian Natural History Museum. The author did not aim to search for herbarium data on all species. Chiefly the collections of rare, floristically significant species or species with few or archive literature data to justify were revised. This revision was effectuated in the case of 400 species, through which the author gained locality data on 168 species. For other taxa herbarium sheets from the Börzsöny Mts were not found.

From the herbarium sheets the name of the settlement, the locality of the collection, the year of the collection and the name of the collector are cited.

In the list of the published and unpublished data of the author indication (H) refers to the fact that the author collected herbarium specimen from the given species. The majority of these collections are placed in the Herbarium of the Department of Botany in the Hungarian Natural History Museum. Elaborated and published data of the Dénes GOTTHÁRD collection of Mátra Museum of Gyöngyös (BÁNKUTI 1999, 2000, NAGY 2005) are enumerated among literature data.

Data under the abbreviation literature (irod.):

In here the publications of floristical topics on the area of the Börzsöny Mts and those taxonomic works, which contain floristical data on the Börzsöny Mts were elaborated. Data on former coenological tables and relevés were used in restricted numbers in the flora work (e.g. relevés of HORÁNSZKY (1964) on Mt Szent Mihály, those of ZÓLYOMI (1936) on Mt Nagy-Mána and SIMON (2001) in Rózsás Valley). I applied these only in those cases when the locality of the survey is surely identifiable. In data taken from published tables and relevés the locality of the survey and name of the community were used.

Published floristical data of the author are also enumerated in here. I considered the elaboration of all data mass of the coenological tables of mine as useless. More rare and significant unpublished data of these are indicated as own data.

The management of the data of tables (e.g.: SZUJKÓ-LACZA (1961*a*), which are wrong with great probability or truly meant a problem. The data is obviously wrong if the species does not live in the Börzsöny Mts or in the given small region. Occasionally it is the coenological character that excludes the presence of the species in a given locality or the field trip questions its occurrence. Most of these data were excluded from the monograph.

Data under the abbreviation manuscript (mscr.):

Here mainly those unpublished data are listed, which are included in the travel diary of Ádám BOROS, namely the notes on 52 field days of the Börzsöny Mts. Some unpublished, more significant data from the doctoral dissertation of Júlia Szujkóné Lacza (SZUJKÓ-LACZA 1964) together with her data in the research report prepared for the Bureau for Nature Conservation in 1982–83–84 are also present here.

The often unreliable, officially not published data of theses and diploma works were excluded from the work.

Own field data

My unpublished data originated from field observations are indicated with “NJ.:”. The detail or omission of the locality data is a consequence of the subjective decision of

mine, which is based on field experience. In the list of detailed data numerous data are used, which were formerly published or collected but I managed to confirm their occurrences during my own survey.

Data of botanist colleagues received *ex verbis* or in letters, which were unknown for me before are listed also in here. In these cases the name of the data provider is represented in brackets.

The locality data are enumerated grouped by settlements. The names of settlements are not enumerated in alphabetical order as usual (VOJTKÓ 2001, BARINA 2006), but primarily settlements of the N Börzsöny, subsequently those of the Central, SW and S Börzsöny are listed.

Indications referring the status of the taxa within the Börzsöny Mts

Names of the native and alien plant species of spontaneous establishment with former or current certain occurrences are written in bold letters.

Names of 63 alien species of cultural origin spread to the Börzsöny Mts through planting and agricultural production are written in bold italics

Denominations of 57 taxa, which do not belong to the flora of the Börzsöny Mts according to our present knowledge are written in normal letters. Former data of these were (presumably or proven) based on wrong identification or these do not belong to the Börzsöny Mts but to the neighbouring landscape units. Collections of these species were in all cases revised in the Department of Botany, Hungarian Natural History Museum.

Data of dot maps

The author prepared the point map of 138 species rare or important from the viewpoint of phytogeography and coenology in 34 sections, using the draft map of the Börzsöny Mts. On the maps hydrography, significant mountain peaks, settlements, network of roads as well as railway lines help the orientation. Apart from some exceptions the point maps show actual distribution data. The author disregarded the utilisation of several literature data due to the fact that in general these cannot be given exact localisation.

Vascular flora of the Börzsöny Mts in numbers

The enumeration comprises 1,367 taxon names altogether. Among these 1,310 dwell or occurred in the area of the Börzsöny Mts without any doubt.

1,205 species, 21 subspecies and 21 species hybrids can be regarded as of spontaneous establishment. Further 62 species and 1 subspecies were introduced to the area of the Börzsöny Mts for serving forestry, horticultural or agricultural purposes. Subsequently these established, survived as culture relicts or their spontaneous germinating can be regularly observed (e.g., *Calendula officinalis*, *Helianthus annuus*, *Malus domestica*, *Pinus nigra*, etc.).

According to our present knowledge, the flora of the Börzsöny Mts is composed of 1,247 species, subspecies and species hybrids (without the latter group). This number includes the natural flora, furthermore weed species in the public areas of settlements, in ruderal, segetal, or strongly degraded natural habitats (e.g., *Acer negundo*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Euphorbia peplus*, *Galinsoga parviflora*, *Tragus racemosus*, etc.).

The number of the species possessing valid publication or herbarium specimens but lacking the confirmation of their present occurrences is almost 30 (e.g., *Dactylorhiza fuchsii*, *Gentianopsis ciliata*, *Scopolia carniolica*, *Thlaspi jankae*). Of these even more can occur which has become already extinct from the Börzsöny Mts. The confirmation of their occurrences is a matter of further research.

On the whole it can be concluded that the flora of the Börzsöny Mts is not as poor at all as it was regarded before. However, the Börzsöny Mts preserve less unique and relict species than Mátra or Bükk Mts. The majority of these species is present in the Börzsöny Mts with small, unstable populations.

In the area of Hungary, currently *Calamagrostis purpurea* and *Valeriana sambucifolia* Mikan. are those species, which are known exclusively from the area of the Börzsöny Mts. The Börzsöny Mts possess no own endemic vascular plant species.

In virtue of order 13/2001. (V. 9.) of Ministry for Environment the number of its protected vascular plant species is 150. It has two strictly protected species as well. These are the Pannonian endemism *Ferula sadleriana* and the Carpathian-Pannonian endemism *Erysimum wittmannii*.

According to taxonomic classification the 1,310 taxa can be split as follows: 28 taxa belong to pteridophyte, 8 taxa to gymnosperms, 1,013 to angiosperm dicots and 261 taxa to angiosperm monocots.

The ornamental plants, fruits and vegetables, etc. which occur in private gardens, streets or planted around tourist or hunter houses and their locations except for these in the inhabited areas are absent were not elaborated in this work. The enumeration of the cultivated flora in 24 settlements of the Börzsöny Mts as well as in holiday resorts of the Danube Bend would be beyond the frames of this work.

The names of further 57 species, which on the one hand are based on improper identification, on the other hand cannot be justified in the area of the Börzsöny Mts, with occurrence dubious or uncertain are written in normal letters.

Fajok névmutatója / Taxon index

<i>Abies alba</i>	107	<i>Agrostis</i>	
<i>Abutilon theophrasti</i>	174	<i>canina</i>	311
<i>Acer</i>		<i>capillaris</i>	311
<i>campestre</i>	154	<i>stolonifera</i>	311
<i>negundo</i>	98, 155, 357	<i>Ailanthus altissima</i>	153
<i>obtusatum</i>	155	<i>Aira elegantissima</i>	309
<i>platanoides</i>	154	<i>Ajuga</i>	
<i>pseudoplatanus</i>	154	<i>chamaepitys</i>	191
<i>saccharinum</i>	155	<i>genevensis</i>	191
<i>tataricum</i>	32, 153, 340	<i>reptans</i>	191
<i>Achillea</i>		<i>Alcea biennis</i>	175
<i>collina</i>	234	<i>Alchemilla micans</i>	31, 32, 44, 76, 126, 339, 340, 350
<i>crithmifolia</i>	29, 32, 44, 233, 337, 340, 351	<i>Alisma</i>	
<i>distans</i>	233	<i>lanceolatum</i>	275
<i>millefolium</i>	96, 234	<i>plantago-aquatica</i>	275
<i>nobilis</i>	233	<i>Alliaria petiolata</i>	219
<i>pannonica</i>	40, 234, 346	<i>Allium</i>	
<i>setacea</i>	234	<i>angulosum</i>	277
<i>Acinos arvensis</i>	199	<i>flavum</i>	278
<i>Aconitum</i>		<i>marginatum</i>	22, 40, 51, 278, 332, 346
<i>anthora</i>	39, 48, 111, 346	<i>oleraceum</i>	278
<i>moldavicum</i>	97, 111	<i>scorodoprasum</i>	279
<i>variegatum</i>	97, 111	<i>scorodoprasum</i> subsp. <i>waldsteinii</i>	279
<i>vulparia</i>	44, 59, 111, 351	<i>senescens</i>	277
<i>Actaea spicata</i>	57, 110	<i>sphaerocephalon</i>	278
<i>Adonis</i>		<i>ursinum</i>	24, 32, 43, 56, 277, 333, 340, 350
<i>aestivalis</i>	116	<i>vineale</i>	278
<i>vernalis</i>	32, 40, 52, 116, 340, 346	<i>Alnus glutinosa</i>	270
<i>Adoxa moschatellina</i>	62, 97, 170	<i>Alopecurus</i>	
<i>Aegilops cylindrica</i>	308	<i>aequalis</i>	313
<i>Aegopodium podagraria</i>	27, 161	<i>geniculatus</i>	313
<i>Aesculus hippocastanum</i>	155	<i>myosuroides</i>	313
<i>Aethusa</i>		<i>pratensis</i>	313
<i>cynapium</i>	163	<i>Althaea cannabina</i>	174
<i>cynapium</i> subsp. <i>agrestis</i>	163	<i>Althaea</i>	
<i>cynapium</i> subsp. <i>cynapioides</i>	163	<i>hirsuta</i>	174
<i>Agrimonia eupatoria</i>	126	<i>officinalis</i>	175
<i>Agrostemma githago</i>	24, 253, 334		

- Alyssum
 alyssoides 215
 montanum 37, 215, 344
- Amaranthus
 albus 263
 blitoides 263
 chlorostachys 263
 crispus 263
 retroflexus 263
- Ambrosia artemisiifolia 98, 232, 357
- Amorpha fruticosa 143
- Amygdalus communis 132
- Anagallis
 arvensis 265
 foemina 265
- Anchusa
 barrelieri . 24, 32, 37, 187, 334, 340, 344
 officinalis 187
- Androsace
 elongata 264
 maxima 24, 264
- Anemone
 nemorosa 29, 42, 112, 337, 348
 ranunculoides 112
- Angelica sylvestris 163
- Antennaria dioica 44, 229, 350
- Anthemis
 austriaca 233
 cotula 232
 tinctoria 232
- Anthericum ramosum 276
- Anthoxanthum odoratum 315
- Anthriscus cerefolium 158
- Anthriscus
 sylvestris 158
 vulneraria 142
- Anthyllis
 vulneraria 142
 vulneraria subsp. polyphylla 142
- Apera
 interrupta 311
 spica-venti 311
- Aphanes arvensis 126
- Aquilegia vulgaris 110
- Arabidopsis thaliana 220
- Arabis
 auriculata 217
 glabra 218
- hirsuta 218
 turrita 217
- Arctium
 lappa 240
 minus 240
 pubens 240
 tomentosum 240
- Arenaria
 procera 32, 39, 261, 340, 346
 serpyllifolia 261
- Aristolochia clematitis 117
- Armoracia rusticana 216
- Arrhenatherum elatius 32, 309, 339
- Artemisia
 absinthium 236
 campestris 37, 236, 344
 pontica 32, 236, 340
 scoparia 236
 vulgaris 236
- Arum orientale 317
- Asarum europaeum 116
- Asclepias syriaca 185
- Asparagus officinalis 281
- Asperugo procumbens 187
- Asperula
 cynanchica 24, 32, 43, 56, 166,
 277, 333, 340, 350
 tinctoria 166
- Asplenium ×
 alternifolium 103
 adiantum-nigrum . 22, 37, 102, 332, 344
 ruta-muraria 103
 scolopendrium 25, 28, 43, 56, 61,
 102, 336, 350
 septentrionale 103
 trichomanes 103
- Aster
 × salignus 94, 228, 353
 amellus 68, 228
 lanceolatus 94, 228, 353
 linosyris 228
- Astragalus
 austriacus 37, 79, 144, 344
 cicer 143
 glycyphyllos 143
 onobrychis 40, 144, 346
- Astrantia major 24, 41, 42, 43, 54, 91,
 158, 333, 348

- Athyrium filix-femina 31, 104, 339
 Atriplex
 oblongifolia 262
 patula 263
 rosea 263
 sagittata 262
 tatarica 263
 Atropa bella-donna 201
 Avena fatua 310
 Avenella flexuosa 28, 53, 309, 337
 Avenula
 adsurgens 310
 compressa 30, 32, 310, 338, 340
 pubescens 310
 Ballota nigra 196
 Barbarea vulgaris 217
 Bassia scoparia 263
 Bellis perennis 228
 Berberis vulgaris 44, 67, 78, 109, 351
 Berteroa incana 216
 Berula erecta 161
 Betula pendula 270
 Bidens tripartitus 232
 Blysmus compressus 97, 290
 Bolboschoenus maritimus 290
 Botriochloa ischaemum 32, 317, 339
 Botrychium lunaria 24, 42, 53, 102, 333, 348
 Brachypodium
 pinnatum 299
 sylvaticum 300
 Brassica
 × napus 213
 rapa 213
 Briza media 305
 Bromus
 arvensis 298
 bekenii 298
 commutatus 299
 erectus 298
 hordeaceus 299
 inermis 298
 japonicus 299
 pannonicus 32, 298, 340
 ramosus 297
 secalinus 299
 squarrosus 299
 sterilis 298
 tectorum 298
 Bryonia alba 223
 Buglossoides
 arvensis 190
 purpureo-coerulea 189
 Bupleurum
 affine 161
 commutatum 160
 praealtum 160
 rotundifolium 160
 Butomus umbellatus 31, 276
 Calamagrostis
 arundinacea 28, 312
 canescens 31, 312, 339
 epigeios 312
 purpurea 24, 42, 98, 312, 334, 348, 357
 varia 32, 312, 340
 Calamintha sylvatica 43, 56, 199, 350
 Calendula officinalis 98, 239, 356
 Callitriche sp. 31, 93, 182, 353
 Caltha palustris 29, 109
 Calystegia sepium 186
 Camelina microcarpa 220
 Campanula
 bononiensis 226
 Campanula cervicaria 225
 glomerata 225
 macrostachya 21, 30, 32, 37, 46,
 96, 225, 331, 338, 340, 344
 patula 226
 persicifolia 226
 rapunculoides 225
 rapunculus 226
 rotundifolia 226
 sibirica 37, 79, 225, 344
 trachelium 226
 Cannabis sativa 268
 Capsella bursa-pastoris 215
 Cardamine
 amara 29, 44, 63, 216, 337, 350
 bulbifera 217
 impatiens 216
 pratensis subsp. matthioli 217
 pratensis 217
 Cardaminopsis arenosa 217
 Cardaria draba 214
 Carduus
 canthoides 241
 collinus 29, 32, 44, 241, 337, 340, 351

Carduus	
crispus	241
hamulosus	241
nutans	241
Carex	
acuta	293
acutiformis	297
appropinquata	291
brevicollis	25, 32, 296, 340
brizoides	31, 292, 339
buekii	24, 293, 334
caryophyllea	295
digitata	295
distans	296
divulsa	292
divulsa subsp. leersii	292
elata	293
elongata	24, 30, 292, 334
flacca	293
halleriana	29, 32, 37, 38, 46, 295, 340, 344
hirta	297
hordeistichos	297
hostiana	296
humilis	30, 44, 66, 295, 351
lepidocarpa	297
liparicarpos	295
melanostachya	297
michelii	296
montana	294
muricata	292
nigra	97, 293
otrubae	291
ovalis	293
pallescens	294
panicea	296
paniculata	291
pendula	63, 294
pilosa	27, 296
praecox	292
pseudocyperus	24, 297, 334
remota	31, 293, 339
riparia	297
spicata	292
stenophylla	291
strigosa	25, 43, 296, 350
supina	40, 294, 346
sylvatica	296
tomentosa	294
vesicaria	297
vulpina	291
Carlina biebersteinii	240
Carpinus	
betulus	269
orientalis	269
Carthamus lanatus	40, 245, 346
Carum carvi	161
Castanea sativa	271
Catabrosa aquatica	305
Caucalis platycarpos	159
Centaurea ×	
pseudospinulosa	243
biebersteinii	244
calcitrapa	243
cyanus	243
indurata	245
jacea	244
macroptilon	244
pannonica	244
rhenana	244
sadleriana	32, 243, 339
scabiosa	243
spinulosa	243
stenolepis	245
triumfettii subsp. srieta	39, 73, 243, 346
Centaureum	
erythraea	183
pulchellum	183
Centunculus minimus	23, 265, 333
Cephalanthera	
damasonium	286
longifolia	286
rubra	285
Cephalaria transsylvanica	172
Cerastium	
arvense	260
brachypetalum	259
brachypetalum subsp. tauricum	259
dubium	258
fontanum	259
glomeratum	259
pumilum	259
pumilum subsp. glutinosum	259
semidecandrum	259
sylvaticum	25, 259
Ceratocephala orthoceras	113

- Ceratophyllum
 demersum 31, 116
 submersum 116
 Cerinthe minor 190
 Chaenorhinum minus 204
 Chaerophyllum
 aromaticum 158
 bulbosum 158
 temulum 158
 Chamaecytisus
 austriacus 137
 triflorus 28, 93, 137
 virescens 93, 137
 Chamaenerion
 angustifolium 152
 dodonaei 152
 Chamaesyce maculata 180
 Chelidonium majus 212
 Chenopodium
 album 262
 bonus-henricus 262
 botrys 262
 hybridum 262
 polyspermum 262
 schraderianum 262
 urbicum 262
 vulvaria 262
 Chondrilla juncea 247
 Chrysopogon gryllus 30, 39, 44, 74,
 317, 345, 351
 Chrysosplenium alternifolium 28, 31, 44,
 134, 339, 351
 Cichorium intybus 245
 Circaea
 alpina 24, 25, 31, 32, 42, 54,
 152, 334, 339, 340, 348
 lutetiana 152
 Cirsium
 arvense 242
 canum 242
 eriophorum 242
 oleraceum 242
 pannonicum 44, 75, 242, 351
 vulgare 241
 Cleistogenes serotina 315
 Clematis
 integrifolia 24, 113, 334
 recta 32, 40, 66, 112, 340, 346
 vitalba 113
 Clinopodium vulgare 199
 Colchicum autumnale 276
 Colutea arborescens 29, 38, 46, 143, 337, 344
 Conium maculatum 160
 Conringia orientalis 214
 Consolida
 orientalis 110
 regalis 110
 Convallaria majalis 282
 Convolvulus
 arvensis 186
 cantabrica 32, 37, 38, 186, 340, 344
 Conyza canadensis 229
 Cornus
 mas 157
 sanguinea 157
 Coronilla coronata 144
 Corydalis
 cava 213
 solida 213
 Corylus avellana 269
 Cotinus coggygria 153
 Cotoneaster
 integerrimus 40, 70, 82, 118, 347
 matrensis 32, 44, 70, 118, 340, 351
 niger 25, 32, 44, 70, 118, 340, 351
 Crataegus
 × media 121
 laevigata 120
 monogyna 120
 Crepis
 biennis 250
 praemorsa 249
 pulchra 249
 rheodifolia 249
 setosa 250
 tectorum 250
 Cruciata
 glabra 166
 laevipes 166
 pedemontana 166
 Crupina vulgaris 40, 242, 346
 Cucubalus baccifer 256
 Cuscuta
 campestris 186

Cuscuta	
epithymum	186
epithymum subsp. kotschyi	186
europaea	185
Cydonia oblonga	118
Cymbalaria muralis	203
Cynodon dactylon	316
Cynoglossum	
hungaricum	186
officinale	186
Cynosurus cristatus	305
Cyperus fuscus	291
Cystopteris fragilis	104
Dactylis	
glomerata	305
polygama	305
Dactylorhiza	
fuchsii	21, 98, 290, 331, 357
incarnata	289
majalis	290
sambucina	24, 88, 289
Danthonia	
alpina	310
decumbens	311
Daphne	
laureola	149
mezereum	42, 58, 149, 349
Datura stramonium	202
Daucus carota	165
Deschampsia caespitosa	309
Descurainia sophia	219
Dianthus	
armeria	257
carthusianorum	22, 43, 257, 332, 350
collinus	32, 256, 339
deltoides	257
giganteiformis subsp. pontederiae	32, 257, 339
superbus	97, 257
Dictamnus albus	29, 40, 49, 152, 337, 346
Digitalis	
grandiflora	209
lanata	209
Digitaria sanguinalis	316
Diplotaxis muralis	214
Dipsacus	
fullonum	172
laciniatus	172
pilosus	172
Doronicum hungaricum	28, 38, 237, 344
Dorycnium	
germanicum	96, 142
erbaceum	142
Draba	
muralis	216
nemorosa	216
Dryopteris	
carthusiana	29, 44, 106, 337, 351
dilatata	25, 29, 106, 337
expansa	83, 106
filix-mas	105
Echinochloa crus-galli	316
Echinocystis lobata	223
Echinops sphaerocephalus	239
Echium	
italicum	190
maculatum	30, 32, 44, 74, 82, 190, 338, 340, 351
vulgare	191
Elaeagnus angustifolia	150
Eleocharis	
palustris	290
uniglumis	290
Elymus	
caninus	307
hispidus	307
repens	32, 307, 339
Epilobium	
ciliatum	151
collinum	151
hirsutum	150
lanceolatum	151
montanum	151
parviflorum	151
roseum	151
tetragonum	151
Epipactis	
albensis	24, 29, 287, 334, 337
atrorubens	286
helleborine	287
leptochila	24, 287, 334
microphylla	24, 286, 334
purpurata	286
voethii	24, 287, 334

- Equisetum
 arvense 101
 fluviatile 101
 hyemale 24, 29, 63, 102, 337
 palustre 101
 ramosissimum 102
 telmateia 44, 77, 101, 351
 Eragrostis
 minor 315
 pilosa 315
 Erechites hieraciifolia 237
 Erigeron
 acer 229
 annuus 229
 Eriophorum
 angustifolium 24, 291, 334
 latifolium 23, 291, 333
 Erodium cicutarium 179
 Erophila verna 216
 Eryngium campestre 158
 Erysimum
 crepidifolium 24, 30, 42, 71, 87,
 218, 334, 338, 348, 349
 diffusum 32, 219, 340
 odoratum 219
 wittmannii 32, 42, 88, 98,
 219, 340, 349, 357
 Euonymus
 veuropaeus 156
 verrucosus 156
 Eupatorium cannabinum 227
 Euphorbia
 amygdaloides 181
 cyparissias 181
 epithymoides 180
 esula 181
 exigua 182
 falcata 182
 glareosa 182
 helioscopia 181
 nutans 180
 palustris 180
 peplus 98, 182, 357
 platyphyllos 180
 salicifolia 181
 seguieriana 39, 48, 181, 346
 villosa 180
 virgata 181
 Euphrasia
 kernerii 45, 210, 352
 stricta 210
 tatarica 210
 Fagus sylvatica 270
 Falcaria vulgaris 161
 Fallopia
 convolvulus 267
 dumetorum 267
 japonica 267
 Ferula sadleriana 22, 32, 37, 38, 81, 98,
 163, 332, 339, 344, 357
 Festuca
 altissima 27, 33, 42, 57,
 302, 336, 340, 349
 arundinacea 302
 gigantea 302
 heterophylla 28, 301
 ovina 300
 pallens 24, 30, 39, 48, 300, 346
 pratensis 302
 pseudodalmatica 300
 pseudovina 32, 301, 339
 rubra 301
 rupicola 30, 301
 valesiaca 28, 300
 Filago
 arvensis 229
 lutescens 229
 minima 229
 Filipendula
 ulmaria 77, 125
 vulgaris 126
 Fragaria
 moschata 96, 122
 vesca 121
 viridis 122
 Frangula alnus 156
 Fraxinus
 angustifolia 183
 excelsior 183
 ornus 32, 39, 45, 182, 340, 351
 pennsylvanica 183
 Fumana procumbens 221
 Fumaria
 officinalis 213
 rostellata 213
 schleicheri 213

- Fumaria
vaillantii 213
- Gagea
arvensis 276
bohemica . 42, 45, 72, 97, 277, 378, 351
lutea 277
minima 28, 62, 277, 337
pratensis 277
- Galanthus nivalis 282
- Galega officinalis 143
- Galeobdolon montanum 27, 195
- Galeopsis
angustifolia 195
ladanum 194
pubescens 195
speciosa 195
- Galinsoga
parviflora 98, 232, 357
quadriradiata 232
- Galium
× ochroleucum 169
abaujense 32, 168, 340
aparine 167
boreale 45, 166, 352
erectum 169
glaucum 168
mollugo 168
odoratum 27, 167
palustre 167
rivale 167
rubroides 167
schultesii 168
spurium 167
tricornutum 167
verum 168
- Genista
pilosa 28, 38, 136, 344
tinctoria 136
- Gentiana
cruciata 31, 75, 184, 339
pneumonanthe 31, 184, 339
- Gentianella austriaca 31, 33, 42, 76,
184, 339, 340, 349
- Gentianopsis ciliata 22, 31, 42, 76, 98,
184, 332, 339, 349, 357
- Geranium
columbinum 178
dissectum 178
divaricatum 177
lucidum 28, 62, 177, 337
molle 178
palustre 77, 178
phaeum 59, 177
pratense 31, 42, 76, 179, 339, 349
pusillum 178
pyrenaicum 178
robertianum 177
rotundifolium 178
sanguineum 179
- Geum urbanum 125
- Gladiolus imbricatus 33, 282, 340
- Glechoma
hederacea 193
hirsuta 193
- Gleditsia triacanthos 136
- Glyceria
fluitans 302
maxima 302
nemoralis 97, 303
notata 303
- Gnaphalium
sylvaticum 230
uliginosum 230
- Gratiola officinalis 205
- Gymnadenia conopsea 31, 288, 339
- Gymnocarpium dryopteris 42, 58,
97, 104, 349
- Gypsophila
muralis 256
paniculata 256
- Hedera helix 157
- Helianthemum ovatum 220
- Helianthus
annuus 98, 232, 356
decapetalus 232
- Heliotropium europaeum 186
- Helleborus purpurascens 32, 37, 38, 47,
109, 340, 344
- Heracleum
sphondylium 164
sphondylium subsp. transsylvanicum 164
- Herniaria
glabra 261
incana 24, 261, 334
- Hesperis tristis 52, 218
- Hibiscus trionum 175

- Hieracium
 × auriculoides 251
 bauhinii 250
 bupleuroides 251
 cymosum 251
 echioides 251
 glaucinum 251
 lachenalii 251
 lactucella 250
 maculatum 252
 murorum 251
 pilosella 250
 piloselloides 251
 praecurrens 251
 racemosum 252
 ramosum 252
 sabaudum 252
 schmidtii 251
 umbellatum 252
 Hierochloë repens 315
 Holcus lanatus 309
 Holosteum umbellatum 260
 Hordelymus europaeus 308
 Hordeum murinum 308
 Hottonia palustris 31, 89, 264, 339
 Humulus lupulus 268
 Hyoscyamus niger 201
 Hypericum
 hirsutum 223
 montanum 224
 perforatum 223
 tetrapterum 223
 Hypochoeris maculata 45, 75, 245, 351
 Impatiens
 glandulifera 155
 noli-tangere 31, 155, 339
 parviflora 155
 Inula
 × hybrida 231
 britannica 231
 conyza 230
 ensifolia 230
 germanica 38, 231, 344
 helenium 77, 230
 hirta 231
 oculus-christi 29, 32, 231, 337, 340
 salicina 231
 Iris
 graminea 29, 40, 65, 283, 337, 346
 pseudacorus 283
 pumila 40, 50, 282, 347
 sibirica 31, 88, 283, 339
 variegata 45, 83, 283, 351
 Isatis tinctoria 214
 Isopyrum thalictroides 110
 Jasione montana 227
 Jovibarba globifera 30, 134, 338
 Juglans
 nigra 273
 regia 273
 Juncus
 articulatus 285
 atratus 31, 284, 339
 bufonius 284
 compressus 284
 conglomeratus 284
 effusus 284
 inflexus 284
 tenuis 284
 Juniperus communis 108
 Jurinea mollis 38, 240, 344
 Kickxia
 elatine 203
 spuria 203
 Knautia
 arvensis 173
 arvensis subsp. rosea 173
 maxima 23, 24, 29, 32, 41, 42, 63, 89,
 173, 333, 337, 340, 348, 349
 Koeleria cristata 311
 Koelreuteria paniculata 155
 Lactuca
 perennis 45, 248, 351
 quercina 248
 saligna 248
 serriola 249
 viminea 248
 Lamium
 album 195
 amplexicaule 195
 maculatum 196
 purpureum 195
 Lappula
 heteracantha 32, 40, 187, 340, 347

- Lappula
 squarrosa 187
 Lapsana communis 245
 Larix decidua 107
 Laser trilobum 66, 165
 Laserpitium latifolium 165
 Lathraea squamaria 211
 Lathyrus
 hirsutus 149
 latifolius 148
 niger 147
 nissolia 148
 pannonicus 38, 68, 147, 344
 pratensis 148
 sphaericus 32, 38, 149, 340, 344
 sylvestris 148
 tuberosus 148
 vernus 147
 Lavatera thuringiaca 174
 Leersia oryzoides 316
 Lembotropis nigricans 137
 Lemna minor 318
 Leontodon
 autumnalis 246
 hispidus 246
 Leonurus
 cardiaca 196
 marrubiastrum 196
 Lepidium
 campestre 214
 Lepidium densiflorum 214
 ruderale 214
 Leucanthemum
 margaritae 28, 235, 337
 Leucanthemum vulgare 235
 Libanotis pyrenaica 24, 79, 162, 334
 Ligustrum vulgare 183
 Lilium martagon 279
 Limodorum abortivum 32, 287, 340
 Linaria
 genistifolia 204
 vulgaris 204
 Linum
 austriacum 40, 176, 347
 catharticum 175
 flavum 78, 176
 hirsutum 39, 48, 176, 346
 tenuifolium 78, 176
 Listera ovata 21, 287, 331
 Lithospermum officinale 189
 Lolium perenne 307
 Lonicera caprifolium 170
 Loranthus europaeus 252
 Lotus
 borbasii 24, 30, 33, 39, 48,
 142, 334, 340, 345, 346
 corniculatus 143
 siliquosus 142
 Lunaria
 annua 215
 rediviva 27, 28, 33, 42, 43, 61, 84, 98,
 215, 336, 337, 340, 349
 Lupinus polyphyllus 136
 Luzula
 campestris 285
 divulgata 25, 285
 forsteri 24, 33, 39, 48, 285, 334, 340, 346
 luzuloides 28, 285
 multiflora 285
 pilosa 22, 40, 57, 285, 332, 347, 348
 Lychnis
 coronaria 253
 flos-cuculi 96, 254
 viscaria 253
 Lycium barbarum 201
 Lycopus
 europaeus 200
 exaltatus 200
 Lysimachia
 nummularia 265
 vulgaris 265
 Lythrum
 hyssopifolia 150
 salicaria 150
 Lythrum virgatum 150
 Maianthemum bifolium 22, 281, 332
 Malus
 domestica 98, 119, 356
 sylvestris 119
 Malva
 neglecta 175
 pusilla 175
 sylvestris 175
 Marrubium
 × paniculatum 192
 peregrinum 192

- Onopordum acanthium 242
 Onosma
 arenaria 190
 arenaria subsp. tuberculata. 32, 190, 339
 visianii 190
 Ophioglossum vulgatum 25, 76, 102
 Orchis
 coriophora 288
 mascula 289
 militaris 25, 38, 288, 345
 morio 288
 pallens 289
 purpurea 39, 66, 289
 tridentata 33, 288, 340
 Origanum vulgare 199
 Orlaya grandiflora 40, 52, 159, 347
 Ornithogalum
 boucheanum 279
 kochii 280
 pyramidale 30, 280, 338
 umbellatum 280
 Orobanche
 alba 211
 artemisiae-campestris. 211
 caryophyllacea 212
 flava 22, 32, 42, 212, 332, 340, 349
 gracilis 33, 340, 212
 lutea 212
 purpurea 83, 211
 ramosa 211
 reticulata 211
 Orthilia secunda 22, 25, 28, 42, 43, 53,
 98, 224, 332, 337, 349
 Oxalis
 acetosella 27, 176
 corniculata 177
 dillenii 177
 Oxybaphus nyctagynus 253
 Panicum
 capillare 316
 miliaceum 316
 Papaver
 confine 212
 rheas 212
 Parietaria officinalis 28, 336, 268
 Paris quadrifolia 282
 Parthenocissus inserta 157
 Pastinaca sativa 164
 Pedicularis palustris 211
 Peplis portula 31, 150
 Persicaria
 amphibia 266
 hydropiper 267
 lapathifolia 266
 maculosa 266
 minor 267
 mitis 267
 Petasites
 albus 23, 25, 29, 32, 40, 42, 54, 77,
 90, 237, 333, 337, 340, 348, 349
 hybridus 77, 236
 Petrorhagia
 prolifera 256
 saxifraga 256
 Peucedanum
 alsaticum 164
 arenarium 164
 carvifolia 164
 cervaria 163
 Phalaris arundinacea 315
 Phegopteris connectilis 33, 41, 42, 57,
 104, 340, 348, 349
 Phleum
 bertolonii 312
 phleoides 313
 pratense 312
 Phlomis tuberosa 30, 32, 41, 49, 194, 340, 347
 Phragmites australis 308
 Physalis alkekengi 201
 Physospermum cornubiense 97, 160
 Phyteuma spicatum 28, 41, 42, 55,
 227, 348, 349
 Phytolacca americana 253
 Picea abies 107
 Picris hieracioides 246
 Pimpinella
 major 161
 saxifraga 161
 Pinus
 nigra 98, 107, 356
 sylvestris 107
 Piptatherum virescens 29, 38, 46,
 314, 337, 345
 Plantago
 lanceolata 212
 major 212

- Plantago
 media 212
 Platanthera bifolia 288
 Platanus hybrida 117
 Platycladus orientalis 108
 Pleurospermum austriacum . . . 23, 32, 41, 42,
 61, 160, 333, 340, 348, 349
 Poa
 angustifolia 28, 32, 303, 339
 annua 305
 bulbosa 305
 compressa 304
 humilis 303
 nemoralis 27, 28, 303
 palustris 304
 pannonica subsp. scabra . . . 29, 32, 42,
 45, 304, 337, 340, 348, 351
 pratensis 303
 trivialis 303
 Polycnemum
 arvense 261
 Polycnemum majus 262
 Polygala
 comosa 153
 major 78, 153
 Polygonatum
 latifolium 281
 multiflorum 281
 odoratum 281
 verticillatum 23, 27, 32, 42, 54, 85,
 281, 333, 336, 340, 349
 Polygonum aviculare 267
 Polypodium vulgare 102
 Polystichum
 aculeatum 28, 43, 44, 61,
 105, 336, 350, 351
 braunii 23, 32, 42, 61, 105,
 333, 340, 349
 lonchitis 23, 61, 98, 105, 333
 Populus
 × canescens 274
 × euramericana 274
 alba 273
 nigra 274
 tremula 273
 Portulaca oleracea 253
 Potamogeton
 gramineus 276
 natans 276
 Potentilla
 alba 60, 122
 anserina 123
 arenaria 124
 argentea 123
 erecta 123
 heptaphylla 124
 inclinata 124
 micrantha 123
 neglecta 124
 patula 124
 recta 124
 reptans 123
 rupestris 28, 60, 122
 supina 123
 Primula
 elatior . . . 22, 24, 29, 32, 41, 44, 63, 90,
 263, 332, 333, 337, 340, 348, 350
 veris 264
 Prunella
 × intermedia 194
 grandiflora 44, 76, 194, 350
 laciniata 194
 vulgaris 194
 Prunus
 avium 132
 cerasifera 132
 domestica 132
 fruticosa 32, 45, 69, 132, 340, 351
 mahaleb 40, 68, 131, 347
 padus 64, 131
 serotina 131
 spinosa 132
 Pseudofumaria lutea 213
 Pseudognaphalium luteo-album 230
 Pseudolysimachion
 longifolium 31, 207, 339
 spicatum 207
 spicatum subsp. orchideum 207
 Pseudotsuga menziesii 107
 Pteridium aquilinum 44, 102, 351
 Puccinellia distans 303
 Pulicaria vulgaris 232
 Pulmonaria
 mollis 188
 obscura 188
 officinalis 188

- Pulsatilla*
grandis 25, 40, 72, 111, 347
pratensis 72, 112
Pyrola
media 224
minor 22, 25, 42, 53, 224, 332, 349
rotundifolia 224
Pyrus
communis 118
pyraster 118
Quercus
cerris 271, 336
dalechampii 273
farnetto 271
petraea 272
polycarpa 273
pubescens 272
robur 64, 273
rubra 273
virgiliana 272
Ranunculus
acris 114
arvensis 115
cassubicus 115
ficaria 113
illyricus 115
lanuginosus 114
pedatus 32, 115, 340
polyanthemos 114
repens 114
sardous 114
sceleratus 114
trichophyllus 113
Raphanus raphanistrum 214
Rapistrum perenne 214
Reseda
lutea 220
luteola 220
phyteuma 40, 220, 347
Rhamnus catharticus 156
Rhinanthus
minor 210
rumelicus 32, 211, 340
Ribes
alpinum 29, 135
nigrum 24, 29, 135, 333, 337
rubrum 135
uva-crispa 29, 44, 135, 351
Robinia pseudo-acacia 143
Rorippa
amphibia 31, 218, 339
austriaca 218
palustris 218
sylvestris 218
Rosa
× reversa 23, 131, 333
× spinulifolia 28, 70, 131, 337
agrestis 129
caesia 130
canina 129
corymbifera 130
deseglisei 130
dumalis 23, 130, 333
gallica 29, 127
hungarica 128
kmetiana 130
livescens 73, 128
micrantha 128
multiflora 131
obtusifolia 129
pendulina 27, 32, 42, 54,
127, 336, 340, 349
rubiginosa 30, 129, 338
scabriuscula 23, 24, 28, 70,
130, 333, 337
spinosissima 29, 39, 69, 127, 338, 345
subcollina 130
tomentosa 128
zalana 30, 32, 40, 73,
129, 338, 339, 347
Rubus
caesius 121
canescens 121
fruticosus 93, 121, 353
idaeus 121
Rudbeckia hirta 232
Rumex
acetosa 265
acetosella 265
conglomeratus 266
crispus 266
hydrolapathum 266
obtusifolius 266
patientia 266
sanguineus 96, 266
thyriflorus 265

- Sagina procumbens* 260
Sagittaria sagittifolia 275
Salix
 alba 274
 caprea 274
 cinerea 274
 fragilis 274
 purpurea 275
 repens 275
 triandra 274
 viminalis 275
Salsola kali 263
Salvia
 × *sylvestris* 198
 aethiopsis 198
 austriaca 38, 78, 198, 345
 glutinosa 59, 197
 nemorosa 198
 pratensis 30, 198
 verticillata 197
Sambucus
 ebulus 169
 nigra 169
 racemosa 42, 169, 349
Sanguisorba
 minor 126
 officinalis 126
Sanicula europaea 157
Saponaria officinalis 258
Sarothamnus scoparius 136
Saxifraga
 bulbifera 134
 tridactylites 134
Scabiosa
 canescens 24, 72, 173
 ochroleuca 173
 triandra 174
Scilla
 drunensis 44, 279, 350
 vindobonensis 29, 279, 337
Scirpoides holoschoenus 290
Scirpus
 lacustris 290
 sylvaticus 290
Scleranthus
 annuus 261
 annuus subsp. polycarpus 261
Sclerochloa dura 303
Scopolia carniolica 21, 32, 42, 98,
 201, 331, 340, 349, 357
Scorzonera
 austriaca 247
 cana 247
 hispanica 45, 75, 246, 351
 laciniata 247
 purpurea 24, 39, 48, 246, 334, 346
Scrophularia
 nodosa 205
 umbrosa 31, 205, 339
 vernalis 44, 86, 204, 351
Scutellaria
 galericulata 192
 hastifolia 192
Secale cereale 308
Securigera varia 144
Sedum
 acre 30, 133
 album 38, 96, 133, 345
 sexangulare 30, 133
 telephium 133
Selinum carvifolia 163
Sempervivum marmoreum 30, 32, 42, 45,
 71, 133, 338, 340, 348, 352
Senecio
 erraticus 238
 hercynicus 238
 jacobaea 238
 ovatus 27, 42, 57, 239, 336, 349
 sarracenicus 238
 sylvaticus 237
 vernalis 238
 viscosus 238
 vulgaris 237
Serratula tinctoria 243
Seseli
 annuum 162
 osseum 162
 varium 72, 162
Setaria
 × *decipiens* 317
 pumila 317
 verticillata 316
 viridis 317
Sherardia arvensis 91, 165

- Sideritis montana* 193
Silene
 × *dubia* 254
 conica 255
 dichotoma 255
 dioica 33, 44, 254, 340, 351
 latifolia 254
 noctiflora 254
 nutans 255
 otites 40, 51, 255, 347
 viridiflora 255
 vulgaris 255
Sinapis arvensis 214
Sisymbrium
 altissimum 220
 officinale 219
 orientale 220
 strictissimum 219
Smyrniurn perfoliatum 159
Solanum
 dulcamara 202
 nigrum 202
Solidago
 canadensis 227
 gigantea 227
 virgaurea 227
Sonchus
 arvensis 249
 asper 249
 oleraceus 249
 palustris 31, 77, 249
Sorbus
 aucuparia 23, 42, 54, 119, 333, 349
 danubialis 24, 29, 98, 120, 338
 domestica 67, 119
 torminalis 120
Sparganium erectum 318
Spergula arvensis 261
Spergularia rubra 261
Spiraea media 28, 32, 39, 69, 82,
 117, 337, 338, 340, 345
Spirodela polyrhiza 318
Stachys
 alpina 23, 32, 42, 197, 333, 340, 349
 annua 196
 germanica 197
 officinalis 196
 palustris 197
 recta 196
 sylvatica 197
Staphylea pinnata 156
Stellaria
 graminea 258
 holostea 258
 media 258
 uliginosa 258
Sternbergia colchiciflora 282
Stipa
 capillata 32, 40, 51, 313, 340, 347
 crassiculmis 23, 314, 333
 dasyphylla 30, 32, 39, 45, 72, 82, 314,
 338, 340, 345, 352
 pennata 30, 314
 pulcherrima 30, 32, 45, 314,
 338, 340, 352
 tirsa 25, 30, 32, 39, 40, 50,
 313, 338, 340, 345, 347
Succisa pratensis 31, 173, 339
Symphoricarpos albus 170
Symphytum
 officinale 187
 tuberosum 187
Syringa vulgaris 183
Tanacetum
 corymbosum 235
 parthenium 235
 vulgare 236
Taraxacum
 erythrospermum 247
 officinale 247
 palustre 247
 serotinum 247, 340
Tephrosia integrifolia 24, 75, 237, 334
Teucrium
 botrys 21, 191, 331
 chamaedrys 192
 montanum 38, 78, 191, 345
Thalictrum
 lucidum 116
 minus 39, 40, 51, 115, 345, 347
Thesium
 dollineri 33, 253, 340
 linophyllum 252
 ramosum 253

- Thlaspi
 arvense 215
 jankae . . . 22, 32, 98, 215, 332, 339, 357
 perfoliatum 215
 Thymelaea passerina 149
 Thymus
 odoratissimus 200
 pannonicus 199
 praecox subsp. badensis . . . 39, 200, 346
 pulegioides 200
 Tilia
 cordata 174
 platyphyllos 174
 tomentosa 98, 174
 Tordylium maximum 165
 Torilis
 arvensis 159
 japonica 159
 Tragopogon
 dubius 246
 pratensis 246
 Tragus racemosus 98, 316, 357
 Tribulus terrestris 179
 Trifolium
 alpestre 140
 arvense 141
 aureum 139
 campestre 139
 fragiferum 140
 hybridum 140
 medium 140
 medium subsp. sarosiense . . . 140, 351
 montanum 139
 ochroleucum 141
 pannonicum 32, 96, 141, 340
 patens 24, 139, 333
 pratense 141
 repens 140
 rubens 141
 striatum 141
 Trigonella monspeliaca 138
 Trinia glauca 39, 161, 346
 Tripleurospermum inodorum 235
 Trisetum flavescens 45, 309, 352
 Triticum aestivum 307
 Turgenia latifolia 159
 Tussilago farfara 236
 Typha
 angustifolia 318
 latifolia 318
 Ulmus
 glabra 269
 laevis 64, 268
 minor 269
 procera 269
 Urtica dioica 268
 Vaccinium myrtillus . . . 22, 25, 28, 32, 42, 43,
 53, 225, 332, 337, 340, 349
 Valeriana
 dioica 172
 officinalis 171
 officinalis subsp. collina 172
 sambucifolia 27, 28, 32, 42, 53, 85,
 98, 171, 336, 340, 349, 357
 Valerianella
 carinata 171
 coronata 33, 38, 170, 340, 345
 dentata 170
 locusta 171
 pumila 33, 38, 171, 340, 345
 rimosa 171
 Ventenata dubia 310
 Veratrum nigrum . . . 32, 38, 46, 276, 340, 345
 Verbascum
 × juratzkae 203
 blattaria 202
 chaixii 203
 densiflorum 202
 lychnitis 203
 nigrum 203
 phlomoides 203
 phoeniceum 202
 speciosum 33, 203, 340
 thapsus 202
 Verbena officinalis 191
 Veronica
 anagallis-aquatica 205
 anagalloides 205
 arvensis 208
 austriaca subsp. dentata 206
 austriaca subsp. teucrium 207
 beccabunga 206
 chamaedrys 206
 dillenii 208

- Veronica
 hederifolia 208
 montana. . . 31, 33, 42, 206, 339, 340, 349
 officinalis 206
 opaca 208
 persica 208
 polita 208
 praecox 208
 prostrata. 206
 scutellata 206
 serpyllifolia 208
 triphylos 208
 verna 208
- Viburnum
 lantana. . . 29, 40, 49, 80, 170, 337, 347
 opulus. 169
- Vicia
 angustifolia 147
 cassubica 60, 146
 cracca 146
 dumetorum 145
 grandiflora 146
 hirsuta. 144
 lathyroides 146
 pannonica 147
 pannonica subsp. striata. 147
 pisiformis 145
 sepium 146
 sparsiflora 29, 33, 45, 65,
 145, 337, 340, 352
 tenuifolia 146
 tetrasperma 145
 villosa. 146
- Vinca
 herbacea. . . . 32, 40, 50, 185, 340, 347
 minor. 44, 59, 185, 351
- Vincetoxicum officinale 185
- Viola
 alba 221
 arvensis 223
 canina 222
 cyanea 221
 hirta 221
 kitaibeliana 223
 mirabilis 221
 montana. 222
 odorata 221
 reichenbachiana. 222
 riviniana 222
 tricolor 222
 tricolor subsp. subalpina . . . 42, 222, 349
- Viscum album 252
- Vitis berlandieri 156
- Vitis riparia. 157
- Vitis sylvestris. 24, 156, 333
- Vulpia myuros 302
- Waldsteinia geoides 28, 32, 45, 62,
 125, 337, 340, 352
- Woodsia ilvensis. . . . 22, 25, 32, 42, 71, 86,
 105, 332, 340, 348
- Xanthium
 spinosum 232
 strumarium 232
- Xeranthemum annuum 239
- Xeranthemum cylindraceum . . . 32, 40, 52,
 240, 340, 347

DUNA–IPOLY NEMZETI PARK

A Duna–Ipoly Nemzeti Park területe a Pilis- a Visegrádi- és a Börzsöny-hegységeket, az Ipoly-völgy Hont és Balassagyarmat közötti szakaszát és a Szentendrei-sziget egyes területeit foglalja magában. A Nemzeti Park 1997-ben alakult, de területének nagy része már korábban is védett volt a Pilisi- és a Börzsönyi Tájvédelmi Körzetek részeként.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park alapadatai

Alapítás ideje: 1997. november 28.

Kiterjedése: 60 314 ha

Folyói: Duna, Ipoly

Legismertebb hegycsúcsok: Csóványos (938 m), Nagy-Hideg-hegy (864 m), Pilis-tető (756 m), Dobogó-kő (699 m)

Nyilvántartott barlangok száma: 334

Kiemelt jelentőségű területek:

- Pilis Bioszféra Rezervátum
- Ipoly-völgy Ramsari Terület
- Pilis-oldal Erdőrezervátum
- Prédikálószték Erdőrezervátum
- Pogány-Rózsási Erdőrezervátum

Természetvédelmi tanösvények:

- Páskom legelő tanösvény – Dejtár
- Apródok útja tanösvény – Drégelypalánk-Drégelyvár

Hasznos címek

Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (Ügyfélfogadási iroda): 1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 52. Tel: 1/391 4610, Fax: 1/200 1168, E-mail: dinpi@dinpi.hu, Honlap: <http://www.dinpi.hu>

Zöld Pont Iroda: Tel.: 1/391 4632

Pilisi Iroda és Esztergomi Bemutatóközpont: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy, Tel./fax: 33/435 015, E-mail: dinpi.egom@gmail.com

Börzsönyi Iroda: 2669 Ipolyvece, Major, Tel./fax: 35/383 120, E-mail: postmaster@borzsonyite.t-online.hu

Királyréti Erdei Iskola: 2624 Szokolya, Királyrét, Tel: 27/585 625, Fax: 27/585 627, E-mail: kiraly.ret@invitel.hu

IPOLY ERDŐ Zrt.

Az Ipoly Erdő Zrt. (<http://www.ipolyerdo.hu>) a legnagyobb erdőgazdálkodó Nógrád megyében és Pest megye északi részén; a Cserhát és a Börzsöny állami erdőterületeinek kezelését végzi. Az Erdőgazdaság különös sajátossága, hogy az általa kezelt Börzsönyi erdők egyben a Duna–Ipoly Nemzeti Park szerves részét is képezik. A Börzsönyben, mint Magyarország egyik legnagyobb – lakott települések és utak által nem szabdalt – összefüggő erdőtömbjében az Ipoly Erdő Zrt. komplex szemlélettel végzi az erdőgazdálkodást.

Középhegységi jellegéből adódóan elsősorban bükkös állományokat ölel fel ez a nagy tömb. Az elmúlt évszázad sajátos erdőkezelése következtében ezekben a bükkösökben nagy területen találunk közel egykorú erdőtesteket. Az erdőkezelés legfőbb jellemzője nemcsak itt, de szinte az Ipoly Erdő Zrt. egész területén, hogy a természetes folyamatokon alapul – kivételt csupán a szükséges erdőszerkezet-átalakítások képeznek. A **természetszerű gazdálkodás** bevezetése során a gazdálkodó – a külső és belső igényekre válaszul – a hagyományos szemléletű vágásos természetes felújítások helyett az olyan „folyamatos erdőborítást” biztosító kezelések felé mozdul el, mint a **szálaló-vágásos gazdálkodás**, vagy a klasszikus **szálalás**. Az erdőkezelő szakemberek (erdőmérnökök, erdészek) különböző utakon járnak Királyréten, Diósjenőn, Nagymaroson, vagy éppen Kemencén a célok megvalósításában, de a különféle kezelések tapasztalatait folyamatosan megosztják egymással. Egyfajta különös természeti kísérletként fogják fel munkájukat, ahol egyik kezelési mód esetén sem sérülhetnek a természet szerű erdőkezelés alapelvei, ugyanakkor mindegyik módszer magán viseli a helyi sajátosságokat, és a szakember „ujjlenyomatát” is.

Ezzel párhuzamosan az Ipoly Erdő Zrt. a megnövekedett erdei turizmus által támasztott igényeket is ki szeretné elégíteni, és ehhez meglévő adottságait (tisztások, pihenőhelyek, források, túra útvonalak), sok esetben újszerű **közjóléti beruházásokkal** (játzóterek, kiállítások, erdei iskolák, tanösvények) is egy átfogó szemléletben tervezi, és készíti el.